

TREBALLS DE L'OFICINA D'ONOMÀSTICA, XXVII

Onomàstica de Vinebre

SÍLVIA VEÀ VILA

Institut
d'Estudis
Catalans

SECCIÓ
FILOLÒGICA

Onomàstica de Vinebre

TREBALLS DE L'OFICINA D'ONOMÀSTICA, XXVII

Onomàstica de Vinebre

SÍLVIA VEÀ VILA

Barcelona, 2017

Institut
d'Estudis
Catalans

SECCIÓ
FILOLÒGICA

Veà Vila, Sílvia, autor

Onomàstica de Vinebre. — Primera edició. — (Treballs de l'Oficina d'Onomàstica ; 27)

Bibliografia

ISBN 9788499653686

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica II. Títol

III. Col·lecció: Treballs de l'Oficina d'Onomàstica ; 27

1. Topònims — Catalunya — Vinebre 2. Noms de persona catalans — Catalunya — Vinebre
81'373.21(460.23 Rb Vinebre)

811.134.1'373.23(460.23 Rb Vinebre)

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura d'Enric Ribes i Marí,
membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans

Aquesta publicació compta amb el suport de l'Obra Social "la Caixa"
i la col·laboració de l'Ajuntament de Vinebre

© Sílvia Veà Vila

© 2017, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2017

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Disseny de la coberta: Azcunce | Ventura

Fotografia de la coberta: Pas de l'Ase des del Tossal (Autora: Sílvia Veà)

Compost per Anglofort, SA

Impressió a Open Print, SL

ISBN: 978-84-9965-368-6

Dipòsit Legal: B 23837-2017

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca..>

A mons pares

A la Montse

Taula

PRÒLEG	9
JUSTIFICACIÓ	13
INTRODUCCIÓ	15
La història de Vinebre	15
El terme de Vinebre	18
Dades bàsiques	18
Situació i presentació	18
Vies de comunicació	22
La població i l'economia	22
Coneixement de la llengua catalana que té la població vinebrana	23
La vila de Vinebre	23
L'església	24
Altres edificis destacats de la vila	24
Ca Don Joan	24
El convent	25
La casa natal de sant Enric d'Ossó i Cervelló	25
El Cassino	25
Les festes	26
CONTINGUTS	29
Antropònims	30
Topònims	32
CRITERIS QUANT A LA LLISTA DE NOMS	35
Transcripció fonètica	35

Indexació	36
Transcripció de les entrades	37
FONTS	43
Fonts orals	43
Fonts escrites	43
Descripció de les fonts escrites	49
Abreviacions de les fonts escrites per ordre alfabètic	68
METODOLOGIA DEL RECULL DE LES DADES	79
Topònims	79
Antropònims	80
LLISTA DE NOMS	81
ANNEXOS	319
Llista dels topònims agrupats per genèrics	321
Mapa del terme	331
Els carrers	332
Ubicació dels noms de casa	333
La Viladins	333
La Plaça	336
La Raval	339
Lo Castell	343
Lo Cassino	346
BIBLIOGRAFIA	349

Pròleg

Fins a dia d'avui, la comarca de la Ribera d'Ebre —a diferència del que s'esdevé al Camp de Tarragona i al Priorat, on els inventaris toponímics i antroponímics són abundants— només comptava amb dues monografies onomàstiques publicades, la de Benissanet i la de Rasquera. L'any 1980, la Diputació de Tarragona publicava «Topònims de la vila de Benissanet i del seu terme municipal, (amb una breu notícia de la pròpia comarca)», d'Artur Bladé i Desumvila dins Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, I. Vuit anys més tard, el 1988, el Grup Cultural Rasquera publicava el segon inventari onomàstic de la comarca, la Toponímia de Rasquera, de Miquel S. Jassans.

Han hagut de passar vint-i-set anys perquè la Ribera d'Ebre tornés a ser objecte d'un nou estudi onomàstic. En aquesta ocasió ha estat Vinebre, al nord del pas de l'Ase, el municipi que Sílvia Veà ha inventariat de manera exhaustiva i meticulosa. El treball que teniu a les mans és la versió revisada i adequada per ser publicada de la seva tesi doctoral, defensada el dia 20 de novembre de 2015. Amb aquesta monografia onomàstica, Sílvia Veà contribueix a ampliar el territori inventariat de la comarca de la Ribera d'Ebre.

Sílvia Veà és la tercera dona que es doctora amb un treball sobre onomàstica al Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili. La primera que encapçala la llista és Dolors Roigé Figueras, que, el dia 19 de juny de 1987, presentava la tesi titulada Els noms de lloc i de persona de Riudecanyes, dirigida per Jaume Vidal Alcover. Amb el títol Toponímia marina de Sitges a la Ràpita, Maria Teresa Muntanya es doctorava també en filologia catalana el dia 10 de juliol de 1989; aquesta tesi va ser dirigida igualment per Jaume Vidal Alcover. I encara convé destacar que, el juny de 1991, Isabel Llopis presentava la tesi de llicenciatura titulada Inventari i estudi dels noms de lloc i de persona de l'antic terme d'Albarca (El Priorat) —dirigida per Enric Moreu-Rey.

El nombre més elevat de topònims rurals i urbans recollits per Veà a Vinebre correspon al conjunt de mots patrimonials —usuals arreu dels Països Catalans— que s'han convertit en noms propis, el contingut semàntic dels quals se'ns ofereix transparent: los Abeuradors, los Ascladors, lo pas de l'Ase, les Aubagues, los Comellans, los Freginals, los Horts, les Illes, los Mallols, les Planes, les Sorts, la Vall. D'altres mots presenten el regust del català propi de la Ribera d'Ebre —que comparteix amb altres comarques de les Terres de l'Ebre i del País Valencià— com ara: l'abadia, lo Bancal, la Carrerada, les Raboses, los Ribers, lo Timonal, los Tossals.

Els topònims urbans de la Viladins i la Cristiandat Vella són una mostra de la fesomia històrica del Vinebre medieval i del set-cents, respectivament. La Viladins indica, sense cap mena de dubte, el nucli antic de la població, segurament emmurallat. La Cristiandat Vella seria el nom que la Viladins rebria a partir de principis del segle XVI, després que els moriscos abraressin el cristianisme —de bon o de mal grat— per tal de no ser expulsats d'aquella localitat i que, de ben segur, vivien a la Raval, això és fora del nucli habitat pels «cristians vells».

De la llengua d'aquells moriscos, Vinebre conserva topònims com los Assuts, los Aubellons, les Aumedines, les Sénies. El cognom Carim, antropònim actualment viu a la població, és una mostra més de la presència d'aquell passat musulmà de Vinebre. Per la seva fesomia fonètica, els topònims lo Galatxo, les Mutxoles, (la serra del) Tormo són una mostra de l'antic mossàrab que va ser present a la Ribera d'Ebre abans de la repoblació duta a terme pels cristians a partir del segle XII.

A Vinebre s'han inventariat alguns topònims que, a dia d'avui, es presenten opacs per als llecs en qüestions d'etimologia. És el cas de Beanta o los Gorraptes; ambdós recollits i analitzats per Joan Coromines en el seu Onomasticon Cataloniae. En canvi, Veà en recull d'altres que no trobarem a l'Onomasticon: (lo coll) d'Arrutx, los Empiltres, les Seviques, que hauran d'esperar l'anàlisi d'algun especialista en lingüística diacrònica per poder-ne esbrinar l'origen i el significat.

A través de la transcripció fonètica dels topònims i antropònims vius actualment, Sílvia Veà ens permet saber la pronunciació de la parla local. D'aquesta manera veiem com, en algunes ocasions, la /e/ àtona en posició final es tanca en [i]: la bassa del Cànim, lo Perxi; observem com la /o/ àtona en posició inicial s'articula [aw]: les Aubagues; comprovem la vocalització de la líquida lateral /l/ en síl·laba travada i seguida de consonant bilabial: los Aubellons.

Si el Camp de Tarragona i el Priorat han estat els territoris més inventariats en l'àmbit de l'onomàstica, la Ribera d'Ebre està destinada a formar part d'aquest continuïtat territorial. La llista de termes municipals que actualment són objecte del seu corresponent estudi onomàstic ha crescut des de fa uns quants anys. Olga Cubells ha començat l'inventari del terme municipal de la Palma d'Ebre; Ferran Bladé, el de Móra la Nova; l'equip format per Joaquim Roset, Adolf Brull, Agustí Jardí i jo mateix, el de Tivissa. Ventura Castellvell ha fet el buidatge de la documentació que ha tingut

a l'abast sobre el municipi de Garcia i n'ha recollit la informació pertinent; queda pendent el treball de camp. Pere Muñoz té recollit un bon cabal de material onomàstic del municipi de Flix.

Sílvia Veà acaba de guanyar el I Premi Ramon Amigó i Anglès, que s'atorga a treballs d'investigació en l'àmbit de l'onomàstica catalana, per la seva proposta d'inventari del municipi de la Torre de l'Espanyol. Segons les paraules que ella mateixa exposa en la justificació del seu projecte, Veà té la intenció, a mitjà termini, de dur a terme les onomàstiques dels municipis que formaven part de l'antiga comanda hospitalera d'Ascó: Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Ascó i les Camposines —incorporades actualment al terme municipal de la Fatarella.

Per tot plegat, la publicació de L'onomàstica de Vinebre converteix aquest inventari en una fita cabdal en el món de l'onomàstica a casa nostra, i en particular en el conjunt de les Terres de l'Ebre, sense desmerèixer les que han aparegut fins a dia d'avui. Només una persona plenament conscient del que està fent, amb un profund amor al seu poble i la seva llengua, amb la preparació tècnica, científica i humana com és el cas de Sílvia Veà, és capaç de dedicar un ingent nombre d'hores a una tasca tan àrdua com és l'elaboració d'un inventari onomàstic tan rigorós i exhaustiu com el que ara teniu a les mans.

PERE NAVARRO GÓMEZ
*Professor de filologia catalana
Universitat Rovira i Virgili*

Justificació

Amb l'abandó del camp i la minva del nombre de pagesos a les nostres terres, pot esdevindre's que l'oblit s'apoderi dels noms dels nostres llocs. S'estronca la transmissió atàvica de boca de pare a orella de fill, i ens exposem que es perdi el gros d'aquesta riquesa i només quedin aquells que s'hagin recollit i deixat per escrit, que són una minoria. D'aquí la motivació inicial per a dur a terme la tasca que es presenta tot seguit: la voluntat de preservar el màxim d'informació que ha arribat fins avui dia perquè perduri en el temps, si més no, una mica més.

És ben sabut que l'onomàstica és una font d'informació per a la comprensió i l'estudi de la llengua, i és cosa evident que tota aquella informació volàtil com és la provinent de fonts orals, que no es recull i de la qual no es deixa constància escrita, es perd irremeiablement. És per això que, com a filòloga, m'he vist motivada a dur a terme la tasca que miraré de reflectir en aquest llibre.

I si l'onomàstica és una font d'informació per a la comprensió i l'estudi de la llengua, també ho és per a la història, i per a la geografia i... per a tantes disciplines. Com digué Ildefons Cerdà a la *Teoría general de la urbanización*:

Cada nom propi té, veritablement, el seu origen, la seva motivació i el seu objecte. I la nostra ignorància no ens permet, segurament, desxifrar l'enigma que des d'aquest punt de vista cada nom propi amaga; però no per això deixarà de ser cert que aquest enigma amaga una idea, o un conjunt d'idees, o ser un compendi de successos importants, o bé una història completa. La dificultat està, en el fons, en el fet de poder llegir en cada nom els motius en què es fonamenta, i la sèrie d'idees a les quals respon.

Però encara que la ignorància no ens permeti desxifrar l'enigma que cada nom propi té quant a origen, motivació i objecte, no per això la ment deixarà de fer-se preguntes i de mirar de respondre-les, amb la seguretat que en algun moment de la història futura se'ns permetrà de desvelar aquests interrogants.

Mentre aquest moment no arriba, la feina d'aquell que es vulgui dedicar a la petita parcel·la que suposa l'estudi de l'onomàstica serà continuar aplegant tota la informació que ha arribat fins a dia d'avui per bastir les seues modestes hipòtesis i per deixar constància del que ha tingut la sort i la perícia d'arreplegar, per als que han de vindre.

Aquesta publicació ha pretès, doncs, inventariar el major nombre possible de formes de l'onomàstica lligada a Vinebre, municipi de la Ribera d'Ebre, i als seus pobladors, comparada amb el conjunt de documents escrits que s'ha pogut localitzar en diversos indrets.

Introducció

LA HISTÒRIA DE VINEBRE

En aquest terme municipal hi ha mostres d'ocupació humana des de ben antic, hi ha diversos establiments ibèrics i restes romanes, les mostres més destacades dels quals són, d'una banda, l'establiment ibèric de Sant Miquel, datat per la doctora Margarida Genera entre l'últim quart del segle II i la segona meitat del segle I aC. I, d'una altra, l'Estela Funerària de Vinebre, monument funerari romà singular, trobat a la partida de les Fontjuanetes el 1980 i que va aparèixer associada amb un carreu de jaspi de la pedrera de Tortosa, probablement provinents d'una necròpolis dels segles I-II dC, que havien estat aprofitats per a la construcció d'una premsa del segle V dC, en el punt de la descoberta.

Posteriorment, a mitjan segle VIII, s'esdevingué l'ocupació musulmana. Vinebre,¹ juntament amb les alqueries i poblacions de la Palma d'Ebre, la Bisbal, Margalef, Cabacés, la Torre d'Albozalag (ara de l'Espanyol), Camposines i la Fatarella pertanyien als dominis àrabs del Castell d'Ascó, súbdit del de Siurana. Confirma aquesta delimitació el document de donació de Siurana l'any 1154, realitzat per Berenguer de Castellet i Berenguer de Mulnell per manament del comte Ramon Berenguer IV.

El mateix Ramon Berenguer IV, en data aproximada de 1154, atorga als sarraïns d'Ascó i de la Ribera de l'Ebre una Carta de Seguretat que els permet romandre al lloc i conservar totes les seues possessions, la seua cultura, la seua religió, el seu dret i la seua organització política comunitària.

1. Carmel Biarnés, a *La implantació de l'orde del Temple a la Ribera d'Ebre (1148-1210)*, 1986a, p. 29, afirma que, segons José Ruy Fernández a «Notas estadísticas e históricas del Lugar de la Palma de Ebro, año 1917», sembla que al segle XII Vinebre era una quadra d'alqueries mores, això és, la reunió de quatre o més alqueries (masies morisques), que depenien directament del cap sarraí del castell d'Ascó.

L'any 1182 Alfons I fa donació parcial, entre d'altres, de la vila i el castell d'Ascó a l'Orde del Temple, per compensar deutes contrets pel monarca amb aquell Orde. I almenys el 1191, està creada la Comanda d'Ascó, que comprèn, a més d'Ascó, els termes de Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Riba-roja, Berrús, les Camposines, Gorrapte, Vilalba dels Arcs i la Fatarella.

Vinebre va patir fortament les lluites entre els Entença i els templers fins al punt que l'any 1284, Guillem d'Entença, de la baronia d'Entença, senyor del castell de Móra d'Ebre, nebot de la reina Maria d'Aragó i cosí de Jaume I el Conqueridor, incendià el lloc de Vinebre, el destruï completament i s'endugueren presoners diversos vilatans sarraïns.

...á les derrerries del Setembre de 1284, entraren en só de guerra los llochs de Vinebre y Camposines de la batllia d'Ascó, cometent molts dampnatges, dels que ja n'explica alguna cosa lo procés que estudiem. Regia la comanda d'Ascó Fr. Francesch Ça Tallada y la de Gandesa Fr. Guillém de Puignaucler.

Alguns cavallers, qui per llurs armadures de guerra dificultaven esser coneguts, pró que los distingien certes senyals pintades en llurs armes, seguits de molts peons de les batllies de Mora y de Falset, entraren en la d'Ascó, comanats per lo jove Guillém d'Entença. Figuraven entre los cavallers en Riudefoix, en Carbons, los Vernet y Guillém Verguentís.

Dirigírense al lloch de Vinebre, de la batllía d'Ascó, y l'entraren. Una vegada dins, aquella gent s'entregá al saqueig: bestiar, robes, obgetes d'algun valor, tot era arrebassat de llurs cases, recullint considerable botí: Quaranta sarrahins de Vinebre restaren catius de Guillem d'Entença.

No fou entrat Vinebre sense resistència, ja que consta haver perdut la vida alguns dels seus populadors, ço es, dos cristians, deu sarrahins y quatre ó cinch sarrahines. (Carreras, 1904, p. 223-224)

El comanador d'Ascó el féu reconstruir més a prop del seu castell (per bé que continuava a l'altra banda del riu, amb l'impediment que suposava amb vista a defensar-lo d'un altre atac) i s'anomenà, en un principi, Vilanova de Vinebre. Tanmateix, el 1291 hagué de sofrir una nova escomesa dels Entença, que s'endugueren molt de bestiar.

El 1307 Jaume II segresta els béns del Temple i passa a administrar la Comanda d'Ascó. Abolit l'Orde el 1312, finalment, la Comanda passa a l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem l'any 1317.

A principis del segle XVI, Felip II (III de Castella) obliga la població sarraïna a convertir-se al cristianisme, i l'any 1610, du a la pràctica l'expulsió general dels moriscos de les seues terres. El 28 de maig de 1610, el duc de Monteleón va ordenar la publicació a Barcelona de l'ordre de Felip III, signada el 17 d'abril anterior, per la qual es disposava l'expulsió dels moriscos a Catalunya (Biarnés, 1972, p. 48). Tanmateix a Vinebre —com a Flix, Garcia, Móra d'Ebre, Riba-roja i Tivissa—, gràcies a la intervenció del bisbe de Tortosa, D. Pere Manrique, datada el 26 de juliol, foren

exempts, momentàniament, de la mesura d'expulsió (Biarnés, 2004, p. 52). Serrano Daura, referint-se als moriscos d'aquestes sis poblacions, explica que alguns havien estat autoritzats a restar-hi abans de dur a terme l'expulsió, i altres, després, ja el 1611, per la intervenció del bisbe de Tortosa i quantifica que, a Vinebre, el 1610 s'autoritzaren vuit famílies i, el 1611, cinc famílies més. El bisbe de Tortosa, en un altre informe de l'any 1615, destacava que a la majoria de poblacions els moriscos estaven «mezclados» amb cristians vells, sense viure en un barri a part. I també l'any 1615, el bisbe de Tortosa informava al rei, en una carta de 16 de juliol, que les famílies que havien restat a la zona de l'Ebre, eren «buenos cristianos». Posteriorment, es refereix en concret als moriscos de Garcia, Móra d'Ebre, Riba-roja, Vinebre, Tivissa, Benifallet i Flix, i assenyalava que tots ells foren autoritzats a restar-hi, d'acord amb llur «buena y notoria cristiandad y concluyendo que devian todos quedarse con exclusiva», excepció feta d'una sola casa de Tivissa i altres tres de Benifallet (Serrano, 1993, p. 16-19, 39).

El 1691, Vinebre va obtenir la independència eclesiàstica i administrativa de la Comanda Hospitalera d'Ascó. Va ser l'any en què es va acabar de construir l'església, posada sota l'advocació de la degollació de sant Joan Baptista.

Amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola, ocorregué un fet destacable l'estiu de 1936, quan la FAI operava a Vinebre i tenia el quarter a Ca Don Joan. La primera operació que va dur a terme la FAI va ser un pregó en què es demanava a tothom que tingués joies i objectes de valor que els donés per a poder afrontar la guerra que havien engegat els rebels contra la República. Més tard, van sortir a matar persones als pobles dels voltants, com a la Fatarella, on hi va haver una tragèdia i una mortaldat (se'n pot llegir la història al llibre *La cabana*, de Josep Gironés, XIX Premi Literari Vila d'Ascó). Van requisar terres. Van agafar els sants de l'església i els de fusta els van cremar, i els que no podien cremar els van llençar al riu. Van fer tancar les botigues i van centralitzar el comerç a l'església, de la qual van fer un mercat. Encara hi ha records que a l'altar de la Puríssima, s'hi venia carn. I les cicatrius de les finestres que es van obrir a les parets del temple encara es poden veure a la façana lateral. Un dia d'aquell estiu van arribar a la plaça de la Constitució uns cotxes amb calaveres que anomenaven «la Brigada de la Mort», amb el propòsit d'endur-se uns hòmens de Vinebre perquè anessin a declarar a Tarragona. Però la fama de la brigada, que havia estat actuant en poblacions veïnes de Catalunya i d'Aragó, els havia precedit i els vinebrans sabien que si prenien cap persona, sota el motiu que fos, era per executar-la. Hi va haver discussions entre els que es volien emportar els hòmens de Vinebre, i els responsables de Vinebre, que no els els volien deixar prendre. I, enmig de l'embull, hi va haver una dona que va saber reaccionar i que va tindre prou espenta per moure tot un poble, Vinebre, que en aquell any rondava els 800 habitants. Va mobilitzar totes les dones de Vinebre perquè bloquegessin les sortides de la plaça de la Constitució. Una gernació de dones i criatu-

res va envair la plaça, als quals es van anar afegint molts hòmens. La situació era insostenible, però algú havia anat a avisar la Guàrdia d'Assalt (que com a molt a prop devia ser a Móra d'Ebre). Van passar hores i hores de tensió a Vinebre. Però, finalment, un camió de la Guàrdia d'Assalt va arribar. I les dones de Vinebre, i els seus hòmens i criatures, van aconseguir evitar el que hauria pogut ser una matança com la que tants pobles ja havien patit.

A més, durant la Guerra Civil espanyola, la població patí agudament a causa de la seua proximitat al front durant la llarga batalla de l'Ebre del 1938. La vila va ser evacuada totalment nou mesos, des de l'abril de 1938 fins al gener de 1939. La majoria de la població es va traslladar a viure als masos de les Mugues i de Gorrapte.

EL TERME DE VINEBRE

Dades bàsiques

Municipi de la Ribera d'Ebre.

Població: 449 habitants l'any 2014

Extensió: 26,44 km²

Altitud: 34 metres

Longitud (°): 0,590397

Latitud (°): 41,185242

Font: Idescat

Gentilici: vinebrà, -ana

Situació i presentació

Vinebre és un dels catorze municipis de la comarca de la Ribera d'Ebre, al Principat de Catalunya. El terme de Vinebre, d'una extensió de 26,44 km², està situat a la part septentrional de la comarca de la Ribera d'Ebre i s'estén per una estreta franja a l'esquerra de l'Ebre, al qual només arriba a tocar a l'extrem de migdia. És un terme estret i allargat, vertebrat per la vall dels Gorraptes, que s'estén en diagonal des del límit amb el Priorat, a llevant, fins al terme d'Ascó, a ponent. Vinebre limita pel SO i per ponent amb Ascó, per tramuntana amb Flix i la Palma d'Ebre, a llevant amb la Torre de l'Espanyol i al SE amb Garcia. Al NE confronta amb Cabacés, de la comarca del Priorat.

Pel que fa al seu relleu, és un terme accidentat per alineacions paral·leles a la serra del Tormo. S'arriba als 405 m al Tossal Gros, al vèrtex NE, prop del coll de Cabacés, a la serra dels Gorraptes; també són destacables la punta de les Cantaranes (239 m) i la roca del Cap del Pla (193 m).

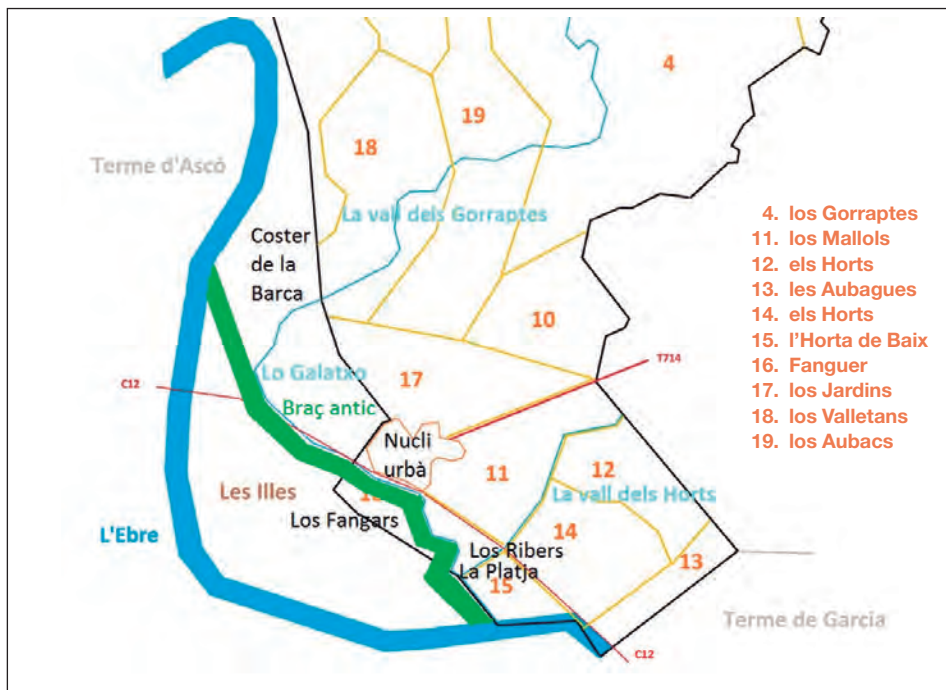
Termes municipals de la comarca de la Ribera d'Ebre. Font: Municat (<http://municat.gencat.cat/>)

El sector de ponent de la població comprès entre la vila i l'Ebre, s'anomena *les Illes* o *la plana de Vinebre*, però correspon en gran part al municipi d'Ascó; és un dipòsit al·luvial que assenyala aproximadament l'antic llit del riu. En aquesta il·lustració es reproduïx el dipòsit al·luvial de l'Ebre i es proposa un hipotètic antic curs del braç esquerre del riu.

El terme dibuixa una franja en semicercle que des del riu, a migdia, es dirigeix primer vers tramuntana (fins prop de les partides d'Eixalella i de les Planes, al límit amb Flix) i després vers el NE, delimitat a tramuntana per la serra dels Gorraptes i a migdia per la del Rovelló.

Al llibre *Estadísticas de población de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, de Josep Iglésies, l'any 1708, en l'article «Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y personas», que fa referència a l'any 1716, hi consta la informació següent:

Vinebra: Te est terme 2 quarts de llonch, un de ampla, y de rodaria una hora: afronta a llevánt ab la Torra del Espanyol, a mitgdia ab Riu Ebro, a ponent amb Ascón y a tremontana ab Gorraptes y Flix; te 47 casas y 256 personas.

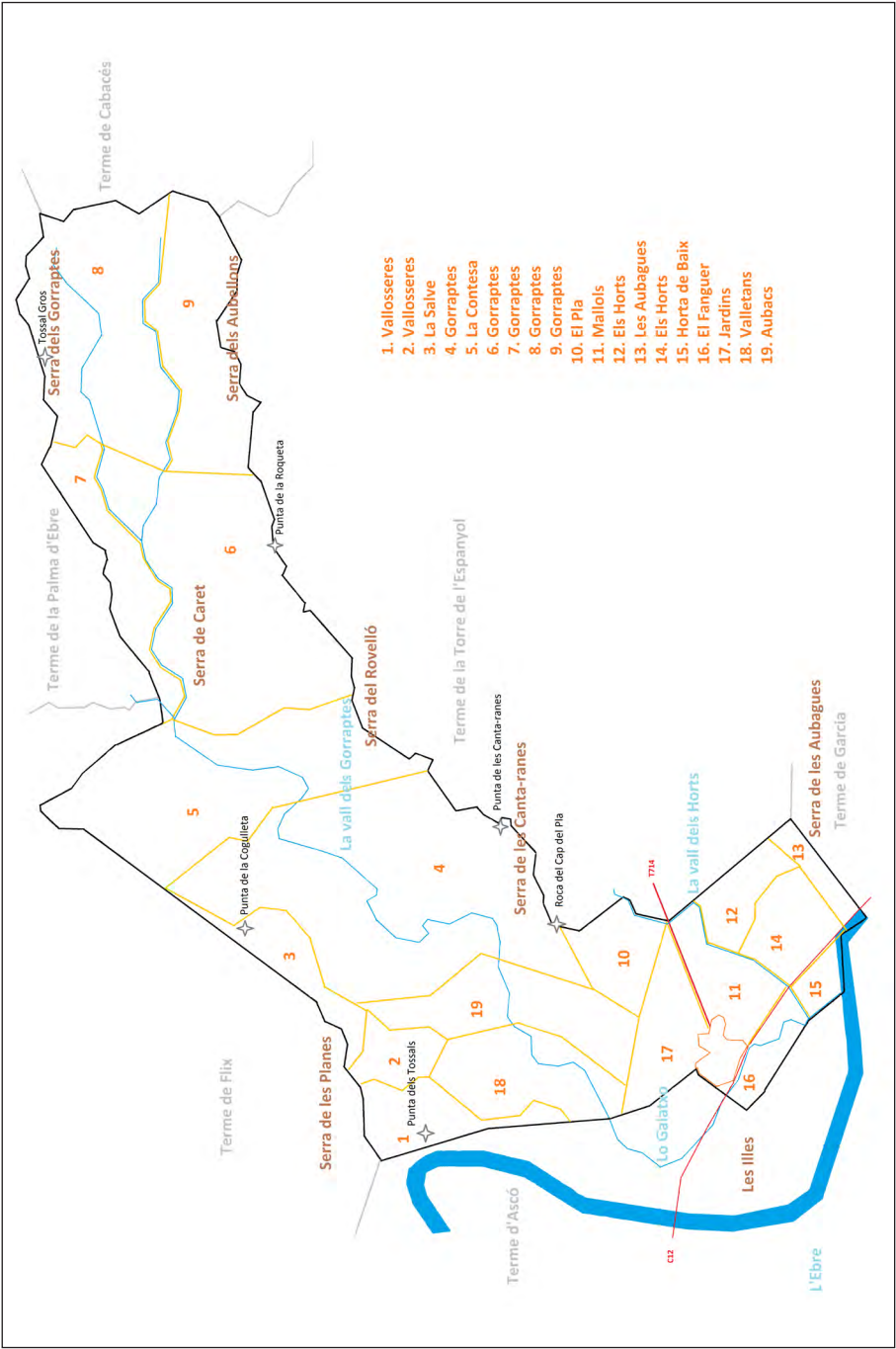
Les Illes i l'antic braç de l'Ebre

El fet és que, dins del terme municipal actual de Vinebre, hi va existir un altre nucli urbà que també pertanyia a la Comanda Templera d'Ascó, Gorrapte. Actualment, Gorrapte o els Gorraptes és una partida de terra de conreu de secà que ocupa la part nord del terme de Vinebre, amb una superfície que equival a més de la meitat del terme sencer.

Està documentat que, en temps de l'orde dels templers, el 1237, es donà la carta de població al lloc de Gorrapte, que pertanyia a la comanda d'Ascó.² Aquesta carta de població situa geogràficament el terme i afirma que limitava amb: Ascó, Flix, el coll de Merquedeles, el camí de Tortosa i Cabacés.³ I per bé que no s'ha localitzat el coll de Merquedeles ni el camí de Tortosa, els límits dels pobles d'Ascó, Flix i Cabacés, l'emmarquen força aproximadament. Així mateix, el fet que hagi

2. Coromines (1989-1997) mateix ho recull: «DOC. ANT. L'any 1237 es donà als Templers carta de població del lloc de Gorrapte, de la comanda d'Ascó, lloc que els erudits no han sabut identificar (Miret, TempH., 238; Font Rius, C. d. p. I, 803)». I Biarnés (1990) dóna la signatura de la carta de població, dipositada a l'Archivo Histórico Nacional: AHN 188, 5, 1.

3. Coromines, quan escriu a l'*Onomasticon* que els erudits no han sigut capaços de situar-lo, es deu referir a la situació exacta, ja que, a partir d'aquesta carta de poblament pot saber-se aproximadament on devia alçar-se el poble.

El terme de Vinebre, amb la divisió dels polígons rústics del Cadastre

perviscut el nom de *Gorrapte* com a partida de terra també dona molta informació quant als límits del seu antic terme.

Altrament, la versió en línia de la *Gran enciclopèdia catalana* (www.enciclopedia.cat) situa —es desconeix a partir de quines dades— l'antic lloc de Gorrapte a la serra de les Gorraptes, al sector septentrional del terme, prop del torrent del mateix nom i prop del camí que hi mena.

De la història del poble de Gorrapte se'n sap un fet que comenta Carreras Candi, a «Entences y Templers en les montanyes de Prades» (Carreras, 1904): «L'any 1289 quinze vassalls d'Entença atacaren Gorrapte, destruint-lo totalment. Un sarraí de Tivissa, de nom Mahomet Çaydel, donà mort al Batlle de Gorrapte».

D'altra banda, com es podrà llegir amb més detall més endavant, el terme despoblat de Gorrapte va ser origen de disputes entre la gent de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol quant a l'aprofitament de les terres del terme de Gorrapte.

Vies de comunicació

Antigament només es podia arribar a Vinebre, per carretera, des del Priorat, per la Torre de l'Espanyol (actual carretera T-714), o bé per Ascó, des de Móra per la carretera de Camposines (actual carretera C-12b) i s'havia de passar el riu en barca. Posteriorment, l'any 1972 s'obrí el que acabaria sent l'Eix de l'Ebre, la carretera C-12, que connecta les ciutats de Lleida i Tortosa. Actualment, també existeix la carretera que va fins a la Palma d'Ebre, la T-2237.

El ferrocarril va arribar a Móra la Nova el 8 d'abril de 1891, després de l'obertura del tram Marçà-Móra, que formava part del projecte de ferrocarril directe de Madrid a Barcelona i l'estació més propera a Vinebre era la d'Ascó. A partir d'aquell moment, les comunicacions comercials van passar de ser amb Tortosa, amb la navegació fluvial per l'Ebre, a ser amb Reus, mitjançant la via del ferrocarril.

LA POBLACIÓ I L'ECONOMIA

Segons el fogatjament del 1378, a la població hi havia 18 focs. El 1553 els focs de la població eren 44. El 1718 hi havia 256 habitants i el 1787, 399. Aquests habitants augmentaren fins a 1.305 el 1860, a causa de la immigració que es produí al llarg del segle gràcies a la prosperitat agrícola. Aquell any, la població ja es concentrava a la vila, on hi havia 240 cases, per bé que es mantenien ocupades les caseries de la Pava i els Gorraptes. Aquesta darrera consta encara de 4 masos i 47 altres habitatges i construccions al cens del 1940, que també registra 4 cases i uns altres 28 habitatges i construccions prop de l'ermita de Sant Miquel. El 1900 es comptabilitzaren 1.196 habitants i el 1936, 813 habitants. El 1940 hi havia 752 habitants, que davallaren fins a 700 habitants el 1950 i 553 habitants el 1970. Durant els anys setanta

i vuitanta del segle xx es detectà una estabilització (el 1975 hi havia 563 habitants i el 1981, 565 habitants), segurament motivada per la immigració que va acollir amb motiu de la construcció de les centrals nuclears d'Ascó, i que no va tindre continuïtat en la dècada posterior (451 habitants el 1991 i 437 habitants el 1999). Al començament del segle xxi, Vinebre mostra una certa estabilitat: 450 habitants el 2001, 466 habitants el 2005 i 449 habitants el 2014 (font Idescat).

A la vila de Vinebre l'activitat tradicional sempre ha estat l'agricultura, però la industrialització de les zones properes ha fet que una part de la població agrícola s'anés decantant cap a les activitats industrials. Les indústries principals han estat la química, a Flix, i la nuclear, a Ascó.

Les terres de conreu són dedicades majoritàriament al secà, tot i que també és força estès el regadiu. El principal conreu es l'oliver, seguit de l'ametller, la vinya i els fruiters (sobretot presseguers i pereres). Les activitats ramaderes més destacables són la cria de bestiar porcí, oví i d'aviram. La Cooperativa Agrícola de Vinebre comercialitza i elabora vi (amb denominació d'origen Tarragona), oli i fruits secs; i té una secció especial per a la fruita, la major part de la qual és comercialitzada a través de FARE (Fructicultors Associats de la Ribera d'Ebre), amb seu a Vinebre. Hi ha una comunitat de regants, El Progrés, que gestiona 268 ha de regadiu.⁴

Amb la instal·lació de la central nuclear d'Ascó, l'economia de la zona fa un tomb considerable, ja que molta gent del terme hi va entrar a treballar i va deixar les terres i el seu cultiu en segon terme. També molt lligat a l'aparició de la central, es va desenvolupar a Vinebre el sector de serveis, centrat en l'hostaleria i la restauració.

CONEIXEMENT DE LA LLENGUA CATALANA QUE TÉ LA POBLACIÓ VINEBRANA

Segons dades de l'Idescat, de l'any 2011, el 96,60 % de la població de Vinebre entén el català, el 78,77 % el sap parlar, el 77,92 % el sap llegir, i el 56,69 % el sap escriure.

LA VILA DE VINEBRE

La vila de Vinebre (34 m d'altitud), a la plana de Vinebre, a l'esquerra de l'Ebre, és situada al costat de l'antic llit del riu. Hi ha un sector de la població, una mica més elevat que la resta de la vila (totalment planera), que és conegut com *lo Castell*, tot i que sembla que mai no n'hi hagué cap. Entre els carrers principals hi ha el de Sant Miquel, el de la Torre, el del Riu i el de Lleida. La vila conserva encara,

4. *Quaderns Agraris* (2013) (Institut d'Estudis Catalans), núm. 34 (juny).

al Perxi, un dels portals de la vila closa, la Viladins. Fora muralla, hi havia, entre d'altres, el barri de la Raval, amb edificis del segle XVIII i posteriors.

L'església

L'església parroquial és dedicada a la degollació de sant Joan Baptista. Va ser construïda al segle XVII i acabada el 1691, poc abans que el lloc obtingués la independència eclesiàstica i administrativa de la Comanda Hospitalera d'Ascó, de la qual formà part. Amb campanar quadrat sobre la façana, és construïda amb petits carreus i el portal de mig punt és emmarcat per pilastres classicitzants; sobre mateix i coronada per un petit frontó s'obre una fornícula. A la part superior de la façana hi ha un ull de bou rodó i un rellotge al capdamunt.

Altres edificis destacables de la vila

Ca Don Joan

Aquest palauet renaixentista està situat a la plaça de la Constitució, i fa cantonada amb el carrer del Portal, d'una banda, i, de l'altra, comparteix parets amb la casa pairal de la família d'Ossó, anomenada *ca Don Jaume*. Ocupa la major part de l'illa de cases compresa entre la plaça de la Constitució, el carrer del Portal, la plaça del Rei, el passatge d'Enric d'Ossó i la plaça de la Creu.

L'edifici és segurament el resultat de diverses intervencions en èpoques històriques diferents, amb una fase important, de monumentalització de l'edifici documentada a començament del segle XVII. Arquitectònicament, es pot emmarcar entre els estils renaixentista i barroc. Un element destacable és el pati interior, porxat, on es troba un pou octogonal fet de pedra d'una sola peça i en el qual els germans Domènech van deixar constància de la seua factura: «Factumeuit Jussu R^{di} Francisci et Ioannis Domenec Fratres anno 1718». Està coronat per una lluernia que il·lumina l'escala d'accés a les diverses plantes d'alçada, disposa de menjadors, cuines, un gran menjador amb mobiliari d'època, habitacions amb bany, celler i soterrani.⁵ A la façana principal s'hi pot observar l'escut de la família Domènech.

Al vèrtex d'un dels balcons hi ha un moixó de ferro forjat, que ha passat a ser un símbol de la vila. Conta el record popular que Santiago Rusiñol va voler endur-se'l al Cau Ferrat.

Aquest casal era propietat de la família Domènech-Martí, però va ser adquirit per l'Ajuntament de Vinebre, i està sent reformat per a acollir l'oficina de turisme

5. La veu popular anomena una part d'aquest soterrani, exactament la que cau davall del pou, *l'Altre Món*, segurament perquè la foscor, la humitat i l'aïllament que se sent quan s'hi és fa pensar en un lloc ben diferent de l'habitual.

i diversos espais culturals de la vila. En passar a titularitat pública, s'hi van localitzar els documents que avui són el fons de la Família Domènech-Martí a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre i que han estat consultats per a l'elaboració d'aquesta investigació.

La família Domènech va estar lligada a Vinebre al llarg de diversos segles, de fet, els documents que s'han utilitzat en aquest treball en fan referència des del segle XVII fins al segle XIX. Al segle XX, els Domènech van continuar lligats a Vinebre només per estades estacionals al llarg de l'any. Tanmateix, van deixar de vindre-hi definitivament a partir de finals dels anys trenta, arran de la Guerra Civil espanyola, quan l'edifici va ser ocupat per diverses faccions revolucionàries.

El convent

A Vinebre hi ha el convent de la congregació religiosa femenina anomenada la Companyia Teresiana, fundada per Enric d'Ossó i Cervelló, fill de Vinebre. L'arquitecte d'aquest edifici va ser Bernardí Martorell, deixeble d'Antoni Gaudí, i va ser acabat de construir el 1904. Està situat davant per davant de la casa natal d'Enric d'Ossó.

La casa natal de sant Enric d'Ossó i Cervelló

La casa natal de sant Enric d'Ossó i Cervelló està situada al final del carrer Major, al costat dels Portelletes. Antigament era anomenada *ca Don Jaume del Cantó*. Actualment, és propietat de les religioses de Sant Teresa. Pot ser visitada i constitueix una mostra antropològica de gran valor per a conèixer com es vivia al segle passat, ja que, tant l'edifici com les eines, els estris i la major part dels elements s'han conservat de manera fidel a l'època. A més, hi ha una capella dedicada a santa Teresa.

El Cassino

El Cassino és un edifici on hi ha la seu de l'actual Casa de la Vila. És d'estil colonial i va ser construït per l'india Joaquim Veà i Miró l'any 1904, que emigrà a l'Argentina, concretament a Villa Federal (actual Federal, a la província d'Entre Ríos), cap a l'any 1879, i en va tornar entre el 1890 i el 1901. A Amèrica, hi havia fet fortuna i, després de viure a Vilanova i la Geltrú un temps, l'any 1904 va decidir tornar a viure a Vinebre i fer-s'hi aquesta casa. La gent gran de Vinebre encara recorda que els terrenys que envoltaven la casa s'anomenaven *lo Parque* i hi havia animals i plantes d'origen americà. Posteriorment, quan Joaquim Veà va marxar a viure a Vilanova i la Geltrú, va ser adquirit per la Societat Recreativa de la vila per

instal·lar-hi la seua seu (a la segona planta) i fer-hi el bar del poble (a la primera planta); als baixos hi havia l'escola pública fins a l'any 1977. Quan la Societat Recreativa va fer fallida, cap a la dècada dels anys vuitanta del segle xx, l'edifici el va comprar l'Ajuntament i el va remodelar. Actualment, és la seu de l'Ajuntament i, als baixos, hi ha un bar per a la gent gran.

Les festes

La festa major de la població se celebra la darrera setmana d'agost, tot coincidint amb el 29, festa del degollament de sant Joan Baptista. Anualment, el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Vinebre, convoca el premi literari en llengua catalana Ribera d'Ebre, que es lliura a Vinebre el vespre de la festa major de la població. El 2017 se'n celebrarà la trenta-cinquena edició.

La festa de sant Miquel, que a la vila se celebra al mes de maig, ja que, en realitat, es refereix a una de les aparicions de sant Miquel als mortals més cèlebres, cap a l'any 490 al Mont Gargano (regió de Nàpols),⁶ i no pas al dia de Sant Miquel, que és el 29 de setembre. Aquesta celebració és la més estimada i viscuda més intensament per la gent de la vila. La data exacta de celebració és el 8 de maig, però és modificada cada any per adaptar-se a les jornades laborals actuals i al fet que molts vinebrans d'origen viuen en altres indrets; perquè hi pugui assistir el màxim de gent, se celebra el segon dissabte del mes de maig. Es tracta d'una festa força singular respecte a les dels pobles de la rodalia i potser per això és la que inspira més sentiment d'identitat. Comença la tarda anterior al dissabte en qüestió i s'allarga fins a la matinada, amb la construcció d'arcs fets de branques de savina, principalment, guarnits amb flor de sempreviva (*Helichrysum stoechas*) i altres ornaments naturals o confeccionats, ubicats al llarg del carrer de Sant Miquel. Es construeixen perquè l'endemà al matí, la professó que recorre la totalitat del carrer de Sant Miquel hi passi per davall. La segona acció que es du a terme el divendres té lloc a la matinada amb la tallada d'un àlber de la vora del riu, que és «plantat» al mig de la plaça del Rei, davant de l'església. Fa dos o tres dècades, es penjava a la capçada de l'àlber un «motiu» especial: una bandera del Barça, un ram de roses, unes calces...

L'endemà, dissabte, la festa comença a dos quarts de vuit del matí, amb la cercavila musical que es passeja pels carrers del poble per despertar a tothom. A les

6. Sembla que un pastor de braus va perdre'n un i el va localitzar prop de l'entrada a una cova. Per espantar-lo i fer-l'en sortir, li disparà una fletxa, però la fletxa va girar cap a qui l'havia disparada i el va ferir. El pastor ho va explicar al bisbe i aquest va prescriure tres dies de dejuni i oració. Al cap dels tres dies, sant Miquel arcàngel s'aparegué de nou i oferí protecció a la gent del lloc a canvi que se li erigís un temple en aquell indret.

vuit en punt, la professó, que condueix l'arcàngel en una peanya per tot el carrer de Sant Miquel, surt de l'església. La professó és encapçalada per les autoritats eclesiàstiques, seguides de la imatge de l'arcàngel, portada entre quatre persones, i darrere hi van l'orquestra i els fidels. A tots els balcons de les cases habitades del carrer de Sant Miquel, s'hi esperen la canalla i alguns adults, preparats per llançar flors de sempreviva, pètals de rosa i paperets de colors a la professó de l'arcàngel. Antigament, la professó continuava fins a la mateixa ermita, però fa dècades, i arran d'un accident que va patir la imatge en enredar-se en unes branques d'oliver, es va decidir de deixar-la desada en una casa del final del carrer.

Tot seguit la gent puja a l'ermita, a peu o en vehicle, amb la intenció de compartir un matí de germanor. Quan s'arriba a l'ermita, les persones són obsequiades amb un panet tradicional anomenat *auferta*: el motiu d'aquest gest sembla que cal buscar-lo en temps pretèrits en què no tothom tenia recursos econòmics suficients per esmorzar. Després té lloc la missa, al final de la qual es canten els Goigs a Sant Miquel i, en sortir, tothom es dirigeix on, en els terrenys que envolten l'ermita, cada família té muntada la taula i les cadires, o la borrasa i les mantes, per esmorzar. Curiosament, aquest dia, tothom menja per esmorzar exactament el mateix: truita de carxofa i conill rostit, regats amb vins i seguits de postres com capsetes,⁷ *corassons*,⁸ ametlles torrades, etc.

Un cop tothom ha esmorzat i ha anat a convidar i ser convidat a la taula del costat o a les dels parents i amics, comença la festa a la plaça, on es ballen jotes i sardanes, i es juga a estirar la corda, a la corretja o al borinot.

El joc de la corretja és un joc de persecució amb l'objectiu de pegar cops de corretja a la part baixa de l'esquena de la persona que corre al davant de qui té en possessió aquest estri. Es juga en grup. Els participants han de sumar un nombre senar, i es disposen en rotllana, per parelles. Els integrants de cada parella s'han de col·locar un darrere de l'altre i de cara al centre de la rotllana, de manera que un queda a l'interior de la rotllana i l'altre a l'exterior. Tots els membres de l'exterior de la rotllana han de col·locar les mans darrere. La persona que queda lliure està en possessió de la corretja i tria de les altres aquella que tindrà el rol de perseguit, que ha de córrer al voltant de la rotllana per no rebre els cops de corretja del perseguidor. El que corre al davant té una manera de salvar-se de la persecució i és col·locar-se al davant d'una altra de les parelles de la rotllana. D'aquesta manera «se salva» i el que ha de córrer és el membre d'aquesta parella que queda més a l'exterior de la rotllana. Així mateix, el jugador que té la possessió de la corretja pot regalar-la a algun altre jugador dipositant-la a les mans del membre «exterior» de qualsevol de les parelles. La gràcia és fer-ho sense que el que corre al davant se

7. Són una mena de magdalenes fetes només amb clara d'ou, sucre i trossos d'ametlla torrada.

8. Són una espècie de coques petites fetes amb segó, amb forma de cor, d'estrella, de fulla...

n'adoni, per tal que quan passi corrent per darrere del nou tenidor de la corretja aquest el pugui «escalfar» de valent. La casualitat fa que de vegades coincideixi en la mateixa parella el nou tenidor de la corretja i el que intenta salvar-se; en aquest moment, el membre exterior de la parella pren el rol de «perseguidor» i el de l'interior de «perseguit». Si no s'està molt atent, el perseguit pot rebre per sorpresa i força!

El joc del borinot és un joc d'habilitat que es juga entre tres persones. La del mig ha de dur un barret o una gorra i ha de mirar de donar bufetades als del costat sense que aquests, tornant-s'hi, li facin caure la gorra. Com que els mastegots són importants, els jugadors de les vores es protegeixen les galtes amb una mà. El jugador del mig, mentre intenta pegar als altres dos, es posa les mans al voltant de la boca per a fer un soroll característic que imita el zumzeig d'un borinot. Si un dels dos jugadors de les vores aconseguixen fer caure la gorra del jugador del mig, intercanvia el rol amb aquest i passa a ser el borinot.

Cap a quarts de dos del migdia, es torna cap al poble i es fa la professó de tornada de l'arcàngel a l'església, amb una altra pluja de flors i paperets des dels balcons. En acabat, se celebra un ball de vermut i es dina cap a les cinc o les sis de la tarda. Als darrers anys s'acaba la celebració en diumenge amb una paella gegant popular.

Continguts

L'inventari d'aquest treball onomàstic recull els topònims del terme municipal de Vinebre (i alguns de singulars dels termes municipals adjacents):⁹ noms de partides i peces de terra, serres, colls i cims, coves i roques, arbres i boscos, camins, barrancs i rius, fonts i mines, masos, pous, recs, basses i aljubs, molins i ponts. També inclou els noms del nucli urbà de la vila: carrers, places, edificis i altres indrets destacables. Pel que fa al terreny de l'antroponímia, també aplega els cognoms dels vinebrans i alguns noms, compresos entre el 1329 i el 1939, i els noms de casa que s'han conservat fins ara.

A les entrades —un total de 1.472— hi podreu trobar diverses informacions, com la situació geogràfica o el carrer, els contextos escrits en què s'han localitzat, la cronologia corresponent, informació etnogràfica i la transcripció fonètica de la pronúncia dels informants.

Cal explicar que, pel que fa a les indicacions de la situació geogràfica d'alguns topònims, de vegades s'ha fet servir indicacions com *a la dreta de* o *a l'esquerra de*

9. S'hi han inclòs perquè es tracta d'elements d'una certa rellevància per als habitants de Vinebre, ja que formen part de les seues referències geogràfiques o culturals. N'hi ha dels termes de Flix, de la Torre de l'Espanyol, de Garcia i, en especial, d'Ascó. Els del terme d'Ascó potser no són elements geogràfics especialment rellevants, però el fet que el seu terme municipal acabi tan a les portes del nucli de població pel sud-oest, fa que alguns indrets que són al terme d'Ascó es mirin com si fossin vinebrans. Això té una explicació concreta, el límit del terme per aquesta banda era determinat per un límit geogràfic natural: un dels dos braços de l'Ebre, el més oriental, l'esquerre, que passava a tocar de les cases de la vila. Però quan una riuada va estroncar-lo i secar-lo totalment, aquesta frontera natural (i no pas la legal) va desplaçar-se més a l'oest, en l'únic braç que va quedar, el més occidental, el dret. De manera que a les Illes (totes, no només la part de Vinebre), les Sénies i el molí de Rué era més fàcil accedir-hi des de Vinebre (per terra, caminant) que des d'Ascó (des d'on calia travessar el riu, amb les dificultats que això comportava en un temps en què no existia el pont d'Ascó i l'única manera de travessar-lo era amb la barca).

en dos ocasions molt concretes: quan s'ha utilitzat com a referència un corrent d'aigua o un camí. En el cas dels corrents d'aigua, la referència és la mateixa que per indicar la riba dreta o la riba esquerra: hom s'orienta segons la direcció del corrent d'aigua; així, Vinebre és a la riba esquerra de l'Ebre i Ascó, a la riba dreta. D'una manera paral·lela, s'ha utilitzat aquest recurs per als camins i carreteres, però, és clar, utilitzant el punt de vista totalment subjectiu de l'habitant de Vinebre; així, per exemple, al camí dels Gorraptes, la perspectiva és del vinebrà que es desplaça del nucli urbà a aquesta partida, la dreta serà la dreta d'aquest hipotètic vinebrà quan va de Vinebre cap als Gorraptes. Altres vegades s'han utilitzat els punts cardinals; i, unes altres, el costum popular de dir *més amunt de* (o *damunt de*) o *més avall de* (o *davall de*) per indicar més lluny o més a prop de la població, o la major o menor altitud del terreny.

ANTROPÒNIMS

En aquest apartat s'han aplegat els cognoms —de vegades, també els prenom, si és que no hi havia pas cognom—, els àlies i els noms de les cases. Aquests darrers s'han obtingut de fonts orals i duen com a informació el nom del carrer on se situen i la transcripció fonètica; la ubicació exacta de cada casa es pot consultar als plànols annexos, on es presenta el nucli urbà fragmentat per zones urbanes (la Viladins, la Plaça, la Raval, el Castell i el Cassino), i a les quals s'ha afegit una numeració de les cases, els noms dels carrers i una llegenda interpretativa d'aquesta numeració ordenada segons dos criteris: els carrers i les places, i els ordinals de les cases. A més dels noms de les cases, en alguns casos, també s'han inclòs indicacions d'equipaments, corrals i altres dades que poden ser interessants com a referents.

Quant a cognoms i noms, s'han recollit tots els antropònims possibles, referits a la població de Vinebre, dels documents recollits a l'apartat de *Descripció de les fonts escrites*, que, cronològicament, abracen des de l'any 1329 fins al 1939.

A més dels cognoms, consten com a entrada els àlies i alguns prenom que s'han trobat sense cap cognom o amb la referència dependent d'altres individus, com ara el cas de la majoria de les dones dels segles XIV, XV, XVI —i fins i tot del segle XVII de vegades—, o el cas d'alguns moriscos.

L'entrada per àlies conté la referència del nom sencer de l'individu, si n'hi ha, i la referència de la font escrita.

Butxaca

«...Francisco Miró Carim de esta vecindad (a) Buchaca» (RTD 1902, p. 44).

Àlies de Francisco Miró Carim.

L'entrada per prenom conté la referència d'on està documentada.

Elisabet

«Elisabet» (ACRE340-62-T2-159, 1628).

Gele

«Gele fyll de Çalema Gelle» (Mon. 1329).

Quant a la informació que es pot trobar a les entrades dels antropònims, es compon dels noms de tots els individus que s'han localitzat, concretament, davall de l'entrada s'han citat els noms complets dels individus que el porten; tot seguit, entre parèntesis, hi ha la referència de les fonts escrites en què han estat localitzats, en ordre cronològic de més antic a més modern, i alguna altra informació que s'ha considerat rellevant, com ara si el cognom ha esdevingut nom de casa, si hi ha algun personatge destacable que l'ha portat, la seua vitalitat al llarg dels anys, etc.

Partint del fet que les fonts escrites d'on s'han extret els cognoms que s'han treballat són fonts directament lligades al nucli de població de Vinebre, es reconeix, en principi, com a vinebrà o vinebrana qualsevol individu que hi aparegui, tret d'unes excepcions que se citen tot seguit:

— Quan específicament s'afirma que el personatge és habitant d'un altre indret. Per exemple: «Bautista Jornet vecino de la villa de la Torre del Español» (*Raz.* 1787, 95), «Juan Domenech y Montagut vecino de la villa de Azcon» (*Raz.* 1787, 81), «Bartholomeo Saragoci et Miquaelle Montholiu majore habitatoribus ville de Azco» (Capb. 1558, f. 16v), etc.

— El nom del comanador d'Ascó del moment històric corresponent.

— Els noms dels diversos notaris.

D'altra banda, en el període temporal en què la manera d'anomenar un individu era la fórmula prenom + cognom, es planteja un problema davant del costum d'anomenar pares i fills de la mateixa manera. És difícil, per no dir gairebé impossible, saber-los distingir i saber del cert de quants individus diferents es parla. És per això que s'ha seguit el mètode tradicional en onomàstica, que és comptar un sol individu per segle.¹⁰ Això és, en el cas que es localitzessin dos individus que s'anomenessin d'igual manera (nom + cognom) dins del mateix segle, s'ha considerat que són la mateixa persona; si, en canvi, apareixen en segles diferents, s'han comptat com a persones diferents. Per exemple, s'han trobat tres *Antoni Carim* en tres segles diferents i s'han considerat tres individus diferents: «Antoni Carim» (Capb. 1558, f. 15r), «Antoni Carim» (Capb. 1607, f. 96v, 97r, 98r, 98v, 106v i 107r), «Antoni Carim» (*Raz.* 1787, 85). Tot i fer servir aquest mètode, cal fer cons-

10. Aquesta mesura és la solució utilitzada habitualment per a distingir individus que només tenen un cognom, però no té sentit en el cas d'individus anomenats amb dos cognoms, atès que pares i fills ja no s'anomenaran igual; així, per exemple, Francisco Sans Servelló, localitzat l'any 1898 i l'any 1919, és considerat un sol individu.

tar que aquesta no és una mesura infal·lible i que, potser en algun cas pot ser errònia. Així i tot, segurament, de manera quantitativa aquest mètode reporta més encerts que errades.

En aquesta línia i amb l'objectiu de minimitzar les errades, cal citar que, en algunes ocasions, s'han trobat fórmules que han permès inferir que un individu citat en dos segles diferents, consecutius, és un mateix individu. Per exemple, es localitza *Pere Domenech* al Capb. 1558, anomenat en cinc ocasions, en confessions seues i altres confessions; i també s'ha trobat esmentat un *Pere Domenech* en el Capb. 1607 dins de la confessió d'Antoni i Guillem Carim; a aquest primer se l'esmenta dins de la fórmula: «...la vinya de quatre jornals de fauadors (?) affronta ab lo Riu que ans ere de Pere Domenech¹¹ i ab March Miro que ere de Jaume Ferrer». S'ha interpretat que la vinya que el 1607 era propietat d'Antoni i Guillem Carim, el 1558 era propietat de Pere Domènech, que visqué al segle anterior. Per tant, el Pere Domenech de 1558 i el Pere Domenech de 1607 són, en realitat, un mateix individu que visqué al segle xvi. Aquest fenomen s'ha registrat en uns quants casos en el mateix període temporal, això és, a cavall dels segles xv i xvi: Pere Macip àlies Pobill, Lluís March, Pere Osó, Joan Raduà, Miquel Torner, Margarida Ferrussa... De vegades, en aquests documents del segle xvi s'explicita que algun d'aquests individus havia fet una capbreuació al segle anterior, cosa que referma aquesta hipòtesi utilitzada: «Pere Domenech qui feu la ultima capbreuatio l'any 1559».

Altrament, si apareixen dos formes dins del mateix segle, una amb un cognom i l'altra amb dos, encara que coincideixi el primer, s'ha considerat que es tractava de dos individus diferents: Joan Bieto / Joan Bieto Cebrià. Igual s'ha considerat quant a altres formes de nominació diferents dels cognoms, la seua absència o presència determinen individus diferents: *Joan d'Ossó, dit de Marianna*, *Joan d'Ossó*, *Joan D'Ossó de defora*, *Joan d'Ossó de dins*.

Cal tindre en compte que les entrades de cognoms només recullen els cognoms trobats en primer lloc, en cap cas s'ha fet una entrada per als segons cognoms.

TOPÒNIMS

Quant a topònims, en primer lloc, s'han recollit de fonts orals i, després, s'ha complementat la informació amb les fonts escrites recollides a l'apartat corresponent, les quals abracen un període cronològic que va des de 1329 fins a 1945.¹² I a les entrades de l'inventari, hi ha la transcripció fonètica de la pronúncia dels infor-

11. No s'accentuen els cognoms perquè es reproduïen tal com apareixen a la font escrita.

12. A més, també s'han recollit les propostes del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, de 2010.

mants orals; s'hi ha reproduït una bona mostra dels testimonis escrits de manera que hi constés, si més no, una mostra per segle; tanmateix, de vegades, en un mateix segle, es recullen testimonis dels topònims amb grafies diverses, en aquests casos, s'hi han reproduït mostres de totes les grafies diferents. I, finalment, s'hi pot trobar informació relativa a l'origen del nom.

A més, en el cas dels topònims no urbans, sota l'entrada s'ha inclòs el tipus d'accident geogràfic de què es tracta i s'ha descrit una situació geogràfica aproximada. També en els documents annexos, es pot consultar un mapa del terme on estan situats la gran majoria. Aquells que no ho estan es poden localitzar per referències.

Pel que fa als noms del nucli urbà, també s'hi ha afegit la transcripció fonètica quan ha estat possible, seguida d'una breu localització. Llevat dels carrers i les places, ja que s'acompanya aquesta publicació amb un plànol que els situa exactament.

Criteris quant a la llista de noms

TRANSCRIPCIÓ FONÈTICA

S'ha mirat que cada entrada recollida de manera oral inclogui la seua transcripció fonètica seguint l'alfabet fonètic internacional (AFI), així, es podrà observar que la parla de Vinebre correspon al català nord-occidental de la part nord de la comarca de la Ribera d'Ebre.

Per tal de facilitar-ne la lectura, s'ha segmentat la tira fònica tal com es fa en les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans de la col·lecció «Treballs de l'Oficina d'Onomàstica». El criteri general és separar els mots independents, per exemple: [ʔoz awβe'ʎons], tret que hi hagi un cas d'elisió vocàlica per fonètica sintàctica, per exemple: [ʔa 'seraʔz awβe'ʎons] o ['kardʒi'ʔaʔa] i fins i tot [ʔaβiŋ'guðan'rig do'zo]. En cas que l'elisió es produeixi entre sons consonàntics, tampoc no s'ha separat si això implicava deixar un mot escapçat sense significat, per exemple: [ʔe'suts], però [ʔo raβa'ðans].

En els casos de contraccions de preposicions i articles en contacte amb mots començats per vocal, el so consonàntic de la contracció s'ha ajuntat al vocàlic següent, per exemple ['ka ʔaw'βerto].

Els sons geminats i allargats s'ha resolt repetint el símbol, així: [ʔo βa'sod de ʔar'siza] i així: ['kaʔ 'tebbʔo].

Si les fonts de les entrades només han estat escrites, lògicament, no s'hi ha posat cap transcripció. Com a conseqüència d'això, per exemple, s'observarà que tots els noms de cases —dades que provenen de fonts orals—, tenen transcripció fonètica. I que, per exemple, en la resta de topònims i antropònims —provinents tant de font oral com escrita— n'hi haurà uns que en tindran —provinents de font oral, o d'oral i escrita a la vegada— i d'altres que no —els provinents exclusiva-

ment de font escrita. Així, pel que fa als cognoms, s'han transcrit els que encara avui són vius a Vinebre. Quant als prenom, no se n'ha fet cap transcripció.

La tipografia utilitzada per a les transcripcions fonètiques ha estat la font IPA Kiel.

INDEXACIÓ

El criteri d'indexació és el que utilitza l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, recollit al document «Criteris per a la redacció i la publicació de reculls de toponímia».

Per tant, ha estat el sistema discontinu, amb les particularitats que es descriuen a continuació. Els mots s'han ordenat alfabèticament prescindint, en principi, de la part genèrica del topònim i de les partícules (articles, preposicions i conjuncions) que hi hagi davant de la part concreta. En segon terme, i en cas de coincidència, s'ha ordenat tenint en compte el primer mot significatiu de la part genèrica. I, en darrer lloc, tenint en compte les partícules.

En el cas que la part concreta només estigui precedida per l'article definit, s'ha situat al capdavant dels noms de lloc que porten qualsevol altra partícula.

Si hi ha un genèric i un concret amb la mateixa grafia, s'ha posat en primer lloc el genèric. Per exemple:

Gorraptes, los
 Gorraptes, lo camí dels
 Gorraptes, la font dels
 Gorraptes, sendera dels
 Gorraptes, la serra dels
 Gorraptes, la vall dels
 Gorraptes Més Amunt, los
 Gorraptet

S'ha ofert una referència per a tots els noms comuns i per a les paraules dels propis que no estan en primer lloc. Així:

carrer

V. Baix, *Barranc, Calvari, Carrerada, Castell, Cementiri, Cine, Dalt, Eres, Escoles, Església, Forn, Gats, Gaudí, Horta, *Josep de Salamé, Lleida, Major, *Mur, Nou, Pescateria, *Plaça, Portal, *Portal del Camí de la Torre, *Portella, Portellets, *Riba, Riu, Sant Miquel, *Senieta, Serra, Sindicat, Sol, Torre, Unió.

Vila

V. *Casa de la V. Vella*.

Vella

V. *Casa de la Vila V*.

TRANSCRIPCIÓ DE LES ENTRADES

Les entrades estan destacades en negreta i n'hi ha una per a cada concepte. Així, si en algun cas coincideixen cognoms, prenom i/o àlies, topònims, etc., se'ls ha donat entrades diferenciades amb una xifra en superíndex. Per exemple:

Un cognom i un prenom:

Vilell¹

Cognom morisc registrat als segles XIV i XV. Amb les formes *Vilell*, *Vilel*, *Villell* i *Viliel*.

Vilell²

Prenom morisc registrat al segle XIV.

Un cognom i un àlies:

Pubill¹

«Antoni Pobill» (Capb. 1558, f. 23r).

Cognom registrat als segles XVI i XVII.

Pubill²

«Pere Macip als Pobill» (Capb. 1558, f. 14v, 16r i 16v).

Àlies de Pere Macip.

Pla¹

V. *Cap del P*.

Pla²

Cognom registrat al segle XX que encara és viu actualment. Ha estat recollit amb la forma *Plá*.

«Josep Plá Vila» (RTD 1903, p. 62).

Dos topònims diferents:

Plaça, la¹

[ʎa'pʎasa]

Nom popular de la *plaça del President Lluís Companys*. Antigament anomenada *plaça de les Piles* o *plaça de la Font*.

Plaça, la²

«...un perche travessant damunt lo carrer de una casa de una casa a una altra seua cituada en lo dit lloch de Vinebre *al cap de la plassa* de dit lloch que dita casa afronta de una part ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa den Juan Torner, fill de Rafel, y ab *la plassa* y ab lo carrer que va al portal de la vila...» (Capb. 1607, f. 96r).

«...todo aquel corral, o patio, parte rodeado de paredes, que por nuestros legítimos títulos tenemos cito dentro la indicada villa de Vinebre, en su calle que va desde *la Plaza*¹³ al huerto de Don Josef de Ossó» (ACRE340-62-T2-200, 1803); «*Plaza*» (Reg. fisc. 1894).

«*Plaza*» (RTD 1903, p. 73 i 85).

Els criteris de la transcripció de les entrades han estat diversos segons el col·lectiu de noms de què es tractava. Quant a les entrades dels topònims, si han estat recollits només de font escrita, s'han mirat d'adaptar a la normativa actual del català; i, en els casos en què no s'ha pogut recórrer a la normativa, s'ha triat aquella que coincidís amb les fonts escrites. Si han estat recollits de font oral, s'ha respectat la denominació recollida dels informants.

Si les fonts escrites estaven en un altre idioma diferent del català (aragonès, castellà o llatí), se n'ha fet l'adaptació al català. Per exemple: *camí de Font de Perri-lla*, que és un topònim que només hem recollit de fonts escrites i eren en castellà: *Fuente de (la) Perrilla*. Cosa que no s'ha fet mai, emperò, amb els cognoms: Guajardo, González...

Si les fonts orals ens brindaven entrades en castellà, s'ha adaptat a l'ortografia catalana. Per exemple: *lo Passo de Ganado*, *lo Cassino*, *Rossita*.

Les entrades dels topònims inclouen l'article definit corresponent, llevat que les fonts hagin estat únicament escrites. Aquest criteri respon a una qüestió pràctica i té l'objectiu de permetre una identificació ràpida dels topònims que només han estat recollits de font escrita.

Quant a les entrades principals dels noms de les cases, corresponen a la forma recollida dels informants orals, per exemple: *lo molí de Belardo*, *ca la Sussena* (*As-sutzena*), *ca l'Aulivero*, etc.

Les entrades dels cognoms, sempre que ha estat possible,¹⁴ són les correspo-

13. Podria no ser la mateixa plaça.

14. En el cas de la majoria dels cognoms moriscos això no ha estat possible, ni ha tingut gaire sentit, cercar-ne la forma catalana, per tant, s'ha optat per reproduir les formes tal com s'han trobat escrites. Per exemple: *Abdellug*, *Abohali*, *Alboley*, *Almacey*, *Almanacim*, *Almenançii*, *Anborç*, *Ayu*, *Ayuch*, etc.

nents a la forma que podíem considerar normativa, estàndard, per bé que, a l'interior, s'hi citen totes les formes en què s'han trobat. Per exemple, l'entrada per al cognom serà *Ferrer*, i dins de l'entrada estan transcrits totes les formes que s'han recollit a les fonts escrites, per tant, amb variants ortogràfiques. En aquest sentit s'han agrupat sota un mateix cognom formes com les següents:

— Formes accentuades o no accentuades:¹⁵ *Domènech, Domenech; Jordà, Jorda; Martí, Marti; Miró, Miro; Pepió, Pepio*.

— Formes amb accents de diferent grau d'obertura: *Biarnès, Biarnes, Biarnés*.

— Formes oxítones acabades en -r muda o en vocal, accentuada o no: *Ferrer, Ferré, Ferre; Teixidor, Teixidó; Torner, Torne*.

— Vacil·lacions entre v i b: *Cavallé, Caballé*.

— Vacil·lacions entre ss, s, c i ç: *Çerdà, Cerdà; Cervelló, Servelló; Massia, Macià, Maçia; Macip, Masip; Oso, Osso; Pellicer, Pellisser; Rossello, Roselló*.

— Vacil·lacions entre i i y: *Maimó, Maymó; Millo, Myllo*.

— Vacil·lacions entre l i ll: *Vila, Villa; Vilaplana, Villaplana*.

— Altres vacil·lacions: *Maestre, Mestre; Sacrista, Segrista*.

— Ortografia castellanitzant: *Fortunyo, Fortuño; Gonçalves, Gonsales, Gonzales*.

— Oclusives finals: *Montagut, Montagud*.

— Vacil·lacions o/u: *Muntaner, Montané*.

— Absència o presència d'h: *Holiver, Olivé; Veà, Vehá; Hoso, Osó*.

— Absència o presència de la partícula *de* i aglutinacions: *Ossó, de Ossó, Dosso, Doso*.

— Vocals epentètiques: *Veá, Veyá*.

— La variació morfològica tampoc no és un criteri de diferenciació, per tant hem agrupat cognoms del tipus: *Ferrus, Ferrussa; Hoso, Hosona*.

Pel que fa als cognoms moriscos dels segles XIV i XV, evidentment, no es pot seguir la mateixa norma que per als cognoms cristians, però els criteris han sigut semblants. Així, s'han agrupat:

— Absència o presència de la preposició *de*: *Aliolo, Daliolo; Ambros, d'Enbroz, Hambroz*.

— Absència o presència d'a inicial: *Abayu, de Bayu; D'Ajub, de Jub, Dajub, d'Ajup*.

— Absència o presència d'h: *Ambros, d'Enbroz, Hambroz*.

— Vacil·lació entre c i ç: *Abçali, Abcali*.

— Vacil·lacions entre i i y: *Millo, Myllo; Eiça, Eyça*.

— Vacil·lació entre a i e: *Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Juce d'en Aeça, Abdella d'en Eiça, Abdella d'en Ayça, Ali den Eiça, Gelle d'en Eiça, Jafar den Eiça, Juci den Eiça, Mafona d'en Eiça, Jafar d'en Eyça alamí de Vinebre*.

15. Excepte els cognoms *Vila* i *Vilà*, que s'han considerat cognoms diferents.

— Vacil·lació entre *e* i *i*: *Abçale*, *Abçalli*; *Juce d'en Aeça*, *Abdella d'en Eiça*, *Abdella d'en Ayça*, *Abdella d'en Eiça*, *Abdella d'en Ayça*, *Ali den Eiça*, *Gelle d'en Eiça*, *Jafar den Eiça*, *Juci den Eiça*, *Mafona d'en Eiça*, *Jafar d'en Eyça alamí de Vinebre*.

— Vacil·lació entre *l* i *ll*: *Abçale*, *Abçalli*.

— També hem agrupat davall de la mateixa entrada: *Agello*, *Hagiyllo* i *Agili*. Per bé que no ens hem atrevit a agrupar semblances com: *Alcaber* i *Alcabrer*.

D'altra banda, quant a la població sarraïna que s'ha treballat —que visqué al llarg dels segles *xiv* i *xv*—, cal aclarir que no es pot parlar de cognom amb el significat de nom de família,¹⁶ sinó simplement com a segon nom. El nom musulmà es regeix per un sistema ben diferent del cristià i, en els segles que ens ocupen, els moriscos estaven en una peculiar situació, navegant entre tots dos mons (Navarro i Blasco, 1991, p. 135). En els documents consultats, s'observa que el sistema d'herència dels noms en la població sarraïna funcionava d'una altra manera, si és que tenia lloc: alguns fills heretaven com a prenom el segon nom del pare, per ex.: *Abçale*, fill de *Juci Abçale*; *Gele*, fill de *Çalema Gele*; *Jafer*, fill de *Juci de Jafar*; *Vilell*, fill de *Mahoma Vilel*. Per bé que existien altres formes, com la que representa «Çalema Amazit fill de Foma Duch» (*Fog. 1497*).

Tanmateix, quant a les entrades dels cognoms cristians i els segons noms moriscos, s'han estructurat de la mateixa manera. S'hi han aplegat tots els individus que els duen i les referències documentals d'on van ser recollits. Atesa la complexitat de l'organització de la informació a l'interior de les entrades dels cognoms en les quals es reproduïen tots els individus recollits, és adequat dedicar unes línies que aclareixin la notació que s'ha utilitzat.

Sota l'entrada genèrica, els noms dels individus estan aplegats per segles, un paràgraf per a cada segle. Dins de cada paràgraf, estan ordenats alfabèticament segons el nom de fonts. En el cas d'individus que tinguin dos cognoms, cosa que majoritàriament passa en els segles *xix* i *xx*, s'ha continuat ordenant en primer lloc per prenom i, en cas de coincidència, segons el segon cognom. Per exemple:

Montaner

«Dolors Montané Carim» (Bapt. 1919); «Francisco Montané Bieto» i «Francisco Montané Esquirol» (Lli. 1939, f. 1v); «Francisco Montané y Salamé» (RTD 1903, 69); «Indelècia Montané Bieto» (Lli. 1939, f. 1r).

Per anomenar els individus, s'han adaptat els prenom a la normativa actual del català. Així, per exemple, l'individu que correspon a les formes *Johan Sabater*, *Johanne Sabater*, *Joahannes Sabater* o *Johannis Sabater* és «Joan Sabater». Així mateix, *Josefa Piñol viuda de José Ferré* és «Josepa Piñol, viuda de Josep Ferré». Ara bé,

16. El que els fills hereten dels pares.

s'han respectat les formes originals per als prenomes dels segles XIV i XV, atès que inclouen prenomes moriscos i formes de prenomes cristians interessants.

Pel que fa a la notació, la citació dels antropònims segueix els criteris que s'expliquen tot seguit. El nom de l'individu, s'ha posat entre cometes: «Pere Teixidó». Seguit de la referència del document on ha estat trobat entre parèntesis: (ACRE340-62-T2-202, 1805). Si se n'ha trobat referència en més d'un document, s'han juxtaposat totes les referències: «Pere Teixidó» (ACRE340-62-T2-202, 1805), (ACRE340-62-T2-207, 1831) i (ACRE340-62-T2-10, 1846). Si es troba més d'una referència en el mateix document, s'afegeix el nou full, al vell, seguit d'una coma, dins del mateix parèntesi: «Josep Montané» (Amill. 1852, f. 70v, 88r i 127v).

De vegades la referència a un individu inclou més informació que la construcció prenom + cognom (+cognom), en aquests casos s'ha inclòs dins de les cometes. Per exemple, la professió: «Jeroni Miró teixidor de lli», o el lloc d'origen: «Gabriel Vila, pagès de Vinebre», o una característica: «Gabriel Altariba menor», «Pere Domenech maior», o un parentiu de referència: «Joana de Osso, filla de Berthomeu Marti» (Capb. 1661, f. 159v), «Çalema Amazit fill de Foma Duch» (Fog. 1497). S'ha considerat que forma part de la manera de denominar i identificar aquell individu.

En el cas d'un mateix cognom escrit de diverses formes diferents, s'ha recollit totes les variants ortogràfiques trobades a les fonts escrites sota l'entrada estàndard:

Ossó, d'

«Mateu Hosó» (Fog. 1553) Osó (Capb. 1558, f. 332) Oso (Capb. 1558, f. 333, 334 i 376) Osso (Capb. 1558, f. 347, 348, 355, 372, 373, 375, 377, 378, 379 i 380).

Cosa que significa que al fogatge de 1553 hi ha escrita la forma *Hosó*, i que al Capb. 1558 està escrit de tres formes diferents: al foli 332, la forma *Osó*; als folis 333, 334 i 376, la forma *Oso*; als folis 347, 348, 355, 372, 373, 375, 377, 378, 379 i 380, la forma *Osso*.

Per finalitzar, en notacions del tipus següent: «Josep Pepio» (ACRE340-62-T2-162, 1644) fill de Guillem (Capb. 1661, f. 168v), això significa que a la referència (ACRE340-62-T2-162, 1644) es recull la forma «Josep Pepio»; i, a la referència Capb. 1661, f. 168v, s'hi ha recollit «Josep Pepio fill de Guillem».

Fonts

FONTS ORALS

Com a fonts orals principals, s'ha gaudit de l'ajuda inestimable de cinc vinebrans, als quals cal agrair la seua generositat i atenció. Per bé que també s'ha de dir que s'ha disposat de la col·laboració puntual d'altres informants. Gràcies a ells, també. Les característiques dels primers són les següents:

— Josep Veà Jordà (Pepe de Peremanel). Nascut a Vinebre el 1935, jubilat, pagès i caçador. Sempre ha viscut a Vinebre, tret d'uns anys de joventut.

— Josepa Vila Teixidó (Pepita la Barcelonina). Nascuda a Vinebre l'any 1938, sempre ha viscut a Vinebre. Mestressa de casa.

— Josep Maria Pros Tarragó (Josep Maria de la Rossa). Nascut a Vinebre el 1949, titulat universitari en magisteri, però carnisser d'ofici. Sempre ha viscut a Vinebre. Estudiós de tot allò que fa referència a la història local i a l'etnografia de Vinebre.

— Teresa Pros Tarragó (Teresineta Targa). Nascuda a Vinebre l'any 1932. Ha viscut a Vinaròs en la seua joventut i actualment ha tornat a Vinebre. Mestressa de casa.

— Miquel Miró Masdeu (Miquel del Negret). Nascut a Vinebre l'any 1926, jubilat, pagès. Sempre ha viscut a Vinebre.

FONTS ESCRITES

Cal esmentar que no s'ha pogut disposar del tipus de fonts habituals en els estudis onomàstics, com són les que es poden localitzar en els arxius municipal i parroquial, ja que a Vinebre foren destruïts gairebé totalment en el decurs de la

Guerra Civil espanyola. La veu popular conta com alguns revolucionaris van buidar l'arxiu parroquial i van amuntegar els documents al mig de la plaça del Rei, i com aquests mateixos individus van treure els bancs de dins de l'església i els van plantar al voltant de la foguera que en van fer, per tal de poder gaudir millor de l'espectacle de la crema.

Tanmateix, i després d'haver descartat de poder localitzar cap font escrita provinent d'aquests dos arxius i ja havent dut a terme la major part de la feina d'aquest estudi, es va saber de l'existència d'alguns documents que n'eren originaris. Es detallaran al final d'aquesta descripció, ja que se'n fa un relat cronològic.

Després de la presa de consciència de les dificultats que suposaria el fet de no gaudir d'un arxiu parroquial i un arxiu municipal, per un cop de sort, es van localitzar un bon aplec de documents provinents d'un arxiu particular. L'Ajuntament de Vinebre, l'abril de 2001, va adquirir el casalici anomenat Ca Don Joan, de propietat privada fins aleshores, per fer-ne un centre cultural en el futur. Entremig de runa, mobles antics descuidats i altres objectes, es va trobar, una bona quantitat de documents escrits, en caixes de cartró i carpetes velles.

L'Ajuntament d'aleshores va pensar que alguna cosa s'havia de fer amb tot aquell regal, i, en una primera intervenció, va fer-ne fer un inventari a mà i va tornar a desar en caixes els documents, a l'arxiu que té a la plaça del «Matadero». I allí es van estar uns anys.

L'any 2007, però, qui subscriu aquests mots va iniciar el treball d'investigació corresponent al màster previ a la tesi doctoral i, davant de la dificultat de localitzar documentació escrita antiga de la vila, va demanar d'utilitzar els esmentats documents de Ca Don Joan, cosa que l'Ajuntament de Vinebre va autoritzar ràpidament.

Va ser difícil fer-ne la consulta, ja que hi havia una bona quantitat de documents desats en carpetes antigues dins de caixes i caixes de cartró.¹⁷ Calia localitzar els que podien aportar informació onomàstica, els quals van ser, finalment, 62.¹⁸ Aquests documents estan datats, principalment, als segles XVII, XVIII i XIX, i fan referència a les possessions i als moviments comercials (actes de venda, títols de finques, censals, testaments, etc.) que la família Domènech-Martí, antiga propietària de l'edifici, tenia per bona part del Principat de Catalunya (Vinebre, Flix, Ascó, la Torre de l'Espanyol, Montbrió del Camp, Lleida, Barcelona, etc.).

Un cop van ser localitzats, la feina que calia dur a terme era fer-ne una codificació per poder-los citar. Així que l'autora va numerar aquests 62 documents de manera rudimentària i en va anotar la data, un títol mínimament descriptiu i un

17. Posteriorment, l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE) va quantificar aquests documents com 6,8 metres lineals, equivalents a 68 capses d'arxiu, que contenen 746 unitats documentals.

18. Finalment, aquest nombre va quedar reduït a 56, atès que, un cop a l'ACRE, alguns documents han estat aplegats sota unitats compostes de documents.

codi rudimentari a partir de numerar les caixes i les carpetes. Aquesta va ser la codificació primera, però, evidentment era molt millorable.

D'altra banda, en aquesta primera cerca de documents, es va fer palès que, per bé que els documents en general estaven en força bon estat per l'antiguitat que tenien, n'hi havia d'altres que estaven força malmesos i calia posar fre al deteriorament.

L'autora d'aquest llibre va pensar de proposar a l'Ajuntament que es dugués a terme una acció decidida envers la conservació i la catalogació d'aquest fons. La proposta va ser molt ben acollida per part de l'alcaldesa d'aquell moment, senyora Gemma Carim. La manera de dur-ho a terme va ser proposar a l'Ajuntament que creés i convoqués unes beques d'estiu adreçades a estudiants universitaris i preuniversitaris empadronats a Vinebre perquè es dediquessin a desinfectar i netejar els documents, alhora que se'n feia un nou inventari més detallat i acurat que el que existia. El Ple de l'Ajuntament va aprovar la convocatòria. I l'autora va tindre el plaer de coordinar aquelles beques durant els estius des de 2007 fins a 2011.

Seguint les indicacions generals per a la classificació d'arxius patrimonials, per a la nova codificació, es va utilitzar una llista numèrica oberta. Al davant de cada número, s'hi van afegir les sigles ACDJ (Arxiu de Ca Don Joan). I, per al nou inventari, es va dotar cada document d'un títol descriptiu, i se'n va registrar el lloc i la data on van ser escrits, el tipus de document de què es tractava i la llengua en què estava escrit (llatí, català i castellà).

L'any 2011, el 29 de setembre, el Ple de l'Ajuntament de Vinebre va acordar la cessió dels documents a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE). El dia 21 d'abril de 2012 es va signar el contracte de cessió en comodat del fons patrimonial de la família Domènech-Martí a la Generalitat de Catalunya perquè fos custodiat a l'ACRE. I el fons hi ingressava el dia 16 de maig de 2012. Actualment, doncs, els documents del fons gaudeixen d'una tercera i definitiva codificació, la qual és la que apareix en aquest llibre.

Posteriorment a totes aquestes gestions, es va estendre la cerca a altres possibles fonts escrites, es va considerar que probablement devien existir documents de la Comanda Templera o de l'Hospitalera d'Ascó. I se'n van localitzar, de l'Hospitalera, a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid. S'hi va localitzar tot un seguit de capbreus i altres documents dels segles XVI a XVIII i se'n van treballar una bona part:

— Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562

— Capbreu de Vinebre de l'any 1558

— Dos capbreus iguals de 1607

— Capbreu de Vinebre de l'any 1639

— Capbreu de Vinebre de l'any 1661

— Capbreu de Vinebre de l'any 1734

— *Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta*

— *Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.*

Més tard en el temps, també es va trobar documentació diversa a l'Arxiu Històric de Tarragona:

— Plànols de l'Institut Geogràfic y Catastral, dels anys 1918 a 1931

— Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre, de 1954.

A l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre:

— Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre, de 1845

— Al·legació al Comanador d'Ascó, de 1843.

A casa d'algun particular:

— Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793.

En diverses obres publicades que remetien a documents d'origen divers:

— *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)*

— Prestació d'homenatges de 1349 que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349

— «Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. XV»

— *El fogatge de 1497: Estudi i transcripció*, de Josep Iglésies

— *El fogatge de 1553: Estudi i transcripció*, de Josep Iglésies

— *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós

— *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*.

I, quan la investigació estava en un punt molt avançat, es van poder localitzar uns quants documents provinents dels arxius municipal i parroquial en diferents institucions: a l'Arxiu Diocesà de Tortosa (ADTO), a l'Ajuntament de Vinebre i a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (ACRE).

Després de fer diverses consultes, a l'Arxiu Diocesà de Tortosa s'hi van poder localitzar uns pocs documents originaris de la parròquia de Vinebre, que van des de 1817 fins a 1926:

— Llista o padró parroquial fet pel capellà de Vinebre, Ramon Piquer, a petició del bisbe de Tortosa, de 1817

- Partides sacramentals i defuncions de la parròquia de Vinebre. Any 1918
 - Llibre de batejos de 1918
 - Llibre de matrimonis de 1918
 - Llibre de difunts de 1918
- Un conjunt de fulls on es registraren els batejos, els matrimonis i les defuncions dels anys 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924 i 1926
- Uns fulls relligats que eren el duplicat de les partides sacramentals de la parròquia de Vinebre de l'any 1925: matrimonis, batejos i defuncions.
- En un racó de l'arxiu municipal de l'Ajuntament s'havien conservat set documents, que són els següents.¹⁹
 - Un amillarament de 1852
 - El «Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894»
 - Un document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894
 - El registre de transmissió de domini de 1898 a 1917
 - Una llista de noms de persona, de 1915
 - El plànol del terme de Vinebre, de 1919
 - Una llista de noms de persona, de 1939.

Finalment, també es va tindre notícia que s'havien conservat uns quants documents del Jutjat de Pau que són dipositats a l'ACRE i que, en el moment que van ser consultats per a fer aquesta investigació, encara no estaven inventariats ni catalogats. Són uns 2 metres lineals de documentació, equivalents a 22 capsas, amb una cronologia que va del voltant de 1842 a 1942, en els quals es pot trobar tota mena d'expedients, com ara referents a eleccions de diputats i altres, circulars, comunicacions de recerca i captura d'àmbit estatal, consells familiars, expedients possessoris, judicis de faltes, judicis verbals i expedients de conciliació. La descoberta de l'existència dels documents del Jutjat de Pau de Vinebre va ser molt tardana i, per tant, la consulta va ser la darrera que es va dur a terme. De fet, va coincidir en l'impàs de la cessió d'una part del fons a l'ACRE. Davant del fet que els documents encara no havien estat tractats per l'Arxiu i no tenien cap mena d'ordre, ni tan sols cronològic o temàtic, no es van consultar amb tant deteniment i detall com la resta, i l'objectiu que em vaig proposar va ser només recollir aquells topònims dels quals encara no havia trobat referència escrita. Per a dur-ho a terme, es van mirar un per un, però prestant atenció especial només a aquells documents que podien contindre referències a topònims, com ara, expedients possessoris,

19. Després d'haver-los consultat al mateix Ajuntament, aquests documents van ingressar a l'ACRE.

judicis de faltes, judicis verbals i expedients de conciliació, bàsicament. Finalment, també cal comentar que els documents del Jutjat de Pau, del mateix període cronològic, relacionats amb el registre civil romanen a l'Ajuntament i no s'han consultat, atès que són, principalment, fornidors d'antropònims.

Quant a la transcripció dels documents, s'han fet servir els criteris que dóna Josepa Arnall en la seua obra *L'escriptura a les terres gironines: segles IX-XVIII*. Així:

1. La transcripció respecta rigorosament l'original, malgrat que sigui de grafia defectuosa.

2. Els mots amb ortografia anòmala, en els casos més exagerats, s'acompanya de «sic», escrit en cursiva i entre claudàtors.

3. Se separen les paraules que en el text apareixen unides i s'ajunten les lletres o síl·labes d'un mateix mot que es presenten separades. Per bé que en el cas dels textos en català, es respecta l'original en les contraccions de preposició i article, i no es fa ús de l'apòstrof com ho requereix la normativa vigent, per exemple del any i no pas de l'any.²⁰ S'ha usat apòstrof si és la primera paraula que ha perdut elements, per exemple d'agost en lloc de dagost. Mentre que si és la segona la que els perd, es fa servir punt volat, per exemple que-s en lloc de ques.

4. Es normalitza l'ús de lletres minúscules i majúscules d'acord amb les normes actuals, sense tindre en compte el sistema utilitzat per l'escrivà (això és: s'utilitza majúscula a principi de paràgraf, després de punt, en els noms de lloc i de persona, i en els adjectius formats sobre un nom de lloc aplicat a una institució.²¹

5. Es respecta l'ús de i, j, y amb valor consonàntic.²²

6. Es conserva l'accentuació castellana en els textos d'aquesta llengua en què s'esmenten topònims catalans.²³

7. S'accentuen aquells mots en què, segons l'ortografia moderna, no és necessari (dinés, regidós, jané).

8. Se segueix l'ús modern de la puntuació.

9. S'utilitzen claudàtors per a assenyalar les llacunes produïdes per taques, rosecs, corcadures i altres agents que afecten l'original.

10. En els textos en català s'ha seguit la tradició de catalanitzar aquelles paraules llatines esmentades en textos catalans, com ara: quòndam, ítem, àlies.

A més a més, se segueix l'ús modern de l'accentuació per tal de facilitar la comprensió dels textos; tret dels antropònims i topònims, els quals s'han transcrit de la mateixa manera que eren escrits originalment.

20. Tanmateix, en el cas de paraules escrites de la manera següent, no s'ha fet ús de l'apòstrof: *de una, de altra, de ell...*

21. Com ara: *Dertocensis diocesis*.

22. Per exemple: *vuy* per *aviu*. I fins i tot s'ha respectat la forma *ryu*.

23. De fet, l'accentuació original s'ha respectat escrupolosament en el cas de topònims i antropònims.

Quan s'han reproduït textos inclosos en obres publicades, s'han reproduït tal com apareixen en aquestes obres.

Descripció de les fonts escrites

Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV

És un llibre publicat el 1997, l'editor del qual és Pascual Ortega Pérez: *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo XIV)* Saragossa: Anubar. S'hi transcriuen tres monedatges que es van percebre al segle XIV en aquestes comandes. Aquests impostos es cobraven cada set anys, i els que ens ocupen són datats els anys 1329 (data que infereix l'editor), 1350 i 1380. Els dos primers detallen, organitzats per comandes i pobles, els individus que van pagar i els que no, diferenciant-los segons si eren cristians o musulmans; i el tercer només detalla la quantitat recollida en cada poble.

Els fulls referents a Vinebre són, en el cas del monedatge de 1329, el 34r; en el monedatge de 1350, el full 94v; i en el monedatge de 1380, el 3r.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquestes fonts són, respectivament: **Mon. 1329** i **Mon. 1350**, atès que el monedatge de 1380 no recull cap antropònim ni cap altre topònim que no sigui «Vinebre».

Prestació d'homenatges de 1349

Prestació d'homenatge que l'orde de Sant Joan va exigir als seus vassalls el 1349. Aquest document inclou la relació nominal dels prestataris de l'homenatge. Per a aquesta investigació hem consultat les dades que sobre aquest document dona Pascual Ortega (2006): *La población de las comandas templeras i hospitalares d'Ascó, Horta i Miravet (sigles XII-XIV)*. Batea: Secció d'Arqueologia del Patronat Pro Batea. L'autor interpreta que aquesta relació feia referència als caps de família, els responsables dels focs. I ens dona la referència del document original del qual transcriu les dades: 1349,3,23: AHN, EA, Leg. 8175, núm. 13 (Carp. 637, núm. 27).

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PH 1349**.

Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. XV

És un article de Pascual Ortega, dins de *Miscel·lània de Textos Medievals*, 8, Barcelona: CSIC, 1996. Es tracta de la transcripció del document que es conserva a l'AHN, «Órdenes Militares, códices núm. 678-B», el qual té 81 folis escrits per ambdós cares i està datat a finals de novembre de 1416.

Aquest document, segons Ortega, deu ser la primera relació que existeix dels drets i les rendes feudals que afectaven les comandes d'Ascó i Casp, i no és ben bé un capbreu, sinó un registre de rendes (Ortega, 1996, p. 283-284). El castellà d'Amposta d'aquell moment era Gonçalvo de Funes. I les rendes estan organitzades per llocs i per conceptes. Tanmateix, les rendes de Vinebre sovint estan barrejades amb rendes d'Ascó i de la Torre de l'Espanyol:

- Ascó
- Cases i possessions de l'orde a Ascó, Vinebre i la Torre de l'Espanyol
- Blat dels singulars d'Ascó, Vinebre i la Fatarella
- Blat que es paga a Vinebre per Santa Maria d'Agost
- Cens de diners que paguen per Nadal els singulars d'Ascó i de Vinebre
- Cens de cera que es paga a Ascó per Nadal
- Cens de gallines que paguen per Nadal els singulars d'Ascó i de Vinebre
- Cens de diners que paguen els singulars de la Torre de l'Espanyol per Nadal.

La llengua del document és l'aragonès.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RCA** (rendes del castlà d'Amposta) **1416** (data del document), **núm. de foli**.

Fogatge de 1497

Es tracta de l'edició del fogatge de 1497 que féu Josep Iglésies: IGLÉSIES FORT, Josep (1992). *El fogatge de 1497: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Fog. 1497**.

Fogatge de 1553

Es tracta de l'edició del fogatge de 1553 que féu Josep Iglésies: IGLÉSIES FORT, Josep (1979-1981). *El fogatge de 1553: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Fog. 1553**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1558

El títol del document és *Capibrevium loci de Vinebre factum per Reverendum et magnificum domynum fratrem Grabiellum Angellum Sans milites milite Sancti Johannis Jherusalem et preceptorem preceptorie de Azcó parte es una et honor juratos et singulares personas loci de Vinebre partibus esalterys*.

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1558, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1751 de l'Archivo Histórico Nacional,

Madrid (Signatura antiga: OM, L. 62). Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Codi de referència: ES.28079. AHN/1.3.4.5.96.1.2.12.2//OM,L.1751. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

Aquesta unitat documental composta s'ha pogut consultar en format electrònic, això és, amb els fulls escanejats individualment en format jpg. En total són 231 folis, escanejats en 463 imatges. Conté els capbreus dels llocs de la Comanda d'Ascó següents: de la vila d'Ascó, de Vinebre, de la Torre de l'Espanyol i de Camposines. A més, hi ha també una concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre (vegeu següent font escrita).

El capbreu de Vinebre consta de 33 folis (escanejats a les imatges de la 316 a la 381), numerats de l'1 al 33.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Capb. 1558, núm. de foli**.

Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562

El títol del document és *Concòrdia i transacció feta i firmada pel molt Rm e magnífich señor fra Gabriel Angell Sans cavaller del Sagrat horde de Sanct Johan de Jherusalem e digne comanador de la comanda de Asco part una e les unyversitats de la villa de Asco y el loch de Vinebre de part altra*.

És una concòrdia que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1751 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid (Signatura antiga: OM, L. 62). Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Codi de referència: ES.28079. AHN/ 1.3.4.5.96.1.2.12.2// OM,L.1751. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

Aquesta concòrdia consta de 6 folis, numerats del 235 al 241.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Con. 1562, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1607

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1607, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1752, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Nivell de descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això són 24 folis, numerats del 87r al 111v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Capb. 1607, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1607

Es tracta d'un capbreu amb la mateixa informació de l'anterior Capb. 1607, dins d'OM, L. 1752.

Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte (1637)

El títol que l'ACRE (Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre) dona al document és «Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte per part del Comanador d'Ascó Miquel Sagasta». Es tracta d'una unitat composta datada el 1637.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T470** (signatura de l'ACRE) **1637** (data del document).

Capbreu de Vinebre de l'any 1639

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1639, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1754, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Nivell de descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta».²⁴

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això són 21 folis, numerats de l'1 al 21.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Capb. 1639, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1661

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1661, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1755, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Nivell de descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellanía de Amposta».

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això és del full 139r al 172v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Capb. 1661, núm. de foli**.

Capbreu de Vinebre de l'any 1734

Es tracta d'un capbreu de Vinebre datat l'any 1734, el qual forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1758, de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Nivell de descripció:

24. Aquesta és la denominació de l'àrea de context que utilitza l'Archivo Histórico Nacional.

Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

D'aquesta unitat documental, se n'ha pogut consultar, en format electrònic, la part referent a Vinebre, això és del full 194r al 239v.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Capb. 1734, núm. de foli**.

Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780.

Document que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1750 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: «Cabreo de la Encomienda de Azcón». Nivell de descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

Les imatges de la *Cédula de las rentas...* corresponents a Vinebre són les que van de la 300 a la 341. Els fulls no estaven numerats de cap manera, per això se n'ha posat la referència a partir del número d'imatge.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CR 1771, núm. d'imatge**.

Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta

Document que forma part de la unitat composta amb signatura OM, L. 1750 de l'Archivo Histórico Nacional, Madrid. Títol atribuït: Cabreo de la Encomienda de Azcón. Nivell de descripció: Unitat documental composta. Àrea de context: «Orden de San Juan. Lengua de Aragón. Castellania de Amposta».

Aquesta unitat documental composta s'ha pogut consultar reproduïda digitalment, això és amb els fulls escanejats individualment en 342 imatges en format jpg. Els fulls no estaven numerats de cap manera, per això se n'ha posat la referència a partir del número d'imatge. Entre d'altres, conté els documents següents:

1. «Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta» (imatges de la 6 a la 107). Els documents referents a Vinebre ocupen les imatges de la 75 a la 95.

2. «Razón de todos los censos de la encomienda de Azcón según el cabreo del

año 1787» (conté els diversos censos de diners, d'ordi i de blat, d'oli, de cera, de pebre, de pollastres i d'altres aus, perdius, etc.). Els documents corresponents a Vinebre ocupen les imatges: 156, 158-162, 164.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Raz. 1787, núm. d'imatge**.

Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793

Capítols matrimonials conservats per un particular de Vinebre (Josepa Vila Teixidó). Datat el 2 de desembre de 1793 a Vinebre, corroborat a Flix el 10 de desembre del mateix any i registrat als Oficis d'Hipoteques de Gandesa i de Falset. Integrat per un quadernet de 4 folis.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **CM 1793, núm. de foli**.

Al·legació al Comanador d'Ascó (1843)

Es tracta d'una unitat documental composta de l'ACRE datada el 1843 i que porta per títol «Al·legació al Comanador d'Ascó perquè els veïns de Vinebre respectin els drets relatius al lloc de Gorrapte».

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T-471** (signatura de l'ACRE), **1843** (data del document).

Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre (1845)

Es tracta d'una unitat documental composta de l'ACRE datada el 1845 i que porta per títol «Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre per defensar els seus drets sobre el lloc de Gorrapte».

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **ACRE340-7-T-473** (signatura de l'ACRE), **1845** (data del document).

Els documents de ca Don Joan (període cronològic: de 1607 a 1878)

Els documents estan datats, principalment, als segles XVII, XVIII i XIX, i, com s'ha dit més amunt, fan referència a les possessions i moviments comercials (actes de venda, títols de finques, censals, testaments, etc.) de la família Domènech-Martí per tot el Principat de Catalunya (Vinebre, Flix, Ascó, la Torre de l'Espanyol, Montbrió del Camp, Lleida, Barcelona, etc.).

La fracció d'aquest llegat que hem treballat són els seixanta-dos documents referits a Vinebre (per bé que set formen part d'una unitat composta), dinou, del segle XVII; vint-i-dos, del segle XVIII; vint, del segle XIX, i un sense data. El més antic és de l'any 1607 i el més nou, del 1878. Ateses les dates dels documents, hem trobat que n'hi ha d'escrits en llatí, d'altres en català i uns altres en castellà. Així, en tenim

vint d'escrits en llatí —per bé que la majoria duen en el revers una identificació o explicació i datació del document en llengua catalana. Aquests documents ocupen una franja temporal que va de 1593 a 1748, de manera que són els més antics. Els escrits en català són només quatre, i van de 1607 a 1728. I en castellà estan escrits la majoria dels documents, trenta-vuit, que van de l'any 1724 al 1878.

L'abreviació dels documents és **la corresponent a l'ACRE**, però s'hi ha afegit al costat **l'any del document** a fi de donar informació sobre la cronologia. Són els que segueixen.

— Censal de Josep Pepió, veí de Vinebre, amb la Universitat d'Ascó, que serà transferit a Joan Domènech, de la vila de Vinebre; 2 d'abril de 1728. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-1, 1728.

— Certificat d'un censal creat per Llorenç Bartolomé, pagès de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre; 17 d'agost de 1607. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-2, 1607.

— Censal de Pere Jaume Miró i Felip Miró, agricultors de Vinebre, en què hipotequen una peça de terra que delimita amb les finques de Joan d'Ossó, dels seus hereus i amb el camí de la mitjana, a tocar del riu Ebre, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre; 6 de novembre de 1682. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-3, 1682.

— Censal de Miquel Manuel, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, de la mateixa població, en què s'hipoteca una casa i un corral extramurs; 15 de maig de 1683. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-4, 1683.

— Censal de Joan Miró, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Joan Domènech, de la mateixa població, en què s'hipotequen tots els seus béns; 21 d'octubre de 1739. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739.

— Censal de Francisco Domènech, conegut per *Tàrrega*, agricultor de Vinebre, a favor de Raimon Domènech i Guau, hipotecant tots els seus béns; 9 de juliol de 1757. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-6, 1757.

— Censal atorgat per Miquel Vila Bieto i Rosa Montané, consorts de Flix, a favor de Joan Domènech i Salvador hipotecant tots els seus béns, inclosa una casa ubicada al carrer del Forn de Vinebre; 15 d'abril de 1829. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-7, 1829.

— Censal de Josep Cervelló, de Vinebre, a favor de Teresa Domènech en què s'hipoteca un hort situat a la partida de les Valls de la població; 24 de novembre de 1842. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-8, 1842.

— Censal creat per la Universitat de Vinebre a favor de Miquel Ferrer, agricultor de la Poble de la Granadella, el qual el traspassa al seu fill Pere Ferrer, i aquest

a Joan Ferrer, i, finalment, és traspassat a Ramon Domènech, de Vinebre; 14 d'octubre de 1593 (còpia de 1661). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-9, 1593.

— Certificat del judici de conciliació celebrat al Jutjat de Vinebre entre l'apoderat de Jaume d'Ossó i Teresa Domènech en què es reconeixen els dos censals que la casa d'Ossó presta als Domènech; 28 de juliol de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-10, 1846.

— Acte de venda d'una peça de terra de Josep Lletxa, pagès de Vinebre, a Mateu Martí, de la mateixa població a la partida dels Mallols; 8 de maig de 1624. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-148, 1624.

— Documentació referent al plet de Joan Domènech amb la Universitat de Vinebre per la gestió i el pagament dels fruits de l'heretat coneguda per *l'Illa*; 6 de maig de 1727. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-149, 1727.

— Escriptura en què es cancel·la un deute de la Universitat de Vinebre amb Ramon Domènech, referent a les terres situades a la partida de l'Illa; 7 de febrer de 1777. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-150, 1777.

— Certificat de la venda que els jurats de la Universitat de Vinebre fan a Joan Domènech, pagès de la mateixa localitat, d'una peça de terra a la partida coneguda per *l'Illa*; 10 de setembre de 1724. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-151, 1724.

— Carta de Francisco Teixidó, batlle de Vinebre, al batlle d'Ascó per exposar les vicissituds relatives a l'arrendament de la peça de terra coneguda per *l'Illa* als jurats de la vila de Vinebre; 26 d'abril de 1725. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-152, 1725.

— Plet entre la Universitat de Vinebre i Joan Domènech per l'incompliment en el pagament de l'arrendament de la peça de terra coneguda per *l'Illa*, que els Domènech van adquirir l'any 1715. És una unitat documental composta (documents de 13, 16 i 29 de març de 1727). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-153, 1727.

— Escriptura de compra de la casa que fou de Joan Torné, del Portal, per part de Ramon Domènech; 12 d'agost de 1668. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-154, 1668.

— Acte de venda d'una peça de terra situada a la partida Ceqadelaera per part de Joan Ferrús, agricultor de Vinebre, a Raimon Domenech; 24 de setembre de 1669. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-155, 1669.

— Escriptura de venda d'una propietat d'Antònia Barbé a Ramon Domènech i Guau, a la partida dels Jardins per poder pagar un censal de deu lliures de mone-

da de Barcelona; 15 de juny de 1777. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-156, 1777.

— Acte de venda d'un corral de Pere Massip i Joan Muntaner, de Vinebre; 9 d'octubre de 1614. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-157, 1614.

— Acta d'arrendament de la heretat de la Muga entre Pere Jané, procurador de Pere Pijacons, comanador d'Ascó, i Pere d'Ossó; 4 de gener de 1679. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-158, 1679.

— Acte de venda d'una heretat de Joan d'Ossó a favor de Mateu Martí, a la partida Oliver; 15 de gener de 1628. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-159, 1628.

— Acte de venda d'un pati de la vila de Vinebre per part de Càndida Montagut, de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech; 6 de juliol de 1635. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-160, 1635.

— Acte de venda d'una heretat situada a la partida de les Vuitenes, entre Tecla Sabater i Ramon Domènech; 29 de maig de 1639. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-161, 1639.

— Permuta de dues heretats entre Josep Pepió i Ramon Domènech a la partida de la Canyella; 3 d'agost de 1644. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-162, 1644.

— Acte de venda de Tomàs Sabater i Tecla Domènech, matrimoni de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, d'una peça de terra a la partida del Camí de l'Horta; 21 de juliol de 1647. ACRE340-62-T2-163, 1647.

— Acte de venda de Jacob Fortuny i Andreu Figo a favor de Ramon Domènech, veí de Vinebre, a la partida de les Planes; 23 de maig de 1648. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-164, 1648.

— Acte de venda de Joan Torner a favor de Ramon Domènech d'una peça de terra situada a la partida coneguda per *l'Illa*; 16 de juliol de 1650. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-165, 1650.

— Certificat de l'establiment efectuat el 30 de juny de 1661 a la partida l'Illa de Vinebre; 20 de desembre de 1754. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-166, 1754.

— Acte de venda d'una peça de terra feta per Pere Jaume Miró i Joana, la seva muller, a favor de Ramon Domènech; 21 d'agost de 1661. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-167, 1661.

— Acte de venda d'una casa propietat de Joan Domènech de Gaspa a favor de Ramon Domènech; 19 de març de 1662. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-168, 1662.

— Acte de venda de Josep Daura a favor de Josep Jornet, de la Torre de l'Es-

panyol, d'una peça coneguda per *l'Illa de Teixidó*; 11 d'abril de 1738. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-169, 1738.

— Acte de venda de Miquel Jornet a Joan Domènech d'una peça de terra situada a la partida *l'Illa de Teixidó*; 26 d'agost de 1748. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-170, 1748.

— Acte de venda d'Agustí d'Ossó i Teresa Grau, matrimoni de la vila d'Ascó, d'una peça de terra a la partida de *l'Illa*, a Joan Domènech, de Vinebre. És una unitat composta (documents de 9 d'octubre de 1749 i de 6 d'abril de 1754). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754.

— Acte de venda d'una peça de terra a la partida *l'Assud* entre Joan Torner i Pere Argilaga, que, posteriorment, és transferida a Ramon Domènech, procurador jurisdiccional de la Comanda d'Ascó, exercint el dret de fadiga; 6 d'abril de 1754. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-194, 1754.

— Acte de venda entre Agustí Sacristà i Josepa Macip, matrimoni d'Ascó, i Ramon Domènech Guau d'una peça de terra situada a la partida *Mallols*; 19 de setembre de 1759. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-195, 1759.

— Acte de venda de Francisco Teixidó a Ramon Domènech i Guau d'una peça de terra situada a la partida de la *Burreta*; 1 de maig de 1769. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-196, 1769.

— Certificat per donar fe de la quantitat que Raimon Domènech va entregar a l'abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa; 6 de novembre de 1772. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-197, 1772.

— Carta de pagament que acredita que Maria Teresa, abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa, ha rebut de Ramon Domènech els diners corresponents al pagament del deute de Francisco Teixidó; 6 de novembre de 1772. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-198, 1772.

— Acte de venda de Josep Jordan i Maria Francisca, de Tortosa, d'una peça de terra a la partida *Molí Vell* a favor de Joan Domènech i Salvadó, de Vinebre; 7 de setembre de 1803. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-199, 1803.

— Acte de venda de Francisco Munté i Antònia Sacristà, matrimoni d'Ascó, a favor de Ramon de Domènech d'un pati i un corral dintre la vila de Vinebre; 20 de juny de 1803. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-200, 1803.

— Carta de Josep Pedret i Montagut a Teresa de Domènech; 11 de novembre de 1818. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-201, 1818.

— Acte de venda de Joan Jordà i Ferré d'una peça de terra a la partida coneguda per *de les Siviques* a favor de Ramon Domènech i Guau; 10 de setembre de 1805. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-202, 1805.

— Acte de venda entre Francisco Domènech i Maria Francisca Montagut, i Salvador de Salvadó i Maria Teresa Domènech, ambdós matrimonis de Móra d'Ebre, a favor de Maria Teresa de Salvadó, viuda de Ramon Domènech i Joan Domènech, d'una terra a les Aumedines; 26 de setembre de 1807. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-203, 1807.

— Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida coneguda per *Sepiello*; 17 de gener de 1814. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-204, 1814.

— Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvadó d'una peça de terra a la partida de les Vuitenes; 9 de maig de 1815. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-205, 1815.

— Acte de venda entre Joan Bieto i Joan Domènech i Salvadó d'un peça de terra situada a la partida de les Vuitenes; 30 de maig de 1817. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-206, 1817.

— Acte de venda entre Teresa Martí, Estefania Martí, Francisca Martí, Joaquim Solé i Maria Martí, i Joan Domènech; 7 de novembre de 1831. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-207, 1831.

— Cessió entre Miquel Massip i Teresa Domènech d'un hort situat a la partida de les Valls per tal d'extingir un censal anterior; 24 de novembre de 1842. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-208, 1842.

— Francisco Vilaplana i Viñes reconeix un deute amb Teresa Domènech, que fou creat per Joan Domènech a favor de Francisco Viaplana; 6 d'octubre de 1845. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-209, 1845.

— Permuta entre Jaume d'Ossó i Teresa de Domènech de dos trossos de terra a la partida dels Ribers; 12 d'agost de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-210, 1846.

— Certificat referent al plet entre Teresa Domènech i Felip de Castellví, i Jaume de Ossó sobre la pertinença d'un bancal de terra situat entre les partides de Freginals i Mallols; 12 d'agost de 1847. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-211, 1847.

— Acte de venda entre Andrés Bosch i Vilaplana i Teresa de Domènech d'un hort situat a la partida coneguda per *Hort de Dalt*; 26 de juliol de 1853. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-212, 1853.

— Acte de venda entre Joan Carim i Argilaga i Miquel Carim, el seu germà, d'un corral situat al camí de la Torre; 29 d'abril de 1845. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-213, 1845.

— Escriptura en què s'acredita el deute que els jurats de la Universitat de Vi-

nebre tenen amb Joan Domènech; 2 de març de 1715. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-261, 1715.

— Actes de venda d'una peça de terra a la partida Mallols amb compromís d'eleva-la a escriptura pública per part de Teresa Miró, viuda de Miguel Miró, i els seus fills, a favor de Dolores Castellví Domènech. És una unitat composta (amb documents de 21 i 25 d'agost de 1871, i de 13 de gener de 1878 i una coberta sense data). L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878.

Padró parroquial de 1817

Es tracta d'un document fet a partir de diversos fulls enganxats en vertical, en els quals es recullen els noms dels caps de família de Vinebre per barris²⁵ i s'hi especifiquen el nombre de fills, criats, parents i amics que estan al càrrec de cadascun. El padró el va sol·licitar el bisbe de Tortosa al capellà de Vinebre, Ramon Piquer.

S'hi recullen 141 veïns, 97 dones casades, 421 fills de família, 5 criats, 11 parents i 2 pobres de solemnitat, i conclou que fan un total de 678 habitants.²⁶

Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PPSJB 1817**.

Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros, de José Ortega y Espinós

Es tracta de la publicació: ORTEGA Y ESPINÓS, José (1859). *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*. Madrid: Librería Española; Barcelona: Librería del Plus Ultra i La Española.

Aquesta font ens ha fornit de les referències a l'antropònim d'un personatge vinebrà del segle XIX, que va ser tristament cèlebre i que no podia faltar en un aplec d'onomàstica vinebrana: Isidre Teixidó àlies *lo Barbut de Vinebre*.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Esq. 1859**.

Amillament de 1852

Amillament de la vila de Vinebre de l'any 1852. Consta de 137 folis relligats, no numerats i amb tapes. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Amill. 1852, núm. de foli**.

25. S'hi recullen els barris següents: barri del carrer Major, barri i carrer del Cementiri, barri de la Plaça i el Perxe, barri del Calvari i Piles i barri de Sant Miquel.

26. Aquestes xifres sumades fan 677. Devia incloure el capellà.

Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894

Registre fiscal de tots els edificis i solars que radiquen en aquest terme municipal, format en compliment del que disposa el Reglament de 24 de gener de 1894. Volum relligat i amb tapes.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Reg. fisc. 1894**.

Document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894

Imprès per emplenar, en el qual, bàsicament, s'acorda constituir el terme municipal en dos districtes electorals. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Lli. 1894**.

Registre de transmissió de domini de 1898 a 1917

Registres de transmissió de domini que abraça el període que va des de l'any 1898 fins al 1917, amb alguns anys no registrats (1899, 1900, 1912, 1913, 1914, 1916) i el 1898 incomplet. Era el registre que feien més o menys anualment entre membres de l'Ajuntament de Vinebre i membres de la Junta Pericial en atenció a les disposicions que eren vigents per tal de confegir l'apèndix a l'amillament que havia de regir l'any següent.

Consta de 198 pàgines numerades de la 21 a la 198, relligades i sense tapes. Localitzat a l'arxiu municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RTD, any que correspongui, núm. de pàgina**.

Llista de 1915

Document datat a Falset el 21 de febrer de 1915, en què José Nicolás De[?] demana a l'alcalde constitucional de Vinebre informació confidencial sobre les condicions de moralitat, aptitud i independència de vint-i-un vinebrans que opten a diversos càrrecs. Document localitzat a l'Arxiu Municipal de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Lli. 1915**.

Partides sacramentals i de defuncions de 1918

Es tracta d'un llibre enquadernat que inclou el llibre de batejos, el de matrimonis i el d'òbits de l'any 1918 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font són **Bapt. 1918, Matrim. 1918, Òbit 1918**.

Plànol del terme de Vinebre

Plànol del terme de Vinebre, trobat a l'Ajuntament de la vila. És un plànol confeccionat per la Dirección General del Instituto Geográfico l'any 1919. Està descrit com «Trabajos topográficos. Provincia de Tarragona. Ayuntamiento de Vinebre. Escala 1:25.000. Año 1919. Superficie 2.642 hectáreas, 18 áreas, 75 metros cuadrados».

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PV 1919**.

Partides sacramentals i de defuncions de 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1926

Es tracta d'un conjunt de fulls sense enquadernar i que estan impresos amb plantilla i omplerts a mà, i que recullen els batejos, els matrimonis i les defuncions de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre dels anys 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924 i 1926. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font són **Bapt.**, **Matrim.**, **Òbit seguits de l'any corresponent**.

Duplicat de les partides sacramentals de 1925

Es tracta d'uns fulls relligats, que són el duplicat de les partides sacramentals de la Parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre de l'any 1926. Inclou els batejos, els matrimonis i les defuncions de l'any 1925. Document localitzat a l'Arxiu Diocesà de Tortosa.

Les abreviacions utilitzades per a citar aquesta font és **Bapt. 1925**, **Matrim. 1925**, **Òbit 1925**.

Llista de 1939

Quadernet signat per l'alcalde de Vinebre l'1 d'abril de 1939, que aplega una llista de 173 noms de persona associats a unes quantitats que se sumen, però de les quals no s'indica a què es refereixen. Document localitzat a l'Arxiu de Vinebre.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Lli. 1939**.

Plànols de l'Instituto Geográfico y Catastral

Plànols (escala 1:2.000) dels 19 polígons en què es divideix el terme de Vinebre, i que confeccionà l'Instituto Geográfico y Catastral entre els anys 1928 i 1941. Localitzats a l'Arxiu Històric de Tarragona.

Polígon 1: 15 nov. 1929; polígon 2: 21 nov. 1929; polígon 3: 24 març 1932; polígon 4, fulls 1, 2, 3, 4 i 5: 3 març 1931; polígon 5, fulls 1, 2 i 3: 3 jul. 1930; polígon 6, full 1: 20 jul. 1930, full 2: 15 febr. 1929, full 3: 20 gen. 1929, full 4: 20 jul. 1930; polígon 7, full 1: 6 jul. 1930, full 2: 6 i 8 jul. i nov. 1930 i 1932; polígon 8, fulls 1 i 2:

3 març 1931; polígon 9, fulls 1 i 2: 3 març 1931; polígon 10: 18 maig 1928; polígon 11: 18 maig 1928; polígon 12: n'hi ha 2, un de datat el 18 maig 1928 i l'altre, el 12 nov. 1941; polígon 13: 3 març 1931; polígon 14: 3 març 1931; polígon 15: n'hi ha dos, un de datat el 9 set. 1929 i l'altre, el 24 ag. 1941; polígon 16: 29 març 1932; polígon 17: 30 set. 1932; polígon 18, fulls 1 i 2: 15 nov. 1929; polígon 19, fulls 1 i 2: 3 març 1931.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **PIGC**, seguit de l'any i del número del polígon **Pnúm** i el número de full si n'hi ha més d'un **Fnúm**: **PIGC any, Pnúm. Fnúm.**

Els documents del Jutjat de Pau de Vinebre (de 1860 a 1945)

Cal dir que aquests documents es van haver de codificar de manera improvisada atès que l'ACRE encara no ho havia pogut fer. Senzillament vam codificar-los amb les sigles JPV (Jutjat de Pau de Vinebre), seguides de les de l'ACRE, el número d'ordre en què van ser consultats i, separat per una coma, l'any en què va ser escrit el document. L'abreviació utilitzada per a citar aquests documents és, doncs, **JPV ACRE núm. d'ordre, any del document**, a fi de donar informació sobre la cronologia.

— Escriptura de venda atorgada per Pablo Ferrer a favor de Joan Esquirol Miró. Data: 30 de desembre de 1889. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 1, 1889.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Salamé Esquirol. Data: 25 de maig de 1917. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 2, 1917.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Montané Masip. Data: 1 d'octubre de 1919. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 3, 1919.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Argany Rocamora. Data: 27 de juliol de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 4, 1942.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Maria Nogués Domènech. Data: 27 de desembre de 1945. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 5, 1945.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Pros Carim. Data: 28 de desembre de 1944. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 6, 1944.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància d'Enric Miró González. Data: 27 de desembre de 1945. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 7, 1945.

— Judici de conciliació de Ramon Serra Viaplana i Francisco Pradell Vila.

Data: 17 d'abril de 1888. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 8, 1888.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Vila. Data: 13 de novembre de 1914. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 9, 1914.

— Sol·licitud d'acte de conciliació entre Francisco Veà Miró i Antònia Serra (?), àlies *Paifaves*, veïna d'Ascó. Data: 30 d'abril de 1889. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 10, 1889.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Miró Sonadelles i Margarita Carranza Faiget. Data: 27 de gener de 1922. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 11, 1922.

— Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i els cònjuges Jaume Pros Miró i Carme Sans Servelló. Data: 24 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 12, 1890.

— Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Joan Pros (?). Data: 22 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 13, 1890.

— Acte de concòrdia entre Ramon Sessé Viaplana i Antonio Servelló Aleu. Data: 24 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 14, 1890.

— Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Baptista Miró Argilaga. Data: 21 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 15, 1890.

— Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Josep Miró Carim. Data: 21 de març de 1890. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 16, 1890.

— Denúncia de Domingo Porta Ferré. Data: 4 de maig de 1908. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 17, 1908.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Roca Carim. Data: 9 d'octubre de 1903. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 18, 1903.

— Judici de conciliació entre Ramon Tarragó Tarragó, Miquel Tarragó Tarragó, Francisca Tarragó Tarragó, Maurici Gironès Torres i Ramon Jordà Vidal, i Salvador Tarragó Tarragó. Data: 22 de maig de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 19, 1880.

— Judici de conciliació entre Josep Salamé Carim, i Baptista Viaplana Bosch i Magdalena Salamé Carim. Data: 7 d'octubre de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 20, 1880.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Modest Bieto Carim. Data: 2 de desembre de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 21, 1942.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Teixidó Martí. Data: 4 de maig de 1881. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 22, 1881.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon i Jaume Pradell Veà. Data: 16 de juny de 1942. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 23, 1942.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Domènech Vall. Data: 7 de març de 1881. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 24, 1881.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Viaplana Bieto. Data: 18 de gener de 1887. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 25, 1887.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Miró Ciuraneta. Data: 7 de novembre de 1884. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 26, 1884.

— Certificat de sentència del Jutjat de Falset. Demandant: Josep Ferré. Demandat: Lluís Fortuny. Data: 12 d'octubre de 1880. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 27, 1880.

— Denúncia de Joan Teixidó Gisbert contra Miquel Domènech Teixidó. Data: 13 de juny de 1909. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 28, 1909.

— Petició de Maria Paradell al jutge perquè Josep Teixidó Serra li retorni uns diners prestats. Data: 17 de març de 1905. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 29, 1905.

— Demanda de Marià Servelló perquè Francisco Pujol González torni a col·locar una fita al seu lloc. Data: 4 d'octubre de 1866. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 30, 1866.

— Disputa per la recollida de capolls de cuc de seda. Data: 11 de juny de 1902. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 31, 1902.

— Acta del judici de Miquel Poquet Servelló contra Andreus Pros Sans. Data: 2(?) d'agost de 1914. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 32, 1914.

— Judici de conciliació entre Alexandre Servelló Teixidó i Baptista Carim Pradell (cònjuge de Teresa Servelló Teixidó), i Albert Servelló Servelló. Data: 26 de gener de 1884. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 33, 1884.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Muntané Muntané, Ramir Muntané Jornet, Carles Muntané Vinyes i Josep Muntané Sentís. Data: 8 de novembre de 1943. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 34, 1943.

— Acta sobre intent de suïcidi de Teodor Servelló Balanyà. Data: 25 de maig de 1926. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 35, 1926.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància dels cònjuges Miquel Poquet Servelló i Margarita Gasol Tarragó. Data: 3 de gener de 1888. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 36, 1888.

— Denúncia de Josep Salamé Torné contra Joaquim Argilaga per ús inadequat d'un camí. Data: 1 de desembre de 1898. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 37, 1898.

— Document sobre pagament de la contribució de finques de Ramon Agüera Sanpedro. Data: 3 de juny de 1882. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 38, 1882.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Servelló Pintó. Data: 26 d'agost de 1901. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 39, 1901.

— Demanda de Francisco González Muntané, Miquel González Muntané, Maria González Muntané i Francisca González Ballester, sobre testament de Francisco González. Data: 16 d'agost de 1846. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 40, 1900.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Jornet Rocamora. Data: 12 d'octubre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 41, 1918.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Miró. Data: 18 d'octubre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 42, 1918.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé Pradell. Data: 22 de gener de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 43, 1918.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé González. Data: 16 d'agost de 1919. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 44, 1919.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Pedreny Esquirol. Data: 22 de novembre de 1918. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 45, 1918.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Maria Teixidó Servelló. Data: 2 d'octubre de 1896. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 46, 1896.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Magdalena Jordà Teixidó. Data: 7 d'octubre de 1924. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 47, 1924.

— Denúncia de Miquel Servelló Bieto a Miquel Argilaga Domènech per haver

entrat el ramat de bestiar en una finca de propietat seua. Data: 1 de setembre de 1894. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 48, 1894.

— Denúncia del Sindicat de Regs de l'Horta de Dalt a Ramon Vila Poquet per haver desviat l'aigua d'una mina. Data: 29 d'agost de 1904. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 49, 1904.

— Judici de conciliació entre Baptista Carim Pradell i Pere Teixidó Martí. Data: 3 de novembre de 1860. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 50, 1860.

— Judici de faltes d'Anita Murcia Pérez contra Rosa Viaplana Servelló i Raimond Montagut Borràs. Data: 14 de novembre de 1935. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 51, 1935.

— Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Cavallé Tarragó. Data: 5 de juliol de 1879. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 52, 1879.

— Denúncia per calúmnies de Joan Centellas Juncosa a Rosa Tarragó, àlies *Llebra*. Data: 18 de desembre de 1896. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 53, 1896.

— Judici verbal de faltes entre Andreu Viaplana Bosch i Miquel Argilaga Vila. Data: 13 de juny de 1891. L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és JPV ACRE 54, 1891.

Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre

Relació dels propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre, organitzats per polígons i, dins del polígon, per parcel·les. Conté la informació següent: límits del polígon (N, S, E i O), i número i lletra de cada parcel·la, paratge al qual pertany, propietaris, tipus de conreu que s'hi fa, classe local i extensió que té. Document que data del 31 d'agost de 1954.

Està organitzat per polígons rústics, dels quals s'esmenten, a la carpeta exterior, les partides que hi pertanyen i els límits que tenen als quatre punts cardinals;²⁷ a l'interior s'indica el número i la lletra de la parcel·la, el paratge, els propietaris, el conreu, la classe local i l'extensió de les propietats. És en el camp «paratge» que, de vegades, hem localitzat algun altre topònim.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **RPPRV 1954**, seguit del número del polígon **Pnúm**.

27. Camps que anomenen «pagos o parajes que comprende» per a la primera informació i «linderos del polígono» per a la segona.

Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya

Es tracta de la publicació de la Generalitat de Catalunya *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, Barcelona, 2010. On podem trobar topònims llistats o integrats en un mapa del terme municipal.

L'abreviació utilitzada per a citar aquesta font és **Nom. 2010**.

Abreviacions de les fonts escrites per ordre alfabètic

ACRE340-7-T-470, 1637: Concessió de drets sobre el lloc de Gorrapte (1637)

ACRE340-7-T-471, 1843: Al·legació al Comanador d'Ascó (1843)

ACRE340-7-T-473, 1845: Trasllat d'una comunicació de l'Ajuntament de Vinebre (1845)

ACRE340-62-T2-1, 1728: Censal de Josep Pepió, veí de Vinebre, amb la Universitat d'Ascó, que serà transferit a Joan Domènech, de la vila de Vinebre. 2 d'abril de 1728

ACRE340-62-T2-2, 1607: Certificat d'un censal creat per Llorenç Bartolomé, pagès de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre. 17 d'agost de 1607

ACRE340-62-T2-3, 1682: Censal de Pere Jaume Miró i Felip Miró, agricultors de Vinebre, en què hipotequen una peça de terra que delimita amb les finques de Joan d'Ossó, dels seus hereus i amb el camí de la mitjana, a tocar del riu Ebre, a favor de Ramon Domènech, de Vinebre. 6 de novembre de 1682

ACRE340-62-T2-4, 1683: Censal de Miquel Manuel, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, de la mateixa població, en què s'hipoteca una casa i un corral extramurs. 15 de maig de 1683

ACRE340-62-T2-5, 1739: Censal de Joan Miró, agricultor i espardenyer de Vinebre, a favor de Joan Domènech, de la mateixa població, en què s'hipotequen tots els seus béns. 21 d'octubre de 1739

ACRE340-62-T2-6, 1757: Censal de Francisco Domènech, conegut per *Tàrrega*, agricultor de Vinebre, a favor de Raimon Domènech i Guau, hipotecant tots els seus béns. 9 de juliol de 1757

ACRE340-62-T2-7, 1829: Censal atorgat per Miquel Vila Bieto i Rosa Montané, consorts de Flix, a favor de Juan Domènech i Salvador hipotecant tots els seus béns, inclosa una casa ubicada al carrer del Forn de Vinebre. 15 d'abril de 1829

ACRE340-62-T2-8, 1842: Censal de Josep Cervelló, de Vinebre, a favor de Teresa Domènech en què s'hipoteca un hort situat a la partida de les Valls de la població. 24 de novembre de 1842

ACRE340-62-T2-9, 1593: Censal creat per la Universitat de Vinebre a favor de Miquel Ferrer, agricultor de la Pobra de la Granadella, el qual el traspassa al seu

- fill Pere Ferrer, i aquest a Joan Ferrer, i, finalment, és traspassat a Ramon Domènech, de Vinebre. 14 d'octubre de 1593 (còpia de 1661)
- ACRE340-62-T2-10, 1846: Certificat del judici de conciliació celebrat al Jutjat de Vinebre entre l'apoderat de Jaume d'Ossó i Teresa Domènech en què es reconeixen els dos censals que la casa d'Ossó presta als Domènech. 28 de juliol de 1846
- ACRE340-62-T2-148, 1624: Acte de venda d'una peça de terra de Josep Lletxa, pagès de Vinebre, a Mateu Martí, de la mateixa població a la partida dels Mallols. 8 de maig de 1624
- ACRE340-62-T2-149, 1727: Documentació referent al plet de Joan Domènech amb la Universitat de Vinebre per la gestió i el pagament dels fruits de l'heretat coneguda per *l'Illa*. 6 de maig de 1727
- ACRE340-62-T2-150, 1777: Escriptura en què es cancel·la un deute de la Universitat de Vinebre amb Ramon Domènech, referent a les terres situades a la partida de *l'Illa*. 7 de febrer de 1777
- ACRE340-62-T2-151, 1724: Certificat de la venda que els jurats de la Universitat de Vinebre fan a Joan Domènech, pagès de la mateixa localitat, d'una peça de terra a la partida coneguda per *l'Illa*. 10 de setembre de 1724
- ACRE340-62-T2-152, 1725: Carta de Francisco Teixidó, batlle de Vinebre, al batlle d'Ascó per exposar les vicissituds relatives a l'arrendament de la peça de terra coneguda per *l'Illa* als jurats de la vila de Vinebre. 26 d'abril de 1725
- ACRE340-62-T2-153, 1727: Plet entre la Universitat de Vinebre i Joan Domènech per l'incompliment en el pagament de l'arrendament de la peça de terra coneguda per *l'Illa*, que els Domènech van adquirir l'any 1715. Unitat composta (documents de 13, 16 i 29 de març de 1727)
- ACRE340-62-T2-154, 1668: Escriptura de compra de la casa que fou de Joan Torné, del Portal, per part de Ramon Domènech. 12 d'agost de 1668
- ACRE340-62-T2-155, 1669: Acte de venda d'una peça de terra situada a la partida Ceqadelaera per part de Joan Ferrús, agricultor de Vinebre, a Raimon Domènech. 24 de setembre de 1669
- ACRE340-62-T2-156, 1777: Escriptura de venda d'una propietat d'Antònia Barbé a Ramon Domènech i Guau, a la partida dels Jardins per poder pagar un censal de deu lliures de moneda de Barcelona. 15 de juny de 1777
- ACRE340-62-T2-157, 1614: Acte de venda d'un corral de Pere Massip i Joan Muntaner, de Vinebre. 9 d'octubre de 1614
- ACRE340-62-T2-158, 1679: Acta d'arrendament de l'heretat de la Muga entre Pere Jané, procurador de Pere Pijacons, comanador d'Ascó, i Pere d'Ossó. 4 de gener de 1679
- ACRE340-62-T2-159, 1628: Acte de venda d'una heretat de Joan d'Ossó a favor de Mateu Martí, a la partida Oliver. 15 de gener de 1628

- ACRE340-62-T2-160, 1635: Acte de venda d'un pati de la vila de Vinebre per part de Càndida Montagut, de la Torre de l'Espanyol, a favor de Ramon Domènech. 6 de juliol de 1635
- ACRE340-62-T2-161, 1639: Acte de venda d'una heretat situada a la partida de les Vuitenes, entre Tecla Sabater i Ramon Domènech. 29 de maig de 1639
- ACRE340-62-T2-162, 1644: Permuta de dues heretats entre Josep Pepió i Ramon Domènech a la partida de la Canyella. 3 d'agost de 1644
- ACRE340-62-T2-163, 1647: Acte de venda de Tomàs Sabater i Tecla Domènech, matrimoni de Vinebre, a favor de Ramon Domènech, d'una peça de terra a la partida del Camí de l'Horta. 21 de juliol de 1647
- ACRE340-62-T2-164, 1648: Acte de venda de Jacob Fortuny i Andreu Figo a favor de Ramon Domènech, veí de Vinebre, a la partida de les Planes. 23 de maig de 1648
- ACRE340-62-T2-165, 1650: Acte de venda de Joan Torner a favor de Ramon Domènech d'una peça de terra situada a la partida coneguda per *l'Illa*. 16 de juliol de 1650
- ACRE340-62-T2-166, 1754: Certificat de l'establiment efectuat el 30 de juny de 1661 a la partida l'Illa de Vinebre. 20 de desembre de 1754
- ACRE340-62-T2-167, 1661: Acte de venda d'una peça de terra feta per Pere Jaume Miro i Joana, la seva muller, a favor de Ramon Domènech. 21 d'agost de 1661
- ACRE340-62-T2-168, 1662: Acte de venda d'una casa propietat de Joan Domènech de Gaspa a favor de Ramon Domènech. 19 de març de 1662
- ACRE340-62-T2-169, 1738: Acte de venda de Josep Daura a favor de Josep Jornet, de la Torre de l'Espanyol, d'una peça coneguda per *l'Illa de Teixidó*. 11 d'abril de 1738
- ACRE340-62-T2-170, 1748: Acte de venda de Miquel Jornet a Joan Domènech d'una peça de terra situada a la partida l'Illa de Teixidó. 26 d'agost de 1748
- ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754: Acte de venda d'Agustí d'Ossó i Teresa Grau, matrimoni de la vila d'Ascó, d'una peça de terra a la partida de l'Illa, a Joan Domènech, de Vinebre. Unitat composta (documents de 9 d'octubre de 1749 i de 6 d'abril de 1754)
- ACRE340-62-T2-194, 1754: Acte de venda d'una peça de terra a la partida l'Assud entre Joan Torner i Pere Argilaga, que, posteriorment, és transferida a Ramon Domènech, procurador jurisdiccional de la Comanda d'Ascó, exercint el dret de fadiga. 6 d'abril de 1754
- ACRE340-62-T2-195, 1759: Acte de venda entre Agustí Sacristà i Josepa Macip, matrimoni d'Ascó, i Ramon Domènech Guau d'una peça de terra situada a la partida Mallols. 19 de setembre de 1759
- ACRE340-62-T2-196, 1769: Acte de venda entre Francisco Teixido a Ramon Domènech i Guau d'una peça de terra situada a la partida de la Burreta. 1 de maig de 1769

- ACRE340-62-T2-197, 1772: Certificat per donar fe de la quantitat que Raimon Domènech va entregar a l'abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa. 6 de novembre de 1772
- ACRE340-62-T2-198, 1772: Carta de pagament que acredita que Maria Teresa, abadessa del convent de religioses de la Puríssima Concepció de Tortosa, ha rebut de Ramon Domènech els diners corresponents al pagament del deute de Francisco Teixidó. 6 de novembre de 1772
- ACRE340-62-T2-199, 1803: Acte de venda de Josep Jordan i Maria Francisca, de Tortosa, d'una peça de terra a la partida Molí Vell a favor de Joan Domènech i Salvadó, de Vinebre. 7 de setembre de 1803
- ACRE340-62-T2-200, 1803: Acte de venda de Francisco Munté i Antònia Sacristà, matrimoni d'Ascó, a favor de Ramon de Domènech d'un pati i un corral dintre la vila de Vinebre. 20 de juny de 1803
- ACRE340-62-T2-201, 1818: Carta de Josep Pedret i Montagut a Teresa de Domènech. 11 de novembre de 1818
- ACRE340-62-T2-202, 1805: Acte de venda de Joan Jordà i Ferré d'una peça de terra a la partida coneguda per *de les Síviques* a favor de Ramon Domènech i Guau. 10 de setembre de 1805
- ACRE340-62-T2-203, 1807: Acte de venda entre Francisco Domènech i Maria Francisca Montagut i Salvador de Salvadó i Maria Teresa Domènech, ambdós matrimonis de Móra d'Ebre, a favor de Maria Teresa de Salvadó, viuda de Ramon Domènech i Joan Domènech, d'una terra a les Aumedines. 26 de setembre de 1807
- ACRE340-62-T2-204, 1814: Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida coneguda per *Sepiello*. 17 de gener de 1814
- ACRE340-62-T2-205, 1815: Acte de venda de Joan Bieto i Cebrià a favor de Joan Domènech de Salvador d'una peça de terra a la partida de les Vuitenes. 9 de maig de 1815
- ACRE340-62-T2-206, 1817: Acte de venda entre Joan Bieto i Joan Domènech i Salvadó d'un peça de terra situada a la partida de les Vuitenes. 30 de maig de 1817
- ACRE340-62-T2-207, 1831: Acte de venda entre Teresa Martí, Estefania Martí, Francisca Martí, Joaquim Solé i Maria Martí, i Joan Domènech. 7 de novembre de 1831
- ACRE340-62-T2-208, 1842: Cessió entre Miquel Massip i Teresa Domènech d'un hort situat a la partida de les Valls per tal d'extingir un censal anterior. 24 de novembre de 1842
- ACRE340-62-T2-209, 1845: Francisco Vilaplana i Viñes reconeix un deute amb Teresa Domènech, que fou creat per Joan Domènech a favor de Francisco Viaplana. 6 d'octubre de 1845

- ACRE340-62-T2-210, 1846: Permuta entre Jaume d'Ossó i Teresa de Domènech de dos trossos de terra a la partida dels Ribers. 12 d'agost de 1846
- ACRE340-62-T2-211, 1847: Certificat referent al plet entre Teresa Domènech i Felipe de Castellví, i Jaume de Ossó sobre la pertinença d'un bancal de terra situat entre les partides de Freginals i Mallols. 12 d'agost de 1847
- ACRE340-62-T2-212, 1853: Acte de venda entre Andrés Bosch i Vilaplana i Teresa de Domènech d'un hort situat a la partida coneguda per *Hort de Dalt*. 26 de juliol de 1853
- ACRE340-62-T2-213, 1845: Acte de venda entre Joan Carim i Argilaga i Miquel Carim, el seu germà, d'un corral situat al camí de la Torre. 29 d'abril de 1845
- ACRE340-62-T2-261, 1715: Escriptura en què s'acredita el deute que els jurats de la Universitat de Vinebre tenen amb Joan Domènech. 2 de març de 1715
- ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878: Actes de venda d'una peça de terra a la partida Mallols amb compromís d'eleva-la a escriptura pública per part de Teresa Miró, viuda de Miguel Miró, i els seus fills, a favor de Dolores Castellví Domènech. Unitat composta (amb documents de 21 i 25 d'agost de 1871, i de 13 de gener de 1878 i una coberta sense data)
- Amill. 1852: Amillament de 1852 de l'Ajuntament de Vinebre
- Bapt. 1918: Llibre de batejos de 1918 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1919: Llibre de batejos de 1919 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1920: Llibre de batejos de 1920 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1921: Llibre de batejos de 1921 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1922: Llibre de batejos de 1922 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1923: Llibre de batejos de 1923 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1924: Llibre de batejos de 1924 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1925: Llibre de batejos de 1925 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Bapt. 1926: Llibre de batejos de 1926 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Capb. 1558: Capbreu de Vinebre de l'any 1558
- Capb. 1607: Capbreu de Vinebre de l'any 1607
- Capb. 1639: Capbreu de Vinebre de l'any 1639
- Capb. 1661: Capbreu de Vinebre de l'any 1661

- Capb. 1734: Capbreu de Vinebre de l'any 1734
- CM 1793: Capítols matrimonials de Joan Carim Sentís i Maria Teresa Argilaga Ferré, de 2 de desembre de 1793
- Con. 1562: Concòrdia entre el comanador d'Ascó i les universitats d'Ascó i de Vinebre de l'any 1562
- CR 1771: Cédula de las rentas, bienes y derechos de la encomienda de Azcón, según el cabreo hecho por Dn. Antonio Mosserrat el año 1771, testificado por Juan Bautista Guasqui y Salas, natural de la villa de Miravete. Zaragoza y julio 13 de 1780
- Esq. 1859: *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós
- Fog. 1497: *El fogatge de 1497: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau
- Fog. 1553: *El fogatge de 1553: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau
- JPV ACRE 1, 1889: Escripura de venda atorgada per Pablo Ferrer a favor de Joan Esquirol Miró. Data: 30 de desembre de 1889
- JPV ACRE 2, 1917: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Salamé Esquirol. Data: 25 de maig de 1917
- JPV ACRE 3, 1919: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Montané Masip. Data: 1 d'octubre de 1919
- JPV ACRE 4, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Argany Rocamora. Data: 27 de juliol de 1942
- JPV ACRE 5, 1945: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Maria Nogués Domènech. Data: 27 de desembre de 1945
- JPV ACRE 6, 1944: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Pros Carim. Data: 28 de desembre de 1944
- JPV ACRE 7, 1945: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància d'Enric Miró González. Data: 27 de desembre de 1945
- JPV ACRE 8, 1888: Judici de conciliació de Ramon Serra Viaplana i Francisco Pradell Vila. Data: 17 d'abril de 1888
- JPV ACRE 9, 1914: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Vila. Data: 13 de novembre de 1914
- JPV ACRE 10, 1889: Sol·licitud d'acte de conciliació entre Francisco Veà Miró i Antònia Serra (?), àlies *Paifaves*, veïna d'Ascó. Data: 30 d'abril de 1889
- JPV ACRE 11, 1922: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Miró Sonadelles i Margarita Carranza Faiget. Data: 27 de gener de 1922
- JPV ACRE 12, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i els cònjuges Jaume Pros Miró i Carme Sans Servelló. Data: 24 de març de 1890

- JPV ACRE 13, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Joan Pros (?). Data: 22 de març de 1890
- JPV ACRE 14, 1890: Acte de concòrdia entre Ramon Sessé Viaplana i Antonio Servelló Aleu. Data: 24 de març de 1890
- JPV ACRE 15, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Baptista Miró Argilaga. Data: 21 de març de 1890
- JPV ACRE 16, 1890: Acte de conciliació entre Ramon Sessé Viaplana i Josep Miró Carim. Data: 21 de març de 1890
- JPV ACRE 17, 1908: Denúncia de Domingo Porta Ferré. Data: 4 de maig de 1908
- JPV ACRE 18, 1903: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Pere Roca Carim. Data: 9 d'octubre de 1903
- JPV ACRE 19, 1880: Judici de conciliació entre Ramon Tarragó Tarragó, Miquel Tarragó Tarragó, Francisca Tarragó Tarragó, Maurici Gironès Torres i Ramon Jordà Vidal, i Salvador Tarragó Tarragó. Data: 22 de maig de 1880
- JPV ACRE 20, 1880: Judici de conciliació entre Josep Salamé Carim, i Baptista Viaplana Bosch i Magdalena Salamé Carim. Data: 7 d'octubre de 1880
- JPV ACRE 21, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Modest Bieto Carim. Data: 2 de desembre de 1942
- JPV ACRE 22, 1881: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Teixidó Martí. Data: 4 de maig de 1881
- JPV ACRE 23, 1942: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon i Jaume Pradell Veà. Data: 16 de juny de 1942
- JPV ACRE 24, 1881: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Teresa Domènech Vall. Data: 7 de març de 1881
- JPV ACRE 25, 1887: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Viaplana Bieto. Data: 18 de gener de 1887
- JPV ACRE 26, 1884: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Miró Ciuraneta. Data: 7 de novembre de 1884
- JPV ACRE 27, 1880: Certificat de sentència del Jutjat de Falset. Demandant: Josep Ferré. Demandat: Lluís Fortuny. Data: 12 d'octubre de 1880
- JPV ACRE 28, 1909: Denúncia de Joan Teixidó Gisbert contra Miquel Domènech Teixidó. Data: 13 de juny de 1909
- JPV ACRE 29, 1905: Petició de Maria Paradell al jutge perquè Josep Teixidó Serra li retorni uns diners prestats. Data: 17 de març de 1905
- JPV ACRE 30, 1866: Demanda de Marià Servelló perquè Francisco Pujol González torni a col·locar una fita al seu lloc. Data: 4 d'octubre de 1866
- JPV ACRE 31, 1902: Disputa per la recollida de capolls de cuc de seda. Data: 11 de juny de 1902
- JPV ACRE 32, 1914: Acta del judici de Miquel Poquet Servelló contra Andreus Pros Sans. Data: 2(?) d'agost de 1914

- JPV ACRE 33, 1884: Judici de conciliació entre Alexandre Servelló Teixidó i Baptista Carim Pradell (cònjuge de Teresa Servelló Teixidó), i Albert Servelló Servelló. Data: 26 de gener de 1884
- JPV ACRE 34, 1943: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Josep Muntané Muntané, Ramir Muntané Jornet, Carles Muntané Vinyes i Josep Muntané Sentís. Data: 8 de novembre de 1943
- JPV ACRE 35, 1926: Acta sobre intent de suïcidi de Teodor Servelló Balanya. Data: 25 de maig de 1926
- JPV ACRE 36, 1888: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància dels cònjuges Miquel Poquet Servelló i Margarita Gasol Tarragó. Data: 3 de gener de 1888
- JPV ACRE 37, 1898: Denúncia de Josep Salamé Torné contra Joaquim Argilaga per ús inadequat d'un camí. Data: 1 de desembre de 1898
- JPV ACRE 38, 1882: Document sobre pagament de la contribució de finques de Ramon Agüera Sanpedro. Data: 3 de juny de 1882
- JPV ACRE 39, 1901: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Jaume Servelló Pintó. Data: 26 d'agost de 1901
- JPV ACRE 40, 1900: Demanda de Francisco González Muntané, Miquel González Muntané, Maria González Muntané i Francisca González Ballester, sobre testament de Francisco González. Data: 16 d'agost de 1846
- JPV ACRE 41, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisca Jornet Rocamora. Data: 12 d'octubre de 1918
- JPV ACRE 42, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Joan Servelló Miró. Data: 18 d'octubre de 1918
- JPV ACRE 43, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé Pradell. Data: 22 de gener de 1918
- JPV ACRE 44, 1919: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Carles Cavallé González. Data: 16 d'agost de 1919
- JPV ACRE 45, 1918: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Ramon Pedreny Esquirol. Data: 22 de novembre de 1918
- JPV ACRE 46, 1896: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de de Maria Teixidó Servelló. Data: 2 d'octubre de 1896
- JPV ACRE 47, 1924: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Magdalena Jordà Teixidó. Data: 7 d'octubre de 1924
- JPV ACRE 48, 1894: Denúncia de Miquel Servelló Bieto a Miquel Argilaga Domènech per haver entrat el ramat de bestiar en una finca de propietat seua. Data: 1 de setembre de 1894
- JPV ACRE 49, 1904: Denúncia del Sindicat de Regs de l'Horta de Dalt a Ramon Vila Poquet per haver desviat l'aigua d'una mina. Data: 29 d'agost de 1904

- JPV ACRE 50, 1860: Judici de conciliació entre Baptista Carim Pradell i Pere Teixidó Martí. Data: 3 de novembre de 1860
- JPV ACRE 51, 1935: Judici de faltes d'Anita Murcia Pérez contra Rosa Viaplana Servelló i Raimond Montagut Borràs. Data: 14 de novembre de 1935
- JPV ACRE 52, 1879: Expedient judicial d'informació possessòria instruït a instància de Francisco Cavallé Tarragó. Data: 5 de juliol de 1879
- JPV ACRE 53, 1896: Denúncia per calúmnies de Joan Centellas Juncosa a Rosa Tarragó, àlies *Llebra*. Data: 18 de desembre de 1896
- JPV ACRE 54, 1891: Judici verbal de faltes entre Andreu Viaplana Bosch i Miquel Argilaga Vila. Data: 13 de juny de 1891
- Lli. 1894: Document de formació de les llistes del cens electoral, de 20 d'abril de 1894, de l'Ajuntament de Vinebre
- Lli. 1915: Llista de 1915 de l'Ajuntament de Vinebre
- Lli. 1939: Llista de 1939 de l'Ajuntament de Vinebre
- Matrim. 1918: Llibre de matrimonis de 1918 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1919: Llibre de matrimonis de 1919 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1920: Llibre de matrimonis de 1920 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1921: Llibre de matrimonis de 1921 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1922: Llibre de matrimonis de 1922 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1923: Llibre de matrimonis de 1923 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1924: Llibre de matrimonis de 1924 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Matrim. 1925: Llibre de matrimonis de 1925 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Mon. 1329: Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV
- Mon. 1350: Monedatges de les comandes hospitalàries d'Ascó, Horta y Miravet, del segle XIV
- Nom.* 2010: *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*
- Òbit 1918: Llibre d'òbits de 1918 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1919: Llibre d'òbits de 1919 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1920: Llibre d'òbits de 1920 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1921: Llibre d'òbits de 1921 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1922: Llibre d'òbits de 1922 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre

- Òbit 1923: Llibre d'òbits de 1923 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1924: Llibre d'òbits de 1924 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- Òbit 1925: Llibre d'òbits de 1925 de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vinebre
- PH 1349: Prestació d'homenatges de 1349
- PIGC: Plànols de l'Institut Geogràfic y Catastral
- PPSJB 1817: Padró parroquial de Sant Joan Baptista de Vinebre de l'any 1817
- PV 1919: Plànol del terme de Vinebre
- RCA 1416: *Rentas del Castellán de Amposta (Orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del s. xv*
- Reg. fisc. 1894: *Registro fiscal de todos los edificios y solares que radican en este término municipal, formado en cumplimiento de lo dispuesto en el Reglamento de 24 de enero de 1894*
- RPPRV 1954: Relació de propietaris de les parcel·les rústiques de Vinebre
- RTD, 1898-1917: Registre de transmissió de domini de 1898 a 1917
- Raz. 1787: *Razón de los derechos, rentas, bienes y feudos pertenecientes a la Encomienda de Azcón, reconocidos por los regidores de las villas de Azcón, Vinebre, la Torre del Español y lugar de Camposines, y diferentes particulares de los tres primeros pueblos del año 1787 según consta en el cabreo de antipocas que obra original en la Recibiduría de la Castellania de Amposta*

Metodologia del recull de les dades

TOPÒNIMS

La primera recollida dels topònims va basar-se en dos accions principals, seguides d'altres de menor envergadura:

- a) Recollida d'informació oral sobre topònims brindada pels informants.
- b) *Excursions* pel terme en companyia d'un dels informants per tal de completar la replega de topònims i per a poder observar les característiques dels terrenys, com ara la naturalesa de la terra, els cultius que s'hi fan, la situació amb relació a altres partides, la topografia del terreny i altres característiques que siguin interessants amb vista a ajudar en l'explicació de l'origen dels noms en un futur.

En aquest sentit, cal agrair la gran i desinteressada ajuda que s'ha rebut de Josep Veà Jordà i de Josep Maria Pros Tarragó. Del segon, per la facilitació d'una vella aplega que havia realitzat anys enrere amb el seu iaio, pastor de Vinebre. I del primer, per les interessants i generoses passejades per tot el terme, l'atenció de les consultes en infinitat de moments i hores intempestives i la preocupació per fer-les extensives, si calia, a altres informadors concrets vinebrans.

Referent a l'aplega de topònims que ens va facilitar Josep Maria Pros, és important apuntar algunes consideracions. Es tractava d'unes fitxes, ordenades alfabèticament, en les quals només constava el nom de diversos topònims de Vinebre que l'informant havia aconseguit a partir de xarrades amb un iaio seu que era pastor a la vila. A partir d'aquestes fitxes, i amb xarrades amb el senyor Pros, vam intentar situar sobre el terreny els diversos noms. Val a dir que no va ser possible en tots els casos. Posteriorment, vam consultar-ho amb els altres informants i per bé que vam poder localitzar uns quants dels topònims, amb altres va ser impossible. És per això que a l'apartat d'inventari es trobaran noms de lloc sense situar.

Un cop va estar feta l'arplega oral de topònims, es va iniciar la segona fase que ha de complir qualsevol treball onomàstic: anar a les fonts escrites per comprovar quins registres escrits n'existien i de quina antiguitat eren, per tal de mirar d'escatir-ne l'etimologia, si esqueia.

També cal dir que d'alguns topònims actuals no se'n va trobar cap registre escrit. I que, d'altra banda, se'n van recollir un grapat que no han arribat per via oral fins a avui en dia, i que també s'inclouen en aquest treball.

ANTROPÒNIMS

La recollida dels noms de les cases i famílies de Vinebre es va basar en diverses entrevistes amb dos informants: Pepita Vila Teixidó i Teresa Pros Tarragó. Per bé que es va mirar de completar-la amb altres informants arran d'una xarrada organitzada pel Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (CERE) i l'Ajuntament de Vinebre sobre toponímia vinebrana. Aprofitant l'esdeveniment, es van repartir unes fitxes de recollida de renoms entre els assistents. Aquesta informació potser va ser poc voluminosa, però va ajudar a perfilar alguns dels noms de casa i fins i tot algun topònim.

Pel que fa als cognoms, la replega va ser exclusiva de les fonts escrites, per tant, es tracta de cognoms recollits des del segle XIV fins a la primera meitat del segle XX. De fet, es van recollir tots els noms de les persones que apareixien en aquests documents i se n'han indexat els cognoms.

Tanmateix, a més dels cognoms, també podem trobar alguns àlies i alguns prenomes que s'han trobat sense cap cognom o amb la referència dependent d'altres individus, com ara el cas de la majoria de les dones dels segles XIV, XV, XVI —i fins al segle XVII, de vegades—, o el cas d'alguns moriscos.

Llista de noms

abadia, l' [ʔaβa'ðia]

És la casa on viuen els capellans destinats pel Bisbat de Tortosa a Vinebre. Està situada a la plaça del Rei, al racó anomenat *la Morereta*. Aquesta denominació per a *rectoria* és pròpia de bona part dels parlars occidentals.

Abajub

«Juci Abajub» (PH 1349); «Jafer de Bayu» (Mon. 1350).

«Juci Abayu» (RCA 1416, f. 44r).

Cognom morisc dels segles XIV i XV.

Abçale

«Abçale fill de Juci Abçale» (PH 1349) Abcali fill de Juce Abcali (Mon. 1350);

«Mafoma Abçalli», la muller de (Mon. 1329).

Cognom morisc dels segles XIV i XV.

Abdella

«Abdella fyl de Mafoma» (Mon. 1329).

Prenom morisc del segle XIV.

Abdellug

«Abdeluch» muller de (Mon. 1350).

«Jafar d'Abdellug» (RCA 1416, f. 41r i 41v).

Prenom i cognom morisc dels segles XIV i XV.

Abella

«Pere Abella» (PPSJB 1817); «Ramon Abellà» (Amill. 1852, f. 114r).
 «Rosa Abella Masip» (Lli. 1939, f. 1r).

Cognom recollit als segles XIX i XX.

Abella, l'obac d'

[ʔaw'βag da'βeʎa]

Terreny obac proper a la partida de les Mugues. Està situat a l'altra banda de la carretera de la Palma d'Ebre.

Abeuradors, los

[ʔoz aβewra'ðos]

Indret on es portava a abeurar les bèsties des de l'any 1967 o 1968 fins cap als anys vuitanta del segle XX. Estaven situats entre l'actual travessera de Pau Casals i la travessera del «Matadero», anant cap a les Escoles, a mà dreta, contra una paret. Eren dos piles allargades, l'una al costat de l'altra, i a l'extrem de més amunt anant cap a les Escoles també hi havia una fonteta amb aixeta. Antigament, els abeuradors del bestiar havien estat a la plaça del President Lluís Companys, antiga plaça de les Piles.

Abiafia

«Juci Abiafia» (RCA 1416, f. 41r i 44r); «Juci Abrafia» (*Fog.* 1497).

Cognom morisc del segle XV.

Abohali

«Jafer Abohali» (Mon. 1350).

Cognom morisc del segle XIV.

Aborrabe

«Mahomado Aborrabe» (Mon. 1350).

Cognom morisc del segle XIV.

Acaque²⁸

«Ítem, fa el dito Jafar d'en Eyca, alamí de Vinebre, por una suert de tierra que a *al Acaque*, que afuerta de la una part con Fomaduz Alquabre qui fa quart et de la segunda part con terra de Juci Abiafia et de Jafar de Abdellug e de la tercera

28. Potser caldria llegir *Açaque*.

con Alli Jumet et de la quarta part con cequia que se riegan la tierras quartales, devès ponient, trigo, mesura d'Azquó» (RCA 1416, f. 41v).

Indret rural. Aquest nom només s'ha localitzat en aquesta font escrita. Potser podria tindre alguna cosa a veure amb un mot com *Açac* (nom propi jueu) o amb la paraula castellana *azaque*: tribut que els musulmans estan obligats a pagar dels seus béns i consagrar a Déu.

Ací Deçà

V. **Horta d'Ací Deçà*.

Adelina

V. *Tia A*.

Adélio, ca l'

[*'ka ʔa'ðetio*]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *cal Ros*.

Agel

«Mahomat Agel» (Mon. 1350).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Agelet

«Antònia Agelet Argilaga» (Matrim. 1924).

Cognom registrat al segle XX.

Agello²⁹

«Abdella Agello» (Mon. 1350); «Mahoma Agello» i «Homado Hagiyllo» (PH 1349).

«Azen Agili» (*Fog. 1497*).

Cognom morisc registrat als segles XIV i XV.

Agneta

«Josep Estivill Agneta» (Amill. 1852, f. 91v).

Segurament és un àlies o un malnom, no pas un cognom.

29 Podria ser que *Agel* i *Agello* fossin el mateix cognom.

Agustí de la Serossa, ca l' [ˈka ʎayusˈti ðe ʎa seˈɾosa]
Casa situada al carrer del Calvari.

Aiguado

«Francisco Carim (Aiguado)» (RTD 1904, p. 88).

Àlies de Francisco Carim. Avui en dia es conserva com a nom de casa.

Aiguado, ca l' [ˈka ʎajˈɣwaðo]
Nom de casa de la qual no es recorda la situació, només es recorda com a renom. Se n'ha tingut constància escrita com a àlies l'any 1904.

Aiguamoll, l' [ʎajɣwaˈmoʎ]
Barranquet que ve de les Vallosseres i desemboca a l'Ebre pel mas del Conde (terme d'Ascó).

Aixerí, lo racó d' [ʎo raˈko ðajʃeˈɾi]
Terreny situat entre el Riu i el collet de Beanta.
«Otra pieza de tierra en la partida Font-Juana, conocida por *Racó del Aixerí*» (RTD 1904, p. 72).

Ajuntament, la plaça de l' [ʎa ˈpʎasa ʎajuntaˈmen]
Plaça situada al costat de l'Ajuntament, just davant del local del cinema.

Ajup, d'

«Ali de Jub», «Homado de Jup» i «Jafar Dajub» (PH 1349); «Juçi d'Ajup», lo fyll de (Mon. 1329); «Mafoma d'Aju» (Mon. 1329); «Moferitx Dajub» (PH 1349).

Cognom morisc registrat al segle XIV. Es recull amb les formes *de Jub*, *de Jup*, *Dajub* i *d'Ajup*.

Alabart

«Jacint Alabart» (Amill. 1852, f. 114v).

Cognom registrat al segle XIX.

àlbers

V. *Jaume Perot*.

Alboley

«Juci Alboley» (*Fog.* 1497).

Cognom morisc del segle xv.

Alcaber

«Juçi Alcaber» (Mon. 1329); «Mahoma Alcaber» (PH 1349).

Cognom morisc del segle xiv.

Alcabrer³⁰

«Mohamat d'Alcabre» (Mon. 1350).

«Formaduz Alquabre» (RCA 1416, f. 41v) Fomaduz Alcabret (RCA 1416, f. 43v); «Juci Alcabre» (RCA 1416, f. 41v); «Ali Alcabrer fill de Brafim», «Foma Alcabrer» i «Alí Alcabrer» la viuda d' (*Fog.* 1497).

Cognom morisc registrat als segles xiv i xv. Es recull amb les formes *d'Alcabre*, *Alquabre*, *Alcabret* i *Alcabrer*.

Aleix, ca l'

[¹ka ʔa¹ʔejʃ]

Casa situada al carrer de Serra.

Aleixa

V. *Manel de l'A*.

Aleixa, ca l'

[¹ka ʔa¹ʔejʃa]

Casa situada al carrer Major.

Aleman, ca l'

[¹ka ʔaʔe¹man]

Casa situada a la travessera de Sant Miquel.

Aleu

«Joan Baptista Aleu y Serres» (RTD 1902, p. 45).

Cognom registrat al segle xx.

Algalur

«Maimó d'Algalur» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle xiv.

30. *Alcaber* i *Alcabrer* podrien ser el mateix cognom.

Algiçar

«Abçali Algiçar», «los fyls d' Abdela Algiçar» i «Çalema Algiçar» (Mon. 1329).
«Calema³¹ Algizar» (RCA 1416, f. 41v).

Cognom morisc registrat als segles xiv i xv. Es recull amb les formes *Algiçar* i *Algizar*.

Alguero

[aɫye'ro]

«Ramon Alguero Salamé» (RTD 1909, p. 142), (RTD 1911, p. 168) i (Lli. 1939, f. 1v).

Cognom registrat al segle xx.

Ali

«Ali fill de Abçali del Paho» (Mon. 1350).
«Ali Alcaberer fill de Brafim» (*Fog.* 1497).

Prenom morisc registrat als segles xiv i xv.

Aliolo

«Hamado Daliolo» (PH 1349); «Mahodo Aliolo» (Mon. 1350).
«Alli Aliolo» (RCA 1416, f. 41r).

Cognom morisc registrat als segles xiv i xv. Es recull amb els formes *Daliolo* i *Aliolo*.

aljub

V. *Arcisa, Carranco, Cova de Pep de Leli*.

Almaceyt

«Çalema Almaceyt» (PH 1349).

Cognom morisc registrat al segle xiv.

Almanacim

«Juce Almanacim» la filla de (Mon. 1350).

Cognom morisc registrat al segle xiv.

31. Cal llegir *Çalema*.

Almenançii

«Çalema Almenançii» (Mon. 1329).

Cognom morisc del segle XIV.

Altariba

«Gabriell Altariba maior» i «Gabriell Altariba menor» (*Fog. 1553*); «na Cathalina, viuda relict de Gabriel Altariba» (Capb. 1558, f. 21r).

«Gabriel Altariba» (Capb. 1607, f. 102r); «Miquel Altarriba» la viuda de (Capb. 1607, f. 104v).

Cognom recollit als segles XVI i XVII. El trobem amb les formes *Altariba* i *Altarriba*.

Altre Món, l'

[l'altre 'mon]

És com s'anomena una cambra del soterrani de Ca Don Joan, just la part que queda sota el pou del pati interior. És un indret fosc i llòbrec d'uns 15 m², al qual s'accedeix per un passadís molt estret. Només hi entra llum natural per la reixeta que hi ha al terra del pati, al costat del pou.

Álvarez

«D. Narcís Alvares» (Amill. 1852, f. 132r) la viuda de (RTD 1898, p. 22 i 23).

«Pilar Álvarez de Castellví» i «Teresa Álvarez de Castellví» (RTD 1911, p. 177).

Cognom recollit als segles XIX i XX amb les formes *Alvares* i *Álvarez*.

Amazir

«Jafer Amazir» (*Fog. 1497*).

Cognom morisc recollit al segle XV.

Amazit

«Alli Amazit» (RCA 1416, f. 48r); «Calema Amazit» (RCA 1416, f. 41r); «Çalema Amazit fill de Foma Duch» (*Fog. 1497*); «Jafar d'Amazit» (RCA 1416, f. 41v); «Jucinet Amazit» (*Fog. 1497*).

Cognom morisc recollit al segle XV.

Ambros

«Açmet d'Ambros» (Mon. 1329); «Çalema d'Enbroz», «Mahomat Hambroz» i «Abdalla d'Enbroz» Çeyna, filla de (Mon. 1350).

Cognom portat per moriscos registrat al segle XIV. Es recull amb les formes *d'Ambros*, *d'Enbroz* i *Hambroz*.

Ambróssio, ca l' [ˈka ʎamˈbrosio]

Casa del carrer de Lleida, al Castell. També rep el nom de *cal Sord*.

Amèlia

V. *Tia A*.

Amenrabe

«Çalema Amenrabe» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Ametllers

V. **Pla dels A*, **Vuitenes dels A*.

Amfoto, d'

«Çeit d'Amfoto» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Amorós

[amoˈros]

Cognom registrat als segles XIX i XX. És un cognom força abundant en el segle XX i que encara és viu a la vila.

«Blai Amorós» (Amill. 1852, f. 17v); «Josep Amorós» (Amill. 1852, f. 99v); «Pere Amorós» (Amill. 1852, f. 99r).

«Baptista Amorós y Gisbert» (RTD 1907, p. 125); «Consol Amorós Servelló» i «Dolors Amorós Miró» (Òbit 1918), «Dolors Amorós Viaplana» (Matrim. 1920) i (Bapt. 1925); «Domènec Conrad Guifrè Amorós Miró» (Bapt. 1920); «Esperança Dolors Amorós Pros» (Bapt. 1921); «Faustí Amorós Servelló» (Òbit 1923); «Faustí Joan Amorós Servelló» (Bapt. 1924); «Faustí Màrius Amorós Servelló» (Bapt. 1922); «Francisca Amorós Bieto» (Òbit 1919); «Francisco Amorós Bieto» (RTD 1901, p. 29); «Francisco Amorós Gisbert» (RTD 1902, p. 49), (RTD 1909, p. 141) i (Matrim. 1918); «Joan Amorós Gisbert» (RTD 1909, p. 141) i (RTD 1911, p. 176); «Joan Amorós Viaplana» (Matrim. 1920); «Joan Baptista Amorós Gisbert» (RTD 1902, p. 49); «Josep Amorós Servelló» (RTD 1902, p. 49); «Josep Amorós Viaplana» (Matrim. 1921); «Maria Amorós Monclus» (Bapt. 1918) i (Lli. 1939, f. 3r); «Maria Amorós Sonadelles» (Matrim. 1921); «Pere Amorós Sonadelles» (Òbit 1918); «Pere Amorós Viaplana» (Matrim. 1918) i (Òbit 1918); «Rosa Amorós Sonadelles» (Bapt. 1920); «Rosa Amorós Viaplana» (Matrim. 1923); «Samuel Joan Amorós Servelló» (Bapt. 1919); «Teresa Amorós Bieto» (Bapt. 1925) i (Lli. 1939, f. 2r); «Rosa Amorós Sonade-

lles» (Matrim. 1918), «Rosa Amorós Viaplana» (Lli. 1939, f. 3r) Amoros (Lli. 1939, f. 1r).

Amunt

V. **Hort de Més A.*

Anborç

«Abdella Anborç» (PH 1349).

Cognom morisc del segle XIV. Podria tractar-se d'una variant de *Ambros*, provocada per error de l'escrivent.

Animer, lo mas de l'

[ʔo 'maz ðe ʔani'me]

Mas situat a la partida dels Gorraptes. Mas gran en comparació amb els masos antics i típics del terme, de reconstrucció actual i que és en una explotació agrària que té gran activitat actualment i que està conduïda per una família de la Torre de l'Espanyol, que té com a renom *ca l'Animer*.

«Animer, Mas de l'» (Nom. 2010).

Animer, la presa de l'

[ʔa 'preza ʔani'me]

Petita presa que recull aigua de la vall dels Gorraptes, més amunt dels Aube-llons, davant del mas de l'Animer.

Ànimes

V. **Hort de les À.*

Anita de Felico, ca l'

['ka ʔa'nita ðe fe'ʔiko]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Felico*.

Anita de Lucia, ca l'

['ka ʔa'nita ðe ʔu'sia]

Casa situada al carrer del Forn.

Apòstols

V. *Dotze A.*

Arbó

«Ramon Arbó» la viuda de (Amill. 1852, f. 38v).

«Elvira Arbó Tarragó» (RTD 1908, p. 131) i (RTD 1909, p. 138); «Maria Arbó Tarragó» (RTD 1911, p. 161 i 164); «Rosa Arbó»³² (Òbit 1921); «Rosa Arbó Tarragó» (RTD 1911, p. 160 i 164).

32. El segon cognom és il·legible.

Cognom recollit als segles XIX i XX. Actualment, es conserva com a nom de casa.

Arbó, ca l' [ˈka ɫarˈβo]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Arbonès

«Rosa Arbonés» (PPSJB 1817).

Cognom recollit al segle XIX.

Arbre, d'

«Ali d'Arbre» i «Maçtuna d'Arbre» (Mon. 1329).

Cognom morisc recollit al segle XIV.

Arcís

V. *Pere l'A*.

Arcisa

V. *Miquelet de l'A*.

Arcisa, l'aljub de l' [ɫapˈdʒub de ɫarˈsiza]

Aljub situat enfront de la central nuclear d'Ascó, a l'esquerra de l'Ebre, partida dels Tossals, al començament del Coster de la Barca. Fa pocs anys es va ensorrar i, actualment, només en queden les runes i el forat excavat a la roca.

Arcisa, lo bassot de l' [ɫo βaˈsɔd de ɫarˈsiza]

És l'aljub de l'*Arcisa*.

Arcisa, ca l' [ˈka ɫarˈsiza]

Casa situada al carrer Major.

Arciseta, ca l' [ˈka ɫarsiˈzeta]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *ca Quico Culot*.

Arena i Malló

«Una finca conocida por *Arena* y *Malló*, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S.

con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó» (RTD 1904, p. 74).

Peça de terra. També s'ha recollit el nom de partida *Arenes*. Per la informació dels documents escrits consultats, sembla que la ubicació d'aquests indrets era a l'actual partida anomenada *los Mallons*, la qual està situada a la vora de les Illes i del Galatxo, que és un corrent discontinu d'aigua que en el passat corresponia al braç de l'Ebre que transcorria pel costat de Vinebre, i això implica, doncs, un terreny sedimentari que és, efectivament, arena d'origen fluvial.

Arenes

«Una pieza de tierra en la partida Mallonet, de sembradura, de extensión 18'25 áreas. Linda al N. y E. con el camino de Ascó, S. con río Galacho y O. con José de Ossó Catalá. La partida es *Arenas*, conocida por Mallonet como se ha dicho» (RTD 1910, p. 149).

Antiga partida de terra, que podria ser la partida actual anomenada *Mallons*.

Argany

«Josep Argany Rocamora» (RTD 1898, p. 27).

«Filomena Argany Jornet» (Òbit 1919).

Cognom recollit als segles XIX i XX.

Argilaga

[ardʒi'ɫaya]

Cognom recollit als segles XVIII, XIX i XX. És un cognom força abundant al llarg del temps i viu actualment a la vila, també com a nom de casa.

«Antònia Argilaga» (*Raz.* 1787, 88); «Joan Argilaga» (ACRE340-62-T2-150, 1777) i (CM 1793, f. 1r); «Maria Teresa Argilaga i Ferre» (CM 1793, f. 1r); «Pere Joan Argilaga» (ACRE340-62-T2-194, 1754); «Rosa Argilaga» (*Raz.* 1787, 82). «Antoni Argilaga» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 82r); «Antònia Argilaga» (PPSJB 1817); «Francisco Argilaga» (Amill. 1852, f. 68v); «Jaume Argilaga» (Amill. 1852, f. 85v); «Joan Argilaga» (PPSJB 1817), (Amill. 1852, f. 1r) i (RTD 1898, p. 26); «Miquel Argilaga» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 48r i 85r); «Ramon Argilaga» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 37v); «Rosa Argilaga» (PPSJB 1817).

«Àngela Isidora Argilaga Montané» (Bapt. 1921); «Antònia Argilaga Salamé» (Lli. 1939, f. 2r); «Assumpció Miquela Argilaga Juan» (Bapt. 1920) Assumpció (Òbit 1920); «Dolors Francisca Tomasa Argilaga Montané» (Bapt. 1924); «Elionor Argilaga Gombau» (Matrim. 1919); «Escolàstica Argilaga Gonzales» i «Francisca Argilaga Bartolomé» (Lli. 1939, f. 1v i 3r); «Francisco Argilaga Jornet» (RTD 1901, p. 35); «Francisco Argilaga Tarragó» (Òbit 1920); «Jaume Miquel

Argilaga Juan» (Bapt. 1924); «Joan Baptista Argilaga Gonzales» (RTD 1905, p. 92); «Joaquim Argilaga Jornet» (RTD 1903, p. 64) i (Òbit 1918); «Josep Argilaga Bartolomé» (Matrim. 1919); «Josep Argilaga Sabaté» (RTD 1906, p. 118); «Josep Pere Argilaga Veá» (Bapt. 1921); «Josepa Maria del Carme Argilaga Montané» (Bapt. 1926); «Maria Argilaga Castelló» (RTD 1906, p. 118); «Maria Argilaga Juan» (Lli. 1939, f. 2v); «Maria Argilaga Piñol» (Matrim. 1922) i (Lli. 1939, f. 1v); «Maria Argilaga Sabaté» (RTD 1906, p. 119) i (RTD 1911, p. 175); «Maria Argilaga Veá» (Lli. 1939, f. 3r); «Miquel Argilaga Domenech» (RTD 1905, p. 100); «Miquel Argilaga Servelló» (RTD 1907, p. 122); «Raimunda Argilaga Sabaté» (RTD 1906, p. 119); «Ramon Argilaga Gombau» (Matrim. 1919); «Ramon Argilaga Jordá» (RTD 1902, p. 49), (RTD 1904, 89), (RTD 1905, 94) i (Òbit 1926); «Ramon Argilaga Montané» (Òbit 1920) Ramon (Bapt. 1920); «Rosa Argilaga Miró» (Matrim. 1925).

Argilaga, ca

[ˈkardʒiˈtaya]

Casa situada al carrer de Sant Miquel que avui ja no existeix, al seu lloc hi ha un aparcament de cotxes. També és anomenada *cal's Beantos*.

Argilagar

V. **Pla d'A*.

Argilagar, l'

[ˈardʒitaˈya]

Tros de terra situat al nord-oest del terme, més amunt del toll de les Cases, tocant amb el terme de Flix, a la partida dels Comellans.

Al DCVB es defineix *argilagar* com un lloc poblat d'argelagues (o argilagues): *Ulex europaeus*, *Ulex parviflorus*, *Calycotome spinosa*, i n'atribueix l'etimologia a l'àrab espanyol: *argilaka*. En realitat, l'argelaga que es troba majoritàriament al terme de Vinebre és la que recull el DIEC2, *Genista scorpius* «arbust de la família de les papilionàcies, molt espinós, grisenc, de fulles simples i escasses, flors grogues que s'obren a la primavera i fruit en llegum». Coromines (1980), per la seua banda, recull que l'etim és àrab hispànic: *al-yälâqa*.

«...pieza de tierra conocida por *Argilagá*, partida Comellans» (RTD 1901, p. 30).

Arnau

«Carles Arnau» (*Raz*. 1787, 92).

Cognom recollit al segle XVIII.

Arrutx¹

V. **Coll d'A*.

Arrutx²

«1 pieza de tierra nombrada *Arruch* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 85v).
 «fincas rústicas situadas en este término municipal, llamadas *Arruig y Plá*» (JPV ACRE 32, 1914).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

Arrutx, lo coll d'

[ʔo 'kɔʎ de 'rutʃ] o [ʔo 'kɔʎ da'rutʃ]

Coll, muntanyola o puig de poca alçada situat al nord de la partida dels Vallentans. La terra que s'hi troba majoritàriament és panal, terra fina sense pedres, apta per al cultiu.

Artal

[ar'taʎ]

Cognom recollit als segles XVII, XVIII XIX i XX. És un cognom relativament habitual al llarg del temps i viu actualment a la vila.

«Janot Artal» (Capb. 1607, f. 100r); «Joan Artal» (Capb. 1607, f. 110v); «Mateu Artal» (ACRE340-62-T2-163, 1647) i (Capb. 1639, f. 15r).
 «Antoni Artal» (Amill. 1852, f. 126v); «Jaume Artal» (Amill. 1852, f. 125v); «Josep Artal» (Amill. 1852, f. 88v); «Maties Artal» (Amill. 1852, f. 93r); «Pere Artal» (Amill. 1852, f. 126r); «Ramon Artal» (Amill. 1852, f. 126r).
 «Àlvar Artal Gironés» (Matrim. 1918); «Concepció Artal Fumadó» (Bapt. 1924); «Concepció Engràcia Artal Gironés» (Matrim. 1919); «Francisco Artal Masip» (Bapt. 1918); «Francisco Artal Masip» (Òbit 1921);³³ «Josep Artal Elies» (Matrim. 1918); «Josep Artal Fumadó» (Bapt. 1920) i (Òbit 1920); «Maties Artal Muntane» (Lli. 1939, f. 1v); «Pere Artal Fumadó» (Bapt. 1921).

Arturo, ca l'

[ʔka ʎar'turo]

Casa situada al carrer de Lleida.

Aruf, d'

«Gaia d'Aruf» (Mon. 1329).

Cognom morisc recollit al segle XIV.

Ascladors, los

[ʔoz askʎa'ðos]

Tros de terra situat entre la punta de la Roqueta i la serra de Caret. L'etimologia d'aquest indret podria tenir a veure amb el verb *asclar* o amb el mot llatí *USTULARE* / *USCLAR* com a «mont cremant» (Moreu-Rey, 1999, p. 156).

33. Són dos persones diferents, el segon és originari de la Torre de l'Espanyol.

Ascó

V. Rossa Serraneta d'A.

Ascó, lo camí d'

[ʔo ka'mi ðas'ko]

Camí que condueix de Vinebre a on hi havia el pas de barca per travessar el riu per anar a Ascó. En realitat el tros que cau en terme de Vinebre és molt curt.

«Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó» (RTD 1904, p. 74).

Ase, lo pas de l'

[ʔo 'paz ðe 'taze]

Estret per on passa el riu Ebre a l'alçada de la serra dels Morers (terme de Garcia i situada a la riba esquerra), i més avall del Solà dels Mugrons (terme d'Ascó i situat a la riba dreta). Aquest topònim el recull Biarnés (1990) del manuscrit AHN 363, 17, de data 1304, de l'Archivo Histórico Nacional.

«Pas de l'Ase» (Nom. 2010).

Assénsio, ca l'

['ka ʔa'sensio] o ['ka 'sensio]

Casa situada a la plaça de la Constitució. També rep el nom de *ca Serreta*.

Assut de Dalt

«...la pieza de tierra de la partida Asuds conocida por *Asud de Dalt*» (RTD 1911, p. 178).

Peça de terra a la partida dels Assuts.

Assut de Més Amunt

«pieza de tierra conocida por *Asud de mas arriba*, situada en la partida Asuts» (JPV ACRE 2, 1917).

Peça de terra.

Assut Més Avall

«Otra pieza de tierra conocida por *Asud mas abajo*, plantada de viña» (RTD 1908, p. 133).

Peça de terra.

Assuts, los

[ʔoz a'suts] o [ʔe'suts]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al sud del terme, entre el barranc de la Torre i el turonet de Sant Miquel. També se'ls sol anomenar *los Suts* o *les Suts*. El *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECat) recull el substantiu *assut* i el defineix com una «resclosa, generalment gran, que es fa en un riu», i el seu ètim cal trobar-lo en l'àrab *as-sudd* 'l'obstacle, obstrucció, la presa', del verb *sadd* (tancar) (Coromines, 1980). A Alcover (1977) es recull la definició: «mur de contenció que atura o desvia l'aigua d'un riu per aprofitar-la en l'agricultura o en la indústria». I també s'hi recull el substantiu femení *sut* que ens remet a *assud* i el marca com a ètim: «SUT f. Assut (val.). Trenca-los les çuts e'ls molins, Jaume I, Cròn. 322. Axí per lo pontó com per la sut de Flix, Ardits, ii, 24. Etim.: V. assut.».

Amb molta seguretat, el nom d'aquesta partida de terra respon a l'existència d'una antiga resclosa del barranc de la Torre o vall dels Horts. Actualment, queden restes d'una construcció d'aquest tipus que, posteriorment, al segle xx, es va anomenar *Pantano*.

«...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga de tenuta de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada *La Sud*, que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardí, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane por dentro del qual passa la carrerada» i «...aquel pedazo de tierra inculta lo eo de garriga de tenuta de un jornal y medio de tierra, poco mas o menos, que es parte de una piesa de tierra que por mis legitimos titulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y partida llamada vulgarmente *La Sut*, que linda dicho pedazo de tierra con restante tierra mia, con la Vall, con Francisco Jardí, con el Doctor Raymundo Domenech, y con Joseph Montane por dentro del cual passa la carrerada...» (ACRE340-62-T2-194, 1754).

«1 pieza de tierra nombrada *la Asud* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 2v i 91v); «1 pieza de tierra nombrada *Sud* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 57v, 64r i 66r); «1 pieza de tierra nombrada *Sut* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 57v, 64r i 66r).

«...toda aquella pieza de tierra situada en este término conocida por *Asuds*, plantada de almendros, viña y sembradura» (RTD 1903, p. 60); «Otra pieza de tierra en la partida *Assuts*, conocida por Tancat, compuesta de almendros, sembradura y olivar» i «...una pieza de tierra situada en la partida *Asuts* de este término municipal» (RTD 1905, p. 95 i 96); «Una pieza de tierra en el término y partida *Dels Asuts*, de sembradura y olivos» (RTD 1911, p. 163); «*Suts*» (PV 1919).

«*Assut*, l'» (*Nom.* 2010).

Assuts, lo camí dels [ʔo ka'mi ðe ʔe'suts] o [ʔo ka'mitʒ a'suts]

Camí que va del *Passo de Ganado* al Pantano, passant per la partida dels Rabadans, i que condueix als Assuts.

«...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenuta de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino* de la Torre, y *de la Sud*» (ACRE340-62-T2-195, 1759).

«...Una pieza de tierra en la partida Mallols y Aumedines, conocida por Camí de la Torre de extensión 60 áreas, 84 centiáreas, olivos que linda por Norte y Oeste, camino de la Torre del Español, Sud con el *camino dels Asuts* y Este con tierras de Miguel Montané» (RTD 1905, p. 107).

Ater

«1 pieza de tierra nombrada *Até*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 16v, 43v, 55v i 62r).

Finca i partida al llinar del límit amb el terme d'Ascó. Recollim infinitat de vegades referències a la partida anomenada *Ater* com a terra treballada per vinebrans en diversos documents (és propera a Eixalella, partida també treballada per gran quantitat de vinebrans). També apareix com treballada per asconers i gent de la Torre de l'Espanyol. Recollim diverses formes d'escriure el nom d'aquesta partida: al Capb. 1558 apareix com a partida d'*Atter*; al Capb. 1607 apareix amb les formes *Ather*, *Atter* i *Ater*; al Raz. 1787 apareix amb les formes *Athé*, *Athe*, *Até* i *Ate*.

Ater, lo mas d'

[ʔo 'maz ðe 'te]

Mas situat a les Sénies, al terme d'Ascó. Popularment es coneix per *lo mas de Te*. Aquest mas està situat a la partida d'Ater i, per bé que està més a prop del nucli urbà de Vinebre que del d'Ascó i que queda a la mateixa banda de riu que Vinebre, pertany al terme municipal d'Ascó. Tanmateix, per als vinebrans, sempre ha estat un punt de referència important.

Aubac del Fuster, lo pi de l'

[ʔo 'pi ðe ʔaw'βag deʔ fus'te]

Pi blanc (*Pinus halepensis*) centenari situat a l'obac del Fuster. Un informant conta que el seu iaio li explicava que en aquest arbre hi havia vist un «dúbol», i que aquesta bèstia era un ocell que ell desconeixia. Coromines va desfer el misteri, devia ser un *dúgol*, un duc (el DCVB recull l'entrada *duc*: «Ocell de presa, de diferents espècies del gènere *Bubo*, principalment el *Bubo maximus* (pir-or., or., occ.); cast. alucón. És molt semblant al mussol banyut, però molt més gros. Els pagesos

diuen que després de l'àguila, el duc és l'ocell més gros.»). En parlar de mossarabismes i «casos enganyosos de -o», Joan Coromines parla del *dugo* (duc), paraula que havia sentit a Aitona, i també explica que a Capçanes i als Guiamets havia sentit *dúgol* (Coromines, 1971, p. 201).

Aubacs, los

[ʔoz aw'βaks]

Partida i peça de terra. Terreny situat al N de la punta de les Canta-ranes.

Quant a l'origen d'aquest topònim, el DIEC2 remet l'accepció de *obac* a *obaga* i la defineix com a «part d'una muntanya, d'una vall, on toca poc o no gens el sol». La definició del DCVB és la mateixa: «terreny obac; coster situat cap al nord o a lloc on no toca el sol». L'ètim, segons Alcover, l'hem de cercar en el llatí *OPACA* 'mancada de claror'.

«1 pieza de tierra nombrada *Aubac*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 48v).

«...pieza de tierra conocida por *Aubach*, partida Comellans» (RTD 1901, p. 31).

Aubacs, lo camí dels

[ʔo ka'mitʒ aw'βaks]

Tram del camí de Vinebre a la Palma d'Ebre, correspon al tros d'aquest camí que voreja la partida d'aquest nom.

Aubacs, la serra dels

[ʔa 'sɛratʒ aw'βaks]

Sector de la serra del Rovelló corresponent a la partida dels Aubacs.

Aubagues, les

[ʔɛz aw'βayɛs]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al sud-est del terme, confronta amb el terme de la Torre de l'Espanyol. Quant a l'origen d'aquest topònim, vegeu *Aubacs*.

«1 pieza de tierra nombrada *Aubaga*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 12v, 19v, 22v, 29v, 32r, 33r, 42r, 46r, 67v, 69r, 80r, 81r, 81v, 88r i 92v).

«Otra porción de tierra conocida por *Aubagas*» (RTD 1901, p. 32); «Otra pieza de tierra en la partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Aubagas*, compuesta de viña» (RTD 1904, p. 87); «*Aubagues*» (PIGC 1931, P13 i P14); «*Eubagues*» (RPPRV 1954, P14).

Aubagues, l'avinguda de les

[ʔaβiŋ'guða ðe ʔɛz aw'βayɛs]

Avinguda perpendicular a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes i que va en direcció cap a la partida d'aquest nom. És un nom de carrer força nou, ja que és creat a principis del segle XXI; anteriorment, corresponia al tram inicial del camí de les Aubagues.

Aubagues, lo camí de les [ʔo ka'miʔ aw'βayes]

Camí que surt del nucli urbà de Vinebre, pel costat del camp de futbol, va cap al Pantano i porta fins a la partida de les Aubagues.

«Otra pieza de tierra partida Raboses, Planas y Aubagas [...], tiene por límites al Norte con camino de la Torre y [...], al Este, *camino de las Aubagas*» (RTD 1904, p. 72); «*Camino de les Aubagues*» (PIGC 1928, P11); «*Camino de las Auvagues*» (PIGC 1931, P14); «*Camino de Eubagues*» (RPPRV 1954, P14).

Aubagues, la serra de les [ʔa 'seraʔz aw'βayes]

Serra a l'est de les Aubagues. A la Torre de l'Espanyol l'anomenen *la serra del Tormo*.

Aubaguets, los [ʔoz awβa'γets]

Nom que també pren la partida dels Aubacs.

Aubarca

V. *Solà d'A*.

Aubardoner

V. *Benito l'A*.

Aubellons, los [ʔoz awβe'ʎons]

Partida de terra situada al centre del terme, a la riba esquerra de la vall dels Gorraptes.

Pel que fa a l'ètim, el DCVB recull: «Etim.: de l'àrab al-balló'a, 'síquia subterrània' (Dozy Gloss. 65)». Joan Coromines (1980) ho defineix com «conductes d'ús agrícola i rural (Ports de Tortosa)» i en determina l'ètim en el mot aràbic *bällûca*. I per a Moreu-Rey (1999), es tracta d'una bassa, una pica o un canal.

«*Aubellons, los*» (Nom. 2010).

Aubellons, la serra dels [ʔa 'seraʔz awβe'ʎons]

Serra situada al nord-oest del terme, tocant al terme de la Torre de l'Espanyol.

«*Aubellons, serra dels*» (Nom. 2010).

Auberto

V. *Valletà de l'A*.

Auberto, ca l' ['ka ʔaw'βerto]

Casa situada a la travessera de Sant Miquel.

Auliverets¹

V. **Seviques i Auliverets*.

Auliverets²

«la finca de su principal [...], enclavada en este término municipal, llamada *Oliverets*, conocida vulgarmente por Rasé de Salamé» (JPV ACRE 17, 1908).

Antiga finca que devia pertànyer a la partida de Seviques i Auliverets.

Aulivero, ca

[¹kaw^{ti}'βero]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Aulivero, lo corral de Ca

[tə ko'raɫ de ¹kaw^{ti}'βero]

Dos corral·ls duen aquest nom. Un està situat al carrer de Sant Miquel, i l'altre, a la plaça de l'Ajuntament.

Aulivero, l'era d'

[tə 'era ðaw^{ti}'βero]

Era que antigament estava situada davant d'on ara hi ha el Sindicat.

Aulivero, la mina d'

[tə 'mina ðaw^{ti}'βero]

Mina d'aigua a partir de la qual es regava l'Horta de Dalt.

Aumedines, les

[təz awme'ðines]

Partida situada damunt dels Mallols i davall dels Rabadans. Al DCVB es recull *Medina* com un llinatge existent a Castelló, València, Mallorca, Menorca, Eivissa, etc. i s'explica que l'ètim podria provindre de l'àrab *madina* 'ciutat'. Moreu-Rey (1999, p. 140) explica que una *aumedina* és una ciutadella. I Coromines (1994) recull el topònim *les Almedines*: «pronunciat Aumedines, ptda. Vinebre (XIII, 59.10), de l'àrab *mādīna* 'ciutat'». De fet, explica la veu popular que, en aquesta partida, al seu dia, s'hi van trobar força restes d'edificis, qui sap si romanes. Tot i que també podria tractar-se de les restes del Vinebre originari, el que va ser destruït pels Entença el 1284. En tot cas pensem que la veu popular reforça la hipòtesi que l'origen d'aquest topònim estigui relacionat amb l'existència d'alguna ciutat, ciutadella o algun poble antics. Per bé que altres investigadors proposen que aquest nom pot tenir relació amb el cognom *Omedes*, provinent del mot *om*.

«[...] toda aque- [...] nos olivos, de siete jornales de extensión, poco más o menos, que por nuestros legítimos [-]ítulos tenemos sita dentro el término de la [-]ferida villa de Vinebre, en su partida lla[-]ada vulgarmente de les *Aumedines*, lindante [...] la parte de arriba con tierras de los mis[---] compradores, y

de Ramon Tarrago y [---] ige a la partida de los Huertos de les [---]... (ACRE340-62-T2-203, 1807).

«... una finca en la partida *Aumedines*» (RTD 1902, p. 46); «*Aumedines*» (RPPRV 1954, P11).

Aumedines, camí de les

«*Camino de Aumedines*» (PIGC 1928, P11).

Camí que surt del camí de les Aubagues i fa de límit entre la partida de les Aumedines i la del Pedruscall.

Aumedines i Mallols

«Una pieza de tierra de la partida *Aumedines y Mallols*» (RTD 1911, p. 170).

Antiga partida de terra també anomenada *Mallols i Aumedines*.

Aurea, ca l'

[¹ka ɫaw¹rea]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Aurea, la pallissa de l'

[ɫa pa¹ɫisa ðe ɫaw¹rea]

Pallissa situada al carrer de Sant Miquel.

Avemolem

«Caet³⁴ Avemolem» (RCA 1416, f. 44r).

Cognom morisc recollit al segle xv.

Avencelem

«Alli Avencelem» (RCA 1416, f. 41r).

Cognom morisc recollit al segle xv.

avinguda

V. *Aubagues*, *Enric d'Ossó*, *Francesc Macià*, *Pau Casals*, *Quatre Barres Catalanes*.

Aydona

V. **Maçuna*.

34. Cal llegir *Çaet*.

Ayu, d'

«Ali d'Ayu» (Mon. 1350).

Cognom morisc recollit al segle XIV.

Ayuch, d'

«Muferig d'Ayuch» (Mon. 1350).

Cognom morisc recollit al segle XIV.

Baix

V. **Gorrapte de B.*, **Horta de B.*, **Illa de B.*, **Jardí de B.*, **Mugues de B.*, **Pla de B.*, **Raboses de B.*, **Ribers i Horta de B.*

Baix, lo carrer de

[to ka're ðe 'βajʃ]

És una denominació alternativa del *carrer del Riu*.

Baixest, coll del

«*Baixest, coll del*» (Nom. 2010).

Coll, pas entre muntanyes, situat al punt més septentrional del terme, confronta amb el terme de Cabacés, proper a la serra dels Gorraptes.

Ballester

«Pere Balester» (Mon. 1329).

Cognom recollit al segle XIV amb la forma *Balester*.

Baltassar, ca

['ka βaʎta'sar]

Casa situada al carrer de les Eres.

Bancal, lo¹

[lo βaŋ'kaʎ]

Era una peça de terra que actualment ha quedat inclosa en el nucli urbà de la vila. Eren les terres que envoltaven la residència de l'india Joaquim Veà Miró, l'antic *Parque*, l'actual seu de l'Ajuntament. Avui, doncs, correspon a l'espai que ocupen la plaça de l'Ajuntament i la pista poliesportiva, que estan a diferent nivell, i la remodelació dels quals va anar a càrrec de l'arquitecte Albert Viaplana Veà. Abans d'aquesta remodelació, el desnivell era salvat per un marge de pedra seca d'una mica més de dos metres d'alçada i en el qual hi havia inclosos uns graons i l'espai d'una petita mina d'aigua, fet que encaixa amb les definicions del genèric *bancal* al

DCVB, que és «Tros de terra conradissa limitada per un marge», i està recollida a Calaceit, Gandesa, etc., i «Tros de terra conradissa no tan llarguera com la feixa, recollida a Balaguer, Fraga, Pradell, Tortosa, entre d'altres».

Bancal, lo²

[tɔ βaŋ'kaɫ]

Antiga peça de terra, que podria ser la mateixa que avui dia està situada a la vora nord de la carretera C-12, entre el camí dels Horts i la gasolinera.

«...una pieza de tierra de la partida Horta de Sidesá, conocida por *Bancal*» (RTD 1911, p. 169).

bar

V. *Pereres, Sant Miquel*.

Barber

V. *Gorrapte del B*.

Barbut, lo

També anomenat *lo Barbut de Vinebre*. Isidre Teixidó, bandoler vinebrà de la primera meitat del segle XIX (Esq. 1859). Per a més informació sobre el Barbut, es pot consultar *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*, de José Ortega y Espinós (1859).

Barca

V. *Coster de la B*.

Barca, la

[tɐ 'βarka]

Lloc on s'agafava el transbordador fluvial per creuar l'Ebre de Vinebre a Ascó, quan no hi havia cap pont construït, abans de la dècada dels setanta del segle XX. S'hi anava pel camí d'Ascó, sortint del poble pel que avui és la carretera que va de Vinebre a la Palma d'Ebre, la carretera T-2237, creuant l'actual C-12, i travessant pel mig de les Illes fins a l'Ebre. *La Barca* fa referència a l'indret on hi havia el transbordador fluvial per creuar entre Vinebre i Ascó, que va estar actiu fins a l'any 1975. Era la sortida més ràpida per a anar cap a Móra d'Ebre, Reus o Tortosa, per carretera o per a agafar el ferrocarril, ja que fins al principi de la construcció de les centrals nuclears d'Ascó, cap a la dècada dels setanta del segle XX, no hi havia pas cap pont que travessés l'Ebre. El pas de barca entre Vinebre i Ascó sembla que té el seu origen ja en l'època de dominació musulmana, per bé que devia variar d'indret al llarg dels segles. Actualment, la *barca* —la que donà nom a l'indret—, el darrer transbordador que hi va haver, reposa sota les aigües de l'Ebre, una mica més avall

d'Ascó, a la riba dreta. En temps que el riu baixa amb poc cabal, encara se'n poden veure les restes. A l'època de la construcció de les centrals nuclears d'Ascó, va esdevindre el símbol de la resistència antinuclear i va ser sabotejada en dos ocasions. La primera vegada va ser reflatada, però la segona ja es va desistir de conservar-la. Utilitzava el mateix sistema que, per exemple, el transbordador de Miravet, el de Flix o el de Garcia, una plataforma de fusta suportada per dos llaguts (els d'Ascó duïen els noms de Sant Joan i Sant Antoni, si més no, a partir de la Guerra Civil espanyola). Aquesta nau estava lligada, mitjançant el ramalet, a la gúmena, una corda gruixuda que travessava el riu a bona alçada i que tenia els extrems lligats a dos construccions, una a cada banda de riu, d'una alçada aproximada de 3 o 4 metres del terra, uns 5 o 6 metres sobre la superfície de l'aigua en els moments en què no hi ha riuades. La sola força del corrent i el govern dels timons dels llaguts feia que la barca travessés de banda a banda el riu i pogués transportar persones, bestiar i vehicles. Les diferències del cabal del riu eren salvades gràcies a unes plataformes inclinades mòbils que lliscaven damunt d'uns rails que l'apropaven a l'alçada de l'aigua i anivellaven l'accés a la coberta del transbordador.

Barca, la carretera de la

[ʔa kare'tera ʔa 'βarka]

És l'antic camí d'Ascó, que va ser asfaltat cap a la dècada dels setanta del segle xx. Actualment, no és considerada carretera, sinó camí asfaltat.

Barca, lo coster de la

[ʔo kos'te ʔa βar'ka]

Zona de pendent pronunciadíssim, i paral·lela a la vora de l'Ebre en la part que va des del creuament de la vall dels Gorraptes i el camí del Coster de la Barca, fins prop del mas del Conde. Resulta estrany, vist amb ulls actuals, que faci referència a una barca, ja que no hi ha record a la vila del motiu d'aquest nom, ni del fet que hi hagués cap barca. A més, sent un indret allunyat dels nuclis de població de Vinebre i Ascó, és, si més no d'entrada, estrany que hi hagués alguna mena de transbordador fluvial. Però, no sembla gaire agosarat pensar que, efectivament, el nom deu ser degut al fet que, antigament, el transbordador fluvial entre Vinebre i Ascó devia estar situat a la vora d'aquest coster. Cal tindre en compte que, antigament, entre les dos poblacions, en l'actual lloc de la Barca, el més proper als nuclis urbans, l'Ebre es bifurcava i, per tant, calia superar dos braços de riu. Aquest fet no devia pas fer operatiu instal·lar-hi el pas de barca. devia ser molt més pràctic i asenyat que els vilatans haguessin de caminar una mica més fins a trobar el pas —ja que quedarien a mercè de l'erosió del riu i, en conseqüència de la contínua variació de l'orografia de les illes— que no pas instal·lar dos transbordadors més a prop de les poblacions. Un lloc adient per a instal·lar-lo devia ser al principi del coster, cap al Vedat, ja que l'orografia del terreny és més amable que no pas al coster mateix; a més, a la banda d'Ascó, el terreny també era adient, és on actualment hi ha cons-

truïdes les centrals nuclears. Podrien abonar aquesta teoria dos dades. La primera, que l'any 1891, o poc després, amb motiu de l'arribada del tren a Ascó, es pintés un mural a Ca Don Joan en què es reproduïen els dos braços de l'Ebre, la qual cosa podria indicar que la bifurcació existia en aquella data o, si més no, hagués existit fins feia ben poc temps i encara fos ben present en el record dels vilatans, tant com per fer pintar el mural amb la reproducció del que havia estat el riu per a Vinebre. La segona, que l'any 1886, el Govern espanyol autoritzés la població d'Ascó a instal·lar un pas de barca sobre l'Ebre en un indret anomenat *Illet* (*Illes?*), la qual cosa podria implicar que es tractava d'un nou emplaçament del pas de barca en substitució del vell. El document en qüestió és la «Real orden, autorizando el ayuntamiento de Ascó, en la provincia de Tarragona, para que establezca una barca de paso sobre el río Ebro en el sitio denominado Illet», publicada a la *Gaceta de Madrid*, núm. 38, de 7 de febrer de 1886.

Barcelonina, ca la

[¹ka ʎa βarseto'nina]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Barracons, los

[ʎoz βara'kons]

Antigues instal·lacions prefabricades i provisionals que acolliren els immigrants que van vindre a treballar en la construcció de la central nuclear d'Ascó, a la dècada dels anys setanta del segle xx. Actualment són equipaments ludicoculturals del poble. Són a la part més elevada del poble, a les Eres.

barranc

V. **Hortets*, **Mare de Déu de la Vall*, **Mina*, **Mugues*, **Oliver*, *Socarrat*.

Barranc¹

«...totam illam domum et ovile sitam extramuros dicti loci de Vinebre introstibus quo quam ego meis certis et iustis titulis habeo et posideo francam et quietam soluis honoribus ordinariis et iuribus pertinensibus dominationi et confrontatur cum ovile Mathei Montaner, etiam ex altera parte confrontatur cum ovile pupulorum Joannis de Oso intus, ab *lo barranch* et cum aliis confinibus si quis sint...» (ACRE340-62-T2-4, 1683).

«... todo aquel huerto situado en el término de la expresada villa de Vinebre y partida de les Valls, de dimensión un día y medio de cavar un hombre, poco más o menos, lindante con la propia Doña Teresa, con huerto de Jose Servelló, con *el Barranco* y con...» (ACRE340-62-T2-208, 1842); «... todo aquel huerto situado en el término del expresado lugar de Vinebre y partida llamada de les Valls, de dimensión un día y medio de cabar un hombre, poco más o menos; lindante con dicha Dª Teresa de Domenech, con Huerto de mi dicho José Servello, con *el Barranco* y con Huerto de Salvador Tarragó...» (ACRE340-62-T2-8, 1842);

«... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extensión de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Vea; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de García, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi habitación, y en el Arrabal dicho del Horta, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con *el barranco de este común* [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho *Barranco*...» (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Aquest barranc, segons la informació que contenen els documents citats, podria ser *la vall de la Torre*.

Barranc²

«1 pieza de tierra nombrada *Barranch* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 35v i 74r).

«Otra pieza de tierra nombrada *Barranch*, plantada de higueras, almendros, sembradura, viña, olivos y garriga» (RTD 1904, p. 85); «Otra pieza de tierra en la partida Gorraptes conocida por *Barranch*» (RTD 1909, p. 138).

Antiga peça de terra que sembla que estava situada a la partida dels Gorraptes i/o en una antiga partida desconeguda anomenada també *Barranc*.

Barranc, lo

[lɔ βa'raŋ]

Com es pot observar en aquest document, i com afirma la veu popular, l'actual *carrer Nou* era anomenat antigament *Barranc*; de fet, fins fa dos dècades aproximadament encara s'anomenava *barranc* el tram final del carrer Nou, ja que no estava asfaltat i no es considerava carrer.

«la Calle Nueva y *barranco* de este pueblo [...] Dicha calle Nueva o *barranco* [...] calle Nueva y *barranco* en donde se han hecho algunas excavaciones a fin de sacar las aguas sucias de dicho *barranco* [...] siempre había sido *barranco* y femeros» (JPV ACRE 27, 1880).

Barranc, carrer del

«...*calle del Barranco*...» (RTD 1898, p. 25).

Es tracta de l'actual *carrer Nou*.

barranquet

V. *Espena-rucs, Lladres*.

Barranquet, lo

[t̪o βaraŋ'ket]

Es pot observar que diferents finques, situades a diferents partides de terra, porten per nom aquest genèric diminutiu. La que s'ha recollit oralment és la de la partida de les Seviques, que és travessada per un petit barranc que ve de nord-est i també travessa la carretera C-12 per davall i desguassa al Riuet o Galatxo. A més, seguint aquest barranc amunt, hi ha una altra peça que pren el nom de *lo Barranquet de Ruer*. És evident que en aquests dos darrers casos el corrent hídric ha donat nom a les finques.

«1 pieza de tierra nombrada *Barranquet* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 8r); «heredad nombrada *Barranquet*, partida de les Seviques, término de este pueblo» (JPV ACRE 48, 1894).

«Otra pieza de tierra situada también en este término, partida de Raboses, Planas y Aubagas, conocida por *Barranquet*» (JPV ACRE 39, 1901).

Barranquet de Ruer, lo

[t̪o βaraŋ'ked de ru'e]

Peça de terra situada al costat de les Sorts, damunt de les Seviques, a l'esquerra del camí dels Horts.

Barres

V. *Quatre B. Catalanes*.

Barrugo

V. *Gorrapte de B*.

Bars, los

[t̪oz 'βars]

Es tracta de dos bars contigus a l'inici del carrer de Sant Miquel, tocant a la carretera de la Torre i la de Garcia, on hi ha situat el bar de Sant Miquel i el bar de les Pereres.

Bartolomé

«Llorenç Bartolomé» (ACRE340-62-T2-2, 1607).

«Joan Bartolomé» (PPSJB 1817).

«Ferran Bartolomé Vila» (Lli. 1939, f. 2r); «Maria Bartolomé Abella» (RTD 1906, p. 118) i (RTD 1908, p. 131).

Cognom recollit als segles XVII, XVIII i XIX.

bassa

V. *Cànim, Reg*.

Bassa, la¹ [ʔa 'βasa]

Bassa d'aigua que hi havia damunt del molí de la Rata i amb la qual es regaven les Seviques.

Bassa, la²

«1 pieza de tierra nombrada *Basa*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 76r).

Antiga finca i antiga partida de terra que podrien referir-se als terrenys al voltant de la bassa d'aigua que hi havia al molí de la Rata.

bassot

V. *Arcisa*, *Catrinya*.

Baster

V. *Tia Marieta del B*.

Baster, cal ['kaʔ βas'te]

Casa situada al carrer del Calvari. També rep el nom de *cal Secretari* i *ca la Natàlia*.

Batalla

«Miquel Batalla» (Amill. 1852, f. 110v).

Cognom recollit al segle XIX.

Batiste [ba'tiste]

«Josep Batiste» (ACRE340-62-T2-169, 1738).

Cognom recollit al segle XVIII, amb la forma *Batiste*. És viu a la vila actualment.

Batlle

«Pere Balle» (PH 1349).

Cognom recollit al segle XIV amb la forma *Balle*.

Beanta [be'anta]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al terme de Garcia. Aquesta partida és tota d'arena, terra sedimentària portada pel riu Ebre, i està delimitada pel mateix riu, d'una banda, i, per l'altra banda, per la roca de la munta-

nya. Just al costat, però en terme de Vinebre, hi ha situat un dels pous municipals que abasteixen d'aigua potable la vila.

«...demandando Mariano Servelló a Francisco Pujol y Gonzalez le vuelva a poner el mojón o fita que arrancó en la heredad llamada *Beanta*, término de Garcia» (JPV ACRE 30, 1866).

«Una finca llamada *Beanta* y otra denominada La Serra, sitas en el término municipal de la villa de Garcia» (JPV ACRE 40, 1900).

Beanta, lo collet de [ʔo ko'ʎed de βe'anta]

Collet, pas, que du a la partida de Beanta, al terme de Garcia.

Beanta, font de

«*Font de Beanta*» (Nom. 2010).

Font a la partida de Beanta, a la part rocallosa, a la banda nord de la carretera que va de Vinebre a Garcia. Actualment no brolla.

Beantos, cals ['kaʦ βe'antos]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, prop de la plaça del President Lluís Companys, que avui ja no existeix; el que era el seu solar ja forma part del carrer. També s'anomena *ca Argilaga*.

Beantos, lo corral dels [ʔo ko'raʦ deʦ βe'antos]

Corral situat al carrer de Sant Miquel.

Belarda, la font de la [ʔa' fɔn de ʔa βe'ʔarðə]

Font situada una mica més avall de la presa de l'Animer.

Belardo, ca ['ka βe'ʔarðo]

Casa situada al carrer Nou.

Belardo, lo molí de [ʔo mo'ʔi ðe βe'ʔarðo]

Antic molí situat al nucli urbà, al carrer de Gaudí.

Benito, ca ['ka βe'nito]

Existeixen dos cases amb aquest nom, l'una situada a la plaça del President Lluís Companys, i també anomenada *ca la Rossa Serraneta d'Ascó*, i l'altra, situada al carrer Major.

Benito l'Aubardoner, ca ['ka βe'nito ʔawβarðo'ne]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Francesc*.

Benjamí, lo mas de

«Benjamí, Mas de» (Nom. 2010).

Benjamín, ca

[ˈka βeɲxaˈmin]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada *ca la Tia Amèlia* i *ca la Tia Calamanda*.

Benvenida

V. *Miquel de B*.

Berard

«Arnau Berart» (Mon. 1329); «Pere Berart» (Mon. 1329) i (PH 1349).

Cognom recollit al segle XIV amb la forma *Berart*.

Bessó

«Joan Domenec bessó» (Capb. 1734, f. 231v, 235r i 235v) i (Raz. 1787, 91 i 93) dit Bessó (CM 1793, f. 2v).

Àlies de Joan Domènec.

Bessona, la costa de la

[ˈla ˈkosta la βeˈsona]

Pendent situat al darrer tram que hi ha dins del terme del camí de les Planes de Flix. És a la partida de les Vallosseres.

Bestrus

«Isidre Bestrus» (Capb. 1734, f. 218v); «Ramon Bestrus» (Capb. 1734, f. 218r i 218v).

Molt probablement és un àlies.

Biarnau

«Teresa Biarnau y Marti» (ACRE340-62-T2-207, 1831).

Cognom recollit al segle XIX.

Biarnès

«Isabel Biarnes» (CR 1771, 309); «Miquel Biarnés» (ACRE340-62-T2-171, 1749).

«Josep Antoni Biarnés», «Ramon Biarnés» i «Tomàs Biarnés» (Amill. 1852, f. 131r).

«Josep Biarnés Freixa» (RTD 1903, p. 78).

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. És recollit amb les formes *Biarnes* i *Biarnés*.

Biau

«Joan Biau, cantero» (CR 1771, 304) i (*Raz.* 1787, 80 i 91).

Cognom recollit al segle XVIII. Actualment és viu com a nom de casa en la forma femenina: *ca la Biava*.

Biava, ca la

[¹ka ʔa βi'aβa]

Casa situada al carrer del Riu.

Bieto¹

V. *Gorrapte de B.*, *Joan de B.*, *Lluís de B.*, *Mariano de B.*, *Miquel de B.*, *Pili de B.*

Bieto²

[bi'eto]

Cognom registrat als segles XVII, XVIII, XIX i XX. És un cognom relativament habitual al llarg del temps i viu a la vila actualment. També és recollit com a nom de casa.

«Joan Bieto» (ACRE340-62-T2-154, 1668).

«Antoni Bieto» (ACRE340-62-T2-153, 1727) i (Capb. 1734, f. 223r); «Francisco Bieto» (CR 1771, 305).

«Francisco Bieto» i «Jaume Bieto» (PPSJB 1817); «Joan Bieto» (ACRE340-62-T2-200, 1803), (ACRE340-62-T2-205, 1815), (ACRE340-62-T2-206, 1817), (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 8r); «Joan Bieto» (PPSJB 1817)³⁵ la viuda de (Amill. 1852, f. 18v); «Joan Bieto Cebrià» (ACRE340-62-T2-204, 1814); «Josep Bieto» i «Josep Bieto» (PPSJB 1817);³⁶ «Paula Bieto» (PPR 1817); «Pere Bieto» (PPSJB 1817).

«Carme Bieto Mur» (Matrim. 1919); «Dolors Bieto Mur» (Lli. 1939, f. 1r); «Joan Bieto Cavallé» (Òbit 1921); «Joan Bieto Mur» (Matrim. 1924); «Maria Bieto Cavallé» (Òbit 1922); «Miquel Bieto Mur» (Lli. 1939, f. 1r).

Bieto, ca

[¹ka βi'eto]

Casa situada al carrer del Forn.

35. Són dos individus diferents. Un viu al barri del carrer Major, i l'altre, al barri i carrer del Cementiri.

36. Són dos individus diferents. Un viu al barri de Sant Miquel, i l'altre, al barri del carrer Major.

Billor

«Felipa Billora» (Capb. 1607, f. 97v), viuda de Guillem Billor.

Cognom registrat al segle XVII. Va ser recollit en la forma feminitzada *Billora*, com a cognom de dona construït a partir del del marit.

Billot

«Gabriel Billot» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 11v, 28v i 29r); «Toni Billot» (*Fog.* 1553); «Joan Billot» (Capb. 1558, f. 12r, 13r, 19v, 22v, 23r, 23v, 27r i 27v) i (Con. 1562, f. 236r).

«Gabriel Billot» (Capb. 1607, f. 99v i 100r); «Felipa Billota, viuda de Guillem Billot» (Capb. 1607, f. 97r); «Guillem Billot» (Capb. 1607, f. 102r) la viuda de (Capb. 1607, f. 103v); «Joan Billot» (Capb. 1607, f. 99r, 100r, 103r, 104r, 105r i 111r); «Blanquina Billot» (Capb. 1607, f. 99r, 100r i 103r).

Cognom registrat als segles XVI i XVII. Va ser un cognom relativament habitual al llarg d'aquell temps. Ha estat recollit amb les formes *Billot* i la forma feminitzada *Billota*, com a cognom d'una dona que l'havia heretat del marit.

Biscaia

V. *Muga de B.*

Biscaia, lo mas de [to 'maz ðe βis'kaja]

Mas situat a les Mugues, a la finca Muga de Biscaia.

Blai

«Miquel Blay» (Amill. 1852, f. 100r).

Cognom registrat al segle XIX amb la forma *Blay*.

Blaió

V. *Cisquet del B.*, *Muga de Pere del B.*, *Muga del B.*, *Pep del B.*

Blaió, cal

[ˈkaɫ βtaˈjo]

Casa situada al carrer de la Torre.

Blaions, racó dels

«...una pieza de tierra en la partida general de Gorraptes, denominado *Racó del* [sic] *Blayons*» (JPV ACRE 8, 1888).

Peça de terra.

Blanco

V. **Hort del B.*

Blanco, ca

[ˈka ˈβ̞aŋko]

Casa situada al carrer del Riu.

Bolloni, ca

[ˈka βoˈʎoni]

Casa situada al carrer de l'Horta. També s'anomena *ca Pell de Conill*.

Bolva

V. *Gorrapte de B.*

Bolva, ca

[ˈka ˈβoɫβa]

Casa situada a l'avinguda de Francesc Macià.

Bonamic

«Remó Bonamich» (Mon. 1329).

Cognom registrat al segle XIV. Ha estat recollit amb la forma *Bonamich*.

Borràs

«Miquel Borràs» (Amill. 1852, f. 104r); «Pere Borràs» (Amill. 1852, f. 130v).

«Jaume Borràs Vilas» i «Pere Joan Borràs Montané» (RTD 1901, p. 38).

Cognom registrat als segles XIX i XX. Ha estat recollit amb la forma *Borràs*.

bosc

V. *Comendant, Don Joan*.

Bosc

[ˈbɔsk]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX, amb la forma *Bosch*. Actualment encara és viu a la vila.

«Andreu Bosch» (ACRE340-62-T2-150, 1777).

«Andreu Bosch» (PPSJB 1817); «Andreu Bosch y Carim» (ACRE340-62-T2-211, 1846); «Andreu Bosch y Viaplana» (ACRE340-62-T2-212, 1853); «Miquel Bosch» (Amill. 1852, f. 54v i 61r) i (RTD 1898, p. 23); «Miquel Bosch Poquet» (RTD 1898, p. 24).

«Josep Bosch Tarragó» (Matrim. 1926); «Miquel Bosch Poquet» (RTD 1901, p. 39); «M. Rosa Bosch Tarragó» (Matrim. 1921).

botiga

V. *Joanet*.

Brasilenyo, cal

[¹kaʎ βrazi¹tɛpo]

Casa situada al principi del carrer de Sant Miquel.

Bru

[¹bru]

«Francisco Brú» (Amill. 1852, f. 127r).

Cognom registrat al segle XIX. Ha estat recollit amb la forma *Brú*.

Bruixeta, la

[ʎa βruj¹ʃeta]

És com anomenen la *roca del Cap del Pla* a la població de la Torre de l'Espanyol.

«*Bruixeta, la*» (Nom. 2010).

Bruno

V. *Gorrapte de B*.

Burreta, la

[ʎa βu¹reta]

Partida i peça de terra situada entre la partida de les Canelles, la de les Vuitenes i la del Sepiello.

«Escritura de venta de una piessa de tierra cita en la partida llamada *la Burreta*, otorgada por Francisco Teixido a favor del Magnífico Don Raymundo Domech y Guau, ambos de la citada villa de Vinebre recibida en poder de mi Ignacio Jornet [...] toda aquella piessa de tierra de olivos, viña y morales plantada, de tenida de tres jornales de tierra, poco más o menos, que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de la citada villa de Vinebre, y partida vulgarmente llamada *la Burreta...*» (ACRE340-62-T2-196, 1769).

«1 pieza de tierra nombrada *Burreta*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 65r).

«pieza de tierra que sita en este término, en la partida llamada *Burreta*» (JPV ACRE 34, 1943); «*Borreta*» (PIGC 1931, P19; RPPRV 1954, P19).

Burreta de les Monges, la

[ʎa βu¹reta ðe ʎez ¹mɔɲdʒes]

Tros de terra a la partida de la Burreta, on hi ha dos masets.

Busom

«Vicent Busom» (PPSJB 1817).

«Magdalena Busom Tarragó» (RTD 1902, p. 42) i (RTD 1911, p. 155).

Cognom registrat als segles XIX i XX. Actualment existeix com a nom de casa.

Busom, ca [ˈka βuˈzom]

Casa situada al carrer de les Eres.

Butxaca¹

V. *Mariano de B.*

Butxaca²

«...Francisco Miró Carim de esta vecindad (a) *Buchaca*» (RTD 1902, p. 44).

Àlies de Francisco Miró Carim.

Butxaca, ca [ˈka βuˈtʃaka]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, cantonada amb la plaça del President Lluís Companys.

Butxaques

V. *Miquel de B.*, *Quico de B.*

ca (i variants **cal**, **ca l'**, **ca la**, **cals**, **ca les**)

V. *Adélio*, *Agustí de la Serossa*, *Aiguado*, *Aleix*, *Aleixa*, *Aleman*, *Ambróssio*, *Anita de Felico*, *Anita de Lucia*, *Arbó*, *Arcisa*, *Arciseta*, *Argilaga*, *Arturo*, *Assénsio*, *Auberto*, *Aulivero*, *Aurea*, *Baltassar*, *Barcelonina*, *Baster*, *Beantos*, *Belardo*, *Benito*, *Benito l'Aubardoner*, *Benjamín*, *Biava*, *Bieto*, *Blaió*, *Blanco*, *Bolloni*, *Bolva*, *Brasile-nyo*, *Busom*, *Butxaca*, *Cabirons*, *Cadirer*, *Caguerillos*, *Calafat*, *Calamència*, *Calave-rra*, *Camila*, *Camilo*, *Candro*, *Capitana*, *Carima*, *Carimeta*, *Carla*, *Carlos*, *Carme de Mingo*, *Carmeta del Cassino*, *Carolina*, *Carranya*, *Carreter*, *Carrillo*, *Casa Gran*, *Cassol*, *Catra*, *Catrinya*, *Catxoi*, *Cavaller*, *Cent-i-u*, *Cinta de Salamé*, *Cintet*, *Cisquet del Blaió*, *Coco*, *Coix*, *Comendant*, *Corretger*, *Daniel*, *Danieles*, *Digo*, *Don Augusto*, *Don Jaume*, *Don Jaume del Cantó*, *Don Joan*, *Don Pio*, *Doníssio*, *Donya Elena*, *Elisabet de les Mafes*, *Embuder*, *Enriqueta de Maria Pepe*, *Ermità*, *Esabet*, *Escolàstia*, *Esquirol*, *Estudianta*, *Eugénio*, *Felico*, *Felip de Cassol*, *Felip de Filimina*, *Felip de la Sicon*, *Fonso*, *Forneret*, *Francès*, *Francesc*, *Francisco*, *Frasisca la Lira*, *Fumador*, *Galan(t)*, *Galapa*, *Galindo*, *Guarda*, *Hostal*, *Issidora*, *Jaume del Ros*, *Jaume el Nen*, *Jaume Vila*, *Jep*, *Joan de Bieto*, *Joan de Felico*, *Joan de Jordi*, *Joan de la Mirona*, *Joan de Martí*, *Joan de Pepe*, *Joan de Xop*, *Joanet*, *Jordà*, *Jordi*, *Jordi del Racó*, *Jose*, *Juanito de Marta*, *Juanito del Manet*, *Juanito el Coix*, *Leli*, *Lira*, *Llebra*, *Lluís de Bieto*, *Lolita de Daniel*, *Lolita de Macià*, *Macià*, *Macip*, *Madres*, *Madrilla*, *Mafo*, *Manela*, *Manescal*, *Manet*, *Mano*, *Manuel*, *Manyano*, *Maria de Cintet*, *Maria del Pastor*, *Maria del Sinaro*, *Marianeta*, *Mariano de Bieto*, *Mariano de Butxa-ca*, *Màrio*, *Marta*, *Martí*, *Martí de Carmeta*, *Marxant*, *Maurício*, *Meliton*, *Melitxa*,

Menya, Metge, Miguelito, Minga, Minguet de la Tana, Miquel de Benvenida, Miquel de Bieto, Miquel de Butxaques, Miquel de Filimina, Miquel de la Mirona, Miquel de Romero, Miquel del Francesc, Miquel del Mano, Miquel del Ros, Miquelet de Francisca, Miquelet de l'Arcisa, Miquelet de l'Esquirola, Miranda, Miró, Mirona, Modesta, Monges, Morena de Jordi, Moreno, Morremus, Natàlia, Nati, Negret, Nen de Felip, Nen de Xarrep, Neno, Oncle Joan del Menyo, Padre Fundador, Palònia, Panyero, Paquet, Paradell, Pasqual, Pastoreta, Patoi, Pau, Pavones, Pell de Conill, Pelut, Pep de Jordi, Pep del Blaió, Pep del Metge, Pepe, Pepe de Calamència, Pepe de Ruer, Pepió, Pepo, Pere Manel, Perelló, Perot, Perunyo, Petxa, Petxo, Picardies, Pili de Bieto, Pintor, Pio, Ploradora, Poqueta, Pubill, Pura de Don Jaume, Quico Calderó, Quico Culot, Quico de Butxaques, Quico Maria, Quicot, Rabosot, Rafel, Ramiro, Ramon de la Menya, Ramon de Martí, Ramon Jornet, Ratxeta, Ricardo, Rita, Roc, Rofes, Roig, Roio, Romero, Ros, Rosa Morremus, Rosalia, Roseta de Leli, Rossa, Rossa Serraneta d'Ascó, Rossita de la Minga, Ruer, Sabatera, Salamé, Salvador de la Rossa, Sanç, Santa, Santiago l'Esquilador, Sastra, Sastre, Secretari, Serafi, Seròs, Serrassa, Serra, Serreta, Severino, Somerí, Sord, Sorda, Sussena, Tana, Targa, Tari, Teblo, Teresa de la Mirona, Tereseta de Jordi, Teresina de Jordi, Tia Adelina, Tia Amèlia, Tia Calamanda, Tia Escolàstia, Tia Generossa la Santa, Tia Maria, Tia Marieta del Baster, Tia Marieta del Perxi, Tia Morena, Tia Paula de Daniel, Tia Pilar de Filimina, Tia Ramona del Sinaro, Tia Teresa de Ca Xop, Tite Mingo, Todora, Todoro, Ton, Torres, Trini, Vencis, Victoret, Xamon, Xaraboll, Ximarro, Ximerra, Xop, Xopa, Xoro, Xufes, Xurrac.

Cabacés

V. *Coll de C., *Flix a C.

Cabacés, lo camí de

[to ka'mi ðe kaβa'ses]

Camí que condueix al municipi de Cabacés (Priorat). Surt de Vinebre a prop del camp de futbol i puja cap a la roca del Cap del Pla, creua les Canta-ranes, passa pel costat de la cova de Pep de Leli, per la cova Foradada, pel costat de la roca del Frare i s'endinsa en terme de Cabacés. Tanmateix, aquest mateix camí, de vegades també és anomenat *camí de la Palma* fins al trencall dels Quatre Camins, on el camí continua, tot recte, fins a Cabacés; i, girant a l'esquerra, cap a la Palma d'Ebre. També el primer tram d'aquest camí, fins a la roca del Cap del Pla, pren el nom de *camí dels Gorraptes*.

«Camino de Cabacés» (RPPRV 1954, P8 i P9).

Cabacés, coll de

«Coll de Cabacés» (PV 1919); «Coll de Cabacés» (PIGC 1929, P6 F3 i F4).

Coll, pas, que du del terme de Vinebre al de Cabacés. El fet que els documents, escrits en castellà, conservin «coll», en català, pot indicar que els autors ho prenen com un indret, no pas com un coll.

Cabirons, ca [ˈka kaβiˈrons]

Casa situada a la plaça del «Matadero».

Cabirons, lo mas de [to ˈmaz ðe kaβiˈrons]

Maset situat a les Mugues.

Cabirons de Ca Fornera, lo mas de [to ˈmaz ðe kaβiˈronz ðe ˈka forˈnera]

Mas del qual l'informant no recorda la situació.

Caçador³⁷

«Martí Casadó» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878).

Cognom registrat al segle XIX. Ha estat recollit amb la forma *Casadó*.

Cadirer, cal [ˈkaɫ kaðiˈre]

Casa situada al carrer Nou.

Caguerillos, ca [ˈka kayeˈriʎos]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Cahoni, racó de

«Toda aquella pieza de tierra situada en el término municipal de Vinebre, partida Gorrapte, y punto denominado Racó de la Pava y *Racó de Cahoni* y, en el amillaramiento, Mugas, compuesta de viña, olivos, sembradura» (RTD 1898, p. 24).

Antic paratge rural.

Calafat, cal [ˈkaɫ kaʎaˈfat]

Casa situada a la travessera del Riu.

Calamanda

V. *Tia C.*

37. S'ha optat per la forma del cognom *Caçador*, per bé que la forma recollida de la font escrita podria confondre's amb *Casador*.

Calamència

V. *Pepe de C.*

Calamència, ca

[¹ka kaʎa'mensia] o [¹ka kʎe'mensia]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *cal Nen de Xarrep*. La dona que li donà nom es deia Clemència.

Calavera

V. *Tia de C.*

Calavera, ca

[¹ka kaʎa'βera]

Casa situada al carrer del Portal.

Calderó

V. *Quico C.*

Çalema

«Çalema d'en Gele» (Mon. 1329).

«Çalema Amazit fill de Foma Duch» i «Çalema lo Mestre» (*Fog.* 1497).

Prenom morisc recollit als segles XIV i XV.

Calvari, lo carrer del

[ʎo ka're kaʎ'βari]

Carrer que va des de la plaça de la Creu fins al carrer de Lleida.

«Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las *calles* del Horno, Portal, Huerta, Lérida, Serra, *Calvario*, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894).

«Una pieza de tierra situada en este término, conocida por Senieta, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la calle Mayor; Este, con *la calle del Calvario* y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado» (RTD 1904, p. 71); «*Calle del Calvario*» (PIGC 1932, P16).

Calvari, la travessera del

[ʎa traβe'seraʎ kaʎ'βari]

Travessera que va del carrer del Calvari al carrer del Cementiri.

Camanel

«*Camanel*» (PV 1919).

Topònim trobat a PV 1919, situat prop del nucli de població, a l'inici de la carretera de Vinebre a la Torre de l'Espanyol. Molt probablement devia correspondre a un nom de casa: *ca Manel*.

camí

V. Ascó, Assuts, Aubacs, Aubagues, *Aumedines, Cabacés, *Canelles, *Cap del Pla, Coll d'Arrutx, *Coll de Cabacés, *Comellans, *Comellans Enmig, *Contesa, Coster de la Barca, *Davall les Cases, Eixalelles, Esclapers, Flix, *Flix a Cabacés, *Font de Perrilla, Garcia, *Garcia a la Torre de l'Espanyol, *Gorrapte, Gorraptes, *Horta, *Horta de Baix, *Horta de Dalt, Horts, *Lleida, Mugues, *Mugues de Baix, Palma, *Pantano, *Pedruscall, *Perrilla, Planes, Planes de Flix, Plans, Rengs, Sant Miquel, *Sant Miquel a Sant Antoni, *Serra, *Solana, *Terrers, Torre, *Torre de l'Espanyol a Flix, *Torre de l'Espanyol a Gorrapte, *Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, *Tossals, *Valletans, *Vallosseres, Vuitenes.

Camí de l'Horta

«Acte de venda fet y firmat per Thomas Sabater y Thecla Domenech, cònjuges, en favor del honorable Ramon Domenech, tots de la vila de Vinebre, de tota aquella sorteta en què abans y havie era, situada en lo terme de dita vila en *la partida del Camí de la Horta*, per preu de quinse lliures de les quals [...] tota aquella sorteta en què abans hi havie era, cum introhitibus quam nos nominibus supra dictis habemus et possidemus in termino profate villa de Vinebre in *partita del Camí de la Horta* et terminatur scilicet aparte supra cum dicto *Camino de la Horta* et a parte infra partim cum Matheo Artal et partim cum flumine Iberi et...» (ACRE340-62-T2-163, 1647).

Antiga partida de terra.

Camí de la Torre

«...Una pieza de tierra en la partida Mallols y Aumedines, conocida por *Camí de la Torre*, de extensión 60 áreas, 84 centiáreas, olivos que linda por Norte y Oeste, camino de la Torre del Español; Sud con el camino dels Asuts; y Este con tierras de Miguel Montané» (RTD 1905, p. 107).

Peça de terra.

Camí del Coll de la Contesa

«*Camino de Coll de la Codesa* [sic]» (PIGC 1930, F1).

Antiga partida de terra a prop de la partida dels Gorraptes.

Camí del Pantano

«*Camí del Pantano*» (PIGC 1941, P12); «*Camí del Pantano*» (RPPRV 1954, P11 i P12).

Antiga partida de terra. Estava situada prop del Pantano, més amunt prenent de referència el corrent de la vall dels Horts. Podria coincidir amb la partida anomenada *Pantano*.

Camila, ca la [ˈka ʎa kaˈmiʎa]

Casa situada a la travessera del Riu.

Camilo, ca [ˈka kaˈmiʎo]

Dos cases són anomenades així. L'una és al carrer del Forn, i l'altra està situada al carrer del Riu.

Camins

V. *Quatre C*.

Campana, la [ʎa kamˈpaɲa]

Roca que estava situada al pas de l'Ase. Actualment ja no existeix, va desaparèixer amb les obres de l'obertura de la carretera C-12, la dècada dels anys setanta del segle xx, durant les quals es va volar bona part del pas de l'Ase. Aquesta roca singular es devia desprendre de la muntanya i va quedar travada damunt, entre dos parets de roca, en un tram molt estret del pas de l'Ase. La veu popular deia que quan el cerç bufava fort, la roca es movia com el batall d'una campana.

Campello, lo [ʎo kamˈpeʎo]

Terreny situat dalt del coll d'Arrutx, al nord dels Empiltres.

Candro, ca [ˈka ˈkandro]

Casa situada al carrer de l'Horta. La família explica que en un document antic apareix un avantpassat anomenat «Alejandro Servelló Teixidó», de manera que es pot intuir que aquest nom de casa provenia de l'afèresi d'aquest nom amb el fenomen de la queada. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1724.

Canella de Dalt

«1 pieza de tierra nombrada *Canella de Dal*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 49r).

Peça de terra.

Canella del Roig, l'oliver de la [ɫawɫi'βe ðe ɫa ka'neɫaɫ 'rɔtʃ]
Exemplar d'oliver situat a la partida de les Canelles.

Canella del Roig, lo pi de la [ɫo 'pi ðe ɫa ka'neɫaɫ 'rɔtʃ]
Exemplar de pi centenari situat a la partida de les Canelles.

Canelles

V. **Sortetes, Vuitenes i C.*

Canelles, les [ɫes ka'neɫes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al peu de la roca del Cap del Pla.

Les diferents propostes etimològiques que s'han recollit són la de Moreu-Rey (1999, p. 119), que creu que el mot *cana*, ni que fos arcaicament, podria haver tingut el significat de 'molló', 'fita'; per bé que també afirma que *canella* o *canelles* pot vindre de *cana* (*canya* o *canyada*) (Moreu-Rey, 1999, p. 68). S'interpreta el mot *canyada* en el sentit que s'apunta al DCBV: «Els topònims *Canyada* corresponen al castellà *Cañada*, amb el significat de 'vall estreta', 'faixa de terreny on creixen canyes'». De fet, Coromines (1980) indica que *canella* pot significar «collada baixest, espai de terreny baix situat entre dos elevacions molt acostades; estret o fondalada». I és probable que calgui buscar el sentit del topònim vinebrà en aquesta accepció, ja que, efectivament, el terreny on hi ha les Canelles respon a aquestes característiques.

«*Canella*, plantada de viña y sembradura» (RTD 1898, p. 22).

«...toda aquella pieza de tierra situada en este término municipal, partida de les Canelles, y conocida por *Canella*» (RTD 1902, p. 44); «Una pieza de tierra sita en la partida *Canellas*» (RTD 1917, 193).

«*Canelles, les*» (*Nom.* 2010).

Canelles, camí de les

«*Camino de Canelles*» (PV 1919); «*Camino de Canelles*» (PIGC 1931, P4 F1 i F3; PIGC 1931, P19 F1 i F2; RPPRV 1954, P4).

Camí que surt del nucli urbà, puja pels Planots, les Vuitenes i les Canelles, creua la vall dels Gorraptes i arriba al camí dels Comellans.

Cànim, la bassa del [ɫa' βasaɫ 'kanim]

Bassa situada vora el camí dels Horts, on actualment hi ha el desviament cap a la Torre de l'Espanyol. Antigament s'hi feia podrir el cànem per, després, extreure'n la fibra.

Canta-rana de Baix

«Pieza de tierra nombrada *Cantarrana de Baix*, situada en la partida Cantarranes» (JPV ACRE 12).

Antiga peça de terra.

Canta-rana de Dalt

«Pieza de tierra nombrada *Cantarrana de Dalt*, situada en la partida Cantarranes» (JPV ACRE 12).

Antiga peça de terra.

Canta-ranes, les

[ʎes kanta'ranes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada a la serra del mateix nom, al nord de la roca del Cap del Pla. És una partida de secà, en bastant estat d'abandonament. S'hi solien conrear ametllers i olivers.

Moreu-Rey (1999, p. 176) relaciona aquest tipus de topònims començats per *cant-* o *canta-* (o acabats en *-can* o *-cant*, com *Gallicant* o *Calicant*) amb un sinònim de *roca*. Cosa que coincideix amb el tipus de sòl d'aquests indrets: de secà i força pedregós. Curiosament, d'aquest tipus de topònims —formats amb el prefix *canta-* i acompanyats d'un nom d'animal—, n'hi ha una colla a la nostra geografia: Cantacorbs, Cantagalls, Cantaguineus, Cantallops, Cantaperdius... Fins i tot hi ha unes Canta-ranes al terme de Garcia, tocant al de Móra d'Ebre.

«1 pieza de tierra nombrada *Cantarrana*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 26v, 34v, 50v, 75v, 93v i 130v).

«...una pieza de tierra situada en este término, y partida llamada *Cantarrana*» (RTD 1905, p. 112); «*Cantarranas*» (PV 1919); «*Canta Ranas*» (RPPRV 1954, P4).

Canta-ranes, lo coll de les

[ʎo 'kɔʎ de ʎes kanta'ranes]

Coll al final del cap del Pla, arribant a les Canta-ranes.

Canta-ranes, la punta de les

[ʎa 'punta ʎes kanta'ranes]

Cim de la serra del Rovelló, de 239 m d'altitud.

«*Canta-ranes, les*» (Nom. 2010).

Canta-ranes, la serra de les

[ʎa 'sera ʎes kanta'ranes]

Serra on hi ha la partida de les Canta-ranes. És part de la serra del Rovelló.

Cantó

V. *Don Jaume del C.*

Canyella, la

«...perpetuo totam illam hereditatem in termino de Vinebre, in parte nominata *la Canyella*» (ACRE340-62-T2-162, 1644).

Tros de terra. Podria fer referència a l'actual partida, i a les finques que la componen, de les Canelles.

Cap de la Cristiandat

«Juan Tarrago, sobre una casa *al último de la Christiandad vieja*» (CR 1771, 305); «Antonia Argilaga, sobre una casa a *lo último de la Cristiandad biexa*» i «Francisco Carim sobre una parte de patio a *lo último de la Cristiandad*» (Raz. 1787, 156).

Indret urbà antic, situat a la Cristiandat Vella.

Cap de la Plaça (de l'Església)

«... damunt lo carrer de una casa ab altra [----] en lo loch de Vinebre al *cap de la plassa de la Yglesia* que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab lo carrer qui van al portal de la villa» (Capb. 1558, f. 13v).

«...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al *cap de la plassa* de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab lo carrer que va al portal de la vila...» (Capb. 1607, f. 96r).

«...un sobrepassador que pasa por ensima de la calle, desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, *al último de la Plaza*, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con la calle que va al portal» (Capb. 1734, f. 214v).

Indret urbà del qual no es guarda record actualment. Pels documents sembla que devia ser prop de l'església i del carrer del Portal.

Cap del Pla, lo

[to 'kab deɫ 'pla]

Partida de terra. Està situada a la part nord de la partida dels Plans, tocant a les partides de les Canelles, les Solanes i les Mutxoles. És una part de terreny elevada respecte les terres que l'envolten.

«*Cap del Pla*» (PV 1919); «*El Cap del Plá*» (PIGC 1931, P10).

Cap del Pla, camí del

«Camino del Cap del Pla» (PV 1919); «Camino del Cap del Plá» (PIGC 1931, P10).

Camí que surt de la carreta de la Torre cap al Cap del Pla fins a robar el camí dels Gorraptes.

Cap del Pla, la roca del

[ʔa 'rɔkaʔ kab deʔ 'pla]

Roca calcària, en forma de dau partit per la meitat, situada al capdamunt d'un turó al nord dels Plans, al Cap del Pla. Té una alçada sobre el nivell del mar de 193 m. Existeixen, si més no, un parell de llegendes³⁸ en les quals se n'explica l'origen, el qual rau en unes disputes entre les bruixes dels pobles de la rodalia i el dimoni. A la vila veïna de la Torre de l'Espanyol l'anomenen *la roca de la Bruixeta*.

Aquesta roca singular, de dimensions considerables —més de dos metres d'alçada i uns tres per tres d'amplada—, aïllada al cim del turó, serveix de molló entre

38. Una de les llegendes va quedar recollida a la publicació de la Diputació de Tarragona (2005) *El patrimoni oral a les comarques de Tarragona. Relats tradicionals*, de la qual l'autora de la tesi va ser informant:

La que m'explicaven a mi quan era petiteta. Hi havia la bruixa de la Torre, la bruixa de Vinebre, la bruixa de Flix i la bruixa d'Ascó que resulta que van trobar un llençol de fil valuosíssim, que ja no es trobe; devie tindre unes filigranes... perquè es barallaven pel llençol. Llavorens, cadascuna de les quatre estiraven una punta del llençol, estirant cap a casa seua, barallant-se i dient-se totes les males paraules del món. I, en estes, que van despertar el diable que estava fent migdiada. I el diable es va empipar tant amb les punyeteres bruixes que no el deixaven dormir que va anar, va agafar la pedra i patapam!, la va tirar damunt del llençol de fil i va quedar atrapat a sota i es van quedar sense el llençol. I si hi voleu anar a veure-ho, encara es veu a sota. Aquesta és la que m'explicaven a mi.

L'altra llegenda és recollida de l'informant Josep Maria Pros Tarragó, i explica que el senyor rector de Vinebre havia començat una croada contra les bruixes de la comarca, entre les quals també hi havia la de Vinebre, és clar. Les bruixes es van sentir amenaçades i van pensar de matar el capellà. A la més eixerida se li va ocórrer un pla, que era anar a buscar una bona pedrota a la serra del Montsant i deixar-la caure pel fúneral de l'abadia i, així, quan el rector estigués escofant-se a la vora del foc, el xafaria! Així va ser que una nit les bruixes van reunir-se, van cavalcar sobre les seues graneres i van anar volant fins al Montsant. Però allí van començar els problemes, perquè no acabaven de triar la pedra. Una deïa que havia de ser prima i llarga perquè passés pel fúneral, l'altra deïa que havia de ser ben plana perquè així el xafaria més, una altra més deïa que havia de ser rodona, així, rodolaria i el perseguiria fins aixafar-lo, al capellà... Les hores anaven passant i faltava poc perquè sortís el sol, així que, al final, hi va haver consens per una pedra molt maca que tenia forma de dau. Les bruixes la van carregar a les graneres i, amb penes i treballs, es van envolar cap a Vinebre. Però pesava molt i això les feia anar a poc a poc. Just quan les bruixes ja veïen quasi complerta la seua missió, perquè ja arribaven a Vinebre..., just quan volaven per damunt del Cap del Pla,... el sol va sortir. I és ben sabut que, amb la llum del sol, les bruixes perden els seus poders, la seua força, la possibilitat de volar i tot allò que les fa ser bruixes... De manera que, just damunt del Cap del Pla, els va caure la pedrota amb forma de dau, just a la punteta. I hi va caure amb tanta força, que es va partir pel mig.

els termes de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol. Aquesta roca és un dels punts més distintius del terme i en els darrers temps ha patit un canvi inesperat que ha variat la seua fesomia. La roca, com s'ha dit, està encimbellada al capdamunt del turó i partida en dos grans trossos que romanien força junts, en equilibri meritori. L'espai de separació entre tots dos trossos era d'uns 60-70 centímetres, de manera que una persona hi podia passar entremig. Però, a conseqüència de les pluges del març de 2015, el terra ha cedit i un dels trossos de la roca ha caigut cap a la falda del turó, i s'ha separat uns metres de l'altre tros. Cal dir que aquest fet ha estat colpidor per a la població de Vinebre i la de la Torre de l'Espanyol, que tenen la roca com a símbol emblemàtic dels termes municipals.

Cap del Pla, sendera del

«*Senda del Cap del Plá*» (PIGC 1931, P10) i (PV 1919).

Camínet que voreja la partida de les Mutxoles en direcció al Cap del Pla.

Cap del Ram, lo

[tɔ 'kab deɫ 'ram]

Zona on es troben la vall de la Torre i el Riuat.

Capitana

V. *Muga de la C*.

Capitana, ca la

['ka ɫa kapi'tana]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Capitana, lo mas de la

[tɔ 'maz ðe ɫa kapi'tana]

Mas situat a la partida de les Mugues. A la Guerra Civil espanyola, s'hi va refugiar més d'una família. De fet, el poble de Vinebre va ser abandonat durant els nou darrers mesos del conflicte i molta gent va anar a viure als masos que hi havia a la partida de les Mugues i de Gorrapte.

Cardona, la font de la

[ɫa 'fɔn de ɫa kar'ðona]

Font situada a la zona nord de la partida dels Jardins, a la dreta del camí que mena de la vila a la partida de les Mugues, prop de Coll d'Arrutx.

Caret, sendera de

«*Senda de Carep*» (PIGC 1929, P6, F2 i F3); «*Senda de Carré*» (PIGC 1929, P6, F3).

Antiga sendera.

Caret, la serra de

[ʔa 'sɛra ðe ka'ret]

Petita serra que és perpendicular a la serra del Rovelló en un punt proper a la punta de la Roqueta. Una característica especial que té és que es tracta de terreny tou traspassat per estrats horitzontals de pedra calcària d'uns cinc metres de gruix aproximadament.

«*Carets, serra de*» (Nom. 2010).

Careta

«Domingo Careta» (Mon. 1329).

Probablement és un àlies.

Carim

[ka'rim]

Cognom registrat als segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom dels més freqüents al llarg d'aquells segles, i encara és viu actualment a la vila. El DCVB el recull com a llinatge existent a Barcelona, Cabassers, Flix, Reus, Tarragona, la Torre de l'Espanyol, Vinebre, etc. D'aquest cognom, Tibón (1988) en dona la informació següent: «de l'àrab Krim o Karim. Un dels 99 noms més bells amb què Al·là és esmentat a l'Alcorà: 'Tot generós'. Cognom libanès, també escrit Carim».

«Antoni Carim» (Capb. 1558, f. 15r); «Joan Carim» (Capb. 1558, f. 4r, 14v, 15r, 15v, 18v, 19r, 20r, 20v, 21v, 22r, 24r, 25r i 26r) i (ACRE340-62-T2-9, 1593).

«Antoni Carim» (Capb. 1607, f. 96v, 97r, 98r, 98v, 106v i 107r); «Guillem Carim, pagès de Vinebre» (Capb. 1607, f. 97r, 97v, 100v, 102r, 104v i 106v); «Joan Carim» (Capb. 1639, f. 14r), (Capb. 1639, f. 17r) i (Capb. 1661, f. 167v); «Miquel Carim» (ACRE340-62-T2-163, 1647), (ACRE340-62-T2-167, 1661), (Capb. 1639, f. 15v, 16v, 17r i 17v) i (Capb. 1661, f. 155v, 161r, 162r, 164v, 168v, 169v i 170r).

«Antonio Carim» (Capb. 1734, f. 212v, pagès —f. 220v, 221v i 225v—, regidor —f. 226v i 232v) i (Raz. 1787, 85); «Fèlix Carim» (Raz. 1787, 87); «Francisco Carim» (Capb. 1734, f. 222r), (ACRE340-62-T2-196, 1769), (CR 1771, 305), (Raz. 1787, 85 i 86) i (CM 1793, f. 2r i 2v); «Joan Carim i Sentis» (CM 1793, f. 1r i 2r); «Miquel Carim» (CR 1771, 305) i (Raz. 1787, 86, 87 i 89) pagès (CM 1793, f. 1r); «Miquel Carim major» (CM 1793, f. 3r); «Pere Carim» (CM 1793, f. 2v).

«Antoni Carim» (Amill. 1852, f. 80v); «Baptista Carim» (Amill. 1852, f. 80r) i (RTD 1898, p. 27); «Francisca Carim» (PPSJB 1817); «Francisco Carim» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 47r); «Generosa Carim» (RTD 1898, p. 21); «Joan Carim» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 26r); «Josep Carim» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 24v); «Marcel·lí Carim» (PPSJB 1817); «Miquel Carim» (ACRE340-62-T2-202, 1805), (ACRE340-62-T2-7, 1829), (ACRE340-62-T2-209, 1845), (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878, 211) i (Amill. 1852, f. 73v); «Miquel Carim» la viuda de (Amill. 1852, f. 10r); «Miquel Carim y Argilaga» (ACRE340-62-T2-213, 1845); «Miquel Carim y Lloaro» (ACRE340-62-T2-213, 1845);

«Miquel Carim y Masip» (Amill. 1852, f. 49r); «Miquel Carim y Miró» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878); «Pere Carim» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 23v); «Teresa Carim» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878); «Tomasia Carim» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878).

«Alexandrina Carim Prós» (Bapt. 1919); «Andreu Carim Torres» (RTD 1903, p. 59 i 62); «Antoni Joan Carim Pros» (Bapt. 1926); «Baptista Carim Pradell» (RTD 1901, p. 36 i 37); «Camil Carim Servelló» (RTD 1905, p. 96); «Maria de la Cinta Carim Miró» (Matrim. 1918); «Maria Concepció Carim Estivill» (Bapt. 1920); «Concepció Carim Servelló» (RTD 1901, p. 36); «Eduard Carim Teixidó» (RTD 1905, p. 106) i (Lli. 1915); «Elionor Carim Servelló» (RTD 1901, p. 37); «Esperança Carim Torres» (Òbit 1925); «Francisca Carim Argilaga» (Òbit 1922); «Francisco Carim Argilaga» (RTD 1903, p. 59 i 65); «Francisco Carim (Aiguado)» (RTD 1904, p. 88); «Francisco Carim Bieto» (RTD 1904, p. 88) i (RTD 1907, p. 122); «Francisco Carim Masip» (RTD 1903, p. 62); «Generosa Carim Servelló» (RTD 1901, p. 37); «Joan Carim Bieto» (RTD 1901, p. 31); «Joan Carim Homdedeu» (Matrim. 1918) i (Matrim. 1925); «Joan Carim Pradell» (RTD 1903, p. 68); «Joan Carim Servelló» (Matrim. 1918); «Joan Baptista Carim Argilaga» (RTD 1903, p. 58); «Joan Baptista Carim Masdeu» i «Joan Baptista Carim Servelló» (Òbit 1918); «Josep Carim Bieto» (RTD 1901, p. 29); «Josep Carim Argilaga» (RTD 1903, p. 58); «Josep Carim Homdedeu» (Matrim. 1925); «Josep Carim Tarragó» (RTD 1903, p. 58); «Josep Carim Torres» (Òbit 1918 i Òbit 1921); «Josepa Antònia Carim Sonadelles» (Bapt. 1926); «Maria Carim Argilaga» (RTD 1905, p. 111); «Maria Carim Tarrago» (Lli. 1939, f. 2v) i (RTD 1917, p. 192); «Miquel Carim Esquirol» (Lli. 1939, f. 3r); «Miquel Joaquim Carim Masdeu» (Bapt. 1920) i (Òbit 1921); «Pilar Carim Servelló» (RTD 1901, p. 36); «Ramon Carim Miró» (RTD 1905, p. 107) i (RTD 1909, p. 141); «Rosa Carim Esquirol» (Lli. 1939, f. 3v); «Rosa Carim Montané» (Òbit 1926); «Teresa Carim Argilaga» (RTD 1903, p. 59); «Teresa Carim Bieto» (RTD 1901, p. 29); «Teresa Carim Viaplana» (Matrim. 1923), (Bapt. 1925) i (Lli. 1939, f. 2r).

Carima, ca la

[¹ka ʔa ka¹rima]

Dos cases duen aquest nom. L'una, situada a la plaça de la Constitució, i l'altra, situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó, la qual també rep el nom de *ca Miquel del Mano*.

Carimeta, ca la

[¹ka ʔa kari¹meta]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Carla, ca la

[¹ka ʔa ¹karʔa]

Casa situada a la travessera del Riu.

Carlos

V. *Comellar de Pep de C.*

Carlos, ca ['ka 'kartos]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Carme de Mingo, ca ['ka 'karme ðe 'mingo]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Tite Mingo*.

Carmeta

V. *Martí de C.*

Carmeta del Cassino, ca ['ka kar'metaʔ ka'sino]

Aquest nom el duen dos cases a causa del trasllat de la persona que li dóna nom i la seua família. Primer vivien en una casa situada al carrer de Sant Miquel —que també rep el nom de *ca Jaume el Nen*— i, després, van marxar a una casa de la plaça de l'Ajuntament. El renom prové del fet que van regentar el bar del Cassino durant un temps. També són anomenades *ca la Cassinera*.

Carolina, ca ['ka karo'ʎina]

Casa situada al carrer del Cementiri, tocant a la plaça de Catalunya.

Carranco, l'aljub del [ʎaŋ'dʒub deʎ ka'raŋko]

Aljub situat prop de la punta del Flare, a la partida dels Gorraptes.

Carranya, ca ['ka ka'raɲa]

Casa situada al carrer Major.

Carrasca

«1 pieza de tierra nombrada *Carrasca*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 70r).

Antiga peça de terra.

carrer

V. *Baix*, **Barranc*, *Calvari*, *Carrerada*, *Castell*, *Cementiri*, *Cine*, *Dalt*, *Eres*, *Escoles*, *Església*, *Forn*, *Gats*, *Gaudí*, *Horta*, **Josep de Salamé*, *Lleida*, *Major*, **Mur*, *Nou*, *Pescateria*, **Plaça*, *Portal*, **Portal del Camí de la Torre*, **Portella*, *Portellets*, **Riba*, *Riu*, *Sant Miquel*, **Senieta*, *Serra*, *Sindicat*, *Sol*, *Torre*, *Unió*.

Carrerada, la [ʎa kare'raða]

Camí ramader que podria coincidir amb el camí que va des dels Rabadans fins als Assuts, i que després passava pel costat de les Eres i continuava cap al camí de Lleida. Aquest darrer tram, actualment, és un carrer.

«...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga, de tenuta de un jornal y medio de tierra, poco más o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada La Sud, que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mía, con la Vall, con Francisco Jardí, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane, por dentro del qual passa *la carrerada*» (ACRE340-62-T2-194, 1754); «... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenuta de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada lo Jardí, que linda con la carretera que va à Lérida, con *la Carrerada...*» (ACRE340-62-T2-156, 1777).
«*Carrerada*» (PV 1919).

Carrerada, lo carrer de la [ʔo ka're ʔa kare'raða]

Carrer que voreja el nucli urbà pel nord i que coincideix amb un tram de l'antic camí ramader que va des de la partida dels Rabadans fins a la partida dels Asuts.

Carreró, lo [ʔo kare'ro]

Carrer sense sortida que els documents situen a prop del carrer del Portal. Actualment, el que s'anomena així, «el Carreró», és un altre i és perpendicular al carrer del Sol.

«*El Carreró*» (RTD 1905, p. 108).

Carreter, cal, o ca Quico el Carreter ['kaʔ kara'te] o ['ka 'kikoʔ kara'te]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Don Augusto*, *ca Pura de Don Jaume* i *ca Donya Elena*.

carretera

V. *Barca*, **Lleida*, **Garcia, Torre*.

Carrillo, ca ['ka ka'riʎo]

Casa situada al carrer del Riu.

Casa de la Vila, la [ʔa 'kaza ʔa 'βila]

A la planta baixa, hi havia l'antiga seu de l'Ajuntament, i ho va ser fins que es va fer la seu de la plaça del «Matadero», cap a la dècada dels setanta del segle xx. Està situada a la Viladins, al principi del carrer Major. La primera i segona plantes d'aquest edifici eren destinades a acollir el mestre del poble. Posteriorment, la planta baixa va acollir la seu de la societat de regants, i a la porta d'entrada es penjaven els torns de reg dels socis. I la primera i segona plantes es van destinar a

acollir una arqueòloga doctoranda i el seu equip de treball, els quals van fer l'estudi del poblat ibèric situat a Sant Miquel. Actualment, l'edifici és de propietat privada. A la planta baixa hi havia una placa amb l'escut de la vila i una altra de commemorativa del nivell que van assolir les aigües de l'Ebre a la riuada del 23 d'octubre de 1907. Actualment, aquestes plaques es conserven, però els nous propietaris les han traslladat a un altre indret de l'edifici, i la de la riuada ja no coincideix amb el nivell on va arribar l'Ebre.

«...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandad Vella, en la partida dita la Portella, qu'és portal de dit lloch, que afronte ab *Casa de la Vila*, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell...» (Capb. 1639, f. 20r).

«...en la casa que posee dentro de la presente villa en la Christiandad Vieja, que linda con *Casa de la Vila*, con el corral de dicha partida y casa del confesante» (Capb. 1734, f. 225v).

Casa de la Vila Vella, la

[ʔa 'kaza ʔa 'βita 'βeʎa]

És una altra manera d'anomenar *la Casa de la Vila*. L'adjectiu *Vella* complementa «Casa de la Vila», no pas «Vila».

Casa Gran, la

[ʔa kaza 'ɣran]

Casalici situat a la travessera de la Torre i que fa cantonada amb el carrer de Pau Casals. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabat de construir el 1743. Va pertànyer a la família Teixidó a mitjan segle XIX. Com a exemple del poder econòmic de la família conta la memòria popular que pujaven al llit amb unes escales d'or. També s'explica que l'hereu de la família va enamorar-se d'una dona de Vinebre que era de família humil i els Teixidó no ho aprovaven. La família, per tal que s'enamorés d'una dona de la seua posició social, va fer que visités diverses pubilles de cases bones de les viles de la rodalia. L'hereu devia passar una malaltia a causa del seu desamor, ja que els desplaçaments a aquestes visites les va fer en anganilles, una sella amb braços que es posava forta damunt del bast i servia perquè hi cavalquessin les dones o altres persones delicades. Finalment, l'hereu va casar-se amb la seua enamorada i va ser desheredat.

Casals

V. *Pau C.*

Casanova

«Maria Casanova Pujol» (Bapt. 1925).

Cognom registrat al segle XX.

Cases, lo toll de les

[t̪o 'toʎ de ʎes 'kazes]

Bassa natural on la vall dels Gorraptes s'eixamplava una mica; ara hi ha construïda la presa de l'Animer.

«Cases, toll de les» (Nom. 2010).

Cassinera, ca la

['ka ʎa kasi'nera]

És una altra manera d'anomenar *ca Carmeta del Cassino*.

Cassino

V. *Carmeta del C*.

Cassino, lo

[t̪o ka'sino]

Edifici de l'actual Ajuntament, d'estil colonial, construït per l'indià Joaquim Veà i Miró l'any 1904. Joaquim Veà i Miró emigrà a l'Argentina, concretament a Villa Federal (actual Federal, a la província d'Entre Ríos), cap a l'any 1879, i en va tornar entre el 1890 i el 1901. Allà hi havia fet fortuna i, després de viure a Vilanova i la Geltrú un temps, l'any 1904 va decidir anar a viure a Vinebre i fer-s'hi aquesta casa. La gent gran de Vinebre encara recorda que els terrenys que envoltaven la casa s'anomenaven *lo Parque* i hi havia animals i plantes d'origen americà. Posteriorment, quan Joaquim Veà se'n va tornar a viure a Vilanova i la Geltrú, va ser adquirit per un particular i, finalment, passà a mans de la Societat Recreativa de la vila per instal·lar-hi la seua seu (a la segona planta) i fer-hi el bar del poble (a la primera planta). Als baixos hi havia l'escola pública. Quan la Societat Recreativa va fer fallida, cap a la dècada dels anys vuitanta del segle xx, l'edifici el va comprar l'Ajuntament i el va remodelar. Des del 10 de maig de 1992, és la seu de l'Ajuntament i, als baixos, hi ha el bar de la gent gran.

Cassol

V. *Felip de C*.

Cassol, ca

['ka ka'soʎ]

Casa situada a la travessera del Riu.

Castell, lo

[t̪o kas'teʎ]

Zona més elevada del poble. No es té constància històrica que hi hagi hagut mai la construcció de cap castell. Sembla, doncs, que en aquest cas el substantiu *castell* s'utilitzi amb el significat de «la part més elevada del poble».

Castell, lo carrer del [tə kareɫ kas'teɫ]

Aquest carrer, juntament amb l'avinguda de les Aubagues, és força nou, tots dos van ser creats alhora, a principis del segle XXI. Es tracta de la urbanització del tram inicial del camí que porta al cementiri actual.

Castellbell

«...una heretat en lo terme de Vinebre en la partida anomenada los Plans, afromta, de una part, ab Anthony Macia *als Castellbell...*» (Capb. 1558, f. 15r).

Àlies d'Antoni Macià.

Castelló

«Pere Joan Castelló» (PPSJB 1817).

Cognom registrat al segle XIX.

Castellví [kasteɫ'βi]

Cognom registrat als segles XIX i XX. És viu actualment a la vila.

«Dolors de Castellví y de Domenech» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878); «Feliu Castellví» la viuda de D. (Amill. 1852, f. 65r).

«Josep Castellví March» (Òbit 1921); «Magdalena Castellví March» (Òbit 1920); «Rosenda Castellví Serres» (Òbit 1926).

Catalanes

V. *Quatre Barres C.*

Catalunya, la plaça de [la 'pɫasa kata'ɫuɲa]

És una placeta travessada pel carrer de la Torre, en la qual acaba l'avinguda de Pau Casals i on s'inicia el carrer del Cementiri.

Catra, ca la ['ka ɫa 'katra]

Casa situada al carrer de Lleida.

Catrinya, lo bassot de [tə βa'sod de ka'triɲa]

Aljub situat als Tossals.

Catrinya, ca ['ka ka'triɲa]

Casa situada al carrer de les Eres, també anomenada *ca la Galapa*.

Catxella

«Joan Cachella» (Amill. 1852, f. 92v).

Molt probablement es tracta d'un àlies.

Catxoi, ca

[^hka ka'tʃoj]

Casa situada al carrer de la Torre.

Cavaller

[kaβa'ʎe]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom especialment habitual al llarg d'aquells segles, i encara és viu actualment a la vila. S'ha recollit amb les formes *Caballé* i *Cavallé*; sobretot, aquesta darrera, ja que la primera forma no apareix fins després de la Guerra Civil espanyola (tret d'un sol cas del segle XVII que devia ser un error de l'escriptent).

«Joan Caballé» (*Raz.* 1787, 82); «Josep Cavalle» (Capb. 1734, f. 212v i 219r) i (CR 1771, 303); «Joan Cavallé joven» (ACRE340-62-T2-194, 1754).

«Esperança Cavallé» (RTD 1898, p. 21); «Esperança Cavallé Serra» i «Francisca Cavallé Serra» (RTD 1898, p. 21); «Jaume Cavallé» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-207, 1831); «Joan Cavallé» (Amill. 1852, f. 16v); «Joan Cavallé Pradell» (RTD 1898, p. 22); «Josep Cavallé» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 53r i 59r); «Maria Cavallé Serra» (RTD 1898, p. 22); «Pere Cavallé» (Amill. 1852, f. 84r) i (RTD 1898, p. 23).

«Antoni Cavallé Borrell» (RTD 1902, p. 52); «Carles Cavallé Pradell» (RTD 1903, p. 83) i (RTD 1906, p. 119); «Carme Francisca Cavallé Gasol» (Bapt. 1925); «Domingo Cavallé Busom» (RTD 1911, p. 164); «Domingo cavallé Tarragó» (Òbit 1922); «Enric Cavallé y Solé» (RTD 1905, p. 107); «Francisco Cavallé Amorós» (Matrim. 1923) i (Bapt. 1925); «Joan Cavallé Borrell» (RTD 1901, p. 29) i (RTD 1902, p. 52); «Joan Marià Cavallé Ruana» i «Josep Cavallé Amorós» (Bapt. 1918); «Josep Cavallé Borrell» (RTD 1902, p. 52 i 53); «Josep Caballe Ferré» (Lli. 1915) i (Òbit 1918); «Josep Cavallé Gonzalez» (Matrim. 1922); «Josep Cavallé Viaplana» (RTD 1901, p. 39), (RTD 1903, p. 63) i (RTD 1907, p. 126); «Josep Miquel Cavallé Argilaga» (Bapt. 1924); «Josepa Cavallé Borrell» (Òbit 1925); «Marià Cavallé Gonzalez» (Bapt. 1918); «Maria Cavallé Pradell» (Òbit 1920); «Maria Cavallé Serra» (Bapt. 1918); «Maria Cavallé Vila» (Bapt. 1919); «Miquel Cavallé Tarragó» (Bapt. 1918); «Ramon Cavallé Amorós» (Òbit 1920) i (Matrim. 1925); «Rosalía Cavallé Borrell» (RTD 1902, p. 52); «Teresa Cavallé Gisbert» (Lli. 1939, f. 3r).

Cavaller, ca

[^hka kaβa'ʎe]

Casa situada al carrer Major.

Cebrià

«Pere Cebrià» (Capb. 1734, f. 225r).

Cognom registrat al segle XVIII, amb la forma *Cebrià*.

Cementiri, lo

[tə semen'tiri]

Cementiri municipal actual, situat al Quadro des de la dècada dels anys quaranta del segle XX. El cementiri antic estava situat al costat de l'actual *Parque*.

Cementiri, lo carrer del

[tə ka'ret semen'tiri]

Carrer que va des de la plaça de Catalunya i puja fins al carrer de la Carrerada, on antigament hi havia el cementiri. Cap a la dècada dels anys quaranta del segle XX, va ser traslladat al lloc on és actualment, al Quadro.

«Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las *calles* del Horno, Portal, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, *Cementerio* y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894); «*Cementerio*» (Reg. fisc. 1894).

Cent-i-u

V. *Coa de C.*, *Vallossera de C.*

Cent-i-u, ca

[t'ka senti'u]

Casa situada al carrer de la Torre.

Central, la

[tə sen'trat]

Instal·lacions de les centrals nuclears d'Ascó. El projecte va ser aprovat durant els darrers anys de la dictadura franquista i, per no crear alarma a la contrada, les autoritats de l'Estat van explicar a la gent que havia de ser una fàbrica de xocolata. El primer reactor va començar a operar el desembre de 1984 i el segon, el març de 1986. També és anomenada *la Nuclear*.

Cerdà

«Bernat Cerdà» (PH 1349); «Domingo Çerdà» (Mon. 1329); «Guiamó Cerdà» (Mon. 1350); «Guiem Çerdà» (Mon. 1329); «Guillem Cerdà» (PH 1349); «Jouan Çerdà» (Mon. 1329); «Ramon Cerdà» (PH 1349); «Remó Çerdà» (Mon. 1329); «Remonet Cerdà» (Mon. 1350).

«Domingo Cerdà de Vinebre» (RCA 1416, f. 41r).

Cognom registrat als segles XIV i XV, amb les formes *Çerdà* i *Cerdà*.

Cervelló

[serβe'ʎo]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Va ser un cognom molt habitual al llarg d'aquells segles, i encara és viu actualment a la vila. S'ha recollit amb les formes *Cervelló* i *Servelló*.

«Antoni Cervelló» (CM 1793, f. 2v); «Francisco Cervello» (CR 1771, 304).
 «Albert Servelló» (Amill. 1852, f. 86r); «Antoni Cervelló» (ACRE340-62-T2-205, 1815); «Baptista Servelló» (Amill. 1852, f. 45r) i (RTD 1898, p. 27); «Domingo Servelló» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878) i (Amill. 1852, f. 68r); «Francisco Servelló» (PPSJB 1817); «Jaume Servelló» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 69v); «Joan Cervelló» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-213, 1845) la viuda de (Amill. 1852, f. 67r); «Joana Servelló» (Amill. 1852, f. 129v); «Josep Servelló» (ACRE340-62-T2-8, 1842, i ACRE340-62-T2-208, 1842) els hereus de (RTD 1898, p. 21); «Josep Antoni Servelló» (Amill. 1852, f. 69r), (ACRE340-62-T2-207, 1831) i (ACRE340-62-T2-209, 1845), Cervelló (ACRE340-62-T2-200, 1803) i (ACRE340-62-T2-202, 1805); «Marià Servelló» (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878), (Amill. 1852, f. 84v) i (RTD 1898, p. 23); «Pau Servelló» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 129r); «Valentí Servelló» (Amill. 1852, f. 42v).
 «Albert Servelló Jové» (RTD 1909, p. 139 i 140); «Albert Servelló Porta» (Òbit 1923); «Albert Servelló Servelló» (RTD 1905, p. 110), (RTD 1909, p. 135), (Lli. 1915) i (Matrim. 1918); «Albert Jacint Servelló Gonzalez» (Bapt. 1919); «Antoni Servelló Aleu» (Òbit 1926); «Carme Cervelló Tarragó» i «Consol Servello Servello» (Lli. 1939, f. 1v i 3v); «Dolors Servelló Sans» (Òbit 1918); «Felip David Servelló Gonzalez» (Bapt. 1921); «Frederic Servelló Servelló» (RTD 1909, p. 135); «Ismael Servelló Pros» (Bapt. 1919); «Jaume Cervelló Agustí» (Lli. 1939, f. 3v); «Jaume Servelló Pintó» (RTD 1902, p. 50), (RTD 1903, p. 61), (RTD 1909, p. 139), (Lli. 1915) i (Òbit 1926); «Jaume Servelló Rocamora» (RTD 1902, p. 44) i (Òbit 1919); «Jaume Servelló Servelló» (RTD 1909, p. 135); «Jaume Josep Servelló Pros» (Bapt. 1923); «Joan Servelló Miró» (RTD 1902, p. 49) Cervello (Lli. 1915); «Joan Servelló Vila» (RTD 1902, p. 52 i 53), (RTD 1904, p. 87), (Matrim. 1918) i (Òbit 1923); «Josep Servelló Rocamora» (RTD 1901, p. 35) i (RTD 1902, p. 44); «Elionor Servelló Servelló» (Òbit 1920); «Magdalena Servelló Borrell» (Òbit 1918); «Magdalena Servelló Ferré» (Matrim. 1918); «Marina Cervelló Porta» (Òbit 1918) i (Lli. 1939, f. 1v); «Miquel Servelló Bieto» (Òbit 1924); «Miquel Servelló Ferré» (RTD 1902, p. 45); «Rosa Servelló Borrell» (Bapt. 1918) i (Òbit 1918); «Rosa Maria Núria Carme Servelló Tarragó» (Bapt. 1923) Rosita (Bapt. 1925); «Teresa Cervelló Balaña» (Lli. 1939, f. 3r); «Teresa Servelló Borrell» (Bapt. 1918) i (Òbit 1921); «Teresa Servelló Servelló» (RTD 1909, p. 135 i 139); «Teodor Cervelló Balaña» (Lli. 1939, f. 2v); «Timoteu Servelló Servelló» (Matrim. 1918).

Çeyna

«Çeyna filla de Abdalla d'Enbroz» (Mon. 1350).

Prenom femení morisc.

Cine, lo carrer del [tɔ ka'ret̪ 'sine]

És l'actual *travessera del «Matadero»*. Se l'anomenava així perquè en una de les seues cases es projectaven pel·lícules abans que existís la sala del cine, quan el cinema encara era mut.

Cine, la sala del [t̪a 'saɫ̪at̪ 'sine]

Antiga sala de l'Associació Recreativa El Cassino, on es projectava cinema i que també es feia servir com a sala de ball. Actualment, és propietat de l'Ajuntament i s'utilitza com a sala cultural polivalent.

V. *Sala del C*.

Cinta de Salamé, ca la ['ka t̪a 'sinta ðe saɫ̪a'me]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Cintet

V. *Maria de C*.

Cintet, ca ['ka sin'tet]

Casa situada a la plaça de la Constitució.

Cisquet del Blaió, ca ['ka sis'ked deɫ βla'jo]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Joan de Felico*.

Clauell

«Joan Macip, àlies Clauell» (Capb. 1607, f. 108v).

Àlies de Joan Macip.

Clautes, lo mas de [tɔ 'maz ðe kɫa'wetes]

Mas situat a les Mugues.

Clot, lo

«...y en [--]stant terra dels mateixos donadors dita *lo Clot*, mediant dit camí...» (CM 1793, f. 2v).

Antiga peça de terra.

Coa de Cent-i-u, la [t̪a 'koa ðe senti'u]

És una finca llarga i estreta situada al final de la partida dels Plans. Al DCVB es recull el mot *coa* com a forma anterior a *cua* i se n'atribueix l'etimologia al llatí

vulgar *CÔDA (contracció de CAUDA), que té el mateix significat. També explica que «la forma catalana més antiga és *coa*, i que la forma *cua* prové de *coa*, i que el canvi de la *o* tònica en *u* es pot explicar tal vegada per la influència del mot *cul*».

Cocó

«1 pieza de tierra nombrada *Cocó*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 72v).

Antiga partida de terra. Com que és un topònim recollit exclusivament de font escrita, no se sap on era ni a què es referia, però sembla lògic pensar que devia deure el nom al genèric «clot natural obert en la roca, dins el qual es posa aigua quan plou o quan hi arriba la mar (or., val., bal.)» (Alcover, 1977).

Coco, cal

[ˈkaɫ ˈkoko]

Casa situada a la travessera del Riu.

Cogulleta, la punta de la

[ɫa ˈpunta ɫa koyuˈɫeta]

Pic situat enmig d'un pla, a les Mugues; no és gaire alt però està isolat i és de fàcil localitzar, ja que té forma de cogulla.

Coix

V. *Juanito el C.*

Coix, cal

[ˈkaɫ ˈkojʃ]

Casa situada a la travessera del Calvari.

Colí

V. **Gorraptet de C.*

coll

V. *Arrutx*, **Baixest*, **Cabacés*, *Canta-ranes*, **Contesa*.

Coll d'Arrutx

«1 pieza de tierra nombrada *Coll de Arruch*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 18v, 19r, 23v, 51r, 54r, 58r i 61r); «1 pieza de tierra nombrada *Colldearruch*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 50v, 54v, 60r i 60v); «otra pieza de tierra sita en la partida *Coll de Ruig*» (JPV ACRE 25, 1887). «...una porción de tierra conocida por *Coll den Ruchs*» (RTD 1902, p. 53); «Otra finca rústica denominada *Colldenrruig*, partida del mismo nombre» (RTD 1903, p. 55); «Otra pieza conocida por *Colldenruig*, compuesta de viña, sembra-

dura, olivos e yermo» (RTD 1903, p. 64); «...una finca situada en la partida Tosal y Valldosera de este término municipal, conocida por *Coll den Ruig*» (RTD 1907, p. 124); «*Coll de Ruig*» (PIGC 1929, P18 F1; RPPRV 1954, P18).
«*Ruig, coll de*» i «*Coll de Ruig*» (Nom. 2010).

Partida de terra i peces de terra localitzades a prop de la partida de les Valloses-res. Els topònims *Arrutx*, *lo Coll d'Arrutx*, *la costa de Coll d'Arrutx* i *lo camí de Coll d'Arrutx* plantegen múltiples hipòtesis d'explicació semàntica possibles, però cap és formulada en ferm, només són presentades com un ventall de possibilitats. Segons el DCVB, *ruig* equival a *roig* (Pirineu or.) i és cert que la terra de Coll d'Arrutx és rogenca, ja que és argila. Aquesta seria la raó, en principi, més senzilla, però aquesta hipòtesi no explica l'existència de la preposició. Tanmateix, forçant la formulació d'hipòtesis, podria fer referència a un individu que dugués aquest mot de malnom en el sentit de ser pèl-roig. Altrament, Coromines, al DECat recull que *arrutx* és la 'punta de la perxa del barquer'. Textualment, afirma: «És la punta de ferro que té la perxa amb què els barquers i traginers de l'Ebre dirigeixen la barca; és el que deien a Flix quan jo corria per aquelles terres el 1935 (no figura en fonts lexicogràfiques)» (Coromines, 1980). El mot sembla possible per la pertinença de Vinebre a una certa cultura fluvial, però Coll d'Arrutx no és a la vora del riu. També segons Coromines (1980), el mot *arrutx* podria ser coincident amb el castellà *azuque* (punta de ferro del pal que es clava a terra per assegurar uns fonaments, de l'àrab *zuğğ*, que significa: ferro del capdavall de la llança usat per clavar-la a terra, si bé alterada fonèticament en català), ja que existeix un homònim, *arrutx* ('arruïnat', 'espatllat'), que pot ser d'origen diferent però que, segons Coromines, 1980, pot haver tingut intervenció en el canvi de *azutx* en *arrutx*. Tenint en compte aquest homònim del qual parla Coromines i que significa 'arruïnat' o 'espatllat', i tornant a forçar la formulació d'hipòtesis, el topònim podria referir-se a un individu amb aquest malnom. Aquestes hipòtesis referents al possible malnom d'un individu encaixarien amb els noms recollits al document RTD dels anys 1902-1907, que afegeixen el determinant personal *en*: *Coll den Ruchs*, *Coll den ruig* o *Coll den rruig* o *Coll den Ruig*. D'altra banda, també s'ha recollit l'antiga paraula vinebrana ['rutʃ], de la qual es desconeix si hauria d'escriure's *ruig* o *rutx*. Aquest mot s'empra per a designar una mena de melmelada de raïm (most que es bullia amb més o menys farina segons és volgués més clar o més espès; si era molt espès, ja no era pròpiament *rutx*; si no, era anomenat *most* i també s'escampava damunt del pa).

Coll d'Arrutx, lo camí de

[tə ka'mi ðe 'kɔʎ de 'rutʃ]

Camí que parteix del camí de Lleida a l'alçada dels Valletans i condueix a Coll d'Arrutx.

«*Camino de Collarruig*» (PV 1919).

Coll d'Arrutx, la costa de

[ʎa 'kɔsta ðe 'kɔʎ de 'rutʃ] o [ʎa 'kɔsta ðe 'kɔʎ da'rutʃ]

Pujada al coll del mateix nom.

Coll de Cabacés, camí del

«Barranco y camino de Gorraptes o del Coll de Cabacés» (PV 1919).

Camí que també apareix en alguns mapes amb el nom de *camí de Gorraptes*, diferent del que, als mateixos mapes, apareix amb el nom de *camí de Vinebre a Gorraptes* (que, en aquest llibre, s'ha entrat per *camí dels Gorraptes*). És situat al nord del terme, prop del terme de Flix, paral·lel al camí dels Gorraptes (que és prop del terme de la Torre de l'Espanyol) i que condueix a Cabacés.

Coll de Cabacés, serra del

«Sierra del Robelló o del Coll de Cabacés» (PV 1919).

Coll de la Contesa«otra finca denominada *Coll de la Contesa*, partida de Gorraptes, término de Vinebre» (JPV ACRE 16, 1890).V. **Camí del C. de la C.***collet**V. *Beanta*.**Colls, los**«*Los Colls*» (PV 1919).

Indret al sud del coll de Cabacés.

Colomer¹

«Joan Colomé» (Amill. 1852, f. 130r) i (Amill. 1852, f. 131r).

Cognom registrat al segle XIX amb la forma *Colomé*.**Colomer²**

«1 pieza de tierra nombrada *Colome*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 65v); «que, habiendo encontrado que apacentaba el ganado en la heredad de su principal llamada *Colomé...*» (JPV ACRE 54, 1891).

Antiga partida de terra que deu correspondre a les actuals Eres, atès que antigament s'anomenava *l'era del Colomer*.

Colomer, lo corral del [to ko'raɫ deɫ koɫo'me]

Es refereix a una pallissa que hi havia a les Eres i que també s'anomenava *la pallissa de Cal Manescal*.

Coloms, la cova dels [ta 'koβaɫs ko'ɫoms]

Cova al terme de Garcia, a la qual s'accedia en barca, ja que l'entrada era a flor de riu. Actualment, resta tapada per les obres de la carretera de Garcia, la C-12.

Colomer, la creu del [ta 'krew deɫ koɫo'me]

Antiga creu de terme situada a l'era del Colomer, actuals Eres. En el transcurs d'una tempesta hi va caure un llamp i només en quedà la base. Actualment, ja no en queda res.

Colomer, l'era del [ta 'eraɫ koɫo'me]

Actualment s'anomena *les Eres*, i és on hi ha construïts el CEIP Les Eres i la llar d'infants Miquel Bosch.

Comellans, los [ɫos kome'ʎans]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que confronta amb la Plana de la Lloba, més amunt de Coll d'Arrutx.

«1 pieza de tierra nombrada *lo Comellà*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 1v i 53v).

«...una pieza de tierra situada en la partida dels *Comellans*, conocida por *Come-llà*» (RTD 1905, p. 110); «*Comellans*» (PIGC 1931, P4 F3).

«*Comellans, los*» (Nom. 2010).

Comellans, camí dels

«*Camino de Comellans*» (PV 1919).

Camí que parteix del camí de Lleida a l'alçada de les Valloseres i puja fins als Comellans i arriba al camí de les Mugues.

Comellans Enmig, camí dels

«*Camí de Comellans en medio*» (RPPRV 1954, P4 i P19).

Antic camí.

Comellar de Macip, lo [ʔo kome'ʎa ðe ma'sip]
Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comellar de la Minga, lo [ʔo kome'ʎa ðe ʎa 'minga]
Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comellar de Pep de Carlos, lo [ʔo kome'ʎa ðe 'peb de 'karʎos]
Peça de terra a la partida dels Comellans.

Comendant
V. *Illa del C.*, **Sénia del C.*

Comendant, lo bosc del [ʔo 'βoz ðeʎ komen'dan]
Bosc situat entre l'Ebre i la partida de les Illes, al límit amb Ascó. S'estenia des de Vinebre fins a la desembocadura del Galatxo.

Comendant, cal ['kaʎ komen'dan]
Casalici del carrer de l'Església, que era propietat d'un comandant de l'exèrcit espanyol de mitjan segle XX.

Comendant, lo molí del [ʔo mo'ʎit komen'dan]
Molí que era a cal Comendant.

Companyys
V. *President Lluís C.*

Comuna, serra

«...sita en lo terme de la present Vila de Vinebre, en sa partida vulgarment dita del Pla, qe. afronte, a Orient, en terres de la Viuda de Manuel Montané y altres; a mitgdia, en lo camí vehinal qe. a de la Vila de la Torre a la de Flix; a Ponent, en terres de Francisco Carim, y, a Tremontana, en *la Serra Comuna...*» (CM 1793, f. 2r).

Pel que diu el document, podria tractar-se de la *serra de les Canta-ranes*.

Conde, lo mas del [ʔo 'maz ðeʎ 'konde]

Mas situat en terme d'Ascó, al qual s'arriba pel coster de la Barca, i que va ser propietat del comte de la Torre de l'Espanyol. Era un mas senyorial que gaudia de luxes tals com un frontó i una pista de tenis. El comte de la Torre hi venia amb la família a passar-hi l'estiu i es traslladaven al poble en jardinera. Al voltant del mas

principal, hi havia altres construccions, com magatzems o els masos dels treballadors. Actualment està derruït.

«serían sobre las quince horas del día catorce de noviembre de mil ochocientos treinta y cinco, cuando, al llegar al *Mas del Conde*, nos fue denunciado...» (JPV ACRE 51, 1935).

Conde, l'obac del

[ɫaw'βag deɫ 'konde]

Terreny situat al costat del coster de la Barca, prop del mas del Conde (terme d'Ascó). A l'obaga.

Constitució, la plaça de la

[ɫa 'pɫasa ɫa konstitu'sjo]

Plaça contigua a la plaça de la Creu i en la qual conflueixen el carrer de la Torre, el carrer de Sant Miquel i el carrer del Portal. En aquesta plaça hi ha els casalicis de ca Don Joan i de ca Don Jaume. El seu nom es va recuperar amb la democràcia, és el mateix que tenia abans de la Guerra Civil espanyola, per tant, és possible que es refereixi a la Constitució de 1931. Al llarg d'alguns moments de la història de Vinebre, aquesta plaça va ser considerada la principal de la vila, com es reflecteix en el fet que hi hagi ubicats els casalicis més grans, ca Don Joan i ca Don Jaume, el fet que s'hi celebri el Ball de Plaça, el fet llegendari de la Guerra del Francès i els Dotze Apòstols, i l'episodi de les dones de 1936.

Contesa

V. **Coll de la C.*

Contesa, la

[ɫa kon'teza]

Els vilatans la coneixen com la partida de terra situada entre les Mugues i l'Argilagar, però el cadastre utilitza aquest nom per a tota la partida de les Mugues. Una hipòtesi plausible que es proposa per a explicar-ne el nom és la que lliga els noms de la partida de la Muga i la mateixa Contesa, i que proposa que la denominació original fos amb el significat de «contençó, disputa, baralla». La Muga, com a termenal, límit o molló, podria tractar-se de la frontera entre el terme de Vinebre i l'antic terme de Gorrapte. I d'aquest veïnatge bé en podria sorgir una contesa: disputa, baralla. O potser el litigi va ser entre els habitants de Vinebre i els de la Torre de l'Espanyol, que es disputaven l'aprofitament del terme despoblat de Gorrapte. Els documents que recullen acusacions de la gent de la Torre de l'Espanyol contra la de Vinebre davant del comanador d'Ascó han estat localitzats a l'ACRE i són: ACRE340-7-T-470 (datat el 1637), ACRE340-7-T-471 (datat el 1843) i ACRE340-7-T-473 (datat el 1845). S'observa que les discussions van tindre lloc en un període ben llarg de temps. Coromines (1994) recull exactament aquest argument a l'entrada *contesa*: «Noms que vénen del català clàssic *contesa* 'lluita, dispu-

ta' (DECat, VIII, 404a 43-57) aplicat a territoris disputats o pledejats entre diversos municipis, o entitats pastorals o privades. Antiquat el mot en l'ús oral, apareix disfressat atribuint-lo a unes fantàstiques dames contals...».

«*La Condesa*» (PIGC 1930, P5 F1, F2 i F3); «...partida llamada *Contesa Muga*» (JPV ACRE 7, 1945).

Contesa, camí de la

«*Senda de la Codesa* [sic]» (PIGC 1930, P5 F1); «*Senda de la Condesa*» (PIGC 1930, P5 F2, i PIGC 1930, P7 F1).

Antic camí.

Contesa, coll de la

«*Collado de la Condesa*» (PV 1919).

Coll al límit amb el terme de Flix, prop del camí de Flix a Cabacés.

V. t. **Coll de la Contesa*.

Convent, lo

[to kom'ben]

Convent de la congregació religiosa femenina anomenada la Companyia Teresiana, fundada per Enric d'Ossó i Cervelló, fill de Vinebre. L'arquitecte d'aquest edifici va ser Bernardí Martorell, deixeble d'Antoni Gaudí, i va ser acabat de construir el 1904. Està situat a l'avinguda d'Enric d'Ossó i fa cantonada amb el carrer dels Portellets. També és anomenat *ca les Monges* i *ca les Madres*.

Cornet

«Joan Cornet» i «Raphel Cornet» (Fog. 1553).

Cognom registrat al segle XVI.

corral

V. Aulivero, Beantos, Colomer, Eugénio, Frasisca la Lira, Leli, Manet, Mano, Manuel, Miquel de la Mirona, Miranda, Olla, Pepió, Perot, Petxe, Petxo, Ruer, Santa, Serafi, Targa, Teresina de Jordi, Tia de Calavera.

Corrals

«... in termino loci de Vinebre sive circa dictum locum in partita nominata *los Corrals* et terminatur feu confrontatur, de uno latera, cum Gabriele Sabater, et de alio, cum domino Oso Domiselo de defora, de capite, cum via qua itur al Orta et, de sola, cum dicto...» (ACRE340-62-T2-160, 1635).

Antiga partida de terra que estava situada prop del camí de l'Horta, segons indica el document, per tant, prop de l'actual *camí dels Horts*.

Corredor

V. **Cova del C*.

Corretger, cal

[¹kaɫ kore'dʒe]

Casa situada al carrer de Serra.

costa

V. *Bessona*, *Coll d'Arrutx*.

Costa del Sanç

«una pieza de tierra denominada *Costa del Sans*, partida de Gorraptes, término de Vinebre» (JPV ACRE 15, 1890).

Antiga peça de terra.

coster

V. *Barca*.

Coster de la Barca, lo camí del

[to ka'miɫ kos'te ɫa 'βarka]

És el camí que voreja tot el coster de la Barca seguint el curs del riu. És un tram del camí de Flix.

cova

V. *Coloms*, *Cremats*, *Dona*, *Foradada*, *Mano*, *Marta*, *Pep de Leli*, *Ribellet*, *Teixidors*, *Vallosera de Cent-i-u*.

Cova, la

«1 pieza de tierra nombrada *la Cova*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 48v).

«...una pieza de tierra en la partida Gorrapte, de este término, conocida por *la Cova*» (RTD 1907, p. 122).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que podria coincidir amb l'actual partida de *les Coves*.

Cova de Pep de Leli, l'aljub de la

[ɫaɲ'ʒub de ɫa 'kɔβa ðe pɛb de 'ɫɛti]

Aljub situat a la cova de Pep de Leli, a la partida dels Gorraptes.

Cova del Corredor, racó de la

«...una pieza de tierra situada en el término del pueblo de Vinebre, partida general de Gorrapte y parage denominado *Racó de la Cova del Corredó*» (JPV ACRE 1, 1889).

«... pieza de tierra en la partida Gorrapte, de este término, y paraje nombrado *Racó de la Cova del Corredó*» (RTD 1904).

Peça de terra situada a la partida dels Gorraptes.

Cova Foradada, serra de la

«Sierra de Pererols o de Cova Foradada» (PV 1919).

Serra al límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol, és una part de la serra del Rovelló, prop de la cova Foradada.

Covarxons, los

[ɫos koβar'tʃons]

Terreny davall de la partida dels Tossals, al costat de la partida dels Valletans. És clar que, en aquest cas, el nom prové de la situació d'aquest indret, ja que són en un racó amagat i petit de terreny, en una valleta amb forma de colze.

«1 pieza de tierra nombrada *Covarchons*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 82v).

«Aquella pieza de tierra situada en la partida Gorrapte, conocida por *Covarchons*» (RTD 1904, p. 88).

Covera, lo mas de

[ɫo 'maz ðe ko'βera]

Mas del qual no s'ha pogut saber la ubicació.

Coves, les

[ɫes 'koβes]

Terreny situat a la serra del Rovelló, a l'esquerra del camí que porta de Vinebre a Cabacés, més endavant dels Quatre Camins. Arriba fins a la serra de Caret.

Cremats, la cova dels

[ɫa 'koβats kre'mats]

Cova situada en terme de Garcia. Un informador apunta que el seu nom podria fer referència als albigosos que fugien d'Occitània per raó de la seua persecució religiosa i que en aquell país havien estat castigats a morir a la foguera.

creu

V. Colomer.

Creu, la

[ɫa 'krew]

És la denominació alternativa de la *plaça de la Creu*.

Creu, la plaça de la

[ʔa 'plasa ʔa 'krew]

Està situada a la intersecció del carrer del Calvari, el carrer de Serra i l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Cristiandat Vella, la

«...y una casa situada en lo loch de Vinebre, al sòl de la *crestiandat vella*, que, de una part, afronta amb la yglésia; y, de altra part, ab lo pati que vuy és de la Magnífica Senyoria, que antiguament era siller; y, de altra part, ab Pere Macip Pobill, carrer enmig; y, de altra part, ab lo pati de mossèn Ossó. Ytem un verger situat en lo mateix lloch, junt al riu, afronta ab lo dit riu y ab la via pública» (Capb. 1558, f. 16v).

«...una casa, de una part, és del dit benefici, cituada en lo lloch de Vinebre, al sòl de la *Cristiandat Vella*; que, de una part, afronta ab la Iglésia; i, de altra part, ab dit Montserrat Sabater, que ere deveia, que antigament ere pati o seller de la [---]; i, de altra part, ab Juan Heredia, que ere de Pere Macip pubill, carrer enmig; i, de altra part, ab Matheu Marti, que ere de Mateu Oso» (Capb. 1607, f. 99r); «...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la *Christiandat Vella*, en la partida dita la Portella, qu'és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell...» (Capb. 1639, f. 20r).

«...en la casa que posee dentro de la presente villa en la *Christiandad Vieja*, que linda con Casa de la Vila, con el corral de dicha partida y casa del confesante» (Capb. 1734, f. 225v); «Domingo Lapeirada, sobre un pasador en una casa en la *Cristiandad Viexa*» (Raz. 1787, 159).

Indret urbà que, per la informació dels documents, podria correspondre a la Viladins, ja que Capb. 1607, f. 99r diu que un sòl d'aquest indret afronta amb l'església, que està situada davant per davant del Perxi, que dóna accés a la Viladins. A més, 108r diu que la Cristiandat Vella és a la partida de la Portella i que damunt de la Portella hi ha un perxe, i que el carrer de la Portella (que podria ser el carrer del Portal) passa per davall d'aquest perxe. Aquesta portella podria ser l'actual *Perxi*. D'altra banda en altres documents s'esmenta que una casa de la Cristiandat Vella toca amb la Casa de la Vila (Capb. 1734, f. 225v) o de la seu de la Universitat de la vila (Raz. 1787, 88), i és plausible pensar que aquesta seu podria coincidir amb l'actual Casa de la Vila Vella, situada a la Viladins.

Criveller, lo molí del

[ʔo mo'ti ðet kriʃe'ʎe] o [ʔo mo'ti ðet kriʃi'ʎe]

Molí situat a la mateixa vora de l'Ebre, on es feia molta de gra. Hi desembarquen els llaüts que transportaven el gra. És una mica més amunt del pas de l'Ase (terme de Garcia). Actualment, només en queden les ruïnes.

Cubells

[ku'βeʎtʃ]

Cognom registrat al segle xx. Actualment és viu a la vila. La referència més antiga, “Melitó Cubells Ciuraneta” (Matrim. 1919) i (Òbit 1923), *palmisol* d’origen (de la Palma d’Ebre), va donar el nom a *ca Meliton*.

«Melitó Cubells Ciuraneta» (Matrim. 1919) i (Òbit 1923); «Melitó Josep Cubells Teixidó» (Bapt. 1920).

Cugat

[ku'ɣat]

Cognom registrat al segle xviii. Actualment és viu a la vila.

«Teresa Cugat» (*Raz*. 1771, 84).

Culot

V. *Quico C*.

Dalt

V. **Assut de D.*, **Canella de D.*, **Hort de D.*, *Horta de D.*, **Illa de D.*, **Jardins de D.*, **Pererola de D.*, **Pla de D.*

Dalt, lo carrer de

[ʎo ka're ðe 'ðat]

És una denominació no oficial del *carrer de les Eres*.

Dambur

«Pedro Dambur» (*Fog*. 1497).

Cognom registrat al segle xv.

Daniel

V. *Lolita de D.*, *Rossita de D.*, *Tia Paula de D.*

Daniel, ca

[ˈka ðani'eɫ]

Casa situada al carrer Nou.

Danieles, ca les

[ˈka ɫez ðani'eɫes]

Casa situada al carrer Nou. També és anomenada *ca Rossita de Daniel*.

Davall de les Ribes

[da'βaɫ de ɫe'riβes]

És la denominació popular de l'*avinguda de Francesc Macià*, i correspon, en gran part, a la riba del braç del riu Ebre que antigament passava a tocar de les parets de les cases de Vinebre.

Davall les Cases, camí de

«Se da de alta a Francisco Sans Servelló, de esta vecindad, de toda aquella casa situada en el ámbito de esta población calle Mayor número 29, que se compone de planta baja con un corral y dos pisos; lindante a la derecha mirando a la fachada con la de D. Jaime Prós de Ossó, antes D, Francisco Prós; por la izquierda con la viuda de Juan Monclús, hoy sus herederos; por la espalda con un camino llamado de *Davall las Casas* y por frente con dicha calle Mayor» (RTD 1902, p. 50).

Antic camí.

Davant

V. **Illa D. les Roques*, **Illa de D. dels Mollons*.

Digo, cal

[ˈkaɫ ˈdiɣo]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *ca la Ratxeta*.

Dolç

[ˈdoɫs]

Cognom registrat al segle xx, amb la forma *Dols*. Encara és viu a la vila.

«Carme Dols Rebull» (Lli. 1939, f. 3r).

Domènec

[doˈmɛnek]

Cognom registrat als segles xiv, xv, xvi, xvii, xviii, xix i xx. Va ser un cognom dels més habituals al llarg d'aquells segles, i encara és viu actualment a la vila. S'ha recollit amb les formes *Domeneg*, *Domenec*, *Domenech* i *Domènech*.

«Giem Domènec» la muller que fou d'en (Mon. 1350).

«Bernat Domenech» (RCA 1416).

«Joan Domenech» (*Fog. 1553*) i (Capb. 1558, f. 15v, 18v, 19r, 19v i 23r) Domenech (Con. 1562, f. 236r); «Pere Domenech» (Capb. 1558, f. 15v, 18v, 19r, 19v i 23r) i (Capb. 1607, f. 97r i 102v); «Pere Domenech maior» (*Fog. 1553*) i (Capb. 1558, f. 15r i 15v); «Pere Domenech menor» (*Fog. 1553*); «Ramon Domenech» (ACRE340-62-T2-9, 1593).

«Bartomeu Domenech» (Capb. 1607, f. 99r i 103r) i (ACRE340-62-T2-157, 1614); «Gaspar Domenech» (ACRE340-62-T2-148, 1624); «Isabet Domenech i Oso» (Capb. 1607, f. 102r i 102v); «Jaume Domenech» (Capb. 1607, f. 102r); «Joan Domenech» (Capb. 1607, f. 103r), (ACRE340-62-T2-162, 1644), (ACRE340-62-T2-163, 1647), (ACRE340-62-T2-155, 1669) i (Capb. 1661, f. 159r, 159v, 161r, 163r, 171r i 172r); «Joan Domenech dit de Gaspar» (ACRE340-62-T2-168, 1662); «Mateu Domenech» (Capb. 1661, f. 161r, 163r, 163v i 164v), sastre (Capb. 1607, f. 88v, 100r, 100v, 102r i 102v); «Pau Domenech» (Capb. 1607, f. 96v i 108v), (ACRE340-62-T2-161, 1639), (Capb. 1639, f. 13v, 14r i 14v) i (Capb. 1661, f. 163r, 164v i 170v); «Pere Domenech» (Capb. 1661, f. 169r); «Ramon Domenech» (ACRE340-62-T2-2, 1607), (ACRE340-62-T2-160, 1635),

(ACRE340-62-T2-161, 1639), (ACRE340-62-T2-162, 1644), (ACRE340-62-T2-163, 1647), (ACRE340-62-T2-165, 1650), (ACRE340-62-T2-166, 1754), (ACRE340-62-T2-168, 1662), (ACRE340-62-T2-154, 1668), (ACRE340-62-T2-155, 1669), (ACRE340-62-T2-158, 1679), (ACRE340-62-T2-1, 1682), (ACRE340-62-T2-4, 1683), (Capb. 1637, f. 14v) i (Capb. 1661, f. 159r, 159v, 160r, 161r, 162r, 164r, 164v, 165r, 169r i 169v); «Tomàs Domenech» (Capb. 1607, f. 96v, 103r i 110v), (Capb. 1639, f. 13r, 13v, 16v, 18v i 19r) i (Capb. 1661, f. 159v i 163r).

«Francisco Domenech» (ACRE340-62-T2-153, 1727), (Capb. 1734, f. 214v, 216v, 217v, 230r i 233r), (CR 1771, 303, 305, 306, 307, 309), (*Raz.* 1771, 83 i 86) i (ACRE340-62-T2-150, 1777); «Francisco Domenec àlies Tàrrega» (ACRE340-62-T2-6, 1757); «Jaume Domenech, llamado Tarrega» (Capb. 1734, f. 221v); «Joan Domenech» (Capb. 1734, f. 214v, 215v, 217r,³⁹ 217v, 223v, 225r, 231v, 236v i 237v), (CR 1771, 303, 305, 306, 307, 309), (ACRE340-62-T2-149, 1727), (ACRE340-62-T2-1, 1728), (ACRE340-92-T2-150, 1777) i (ACRE340-62-T2-150, 1777); «Joan Domenec bessó» (Capb. 1734, f. 231v, 235r i 235v) i (*Raz.* 1787, 91 i 93) dit Bessó (CM 1793, f. 2v); «Josep Domenech» (ACRE340-62-T2-196, 1769); «Maria Domenech»⁴⁰ (Capb. 1734, f. 213v); «Raimond Domenech» (CR 1771, 305); «Ramon Domenech» (ACRE340-62-T2-194, 1754), (ACRE340-62-T2-6, 1757), (ACRE340-62-T2-195, 1759), (ACRE340-62-T2-196, 1769), (ACRE340-62-T2-198, 1772, ACRE340-62-T2-197, 1772) i (*Raz.* 1787, 86); «Ramon Domenech y Guau» (ACRE340-62-T2-150, 1777, i ACRE340-62-T2-156, 1777), (*Raz.* 1787, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 91 i 94) i (ACRE340-62-T2-202, 1805); «Teresa Domenech» (Capb. 1734, f. 213v).⁴¹

«Bernat Domenech» (PPSJB 1817); «Domingo Domenech» (Amill. 1852, f. 54r i 60v); «Francisco Domenech» (ACRE340-62-T2-203, 1807); «Joan de Domenech y de Salvador» (ACRE340-62-T2-199, 1803), (ACRE340-62-T2-204, 1814), (ACRE340-62-T2-205, 1815) i (ACRE340-62-T2-206, 1817) don Joan Domenech (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-7, 1829) Joan de Domenech (ACRE340-62-T2-207, 1831) i (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Joan Domenech» (PPSJB 1817);⁴² «Josep Domenech» (PPSJB 1817); «Marc Domenech» (Amill. 1852, f. 114v); «Ramon Domenech» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 115r); «Ramon de Domenech» (ACRE340-62-T2-200, 1803), (ACRE340-62-T2-203, 1807) i (ACRE340-62-T2-10, 1846); «Rosa Domenech» (PPSJB 1817); «Teresa de Domenech» (ADCJ 1807, 197), (ACRE340-62-T2-201, 1818), (ACRE340-62-T2-8, 1842, i ACRE340-62-T2-208, 1842), (ACRE340-62-T2-209, 1845), (ACRE340-62-T2-10, 1846; ACRE340-62-T2-210, 1846, i ACRE340-62-T2-211, 1846) i (ACRE340-62-T2-212, 1853); «Ramon de Domenech y de Salvadó» (ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878).

39. «heredero de Raymundo Domenech».

40. «heredera de Pablo Domenech», localitzat al segle anterior. A més, apareix Theresa Domenech, viuda d'aquest Pablo, per tant, Teresa correspon al segle anterior.

41. Viuda de Pau Domenech.

42. Són dos persones diferents. Un era un prohóm de la vila, per bé que vivien al mateix barri, el del carrer del Cementiri.

«Antònia Domènech Gironés» (RTD 1907, p. 127); «Carme Domenech Gironés» (RTD 1906, p. 119); «Jaume Antoni Miquel Domenech Miró» (Bapt. 1922); «Joan Domenech Anguela» (Matrim. 1920) i (Lli. 1939, f. 2v); «Joan Domenech Teixidó» (Matrim. 1921); «Josep Miquel Domenech Gonzalez» (Bapt. 1921); «Marta Domenech Marco» (Matrim. 1921) i (Lli. 1939, f. 3v); «Teresa Domenech Teixidó» (Matrim. 1921).

Domènech

V. **Illa de D.*, **Illa de Joan D.*

Domenjó

«Esperança Domenjo» (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Cognom registrat al segle XVII, amb la forma *Domenjo*.

Domingo

V. *Illa del Senyor D.*

Don Augusto, ca

[¹ka ðon aw'ɣusto]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Pura de Don Jaume*, *ca Donya Elena* i *cal Carreter* o *ca Quico el Carreter*.

Don Jaume

V. *Gorrapte de D. J.*, *Hortet de Ca D. J.*

Don Jaume, ca

[¹ka ðon 'dʒawme]

Casalici privat que pertany a la família d'Ossó. Està situat a la plaça de la Constitució, al costat mateix de ca Don Joan. Per la part del darrere, la que dona al passatge d'Enric d'Ossó, s'hi troba una pedra que devia ser la clau de l'arc d'una porta que ara no existeix i que porta gravat l'any 1565; és la data més antiga de totes les dovelles clau gravades que s'han conservat a Vinebre. Aquesta data no és la de construcció de l'actual ca Don Jaume, segurament és d'una construcció anterior que hi va quedar inclosa i que tenia la façana al passatge.

Don Jaume, l'hortet de Ca

[¹or'ted de ka ðon 'dʒawme]

Finca extensa, situada entre la partida del Pedruscall i la partida de les Seviques.

Don Jaume, lo molí de Ca

[¹o mo'ti ðe ka ðon 'dʒawme]

Antic molí situat a l'hortet de Ca Don Jaume.

Don Jaume del Cantó, ca

[ˈka ðoŋ ˈdʒawmeɫ kanˈto]

Casa situada al carrer Major, i fa cantonada amb el carrer dels Portellets i l'avinguda d'Enric d'Ossó. En aquesta casa nasqué sant Enric d'Ossó i Cervelló. Actualment és propietat de la Companyia Teresiana, que l'han adequat com a casa museu, que pot ser visitada i que constitueix una mostra antropològica de gran valor per a conèixer com es vivia al segle passat, ja que tant l'edifici com les eines, els estris i la major part dels elements que s'hi exposen s'han conservat de manera fidel a l'època.

Don Joan, lo bosc de

[to βɔzg de ðoŋ dʒuˈan]

Bosquet que era al mig de l'Illa de Don Joan. També s'anomena *lo Vedat*.

Don Joan, ca

[ˈka doŋ dʒuˈan]

Casalici situat a la plaça de la Constitució, i que ocupa la major part de l'illa de cases compresa entre la plaça de la Constitució, el carrer del Portal, la plaça del Rei, el passatge d'Enric d'Ossó i la plaça de la Creu. L'edifici és segurament el resultat de diverses intervencions en èpoques històriques diferents, amb una fase important, de monumentalització de l'edifici documentada a començament del segle XVII. Arquitectònicament, es pot emmarcar entre els estils renaixentista i barroc. Un element destacable és el pati interior, on es troba un pou fet de pedra d'una sola peça i en el qual els germans Domènech van deixar constància de la seua factura: «Factumeuit Jussu R^{di} Francisci et Ioannis Domenec Fratres anno 1718». Aquest palauet era propietat de la família Domènech-Martí, però va ser adquirit per l'Ajuntament de Vinebre, i està sent reformat per a acollir l'oficina de turisme i diversos espais culturals de la vila. En passar a titularitat pública, s'hi van localitzar els documents que avui són el fons de la Família Domènech-Martí a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre.

Don Joan, l'era de

[ta ˈera ðe ˈka doŋ dʒuˈan]

Antiga era que estava situada a les Eres.

Don Joan, lo molí de

[to moˈli ðe ðoŋ dʒuˈan]

Molí situat al costat del de ca Ruer. Actualment és propietat d'aquesta darrera família i hi fan oli.

Don Pio

V. *Illa de D. P.*

Don Pio, ca ['ka ðom 'pio]

Casa situada al carrer Major.

Dona, la cova de la [ʔa 'kɔβa ʔa 'ðɔna]

Cova situada entre la partida de les Mugues i la partida de les Planes de Flix.

Doníssio, ca ['ka ðo'nisio]

Casa situada al carrer de les Eres.

Donya Elena, ca ['ka ðɔna'ʔena]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Don Augusto*, *ca Pura de Don Jaume* i *cal Carreter* o *ca Quico el Carreter*.

Dotze Apòstols, los [ʔoz 'ðodza'pɔstɔʔs]

Olivers (*Olea europaea*) centenaris, en nombre de dotze. Situats al nord del *Passo de Ganado*. Actualment ja no existeixen, foren arrencats a finals del segle xx. La veu popular explica que en una guerra, possiblement la del Francès, mentre l'exèrcit de França era a la població, algú en va matar un militar. En conseqüència, els vilatans van ser reunits a l'actual plaça de la Constitució per a ser interrogats sobre el fet. Com que el culpable no sortia, els militars van decidir anar matant vinebrans, d'un en un, fins que el culpable aparegués. Sortosament, l'alcalde va poder sembrar el dubte entre els oficials dient que els autors de la mort del soldat també haurien pogut ser veïns de la Torre de l'Espanyol o d'Ascó. L'exèrcit francès va deixar de matar vinebrans, però els van castigar a tallar tots els olivers del terme. I només en van quedar drets tretze. Aquell nombre maleït, el tretze, es va convertir en els Dotze Apòstols i la Mare de Déu. Sembla que el més gros era anomenat *Sant Pere*. També es diu que els actuals Dotze Apòstols no eren aquells originaris dels quals s'explica la llegenda —que van quedar escampats pel terme—, sinó que aquests —aplegats tots a la mateixa finca— n'eren simplement un record.

dreuera

V. *Pi*.

Duc

«Çalema Amazit fill de Foma Duch» (*Fog*. 1497).

Cognom morisc, recollit al segle xv, amb la foma *Duch*.

Ebre, l'

[ˈɛβre] o [ˈɛβro]

El riu Ebre. V. *Riu*, lo. Joan Coromines, a *Onomasticon Cataloniae*, afirma sense dubte que la forma popular del nom del Riu a les nostres comarques és la forma provinent del mossàrab: *Ebro* [ˈɛβro]. I explica que hi ha documentació antiga que ja l'esmenta amb aquesta forma, com, per exemple, l'*Espill* de Jaume Roig (1393) i un document d'Amposta de 1562, entre d'altres. Tanmateix, també afirma que la forma literària era, també de ben antic, *Ebre*, com es recull, per exemple, als *Costums de Tortosa* (1272). Tanmateix, creiem que *Ebre* també és considerat propi a la vila pel fet que s'utilitza aquest nom en l'explicació etimològica popular del nom de *Vinebre*. Conta la veu popular que Vinebre, antigament, era situat a la vora mateix del riu i que una riuada el va derruir per complet. Els habitants, farts de les riuades, van decidir construir la nova vila més allunyada del curs hídric... i, aleshores, van reptar el riu a apropar-s'hi: «Vine, Ebre!».

«... y l'altra és vinya de tenguda mig jornal, afronta ab la viuda de Gabriel Villa y ab fons de Ebro...» i «...afronta ab Ebro y ab Pere Osso...» (Capb. 1558, f. 32r); «... myanes o lexius que deixa lo riu de Ebro...» (Con. 1562, f. 238r).

«...tota aquella sorteta en què abans hi havie era cum introhitibus quam nos nominibus supra dictis habemus et possidemus in termino profate villa de Vinebre, in partida del Camí de la Horta, et terminatur scilicet, aparte supra, cum dicto Camino de la Horta; et, a parte infra, partim cum Matheo Artal et partim cum flumine Iberi et...» (ACRE340-62-T2-163, 1647); «...partem hereditatis quam ego habeo et possideo in termino presentis villa in partida dicta de la Illa, confrontata, ab una parte, cum hereditate mei dicti Joanis Torner venditoris predieti; ab, alia parte, scilicet ab abio capite in hereditate Joanis Osso domicelli dicte ville, ab vro capite cum hereditate Petri Jacobi Miro agricole dicte ville et ab alio latere in flume Iberi...» (ACRE340-62-T2-165, 1650); «...sitam in termino ville de Asco, a la part de la vila de Vinebre, terminatam cum terra Magnifici Joannis de Osso de defora, domicelli, et cum terra heredum magnifico Joannis de Ossos de dins, etiam domicelli ville de Vinebre, et cum via de la mitjana et cum flumine Iberi et cum aliis ...» (ACRE340-62-T2-3, 1682).

«... Juan Domènech, pagès de la vila de Vinebre, a dit acte pres[---] y als seus tota aquella heretat anomenada la Illa, plantada de moreres, de tinguda de sis jornals, poch més o menos, que dita universitat de Vinebre tenia y possehia en lo terme de dita vila de Vinebre y prop de les muralles de dita vila, la qual afronta, a sol eixent, ab lo riu Ebro; a migdia, ab lo dit riu Ebro; a ponent, ab terres de Juan de Osó...» (ACRE340-62-T2-151, 1724); «...una pieza de tierra dentro del río Ebro, que linda con Pedro Sans, Joan Domenech...» (Capb. 1734, f. 215v); «...otra isla en el río Ebro, cita la Isla que ahora se llama de Agustín Valles, y delante del Mollons» (Capb. 1734, f. 232v); «...una isla dentro del río Ebro, de veynte jornales de tierra, en el término de la presente villa, que linda con el Dr. Francisco Domenech y, por tres parte más, con el dicho río» (Capb. 1734, 233r).

«...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales,

poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiesques, a la una; y, otra parte, el Camino Rl que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmando, por una parte, con *el rio Ebro*; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta» (ACRE340-62-T2-199, 1803).

«*Río Ebro*» (PIGC 1929, P15); «*Rio Ebro*» (PIGC 1931, P13 i P15; PIGC 1941, P15; RPPRV 1954, P13 i P5).

«*l'Ebre*» (*Nom.* 2010).

Eiça, de n'

«Abdella d'en Eiça» (Mon. 1329) Abdella d'en Ayça (Mon. 1350); «Ali den Eiça» (PH 1349); «Gelle d'en Eiça» (Mon. 1329); «Jafar den Eiça» (PH 1349); «Juci den Eiça» (PH 1349); «Juce d'en Aeça» (Mon. 1350); «Mafoma d'en Eiça» (Mon. 1329).

«Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre» (RCA 1416, f. 41r).

Cognom morisc registrat als segles XIV i XV, amb les formes *d'en Eiça*, *den Eiça*, *d'en Aeça* i *d'en Eyça*. Era portat, entre d'altres persones, per un alamí: «Jafar d'en Eyça, alamí de Vinebre» (RCA 1416, f. 41r).

Eixalella

[ajʃa'leʎa]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, a cavall entre els límits d'Ascó i de Vinebre. Antigament va ser un lloc habitat que pertanyia a la Comanda Hospitalera d'Ascó. «Malgrat no figurar com a lloc poblat en cap dels fogatges que coneixem, apareix una “Torre de Xalella” a la Comanda d'Ascó en el Llibre del Monedatge recaptat vers 1315 (comprenguiu de tota la Castellania d'Amposta) i hi figuren 7 focs amb jurats (com si el lloc estès organitzat amb Universitat pròpia) (ACA, Mestre Racional, Lligall núm. 2407/3, fol. 35; el document no conté la data, però li atribuïm aquella aproximadament en funció dels tipus de paper i lletra que s'usen).» (Serrano Daura, 1996b). També es coneix per *les Eixalelles*.

«Quern de la Torre de *Xallella*» (Mon. 1329).

«Ítem, toma el senyor en la huerta de Azquón et Vinebre et del mas de *Xalella*» (RCA 1416, f. 30v); «Ítem pagan a senyor los de Azquó et Vinebre et de *Xalell*» (RCA 1416, f. 31r); «Et todo el derecho qui el senyor toma en Azquón d'aquí la agua, toma d'allà la agua a Vinebre et a *Exalella*» (RCA 1416, f. 33v); «Ítem deven dar christianos et moros de Azquón et de Vinebre et de *Xallella*. [...] assí mateix si lo matara en el término de Vinebre o de *Xallella*...» (RCA 1416, f. 35v); «Ítem fa Domingo Cerdà de Vinebre por la meytat de huna suert que a a *Xalliella* [...] Ítem fa en Bonaz de *Xallella* et Berenguer Macip de Vinebre con otros parcioneros por una suert de tierra que a a *Xallella*, término de Azquón, afruenta...» (RCA 1416, f. 43r).

«...en lo terme de Ascó, en les partides nomenades Atter i *Exalella*» (Capb. 1558, f. 21v).

«...en lo terme de Ascó, en les partides anomenades de Atter y *Exalella*, la de *Xalella* és de mig jornal; y, l'altra, de mig jornal, que afronta ab lo marge de *Xalella*» (Capb. 1661, f. 157v).

«...en el término de Ascó, en la partida de *Eixalella*» (Capb. 1734, f. 218v).

«1 pieza de tierra nombrada *Aixalella*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 131r).

«*Aychalella*» (PV 1919).

Eixalella, mas d'

«...las lesiones de carácter reservado causadas a la masovera del *Mas de Aixalella*, Anita Murcia Pérez» (JPV ACRE 51, 1935).

Mas que devia estar situat a la partida de les Eixalelles.

Eixalelles, les

[tez ajʃa'teʎes]

Nom amb què també es coneix la partida d'*Eixalella*.

Eixalelles, lo camí de les

[to ka'mi ðe tez ajʃa'teʎes]

Camí que du de Vinebre a la partida de les Eixalelles, al terme d'Ascó. Passa pel costat del mas d'Ater, creua la vall dels Gorraptes i arriba al coster de la Barca.

«...en lo terme de Ascó, en la partida nomenada Atter, de tenguda de dos jornals enmig; afronta ab Pere Muntaner y ab *lo camí que va a Exalella*» (Capb. 1558, f. 21r).

Eixalello, lo mas d'

[to 'maz ðajʃa'teʎo]

Mas situat als Gorraptes.

Elisabet

«Elisabet» (ACRE340-62-T2-159, 1628).

Prenom femení, recollit al segle XVII.

Elisabet de les Mafes, ca l'

['ka tatiza'βed de tez 'mafes]

Casa situada a la travessera del Riu.

Embarcador, l'

[tambarka'ðo]

Actual embarcador fluvial de la vila. Va ser construït per l'Ajuntament de Vinebre a la primera dècada d'aquest segle. Situat a les Fontjuanes. Tanmateix, sembla que ja antigament hi havia hagut un embarcador, com es constata al document (JPV ACRE 53, 1896).

Embuder, ca l' [ˈka ʎambuˈðe]

Casa situada al carrer Major.

Empiltres, los [ʎoz amˈpitres]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la partida dels Valletans i la vall dels Gorraptes.

«1 pieza de tierra nombrada *Empiltres*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 12v, 13r, 15v, 31v,⁴³ 39r, 42v i 84v).

«Otra pieza de tierra en la partida dels *Empiltres*, compuesta de almendros, higueras, viña, sembradura, olivas e yermo» (RTD 1904, p. 70); «*Alpiltres*» (PIGC 1931, P19 F2; RPPRV 1954, P19).

Empiltres, la punta dels [ʎa ˈpuntaʎ amˈpitres]

Terreny més elevat de la partida dels Empiltres.

En Jaume Més Amunt

«...otra pieza de tierra en este mismo término, en la partida llamada *Anjaume*, más arriba, en extensión...» (JPV ACRE 21, 1942).

Partida de terra que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb *el Pla d'en Jaume*.

En Jaume Més Avall

«...otra pieza de tierra en la misma partida y término, llamada *Anjaume*, más abajo, plantada de viña» (JPV ACRE 21, 1942).

Partida de terra que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb *el Pla d'en Jaume*.

Enric d'Ossó, l'avinguda d' [ʎaβiŋˈguðanˈrig doˈzo]

Avinguda que va des de la plaça de la Creu cap als Portellets i, després, gira fins a trobar-se amb l'avinguda de Francesc Macià.

Enric d'Ossó, lo passatge d' [ʎo paˈsadʒanˈrig doˈzo]

Carrer que va de la plaça del Rei a la plaça de la Creu. Antigament se'l coneixia per *carrer dels Gats*.

Enriqueta de Maria Pepe, ca l' [ˈka ʎanriˈketa ðe maˈria ˈpepe]

Casa situada a la plaça de Catalunya. També rep el nom de *ca Roc*.

43. Transcrit *Almpiltres* segurament per error de l'escrivà.

era

V. *Aulivero, Colomer, Don Joan, Fornera, Forneret, Martí, Negret.*

Era

V. **Sequer de l'E.*

Eres, les

[tɛ'zeres]

Antigament, aquest indret s'anomenava *era del Colomer*, o *era de Don Joan*. És un lloc on antigament hi havia situades dos eres per batre. Està situat en una part elevada de terreny, on fàcilment bufava el vent, entre la partida de les Vuitenes i el nucli urbà. Actualment, hi ha l'escola pública de primària (CEIP Les Eres) i la llar d'infants Miquel Bosch.

«1 pieza de tierra nombrada *Hera*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 8v i 49v); «1 pieza de tierra nombrada *Era*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 10r).

Eres, lo carrer de les

[tɔ ka're tɛ'zeres]

Antigament també era anomenat *carrer de Dalt*. Va des del carrer de Sant Miquel fins al carrer de Gaudí.

«Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las *calles de*, San Miguel, Río, *Eras*, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales» (Lli. 1894). «*Calle de las Eras*» (RTD 1905, p. 111).

ermita

V. *Sant Miquel.*

Ermità, ca l'

['ka tarmi'ta]

Casa situada al principi del carrer de la Torre. També rep el nom més modern de *cal Pintor*.

Esabet, ca l'

['ka tɔza'βet]

Casa situada al Castell.

Esclapers, lo camí d'

[tɔ ka'mi ðasktɔ'pes]

Camí que actualment està asfaltat i va des de la carretera C-12, a l'alçada de les Fontjuanetes i les Seviques, puja pels Assuts i arriba fins a la Torre de l'Espanyol. Sembla que la forma recollida de font oral [askla'pes] ha de tindre el seu origen en la paraula *clapers* (*claper* 'un terreny molt pedregós', segons Moreu-Rey (1999, p. 59); i 'Munt de pedres en el camp', segons el DCVB), a la qual es va soldar la

partícula *es*. Tanmateix, aquest fet és, si més no, estrany, ateses les referències escrites, dels segles XVI i XVII, que incorporen l'article definit masculí plural propi del nord-occidental: *los*. No sembla probable que la partícula *es* correspongui a l'article salat provinent de la forma llatina *īpsu*. És possible que el fenomen respongui a un prefix, avui, buit de significat, com el de les paraules *estisores / tisores, estenalles / tenalles, estovalles / tovalles...* (Moll, 1991, p. 119), que presenten una falsa segmentació sil·làbica de part de l'article *les* i el substantiu (*les tisores > l'estisores*).

«...terme de la Torre, en la partida nomenada Lorta, afronta, de una part, ab Loís March; y ab Pere Loís y ab Pere Muntaner y ab lo barranch dit *los Clapés*» (Capb. 1558, f. 16v).

«...terme de la Torre, en la partida anomenada la Horta, afronta, de una part, ab Perot Mauri ---, que ere de Lluís March, y ab los hereus de Pere Lluís y ab Gaspar Domenech, que ere de Pere Muntaner, y ab ab lo barranch dit *los Clapés*» (Capb. 1607, f. 99v).

Escoda

«Francisco Escoda» (Amill. 1852, f. 111v) la viuda de (Amill. 1852, f. 118r); «Maria Escoda» (PPSJB 1817); «Miquel Escoda» (Amill. 1852, f. 119v); «Narcís Escoda» (Amill. 1852, f. 104v); «Ramon Escoda» la viuda de (Amill. 1852, f. 112r).

Cognom registrat al segle XIX.

Escolàstia, ca l'

[ˈka ʎaskoˈʎastia]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. La dona que li donà nom es deia Escolàstica.

Escoles, les

[ʎez asˈkoʎes]

Indret on hi ha el CEIP Les Eres i la llar d'infants Miquel Bosch. També s'anomena *les Eres* i, antigament, s'havia anomenat *l'era del Colomer* o *l'era de Don Joan*. Estan situades al costat de les Piscines i dels Barracons.

Escoles, lo carrer de les

[ʎo kaˈreʎ asˈkoʎes]

Carrer que va des de la intersecció del carrer de la Torre i el carrer del Sindicat fins a les Escoles.

Escrivà, lo mas de l'

[ʎo ˈmaz ðe ʎaskriˈʎa]

Maset situat als Gorraptes.

Església, l'

[ʎaj'ɣʎezja]

Església parroquial de Vinebre, dedicada a la degollació de sant Joan Baptista. Està situada en una cantonada de la plaça del Rei. L'edifici és de planta rectangular, amb tres naus, i amb el campanar situat en un dels extrems de la façana principal. Es creu que va ser construïda al segle XVII i acabada el 1691, poc abans que s'obtingués la independència eclesiàstica i administrativa de la Comanda Hospitalera d'Ascó, de la qual formà part. Tanmateix, s'ha trobat referència a «la plassa de la Yglesia» en el Capb. 1558, fet que pot significar que la seua construcció es va allargar en el temps en aquestes dates.

Església, lo carrer de l'

[ʎo ka're ʎaj'ɣʎezja]

Carrer que passa pel lateral de l'església i que va des de la plaça del Rei fins a l'avinguda de Pau Casals.

Església, la plaça de l'

[ʎa 'pʎasa ʎaj'ɣʎezja]

És la denominació alternativa actual de la *plaça del Rei* i, pel que es veu al document, també n'era la denominació oficial l'any 1558.

«... damunt lo carrer de una casa ab altra ----, en lo loch de Vinebre, al cap de la *plassa de la Yglesia*, que dita cassa afronta, de una part, ab cassa de Gabriel Ossó; y, de altra part, ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab lo carrer qui van al portal de la villa» (Capb. 1558, f. 13v).

Espantaguerres, racó d'

«... pieza conocida por *Racó de Espantaguerres*, partida Gorraptes» (RTD 1906, p. 114).

Antiga peça de terra situada a la partida dels Gorraptes.

Espanyol

«Guiamó Spanyol» (RCA 1416, f. 45r).

Cognom registrat al segle XV, amb la forma *Spanyol*.

Espardenyer

«Francisco Espardeñe» (Amill. 1852, f. 95v).

Segurament devia ser un àlies i no pas un cognom.

Espena-rucs, lo barranquet d'

[ʎo βaraŋ'ked das'pena'ruks]

És com s'anomena, a la Torre de l'Espanyol, la *riba de la Pena*.

Esquilador*V. Santiago l'E.***Esquirol**

[aski'ɾɔʎ]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Era força habitual en aquells segles i és viu encara a la vila. També s'ha recollit com a nom de casa.

«Francisco Esquirol» (ACRE340-62-T2-6, 1757); «Joan Baptista Esquirol» (CR 1771, 302 i 309).

«Baptista Esquirol» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 2v); «Francisco Esquirol» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 79r); «Joan Baptista Esquirol» (Capb. 1734, f. 214v i 234r); «Joaquim Esquirol» (Amill. 1852, f. 80r); «Magdalena Esquirol» (PPSJB 1817); «Marià Esquirol» (RTD 1898, p. 25); «Miquel Esquirol» (ACRE340-62-T2-202, 1805), (ACRE340-62-T2-204, 1814), (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-10, 1846) la viuda de (Amill. 1852, f. 55v i 62r).

«Agustí Esquirol Salamé» (Lli. 1939, f. 2v); «Assumpció Esquirol Argilaga» (Òbit 1922); «Carme Esquirol Monclús» (RTD 1903, p. 68); «Clemència Esquirol Salamé» (Bapt. 1922); «Enriqueta Mariana Esquirol Argilaga» (Bapt. 1924); «Francisco Esquirol Roijals» (RTD 1904, p. 90); «Isabel Esquirol Domenech» (RTD 1907, p. 127) i (Matrim. 1918); «Joan Esquirol Roijals» (RTD 1906, p. 117); «Joan Esquirol Salamé» (Matrim. 1920); «Josep Esquirol Salamé» (Matrim. 1919), (Matrim. 1920) i (Lli. 1939, f. 2v); «Josep Jaume Esquirol Salamé» (Bapt. 1924); «Josepa Carme Esquirol Argilaga» (Bapt. 1924); «Magdalena Esquirol Miró» (Òbit 1922); «Maria Esquirol Sonadelles» (RTD 1904, p. 90); «Miquel Esquirol Martí» (RTD 1908, p. 132); «Maria del Pilar Ascensió Esquirol Argilaga» (Bapt. 1919); «Maria del Pilar Esquirol Argilaga» (Bapt. 1921); «Rosa Esquirol Montané» (Matrim. 1925); «Teresa Esquirol Miró» (RTD 1908, p. 132) i (RTD 1909, p. 141 i 142);⁴⁴ «Virgínia Esquirol Salamé» (Matrim. 1919).

Esquirol, ca l'

['ka ʎaski'ɾɔʎ]

Casa situada al carrer del Portal. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1574.

Esquirola*V. Miquelet de l'E.***Estenedors, los**

[ʎoz astene'ðos]

Esplanada propera al Sindicat, on s'estenia el raïm a sol i serena perquè es pansifiqués i se'n pogués fer vimblanc, un vi artesanal, dolç, que es fa a partir de panses i que és típic de la zona. A Vinebre, encara es fa actualment.

44. Viuda de Pablo Salamé Miró.

Estivill¹

V. *Gorrapte de Pepet d'E.*

Estivill²

«Francisco Estivill Chimet» (Amill. 1852, f. 113r); «Joan Baptista Estevill» (Amill. 1852, f. 109v); «Josep Estivill Agneta» (Amill. 1852, f. 91v); «Josep Estivill Jornet» (Amill. 1852, f. 91r); «Martí Estivill» (Amill. 1852, f. 94r); «Ramon Estivill» (Amill. 1852, f. 94r i 109r); «Vicent Estivill» (Amill. 1852, f. 123r); «Vicent Estivill Sentís» (RTD 1898, p. 24).

«Trinitat Estivill Montané» (RTD 1902, p. 43).

Cognom registrat als segles XIX i XX.

Estudianta, ca l'

[ˈka ʎastuðiˈanta]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Eugénio, ca l'

[ˈka ʎawˈxenio]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *cal Manescal*.

Eugénio, lo corral de l'

[ʎo koˈraʎ de ʎawˈxenio]

Corral de la travessera de Sant Miquel.

Examenó

«la muller de Abdela d'Examenó» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Fancuixer

[fanˈkujˈʃe]

Peça de terra de la qual no s'ha pogut saber la ubicació.

Fangars, los

[ʎos fanˈgas]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, allargassada que, més enllà de Davall de les Ribes, segueix el llit del Galatxo, que es correspon amb el llit d'un braç de riu que va quedar obstruït.

«1 pieza de tierra nombrada *Fanga*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 20v i 79v).

«partida *Fangás*» (AJPV ACRE 9, 1914); «partida llamada *Fangá*» (JPV ACRE 6, 1944).

Fanguer

«Fangué»⁴⁵ (PIGC 1932, P16; RPPRV 1954, P16).

Partida de terra que correspon a la que actualment anomenem *los Fangars*. De fet, al Cadastre encara se l'anomena *Fanguer*.

Fanguitxer de Pelinxo, lo

[ʔo fangi'tʃe ðe pe'ɫiɲtʃo]

Peça de terra situada a l'esquerra del camí que va a Cabacés, una mica abans d'arribar als Quatre Camins. *Pelinxo* és un nom de casa de la Torre de l'Espanyol.

Faustino, ca

[ʔka faws'tino]

Casa situada al carrer del Portal. També és anomenada *ca Seròs*.

Fava, lo pont de la

[ʔo 'pɔn de ʔa 'faβa]

Pont situat als Assuts. És un aqüeducte del rec de Vinebre que passa per la partida dels Assuts. La veu popular diu que, quan era el temps de collir faves, hi havia el costum de rentar-hi les que es collien, i que es desgranaven allà mateix, de manera que les tavelles se les enduia el corrent d'aigua.

Felico

V. *Anita de F.*, *Joan de F.*

Felico, ca

[ʔka fe'ɫiko]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca l'Anita de Felico*.

Felip

V. *Nen de F.*

Felip de Cassol, ca

[ʔka fe'ɫib de ka'soɫ]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Felip de Filimina, ca

[ʔka fe'ɫib de fi'ɫi'mina]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Felip de la Sicon, ca

[ʔka fe'ɫib de ʔa si'kona]

Casa situada al carrer de la Torre.

45. A l'original, hi apareix corregit «Fange».

Ferreny

Cognom registrat al segle XVIII. La referència escrita més antiga és «Josep Ferreny» (ACRE340-62-T2-261, 1715).

Ferrer

[fe're]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Era molt habitual en aquells segles i és viu encara a la vila. S'ha recollit amb les formes *Ferrer*, *Ferrér*, *Ferre* i *Ferré*.

«Domingo Ferrer» (Mon. 1350).

«Jaume Ferrer» (Capb. 1558, f. 2v, 10r, 11r, 18v, 22r i 32v) i (Con. 1562, f. 236r); «Miquel Ferrer» (ACRE340-62-T2-9, 1593); «Pere Ferrer» (ACRE340-62-T2-9, 1593).

«Jaume Ferrer, teixidor» (Capb. 1607, f. 97r i 108v); «Pere Ferrer» (ACRE340-62-T2-155, 1669) i (Capb. 1661, f. 160v).

«Antoni Ferrer» (CR 1771, 309) i (ACRE340-62-T2-150, 1777); «Antònia Ferre» (ACRE340-62-T2-156, 1777); «Baltasar Ferre» (Capb. 1734, f. 231v); «Joan Ferrer» (ACRE340-62-T2-261, 1715); «Joaquim Ferre» (*Raz.* 1787, 94); «Josep Ferre» (Capb. 1734, f. 212r i 214r), (Capb. 1734, f. 223r), (CR 1771, 302) i (*Raz.* 1787, 81); «Maria Ferre» (CM 1793, f. 1r); «Maria Teresa Ferre» viuda de Joan Ferré (CM 1793, f. 1r); «Pere Ferrer» (ACRE340-62-T2-156, 1777).

«Antoni Ferrér» (PPSJB 1817) la viuda (Amill. 1852, f. 44v); «Antònia Ferré» (PPSJB 1817); «Antònia Ferrér» (PPSJB 1817);⁴⁶ «Francisco Ferré» la viuda de (RTD 1898, p. 25); «Jaume Ferré» la viuda de (Amill. 1852, f. 95v); «Joan Ferré» (PPSJB 1817) Ferré (Amill. 1852, f. 101r); «Joan Baptista Ferre» (ACRE340-62-T2-156, 1777); «Francisco Ferre» (Amill. 1852, f. 95r); «Josep Ferré» (Amill. 1852, f. 51r) i (RTD 1898, p. 21 i 22); «Magdalena Ferrer» (PPSJB 1817); «Ramon Ferré» (Amill. 1852, f. 101r i 118v); «Simeó Ferre» (Amill. 1852, f. 102r).

«Antoni Ferre Carim» (Lli. 1915); «Dolors Ferré Viaplana» (RTD 1910, p. 144); «Francisco Ferré Viaplana» (RTD 1907, p. 127 i 128), (RTD 1911, p. 169), (RTD 1917, p. 192) i (Òbit 1920); «Joan Ferré Carim» (RTD 1907, p. 122) i (Òbit 1925); «Joan Ferre Roca»(?) (Lli. 1915); «Joaquim Ferré Roijals» (RTD 1907, p. 124); «Josep Ferré Roca» (RTD 1902, p. 49), (RTD 1903, p. 78), (RTD 1911, p. 157), (Matrim. 1918) i (Lli. 1939, f. 1r); «Josep Ferré Rojals» (RTD 1902, p. 44, 50 i 51) i (RTD 1907, p. 127); «Josep Ferre Viaplana» (Lli. 1915); «Josep Ferre Viaplana» (Lli. 1939, f. 1v) i (RTD 1911, p. 169); «Maria Ferré Viaplana» (Òbit 1925); «Mariana Ferre Poquet» (Lli. 1939, f. 1r); «Pau Ferré Pallisa» (RTD 1901, p. 29).

Ferro, lo molí del

[to mo'li ðet 'fero]

Molí la situació del qual es desconeix. Seria possible que es tractés d'un molí en el qual es fes anar un mall accionat per la força hidràulica a fi de treballar aquest metall.

46. Es tracta de dos persones diferents. Una vivia al barri de la Plaça i del Perxi, i l'altra, al barri i carrer del Cementiri.

Ferrús

«Margarida Ferrussa» (Capb. 1558, f. 11v, 13r, 23v, 24v, 28v, 29r i 29v) i (Capb. 1607, f. 102r i 102v); «Pere Ferrus major» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 4r, 19v, 20r, 20v i 26r); «Pere Ferrus menor» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 25v, 31v, 32r, 32v).

«Gabriel Ferrus» (Capb. 1661, f. 165v); «Joan Ferrus» (ACRE340-62-T2-155, 1669); «Marc Ferrus» (Capb. 1639, f. 15r); «Pere Ferrus» (Capb. 1607, f. 96v, 100v, 103r, 110r i 110v); «Pere Ferrus menor» (Capb. 1607, f. 96v).

«Elisabet Ferrus»⁴⁷ (Capb. 1734, f. 219v); «Josep Ferrus» (ACRE340-62-T2-153, 1727).

Cognom registrat als segles XVI, XVII i XVIII. Era habitual en aquells segles. La feminització del cognom en la referència escrita més antiga indica que era el cognom del marit.

Fígol

«Andreu Fígol» (ACRE340-62-T2-164, 1648), (Capb. 1637, f. 13v) i (Capb. 1661, f. 156v).

Cognom registrat al segle XVII, amb la forma *Fígol*.

Filimina

V. *Felip de F.*, *Miquel de F.*, *Tia Pilar de F.*

Flare, la punta del

[ʎa 'puntaʎ 'ʎʎare]

Cim muntanyós (407 m d'alçada sobre el nivell del mar) de la serra del Rove-lló, més amunt de la cova Foradada, ja en terme de la Torre de l'Espanyol.

«*Punta del Flare*» (PV 1919).

«*Punta del Flare*» (*Nom.* 2010).

Flare, la roca del

[ʎa 'rɔkaʎ 'ʎʎare]

Roca isolada, situada a l'esquerra del camí de Cabacés, més amunt de la cova Foradada. Fa uns 2,5 m, aproximadament, d'alçària.

Flix

V. *Planes de F.*

47. Hereva del pare, Josep Ferrús, i muller de Josep Cavaller.

Flix, lo camí de

[ʎo ka'mi ðe 'fʎiʃ]

Camí que condueix de Vinebre a Flix. Surt del molí de Ruer, passa per les Sé-nies, el mas d'Ater i continua pel coster de la Barca.

«Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el *camino que dirige a Flix*; S. con el brazo del río Ebro que se llama Galacho; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó» (RTD 1904, p. 74); «...una pieza de tierra situada en el término de Vinebre, partida Jardins, plantada de viña. Lindante al [...] Sur con el *camino de Flix*» (RTD 1905, p. 100); «*Camino a Flix*» (PV 1919).

Flix a Cabacés, camí de«*camino de Flix a Cabasés*» (PV 1919).

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre per l'Argilagar i anava a trobar el camí de Gorraptes o del Coll de Cabacés.

Fonso, ca

['ka 'fonso]

Casa situada a la travessera de la Torre.

font

V. **Beanta, Belarda, Cardona, Gorraptes, Neno, Valero*.

Font, la

«Pablo Marti y Batista Esquirol, curadores de los pupilos de Joseph Ferre, sobre un huerto en la partida *de la Fuente*. [---] Juan Marti y Joseph Marti sobre un huerto en la partida *de la Fuente*» (CR 1771, 302).

Antiga partida de terra.

Font, la plaça de la

[ʎa pʎasa ʎa 'fɔn]

Nom alternatiu que rep la *plaça del President Lluís Companys*. Cap als anys setanta del segle xx s'hi va instal·lar una font de dos brolladors, un era d'aigua del poble i es podia obrir i tancar amb una aixeta, i l'altre era d'aigua de mina i brollava contínuament fins que es va assecar cap als anys vuitanta del segle xx. Antigament era anomenada *la plaça de les Piles*.

Font de la Seque, la, o Font Sequera

«... en lo teme de Vinebre, en la partida nomenada *la Font de la Seque*; afronta, de una part, ab hun hort de la viuda de Pere Miralles; y, de altra part, ab hun ort de Johan Raduà; y, de altra part, ab lo camí vehinal» (Capb. 1558, f. 5v).

«... un sort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*; afronta, de una part, amb la sort del senyor Comanador; y, de altra part, ab Gabriel Vila, que ere de Antoni Montagut, de la Torre, y ab lo camí de Garcia y ab Juan Torner, que ere de m^o Miquel Torner i de la viuda de Juan Torner...» (Capb. 1607, f. 96v); «...un hort en lo terme de Vinebre, en la *Font de la Seque*, que affronta ab dit confessant, que ere de Pere Osso, ab Miquel Carim, ab la font i ab la séquia [...] un ort situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita *la Font de la Seque*, affronte, de una part, ab lort del senyor comanador, ab lo camí de Garcia, ab pere Vila y ab Joan Torner» (Capb. 1639, f. 15v).

«...un huerto en el término de la presente villa, en la partida de la *Fuente de la Seque*, que linda con Miguel Pepio, con el confesante, Antonio Carim, con la fuente y la sequia» (Capb. 1734, f. 212v); «...Tiene un huerto cerrado en la partida nombrada *la Fuente Sequera*, con el derecho de poderlo regar...» (Raz. 1787, 76); «...sobre un huerto en la partida de la *fuelle Seque*, término de Vinebre...» (Raz. 1787, 90); «...Josefa Piñol, viuda de Josef Ferre, sobre un huerto en la *Fuente Sequera* [...] Manuel Vila, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seca* [...] Dr. Dn. Juan Domenech y Montagut, en un huerto cito en el término y partida de la *Fuente de la Seque*...» (Raz. 1787, 161); «...Juan de Osso, sobre un huerto en la partida de la *Fuente de la Seque*...» (Raz. 1787, 162); «El que quiera entender en arrendarse el huerto de la encomienda de la villa[...] situada dentro del término de la presente villa de Vinebre, en su partida llamada de la *Fuente Sequera*...» (CR 1771, 3, 329).

Antiga partida de terra.

Font de la Séquia

«...un huerto en la partida de la *Fuente de la Azequia*, término de vinebre...» (Raz. 1787, 81); «...Josef Marti, sobe un huerto en la partida de la *Fuente de la Azequia*...» (Raz. 1787, 156).

Antiga partida de terra.

Font de Perrilla, camí de la

«*Camino de Fuente Perrilla*» (PV 1919).

És el *camí de Perrilla*.

fonteta

V. *Vicentet*.

Fontjuana

«Que Rosa Tarragó (á) Llebra, consorte de Antonio Gonzalez y de esta misma vecindad, ha propalado con insistencia y ante diferentes personas, que el día cinco del corriente mes se apoderó y hurtó en el embarcadero llamado *Fonjuana*, en este término municipal, de un saco de pan que era propiedad de dicho su marido» (JPV ACRE 53, 1896).

Antic embarcador que va deixar d'existir. Fa menys d'una dècada, en la mateixa partida de terra, s'hi ha fet l'embarcador municipal actual.

Fontjuana, la, o les Fontjuanes

[ʎa 'fɔndʒu'ana] o [ʎa 'fandʒu'ana] o [ʎes 'fɔndʒu'anes] o [ʎes 'fandʒu'anes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada més avall dels Asuts. Toquen al riu Ebre, on actualment hi ha situat l'embarcador de Vinebre. A primer cop d'ull, semblaria deure el seu nom a alguna font relacionada amb el nom de dona *Joana* i, per aquest motiu, l'ortografia oficial actual és justament respectant aquesta hipòtesi. Tanmateix, es vol proposar un canvi ortogràfic en el sentit de substituir la *o* per una *u*: *Fontjuana* i *Fontjuanes*, ja que és evident que l'origen d'aquest topònim ha d'anar directament lligat als topònims del segle xv *Font Jusana* i *Font Susana*, que apareixen en el document RCA 1416, f. 41r i 41v. El significat de l'adjectiu *jussà* o *jusà*, *-ana*, recollit al DCVB és: «Inferior; que està sota» i el de *susà*, *-ana* «adj. ant. Sobirà, d'amunt». Fonèticament, és ben plausible que l'alveolar fricativa sonora seguis una tendència com la que, en alguns parlars, van seguir els mots *encisam* i *vesí* per esdevindre *enciam* i *veí* (*encisam* > *enciam*, *vesí* > *veí*), i, com al mateix parlar de Vinebre van seguir els mots *peresós* > *pereós* i *peresosa* > *pereosa*.⁴⁸ I que, per tant, *jusana* esdevingués *juana* [dʒu'ana].

«Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamin, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la *Fuent Jusana*, afuerta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part con camino general que va a Carcia et d'otra part con terra de Juci Alcobre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio...» (RCA 1416, f. 41r i 41v).

«1 pieza de tierra nombrada *Fonchuana*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 10v, 61v i 72v); «1 pieza de tierra nombrada *Fonjuana*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 22v, 25v, 36v i 55r).

«Otra pieza de tierra en la partida *Fontjoana*» (RTD 1903, p. 58); «Otra pieza de tierra en la partida *Font-Juana*, conocida por Racó del Aixeri» (RTD 1904,

48. Per bé que això no passa amb el mot *peresa*, com sí que passa a l'altra vora del riu, a Ascó o a Flix, on el mot és *perea*.

p. 72); «Otra en la partida *Fontjuana*, huerta, de cabica 3'33 áreas. Linda al N. José Salamé, S. Juan Miró, E. camí de Garcia, y O. Luis Fortuny [...] Otra en la partida *Fontjuana*, almendros, higueras, sembradura y viña» (RTD 1911, p. 156); «*Fontjuanas*» (PIGC 1929, P15; RPPRV 1954, P15); «*Fontjuanes*» (PIGC 1941, P15).

Fontsusana

«Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamin, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la *Fuent Susana* et la otra a la *Fuent Jusana*, afruenta la de la *Fuent Susana* con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part com camino general que va a Carcia et d'otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio...» (RCA 1416, f. 41r i 41v).

Antiga partida de terra que devia el nom a una font que podria ser la mina de l'Aulivero.

Foradada

V. **Cova F.*

Foradada, la cova

[ʔa 'kɔβa forə'ðaða]

Balma situada a mà esquerra del camí de Cabacés venint de Vinebre, més amunt dels Quatre Camins. És una cova el sostre de la qual presenta un forat i altres formacions molt curioses que fan pensar que l'aigua s'hi escolava, per bé que no arriben a conformar forats visibles.

«*Cova Foradada*» (PV 1919).

forat

V. *Fum.*

Forn, lo carrer del

[ʔo ka'reʔ 'forn]

El carrer del Forn i el carrer Major conformen la Viladins; el del Forn és el que fa colze i està més al nord.

«...de tota aquella casa que tenían por indiviso, y en unión con nosotros los otorgantes, situada dentro la presente villa, en su *calle llamada del Forn*, lindante por entero; por delante, con otra calle; detras, con casa de Mariano Gonzales; de un lado, con corral de Miguel Carim; y, de otro lado, con otra casa de éstos y nuestra situada dentro la presente villa, en su calle llamada la Majó...» (ACRE340-62-T2-7, 1829); «Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen

las *calles del Horno*, Portal, Huerta, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894).
«*Calle del Horno*» (RTD 1902, p. 45 i 49).

Fornera

V. *Cabirons de Ca F*.

Fornera, l'era de la

[ʎa 'era ʎa for'nera]

Era situada a les Vuitenes, a la dreta del camí de Cabacés venint de Vinebre.

Forneret

V. *Gorrapte del F.*, *Malló del F*.

Forneret, cal

[ʎaʎ forne'ret]

Casa situada al carrer de la Torre.

Forneret, l'era del

[ʎa 'eraʎ forne'ret]

Era situada davall de les Eres.

Forneret, la granja del

[ʎa 'ɣrandʒaʎ forne'ret]

Granja situada al carrer de les Escoles.

Forns

«Sofia Forns y de Perelló» (RTD 1902, p. 45).

Cognom registrat al segle xx.

Fortuny

«Adela Fortuny Sans» (RTD 1898, p. 21); «Alfons Fortuny Sans» (RTD 1898, p. 21); «Josep Fortuny» (RTD 1898, p. 22) i (ACRE340-62-T2-209, 1845) Fortunñ (Amill. 1852, f. 77v); «Josep Fortuny Homdedeu» (RTD 1898, p. 21); «Lluís Fortuny» (RTD 1898, p. 21).

«Alfons Fortuny Sans» (RTD 1903, p. 84); «Concepció Fortuny Homdedeu» (RTD 1903, p. 77) i (RTD 1911, p. 157); «Josep Fortuny Bayona» (RTD 1911, p. 156); «Josep Fortuny Homdedeu» (RTD 1902, p. 44), (RTD 1903, p. 59), (RTD 1909, p. 140) i (RTD 1911, p. 156).

Cognom registrat als segles xix i xx, amb les formes *Fortuny* i *Fortunñ*. Era habitual en aquells segles.

Fortunyo

«Jaume Fortunyo» (Capb. 1639, f. 13v), (ACRE340-62-T2-164, 1648) i (Capb. 1661, f. 164r).

«Jaume Fortuño» (*Raz.* 1787, 81).

Cognom registrat als segles XVII, XVIII amb les formes *Fortunyo* i *Fortuño*.

Fra, lo

«... quantam hereditatem de olive plantatam sitam in termino de oppido in partita vocata de *lo Fra*, pro ut afrontatum cum vobis» (ACRE340-62-T2-159, 1628).

Antiga partida de terra.

Fraga, de

«Bernat de Fraga», «Bertolomeu de Fraga» i «Nadall de Fraga» (Mon. 1329).

Cognom registrat al segle XIV. Segurament aquesta denominació, més que un cognom, devia ser un renom que feia referència al gentilici, a l'origen geogràfic dels qui el portaven.

Fragana, la

«Joan de la Fragana» (Capb. 1558, f. 31v i 32r); «la Fragana» (Capb. 1607, f. 103r i 107v).

Àlies o renom.

Framut, mas de

«*Mas de Framut*» (PV 1919).

Mas situat a les Mugues, al límit amb el terme municipal de Flix.

Francès

V. **Tossal del F.*

Francès, cal

[¹kaʎ fran'ses]

Casa situada al carrer del Riu.

Francesc

V. *Miquel del F.*

Francesc, ca [ˈka franˈses]
 Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Benito l'Aubardoner*.

Francesc Macià, l'avinguda de [ˈʎaβiŋˈguða franˈsez maˈsja]
 Avinguda que passa per Davall de les Ribes. Va des d'on acaba la d'Enric d'Os-só fins als Bars.

Francisco, ca [ˈka franˈsisko]
 Casa situada al carrer Major.

Franquet
 «Joan Franquet» (Amill. 1852, f. 130r).
 Cognom registrat al segle XIX.

Frasisca la Lira, ca [ˈka fraˈziska ˈla ˈlira]
 Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Frasisca la Lira, lo corral de [ˈto koˈraɫ de fraˈziska ˈla ˈlira]
 Corral situat a la plaça de l'Ajuntament.

Freginals
 V. **Sortetes i F*.

Freginals, los [ˈlos frejziˈnaɫs]
 Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que inclou el Pedruscall, les Aumedines, els Rabadans i els Mallols.

Al DCVB, es comenta que el mot s'ha recollit, entre altres llocs, a Gandesa, i que l'ètim cal cercar-lo al llatí FARRAGINALE, 'camp de farratge'. Segons Ramon Amigó, és un dels noms de partides de terra que són comuns a molts termes, com també les Sorts, les Obagues, les Planes..., per bé que en diferents formes: *Farraginal*, *Farraginar*, *Ferreginal*, *Freginal*... (Amigó, 1999, p. 36).

«...loci de Vinebre, in partita dita de la Torre, dita *Ferreginale*, quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum camino dels Terrers...» (ACRE340-62-T2-167, 1661).

«...tienen y posehen en el término de dicho lugar de Vinebre y partida llamada *lo Freginal*, de dimension un jornal y medio, poco más o menos, con todas sus entradas y salidas derechos y demás pertinencias universales: cofinante, de oriente, con el camino dirige a García; de mediodía...» (ACRE340-62-T2-207, 1831); «...pleito sobre la pertenencia de una faja de terreno inculto, pedregaloso, de tan insignificante valor que no llega aá veinte y cinco libras ardites, sito

entre la heredad llamada *Freginals*, propia de dicho Don Jayme de Osso, y la llamada Mallols...» (ACRE340-62-T2-211, 1847); «1 pieza de tierra nombrada *Friginal*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 70r).

Freixes

«Paula Freixes» (PPSJB 1817).

Cognom registrat al segle XIX.

Fum, lo forat del [fo fo'rad deɫ 'fum]

Forat en una roca situat a la serra de les Aubagues, d'on els dies de fred en surt vapor d'aigua. Al terme de Garcia.

Fumador [fuma'ðo]

Cognom registrat al segle XX, amb la forma *Fumadó*. Encara és viu actualment a la vila. També s'ha recollit com a nom de casa.

«Agustí Fumadó Bosch» (RTD 1908, p. 132) i (Matrim. 1918); «Agustí Fumadó Tarragó» (RTD 1908, p. 132); «Agustí Jordi Fumadó Gonzalez» (Bapt. 1920); «Antònia Fumadó Tarragó» (Matrim. 1918); «Maria Fumadó Gonzales» (Bapt. 1919) i (Lli. 1939, f. 3r); «Maurici Fumadó Bosch» (Òbit 1919).

Fumador, ca ['ka fuma'ðo]

Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1574.

Fuster

V. *Aubac del F*.

Fuster, l'obac del [ɫaw'βag deɫ fus'te]

Terreny situat al nord de les Pereroles, tocant a la vall dels Gorraptes.

Fusteret

V. *Gorrapte del F*.

Galan(t), ca [ka ɣa'tan]

Casa situada a la travessera del Riu. L'origen d'aquest nom de casa tant podria fer referència a una persona bella i graciosa (*galà* o *galan*, com recull Alcover, 1977) o al mot *galant*: 'home obsequiós amb les dones, o l'home que festeja una dona, o persona que té intrigues amoroses', com recull el DIEC2.

Galapa, ca la

[ˈka ʎa ɣaˈʎapa]

Casa del carrer de les Eres. També s'anomena *ca Catrinya*.**Galatxo, lo**

[ʎo ɣaˈʎatʃo]

Corrent d'aigua discontinu que correspon a l'antic braç de l'Ebre que passava davant per davant de Vinebre. Actualment hi flueix aigua quan en baixa per la vall dels Gorraptes, ja que aquest altre corrent hídric hi desemboca. El Galatxo voreja la partida de les Illes fins que torna al riu, a prop de la Platja.

Pel que fa a la seua etimologia, sembla molt clara i s'han aplegat diverses definicions del genèric per mostrar-ho. Alcover (1977) recull el substantiu *galatxo* i el defineix així: «Regall, corrent d'aigua secundari, sia per bifurcació del riu, sia per a conduir les aigües de regadiu (Calasseit, Gandesa, Tortosa, La Granja d'Escarp)». També, com es recull a «Toponímia específica de les Terres de l'Ebre», dins del *Butlletí de la Societat d'Onomàstica* (1981), dient que Dolors Cabré defineix el concepte *galatxo* com s'entén a Riba-roja d'Ebre: «braç d'aigua del riu que queda entre dos llenques de terra i que té poc corrent». En el mateix document, altres assistents al Col·loqui de Tortosa coincideixen més o menys amb aquesta definició: «Braç secundari, braç que forma una illa, braç separat del riu. (Ascó, Ginestar, etc.)». Tenint en compte l'origen del Galatxo a Vinebre, del qual se sap que corresponia al braç antic de l'Ebre que va quedar estroncat en una riuada —i així es recull també en un document que s'ha consultat: «Cauce antiguo o *Galacho*» (PV 1919)—, i que ara s'ha convertit en un corrent hídric intermitent, atès que hi acaba desembocant la vall dels Gorraptes, sembla indiscutible la seua etimologia.

«...brazo del río Ebro llamado *Galacho*» (RTD 1898, p. 21).

«Una finca conocida por Arena y Malló, compuesta de sembradura, de extensión cuarenta y dos áreas y cincuenta y ocho centiáreas. Limita al N. con la línea divisoria de los términos de Ascó y Vinebre y con el camino que dirige a Flix; S. con el brazo del río Ebro que se llama *Galacho*; E. viuda de José Ferré y con el camino que dirige a Ascó; y al O. con la misma finca situada en el término de Ascó» (RTD 1904, p. 74); «Cauce antiguo o *Galacho*» (PV 1919); «Río *Galache*» (RPPRV 1954, P15).

«*Lo Galatxo*» (Nom. 2010).

Galindo, ca

[ˈka ɣaˈʎindo]

Casa del carrer del Riu.

Gall, la roca del

[ʎa ˈrokaʎ ˈɣaʎ]

Roca de volum considerable situada la vora més propera al riu del camí que du a l'ermita de Sant Miquel. Explica la veu popular que si s'hi acosta l'orella se sent el cant del gall. De fet, s'explica als forasters i, quan s'hi apropen, s'aprofita per fer-los-hi donar un cop de cap. És interessant citar la coincidència d'aquest engany

amb la Pedra dels Àngels de les Borges del Camp, que explica el mateix engany, només que a la vila del Baix Camp es fa a la canalla i s'hi sent cantar els àngels (Moreu-Rey, 1999, p. 109). I amb un forat a la roca que hi ha a Tivissa (Ribera d'Ebre), prop de l'ermita de Sant Blai, anomenat justament *lo Cant del Gall*.

Ganado

V. *Passo de G.*

Garcia

[gar'sia]

Cognom registrat als segles XIX i XX.

«Joan Garcia» (Amill. 1852, f. 53v i 60r); «Teresa Garcia Carim» (RTD 1898, p. 25).⁴⁹

«Ramona Garcia Martín» (Matrim. 1919) i (Òbit 1921); «Ramon Garcia Martine» (Òbit 1918).

Garcia, lo camí de

[to ka'mi ðe yar'sia]

Camí que du de Vinebre al poble de Garcia, passa pel pas de l'Ase. Coincideix amb la que és l'actual carretera que va de Vinebre a Garcia, la C-12.

«Ítem, fa Jafar d'en Eyca de Vinebre, alamin, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en l<a> Uerta de Vinebre, la una a la Fuent Susana et la otra a la Fuent Jusana, afruenta la de la Fuent Susana con la fuent do se riega et de la segunda part con terra de Jafar d'Amazit et de la quarta part con la cequia do se riegan las tierras quartales, son las afrontaciones de la suert jusana de la una part com *camino general que va a Carcia* et de otra part con terra de Juci Alcabre et d'otra part con tierra de Alli Jumet et de la quarta part con terra de Jafar d'Abdellug que fa quart, mesura d'Azquó, ordio, ...» (RCA 1416, f. 41r i 41v).

«...un huerto situado en el término de la presente villa, en la partida de la Fuente de la Seque, que linda con huerto del Señor Comendador, con el *camino de Garsia*, Joseph Ferre y Matheo de Osso» (Capb. 1734, f. 214r).

«...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebigues, a la una; y, otra parte, el *Camino R^l que se dirige desde dicha villa a la de Garcia*, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta» (ACRE340-62-T2-199, 1803).

«Otra pieza conocida por Siviques, compuesta de almendros, olivos, huerta, viña, sembradura y alameda, de extensión dos jornales cincuenta céntimos, equivalentes a una hectárea, cincuenta y dos áreas y diez centiáreas. Linda al N.

49. La Vda. de Jaime Gonzales Ferré, llamada Teresa Garcia Carim.

con tierras de José Pros, S. Purificación de Ossó, E. *camino de Garcia*, O. con el Galacho» (Amill. 1904, f. 76); «*Camino de Vinebre a Garcia*» (PIGC 1931, P13 i P14); «*Camí de Garcia*» (RPPRV 1954, P15).

Garcia, la carretera de

«~~Camino~~ [sic] *Carretera de Vinebre a Garcia*» (PIGC 1932, P16); «*Carretera de Vinebre a Garcia*» (PIGC 1941, P15).

Actual carretera C-12. Antigament s'anomenava *camí de Garcia*.

Garcia, lo garrofer de

[tɔ ɣaro'fe ðe ɣar'sia]

Exemplar de *Ceratonía siliqua* L., la situació del qual es desconeix.

Garcia a la Torre de l'Espanyol, camí de

«*Camino de Garcia a la Torre del Español*» (PV 1919).

Camí recollit de font escrita i que conduïa de la Torre de l'Espanyol a Garcia, entrava al terme de Vinebre per les Aumedines, baixava paral·lel a la vall de la Torre fins a trobar el camí de Garcia a Vinebre.

Garçot

«Francisco Veà Garsot» (RTD 1904).

Àlies de Francisco Veà. Aquest malnom podria estar lligat amb el gentilici popular de la vila de Garcia: *garces*.

garrofer

V. *Garcia*.

Gassol

«Carme Gasol Miró» (Matrim. 1923) i (Bapt. 1925); «Magdalena Gasol Tarragó»⁵⁰ (RTD 1902, p. 47); «Pere Gasol Cabré» (RTD 1901, p. 30); «Pere Gasol Miró» (RTD 1901, p. 30) i (Bapt. 1925).

Cognom registrat al segle xx, amb la forma *Gasol*.

Gats, lo carrer dels

[tɔ ka'retʒ 'ɣats]

És com s'anomenava el *passatge d'Enric d'Ossó* abans de tindre aquest nom, per tant, abans de 1980.

«*Gatos*» (Reg. fisc. 1894).

50. Viuda de Salvador Muntané Alberich.

Gaudí, lo carrer de [tə ka're yaw'ði]

Abans de la Guerra Civil espanyola no existia com a carrer, després es va fer caure una casa (cal Rabosot) i es va obrir aquesta nova via. Encara ara, en una de les parets que hi donen (la de cal Manescal), s'hi pot veure la pedra del que va ser el foc a terra de cal Rabosot, amb la datació de 1866.

Gele

«Gele fyll de Çalema Gelle» (Mon. 1329).

Prenom de morisc.

Gelle

«Çalema d'en Gelle» i «Çalema Gelle» Gele fyll de (Mon. 1329).

Cognom de morisc recollit al segle XIV.

Generossa

V. *Tia G. la Santa*.

Gibert

«Pere Gibert» (*Fog*. 1497).

«Gabriel Gibert» (Capb. 1558, f. 19v, 20v, 21r, 21v, 22r i 31v); «Joanot Gibert» (Capb. 1558, f. 9r); «Gibertes» (Capb. 1558, f. 30r).

«Gabriel Gibert» (Capb. 1607, f. 97v, 103r i 104v).

Cognom registrat als segles XIV, XVI i XVII. També se n'ha recollit la forma feminitzada en plural, *Gibertes*, per denominar les filles d'un home que duia aquest cognom: «Gibertes» (Capb. 1558, f. 30r).

Giragoix, lo pla de [tə 'pɫa ðe ʒira'yoʃ]

Terreny pla situat a l'esquerra del salt del Rai.

Gironès [dʒiro'nes]

Cognom registrat als segles XIX i XX, amb les formes *Girones* i *Gironès*. En aquells segles era un cognom força habitual, i encara és viu actualment a la vila.

«Francisco Girones» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 76v); «Francisco Gironés» (PPSJB 1817);⁵¹ «Jaume Gironés» (PPSJB 1817); «Joan Gironés» (Amill. 1852, f. 42v); «Josep Gironés» (PPSJB 1817).

51. Són dos persones diferents. Un vivia al barri del carrer Major; i l'altre, al barri del Calvari i Piles.

«Baptista Gironés Llorens» (RTD 1909, p. 135); «Carolina Gironés Carim» (Bapt. 1926); «Concepció Gironés Jornet» (Lli. 1939, f. 2v); «Concepció Gironés Llorens» (Matrim. 1918); «Francisca Gironés Jornet» (Lli. 1939, f. 3v); «Francisco Gironés Carim» (Bapt. 1921); «Francisco Gironés Tarragó» (Lli. 1939, f. 3r); «Joan Gironés Ossó» (RTD 1908, p. 130); «Joan Baptista Gironés Llorens» (RTD 1903, p. 83); «Josep Gironés Argilaga» (RTD 1903, p. 55); «Josep Gironés Jornet» (Òbit 1918); «Josep Gironés Sonadelles» (RTD 1909, p. 136); «Maria Gironés Carim» (Lli. 1939, f. 3v); «Maria Gironés Dols» (Matrim. 1926); «Maria Gironés Jordà» (Matrim. 1923); «Maria Gironés Salamé» (RTD 1903, p. 69); «Maurici Gironés Torres» (Òbit 1924); «Miquel Gironés Cavallé» (RTD 1901, p. 29); «Miquel Gironés Vila» (RTD 1903, p. 63); «Ramon Gironés Gonzales» (RTD 1908, p. 130); «Rosa Gironés Salamé» (Lli. 1939, f. 2v).

Gisbert

«Josep Gisbert» (Amill. 1852, f. 96r); «Pere Gisbert» (Amill. 1852, f. 40r).
«Casilda Gisbert Vila» (RTD 1907, p. 124) i (Òbit 1922).

Cognom registrat als segles XIX i XX.

González

[gon'laes]

Cognom registrat als segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX, amb les formes *Gonçales*, *Gonsales*, *Gonsalez*, *Gonzales* i *Gonzalez*. És un dels cognoms més abundants aquells segles, i encara és viu actualment a la vila.

«Bartomeu Gonçales» (*Fog.* 1553).

«Bartomeu Gonsales, pagès de Vinebre» (Capb. 1607, f. 108v), (ACRE340-62-T2-159, 1628) i (ACRE340-62-T2-155, 1669); «Francisco Gonsales» (ACRE340-62-T2-154, 1668); «Pere Gonsales, pagès de Vinebre» (Capb. 1607, f. 97r, 109r, 110r i 110v), (ACRE340-62-T2-148, 1624) i (Capb. 1661, f. 170v) Gonçales (Capb. 1639, f. 14v) Gonsalez (Capb. 1639, f. 16v i 19v); «Tomàs Gonsales» (Capb. 1661, f. 158v).

«Antoni Gonzales» (ACRE340-62-T2-156, 1777); «Francisco Gonsales» (ACRE340-62-T2-261, 1715) i (Capb. 1734, f. 230r) regidor (Capb. 1734, f. 226v); «Isidre Gonsales» (ACRE340-62-T2-261, 1715); «Joan Gonzalez» (*Raz.* 1787, 86); «Josep Gonzales» (ACRE340-62-T2-150, 1777) Gonsales (Capb. 1734, f. 221v).

«Domingo Gonzales Martí» (RTD 1898, p. 27); «Francisco Gonzalez» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 77r); «Jacint Gonzales» (Amill. 1852, f. 13r); «Jaume Gonzales» (RTD 1898, p. 23); «Jaume Gonzales Ferré» la viuda de (RTD 1898, p. 25); «Joan Gonzalez» (PPSJB 1817) Gonzales (Amill. 1852, f. 22v); «Josep Gonzalez» (PPSJB 1817); «Josep Gonzales» (ACRE340-62-T2-210, 1846) i (Amill. 1852, f. 4v); «Maria Gonzalez» (PPSJB 1817); «Marià Gonzalez» (PPSJB 1817) Gonzales (ACRE340-62-T2-7, 1829); «Rosa Gonzalez» (PPSJB 1817).

«Benet Gonzales Franquet» (RTD 1904, p. 87) i (Òbit 1921); «Benet Gonzalez Montané» (Matrim. 1919); «Benet Gonzales Ossó» (RTD 1903, p. 61),

(Lli. 1915) i (Òbit 1922); «Carme Gonzalez Salamé» (Òbit 1918); «Concepció Gonzales Gavarró» (RTD 1911, p. 177); «Dolors Gonzales Tarragó» (Lli. 1939, f. 3r); «Dolors Maria Gonzalez Gonzalez» (Bapt. 1922); «Dominga Gonzalez Nogués» (Bapt. 1926); «Domingo Gonzalez Tarraó» (Matrim. 1921); «Esteve Gonzales Carim» (RTD 1901, p. 36); «Francisco Gonzales Ferré» (RTD 1903, p. 61); «Francisco Gonzales Salamé» (RTD 1903, p. 84), (RTD 1907, p. 125) i (RTD 1909, p. 139); «Francisco Gonzalez Taberne» (Lli. 1915); «Francisco Gonzalez Viaplana» (Bapt. 1925); «Francisco Marià Gonzalez Viaplana» (Bapt. 1920); «Jacint Gonzalez Miró» (Matrim. 1924); «Jacint Gonzales Tomás» (RTD 1904, p. 88); «Jaume Gonzales Argilaga» (Lli. 1939, f. 1v) i (Lli. 1915); «Jaume Gonzalez Miró» (Matrim. 1921); «Joan Gonzales Ferré (Juana)» (RTD 1903, p. 69); «Joaquim Gonzalez Viaplana» (Matrim. 1924) i (Bapt. 1925); «Josep Gonzalez Miró» (Bapt. 1918); «Josep Gonzalez Monclús» (Bapt. 1918); «Josep Gonzalez Salamé» (Òbit 1922); «Josep Gonzalez Viaplana» (Bapt. 1925); «Josep Francisco Gonzalez Montagut» (Bapt. 1925); «Maria Gonzales Argilaga» (Matrim. 1920) i (Lli. 1939, f. 2r); «Maria Gonzalez Miró» (Matrim. 1921); «Maria Gonzales Vila» (Lli. 1939, f. 1r); «Marià Gonzalez Teixidó» (Òbit 1926); «Maria del Carme Gonzalez Vila» (Bapt. 1922) i (Òbit 1923); «Miquel Gonzalez Tarragó» (Matrim. 1924); «Pasqual Gonzales Farré» (RTD 1904, p. 87); «Pere Joan Gonzales Vila» (RTD 1903, p. 57); «Rosa Gonzalez Jordá» (Òbit 1923); «Rosa Gonzales Miró» (Lli. 1939, f. 2r); «Rosa Gonzalez Tarragó» (Bapt. 1918); «Rosa Gonzales Viaplana» (Lli. 1939, f. 1v); «Rosa Generosa Gonzalez Nogués» (Bapt. 1925); «Teresa Gonzalez Tarragó» (Bapt. 1918) i (Lli. 1939, f. 1r); «Teresa Gonzalez Vila» (Bapt. 1923); «Teresa Magdalena Gonzalez Viaplana» (Bapt. 1924); «Teresa Rosa Gonzalez Vila» (Bapt. 1920).

Gorrapte

[go'rapte]

Antic lloc i terme de la Comanda d'Ascó. L'any 1182 Alfons I fa donació parcial, entre d'altres, de la vila i el castell d'Ascó a l'Ordre del Temple, per compensar deutes contrets pel monarca amb aquell Orde. I almenys el 1191, està creada la Comanda d'Ascó, que comprèn, a més d'Ascó, els termes de Vinebre, la Torre de l'Espanyol, Riba-roja, Berrús, les Camposines, Gorrapte, Vilalba dels Arcs i la Fatarella. Gorrapte també rep carta de població l'any 1237. Aquesta carta de població diu que el terme limitava amb Ascó, Flix, el coll de Merquedeles, el camí de Tortosa i Cabacés. Segons Carreras Candi, a *Entences y Montcades a les muntanyes de Prades*: «L'any 1289 quinze vassalls d'Entença atacaren Gorrapte, destruint-lo totalment. Un sarraí de Tivissa, de nom Mahomet Çaydel donà mort al batlle de Gorrapte».

Més endavant en el temps, quan el poble va quedar abandonat, entre els segles xvii i xix, la gent de Vinebre i de la Torre de l'Espanyol mantenien disputes davant del comanador d'Ascó sobre a qui corresponia l'explotació del lloc. I, finalment, els terrenys de l'antic Gorrapte van ser incorporats al terme municipal de Vinebre i passà a ser la partida de terra més gran d'aquest terme, ja que n'ocupa més de la meitat de la superfície. V. t. *Gorraptes*.

Quant a l'etimologia, segons Coromines (1994), probablement ve de l'àrab *ġâr ar-râbiṭa* 'cova de l'ermita'.

«Ítem confessns fuit et recognoscere se tenere et posidere intradictum terminum de Azco quendam terminum dictum de *Gorrapte*...» (Capb. 1558, f. 28v). «... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre, in partita nominata les Vuytenes, pro ut affrontatur, ab oriente, cum Gabriele de Pepio; et, a ponente, cum itinere termini de *Gorrapte*» (ACRE340-62-T2-161, 1639); «...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en la partida dita de la Muga [...] de *Gorapte* ab alguns olives, que afronta en Ramon Domenech de dos parts y amb Jacme Miró...» (ACRE340-62-T2-158, 1679).

«Bautista Domenech, sobre un horno en el término de *Gorrapte*

Tecla Ferre, sobre un horno en la partida de *Gorrapte*

Mariano Sentis, Miguel Sentis sobre un horno en *Gorrapte*

El mismo, sobre un horno de azeyte en el término de *Gorrapte*» (Raz. 1787, 159).

«...que contigui al de la presente villa, se halla el término rural o despoblado llamado *Gorrapte*, perteneciente a la encomienda de la gran castellanía de Amposta. [...] En doce de febrero de mil ochocientos diez y nueve, el apoderado del entonces comendador J.O. Geroónimo Dols concedió a la universidad y particulares de Vinebre la facultad de apacentar su ganado mayores y menores y aprovechanzo de las leñas, la piedra, agua, casas y maderajes del memorado término bajo la condición que no habían de impedir ni privar a los moradores de la Torre del Español de apacentar sus ganados mayores y menores en todas sus tierras, segun es de ver en la escitura otorgada ante...» (ACRE340-7-T-473, 1845).

Gorrapte, camí de

«...la heretat de les Vittenes, la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en *lo camí de Gorapte* y e lo camí de la Serra...» (ACRE340-62-T2-2, 1607).

«...un pedassito de tierra que antiguamente era de Guillermo Massia, yncluido con el huerto que oy tiene el dicho confesante serca de la presente villa, que linda con el dicho huerto y con el *camino que va a Gorrapte*» (Capb. 1734, f. 229r); «... partida de Athé, término de la villa de Azcón, confrontante por una parte con el *camino de Gorrapte*...» (Raz. 1787, 84).

Aquesta entrada fa referència al camí que coincideix amb el barranc de Gorrapte al nord del terme, just al punt on s'uneix un barranc que baixa de la Palma d'Ebre. Arriba quasi fins al terme de Cabacés. També és anomenat *camí del Coll de Cabacés*. S'ha fet una altra entrada, *lo camí dels Gorraptes*, per al camí que condueix de Vinebre a la partida dels Gorraptes.

Gorrapte de Baix

«1 pieza de tierra nombrada *Gorrapte de Baix*, en la partida de este nombre»
(Amill. 1852, f. 37r i 38v).

Antiga peça de terra situada als Gorraptes.

Gorrapte de Barrugo, lo

[tə ɣo'rapte ðe βa'ruɣo]

Finca pertanyent als Gorraptes. De fet, és l'últim Gorrapte abans d'arribar al terme de Cabacés, també toca al terme de la Torre de l'Espanyol. *Barrugo* és un nom de casa de la Torre de l'Espanyol.

Gorrapte de Bieto, lo

[tə ɣo'rapte ðe βi'eto]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Bolva, lo

[tə ɣo'rapte ðe 'βotβa]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Bruno, lo

[tə ɣo'rapte ðe 'βruno]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Don Jaume, lo

[tə ɣo'rapte ðe ðon 'dʒawme]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Jan

«...en la finca de su propiedad llamada Gorrapte, sita en este término municipal (conocida antes por *Gorrapte de Jan*)» (JPV ACRE 37, 1898).

Antiga finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Joansant, lo

[tə ɣo'rapte ðe ʒwan'san]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Manel de l'Aleixa, lo

[tə ɣo'rapte ðe ma'neɫ de ɫa'ɫejʃa]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Paradell, lo

[tə ɣo'rapte ðe para'ðeɫ]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Pepet d'Estivill, lo

[tə ɣo'rapte ðe pe'ped dastiβiɫ]

Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Pere Manel, lo [ʎo ɣo'rapte ðe perema'neʎ]
Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Serra, lo [ʎo ɣo'rapte ðe 'sɛra]
Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte de Serreta, lo [ʎo ɣo'rapte ðe se'reta]
Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte del Barber, lo [ʎo ɣo'rapte ðeʎ βar'βe]
Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte del Forneret, lo [ʎo ɣo'rapte ðeʎ forne'ret]
Finca situada als Gorraptes.

Gorrapte del Fusteret, lo [ʎo ɣo'rapte ðeʎ fuste'ret]
Finca situada als Gorraptes.

Gorraptes, los [ʎoz ɣo'raptes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que, pràcticament, ocupa més de la meitat nord del terme de Vinebre. La memòria popular afirma que, en aquella zona i en temps pretèrits, hi hagué una població anomenada així. I així està documentat, ja que, en temps dels templers, el 1237, se'ls donà la carta de població del lloc de Gorrapte, que pertanyia a la Comanda d'Ascó.

Al llibre d'amillaraments de 1898 a 1917 que es conserva a l'Ajuntament de Vinebre, apareix documentat, gairebé en cinquanta ocasions, el nom *Gorrapte* o *Gorraptes* per a referir-se a la partida de terra i a diverses de les peces que la componen. Els diferents conreus que hi ha a la partida, segons aquest document, són de secà: vinya, olivers, sembra, ametllers, figueres, a més de terreny de garriga i erm (4r, 6v, 7r, 7v, 8r, 9v, 11r, 12r, 15r, 16r, 18v, 20r, 25v, 29r, 29v, 31r, 31v, 32v, 33r, 34v, 35r, 36v, 37v, 39r, 40r, 41v, 45v, 46v, 48r, 50r, 51r, 52v, 57r, 59r, 63r, 67r, 68r, 70v, 73v, 75r, 79v, 80v, 82r, 83r, 84v, del 86r, 86v, 87r, 87v, 88v, 89v, 90v, 91r, 92r, 94r, 95r, del 95v al 129r, 131v).

«*Gorraptas*» (RPPRV 1954, P4).

Gorraptes, lo camí dels [ʎo ka'mi ðeʎz ɣo'raptes]

Camí que va de Vinebre a Cabacés i que du del poble de Vinebre a la partida dels Gorraptes, passant per la vora de les Canelles, puja cap a les Cantaranes i continua per les Pererols fins als Gorraptes resseguint el límit amb el terme de la Torre de l'Espanyol. Surt del terme pel coll de Davant i entra al terme de Cabacés.

«Camino de Vinebre a las [sic] Gorraptes» (PIGC 1930, P5 F3); «Camino de Vinebre a los Gorraptes» (PIGC 1931, P4 F2 i F5; PIGC 1931, P9 F1 i F2); «Camino de Gorraptes o del Cap del Plá» (PIGC 1932, P17); «Camino de Vinebre a les Gorraptes» (RPPRV 1954, P5); «Camino de Vinebre a Gorrapte» (RPPRV 1954, P6); «Camino Gorraptes» (RPPRV 1954, P9).

Gorraptes, la font dels

[ʎa 'fɔn deʎz ɣo'raptɐs]

Font situada a la vall dels Gorraptes, més avall del pi de l'Aubac del Fuster.

«Gorraptes, font del» i «Font dels Gorraptes» (Nom. 2010).

Gorraptes, sendera dels

«Senda de Gorraptes» (PIGC 1929, P6 F3 i F4).

Aquesta sendera, al PIGC 1929, és diferenciada del «camino» de Gorraptes.

Gorraptes, la serra dels

[ʎa 'seɾaʎz ɣo'raptɐs]

Serra que fa de límit amb el terme de la Palma d'Ebre i toca el terme de Cabacés. El seu punt més alt és el Tossal Gros (405 m d'alçada sobre el nivell del mar).

«Sierra de Gorraptes» (PV 1919).

«Gorraptes», «Gorraptes, serra dels» i «Serra dels Gorraptes» (Nom. 2010).

Gorraptes, la vall dels

[ʎa 'βaʎ deʎz ɣo'raptɐs]

Curs intermitent d'aigua que travessa gairebé tot el terme des del nord-est fins que en surt al sud-oest, pel mas de la Serraneta. Torna a entrar al terme amb el nom de *Galatxo* o *Riuet*. En certa manera, sembla que el terme de Vinebre estigui vertebrat per aquesta vall.

«Una pieza de tierra en la partida Gorraptes, conocida por Gorraptes [...] Lindante al [...] O. con el barranco nombrado la *vall de Gorrapte*» (RTD 1904, p. 80); «...la pieza de tierra de la partida Gorraptes, que la tansfiere Francisco Viaplana Llorens según escritura de venta autorizada por el notario [...], linda al Norte con la *Vall de Gorraptes...*» (RTD 1911, p. 177); «Barranco de Gorraptes» (PIGC 1930, P5 F3, P7 F1; PIGC 1931, P9 F1; PIGC 1929, P18 F1); «Barranco de los Gorraptes» (PIGC 1939, P18 F2); «Barranc dels Gorraptes» (RPPRV 1954, P4). «*Vall dels Gorraptes*» (Nom. 2010).

Gorraptes Més Amunt, los

[ʎoz ɣo'raptɐz mez a'mun]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que va des de la Roca del Moro fins al final del terme, tocant a Cabacés.

«... pieza de tierra conocida por *Gorrapte Mes Amunt*, situada en la partida general de Gorraptes» (RTD 1902, p. 52); «...una pieza de tierra en la partida Gorrapte, conocida por *Gorrapte de mes Amunt*» (RTD 1911, p. 160).

Gorraptet

[gorap'tet]

Peça de terra als Gorraptes. També apareix anomenada com a partida de terra.

«...pieza de tierra llamada *Gorraptet*, sita en el propio término del anterior (Vinebre)» (RTD 1903, p. 64).

Gorraptet de Colí

«...pieza de tierra conocida por *Gorraptet de Colí*, partida Gorraptes» (RTD 1901, p. 35).

Antiga peça de terra a la partida de Gorrapte.

Gramunt

«Jaume Josep Gramunt Esquirol» (Bapt. 1923); «Teresa Gramunt Esquirol» (Bapt. 1920).

Cognom registrat al segle xx.

Gran

V. *Casa G.*, **Illa G.*, **Pla G.*

granja

V. *Forneret*, *Mercè de Manero*, *Miquel de Romero*.

Granja, la

[la 'ɣrandʒa]

Conjunt d'edificis, actualment descurats, d'una família de Vinebre: jardins, estables, garatges, cases i granges, situat al nucli urbà, al carrer del Calvari, als terrenys on hi havia la Senieta.

Grau

«Joan Grau» (RTD 1898, p. 23); «Ramon Grau» (Amill. 1852, f. 103r).

«Magdalena Grau Piñol» (Òbit 1920).

Cognom registrat als segles xix i xx.

Graus

V. **Vall dels G.*

Gros

V. **Tossal G.*

Guajardo

«Maria Guajardo Tejero» (Matrim. 1924) i (Lli. 1939, f. 2r).

Cognom registrat al segle xx.

Guarda

V. *Pi del G*.

Guarda, cal

[¹kaɫ ¹ywarðə]

Casa situada al carrer de la Torre.

Guinau

«Joan Guinau major» (Amill. 1852, f. 98r); «Joan Guinau menor» (Amill. 1852, f. 98v); «Josep Guinau» (Amill. 1852, f. 111r); «Ramon Guinau» (Amill. 1852, f. 111r).

Cognom registrat als segles xix i xx.

Guinaus, racó dels

«Una pieza de tierra en la partida Gorraptes de este término municipal, conocida por *Racó dels Guinaus*» (RTD 1904, p. 89).

Peça de terra a la partida dels Gorraptes.

Guinet

«Brafim Guinet» i «Famaduch Guinet» (*Fog*. 1497).

Cognom morisc registrat al segle xv i xx.

Gyna

«Na Gyna» (Mon. 1329).

Prenom femení morisc recollit al segle xiv.

Habolali

«Jafar Habolali» (PH 1349).

Cognom morisc registrat al segle xiv.

Heredia

[e'ɾeðja]

Cognom registrat al segle XVII. Encara és viu actualment a la vila.

«Joan Heredia» (Capb. 1607, f. 99r).

Homdedéu

['omde'ðew]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Encara és viu actualment a la vila.

«Ramon Homdedeu» (Amill. 1852, f. 22v).

«Carme Homdedeu Domenech» (Matrim. 1918) i (Matrim. 1925); «Carme Homdedeu Pradell» (RTD 1911, p. 156); «Celestina Homdedeu Carim» (Matrim. 1918); «Josep Homdedeu Pradell» (RTD 1911, p. 178); «Miquel Homdedeu Domenech» (RTD 1906, p. 119).

hort

V. **Senyor*.

Hort de Dalt

«*Hort de Dal*» (Amill. 1852, f. 23).

«...pieza *Hort de Dalt*» (RTD 1905, p. 108).

Antiga peça de terra.

Hort de les Ànimes

«...pieza de tierra regadío conocida por *Hort de las Ánimas*, partida Horta de Baix» (RTD 1906, p. 119).

Antiga peça de terra a l'Horta de Baix.

Hort de Més Amunt

«Otra pieza de tierra en la partida Horta de Dalt, conocida por *Hort de mes amunt*, destinada a hortalizas» (RTD 1908, p. 133).

Antiga peça de terra a l'Horta de Dalt.

Hort del Blanco

«Otra en la partida Horta de Dalt, denominada *Hort del Blanco*» (RTD 1911, p. 174).

Antiga peça de terra situada a la partida de l'Horta de Dalt.

Hort del Senyor

«Otra pieza de tierra en la partida Horta de Dalt, conocida por *Hort del Senó*» (RTD 1904, p. 80).

Antiga peça de terra a l'Horta de Dalt.

Hort Secà

«*Ord secano*» (Amill. 1852, f. 9r).

Antiga partida de terra.

Horta

V. **Camí de l'H.*, **Raval de l'H.*

Horta, l'

«... in termino loci de Vinebre sive circa dictum locum in partita nominata los Corral et terminatur feu confrontatur, de uno latera, cum Gabriele Sabater, et de alio, cum domino Oso Domiselo de defora, de capite, cum via qua itur *al Orta* et, de sola, cum dicto...» (ACRE340-62-T2-160, 1635); «... totum illum sortum situm et positum in dicto termino de Vinebre, in partita dicta de *la Horta* quo confrontatur ex una capita cum sequia ab alia parte cum Michaelae Carim...» (ACRE340-62-T2-167, 1661).

«1 pieza de tierra nombrada *Huerta*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 11v, 13r, 18r, 19r, 20v, 21r, 24r, 25r, 26r, 27r, 32r, 32v, 34r, 34v, 37v, 41v, 44r, 45r, 51v, 56r, 58r, 62v, 65r, 66v, 67r, 68r, 71r, 72r, 73v, 76r, 77r, 78r, 80v i 129v).

Antiga partida de terra, que podria coincidir amb la també antiga partida de terra anomenada *Horta de Vinebre*.

Horta, camí de l'

«Otra pieza de tierra llamada Sortetes y Freginals [...] limita [...] al Sur con el *camino de la Huerta*» (RTD 1903, p. 60).

Antic camí.

Horta, lo carrer de l'

[t̪o ka're 't̪orta]

Carrer que va de la plaça del President Lluís Companys a l'avinguda de Pau Casals. En aquest carrer hi ha la Retorna.

«1 casa en la *calle de la Huerta*» (Amill. 1852, f. 20v, 27v, 28r, 28v, 29v, 30r, 30v, 31v, 32v, 33r, 33v, 34r, 35r, 36v, 37v, 38r, 39r, 40r, 40v, 42r, 42v, 43r, 44r, 44v, 45r, 45v, 46r, 47v, 49r, 49v, 50v, 52r, 52v, 53v, 54r, 55v, 56v, 58v, 59r, 59v, 60r, 60v, 61v, 62v, 65r, 67r, 67v, 68r, 68v, 69v, 70v, 71r, 71v, 72r, 73v, 74r, 74v, 75r,

77r, 78v, 79v, 80r, 80v, 81r, 81v, 82v, 83r, 83v, 84r, 84v, 85v, 86r, 86v i 87r); «Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las *calles* del Horno, Portal, *Huerta*, Lérida, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894).

«*Calle de la Huerta*» (RTD 1905, p. 99); «...*calle del Huerta*» (RTD 1905, p. 102).

Horta, vall de l'

«...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y partida de les Sebiques, a la una; y, otra parte, el Camino R^l que se dirige desde dicha villa a la de García, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la *Vall de la Huerta*» (ACRE340-62-T2-199, 1803).

«Otra finca en la partida Horta de Dalt, regadio para hortalizas [...] lindante [...] al Oeste con la *vall del Horta*» (RTD 1903, p. 57).

Antic barranc.

Horta d'Ací Deçà

«Otra finca rústica nombrada *Hort de Sidesá* o Pedruscall, en esta partida y término» (JPV ACRE 26, 1884).

«...toda aquella pieza de tierra conocida por Pedruscall y *Hort desidesá*, partida del mismo nombre» (RTD 1901, p. 32); «...una finca de secano conocida por las Valls, en la partida *Horta de Sidesá* o Pedruscall» (RTD 1902, p. 41); «...una pieza de tierra en la partida *Horta de Sidesá* y Pedruscall, conocida por el mismo nombre» (RTD 1902, p. 45 i 71); «...una pieza de tierra de la partida *Horta de Sidesá*, conocida por Bancal, linda al N con camino de la huerta S y el camino de García» (RTD 1911, p. 169); «Otra pieza de tierra, *Huerto de Sidesá*, regadio para hortalizas» (RTD 1911, p. 172); «pieza de tierra situada en la partida de *Ací Desa* y Pedruscalls» (JPV ACRE 42, 1918).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que, segons els documents, devia estar situada al costat de la partida de l'Horta de Dalt i que tocava al Pedruscall. També és anomenada *Horta d'Ací Deçà* i *Pedruscall*, en el que deu ser un agrupament de partides; i, fins i tot, és anomenada *Horta d'Ací Deçà* o *Pedruscall*, però és poc probable que l'*Horta d'Ací Deçà* i el *Pedruscall* siguin la mateixa cosa, ateses les característiques del terreny del Pedruscall, que res tenen a veure amb les d'una horta.

Horta de Baix

V. **Ribers* i H. de B.

Horta de Baix, l' [^hɔrta ðe 'βajʃ]

Partida situada entre el camí de Garcia i les Fontjuanes. En aquesta partida i a la vora del camí de Garcia hi havia la mina de Xamell, d'on brollava aigua a menys d'1 m de fondària, s'extreia amb una sènia i es regava tota l'Horta de Baix.

«una finca nombrada Huerto, en la partida *Huerta de Baix*, término de la presente» (JPV ACRE 52, 1879).

«Partida *Horta de Baix*» (RTD 1902, p. 53); «Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado Lavall [...] E., con la acequia de l'*Horta de Baix* [...] y, al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho» (RTD 1904, p. 78).

Horta de Baix, camí de l'

«Camino de *Horta de Baix*» (RTD 1909, p. 140).

Antic camí.

Horta de Dalt, l' [^hɔrta ðe 'ðaɫ]

Partida situada entre el Pantano i el camí de Garcia. Aquesta partida es regava amb aigua de la mina d'Aulivero.

«... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extensión de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de *la Horta de Dal*, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a mediodía con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Veá; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi habitación, y en el Arrabal dicho del Horta, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a este por encima de dicho Barranco...» (ACRE340-62-T2-209, 1845).

«...otra pieza en la partida *Horta de Dal* conocida por Hort» (RTD 1901, p. 32); «...una pieza de tierra en la partida *Horta de Dalt*» (RTD 1902, p. 42; RTD 1904, p. 86, i RTD 1909, p. 138); «*Horta de Dalt*» (PIGC 1941, P15; RPPRV 1954, P15).

Horta de Dalt, camí de l'

«Camino de *la Horta de Dal*» (RTD 1902, p. 41).

Antic camí.

Horta de Vinebre

«Primerament, fan los hereus dels Caviques de Vinebre por tierra que.n a en *la Huerta del dito lugar*, que afruenta de la una part con carrera pública et de otra part con tierra de Alli Aliolo et de la part de sol exient con Juce Viliel et de la quarta part a sol ponient con tierra de Calema Amazit et de Alli Avencelem, medio trigo et medio ordio, medida d'Azquón. II. barcellas
Ítem, fa jafar d'en Eyca de Vinebre, alamin, con otros parcioneros por dos suertes de tierra que a en *la Huerta de Vinebre*, la...» (RCA 1416, f. 41r); «Ítem fan los herederos del Acaque, en *la Huerta de Vinebre*, afruenta con ...» (RCA 1416, f. 43v); «Ítem, faze Alli Amazit de Vinebre por un troz de tierra que ha en *la Orta de Vinebre*, afruenta...» (RCA 1416, f. 48r).

Antiga partida de terra, que podria coincidir amb la també antiga partida de terra anomenada senzillament *Horta*.

Hortes

«Otra en la partida de las *Huertas*, Huerta» (RTD 1910, p. 148).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

hortet

V. *Don Jaume*.

Hortet, lo molí de l'

[ʎo mo'li ðe ʎor'tet]

Molí situat a l'hortet de Ca Don Jaume.

Hortet de Ca Don Jaume, lo pou de l'

[ʎo 'pow ðe ʎor'ted de ka ðon 'dʒawme]

Pou situat a l'hortet de Ca Don Jaume.

Hortets, los

[ʎoz or'tets]

Horts que hi havia al costat del convent, anant cap al molí de Ruer. Actualment, hi ha construïdes algunes cases.

Hortets, barranc dels

«*Barranco de los Hortets*» (PIGC 1929, P15; PIGC 1932, P16); «*Barranco dels Hortets*» (PIGC 1941, P15).

Antic barranc que devia estar situat a prop dels Hortets.

Horts, los

[ʎo'zɔrs]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que inclou l'Horta de Dalt i l'Horta de Baix. Són un conjunt de trossos de terra petits —alguns són realment di-

minuts, la veu popular en diu que «als Horts, quan caves, poses un peu al teu i l'altre al del veí»—, on es conreen vegetals que necessiten una bona aportació d'aigua.

«... toda aque- [...] nos olivos, de siete jornales de extensión, poco más o menos, que por nuestros legítimos [...]ítulos tenemos sita dentro el término de la [...]ferida villa de Vinebre, en su partida lla[---]ada vulgarmente de les Aumedines, lindante [...] la parte de arriba con tierras de los mis[---] compradores, y de Ramon Tarrago y [...] ige a la *partida de los Huertos* de les [...]...» (ACRE340-62-T2-203, 1807); «1 pieza de tierra nombrada *Hord*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 6r, 6v, 28r, 30v, 31r, 40r, 43r, 46v, 47v, 52v, 59r, 71v i 80r). «*Les [sic] Horts*» (PIGC 1928, P11); «*Los Horts*» (PIGC 1931, P14); «*Els Horts*» (PIGC 1941, P12).

Horts, lo camí dels [tɔ ka'mitʒ ɔrs]

Camí que du del nucli de població als Horts.

«...manifestando que en el *camino de los Huertos* de esta población y término municipal...» (JPV ACRE 35, 1926).

Horts, lo pou dels [tɔ 'pow ðet'zɔrs]

Pou situat a l'Horta de Baix.

Horts, la vall dels [tɔ 'βaʎ ðet'zɔrs]

Tram de la vall de la Torre que travessa els Horts i acaba desaiguant al Riuet o Galatxo, prop de la Platja.

Hostal, ca l' ['ka tɔs'taɫ]

Casa situada al carrer del Calvari.

Ibèric

V. *Poblat I*.

Illa, l'

«*La Illa*» (PV 1919).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, coneguda avui per *les Illes*.

Illa d'Agustí Valls

«...otra isla en el río Ebro, cita la *Isla que ahora se llama de Agustín Valles* y delante del Mollons» (Capb. 1734, f. 232v); «...sobre otra *isla* que ahora se llama de *Agusti Valls*, delante de los Mollons» (CR 1771).

Antiga peça de terra a la partida de les Illes.

Illa Davant les Roques

«...en la *Illa vulgo dita Davant les Roques*, vulgo de Teixido...» (ACRE340-62-T2-170, 1748).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Baix

«*Illa de Baix*» (RTD 1902, p. 44).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Dalt

«...otra pieza de tierra conocida por *Illa de Dalt* [...] lindante [...]. Este, Galacho» (RTD 1902, p. 44).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Davant dels Mollons

«...diez jornales de tierra en la *Isla delante dels Mollons*, que linda con don Francisco Domenech y Joan Domenech» (Capb. 1734).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Domènech

«Antonio Ferrer, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Domenech*» (CR 1771, 309).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Don Joan, l'

[ʎa 'iʎa ðe ðon dzu'an]

Peça de terra a la partida de les Illes, a la vora esquerra de l'Ebre, però al terme d'Ascó, davant de la Central Nuclear.

Illa de Don Pio, l'

[ʎa 'iʎa ðe ðom 'pio]

Peça de terra a la partida de les Illes.

Illa de Joan Domènech

«...medio jornal en la *isla de Joan Domenech*, que linda con Simon Pellisser, Joseph Manuel y Joan Domenech» (Capb. 1734, f. 237v); «Y sobre un jornal de tierra en la *Ysla de Juan Domenech*» (CR 1771, 305).

Antiga peça de terra de la partida de les Illes.

Illa de Pau, l'

[ʔa 'iʎa ðe 'paw]

V. *Illa del Tau*.**Illa de Teixidor**«Cayetano Teixido, sobre una ysla en la *Ysla de Teixido*Ysabel Bernat, sobre medio jornal de tierra en la *Isla de Teixido*El mismo, sobre un jornal y medio de tierra en la *Ysla de Teixido*Miguel Viaplana, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*Mariana Muntane, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* —se la llevó el Río—Manuel Muntané, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido* —se la llebó el Río—Bautista Jornet, sobre un jornal de tierra eb la *Ysla de Teixido*El mismo, sobre medio jornal de tierra en la *Ysla de Teixido*» (*Raz.* 1787, 162).

Antiga peça de terra a la partida de les Illes. Biarnés (1988) també recull aquest topònim del capbreu OM, L. 1759 de l'AHN.

Illa del Comendant, l'

[ʔa 'iʎaʔ komen'dan]

Finca pertanyent a la partida de les Illes. Té un mas bastant gran, envoltat de pins.

Illa del Comendant, lo mas de l'

[ʔo maz ðe ʔa 'iʎaʔ komen'dan]

Mas situada a l'Illa del Comendant. Està envoltat de pins alts. Aquesta construcció de mas gran envoltat de vegetació al mig d'una illa, que sol tindre com a conreu vinya, es repetia en altres illes, com, per exemple, fins fa unes dècades, a l'Illa del Cavaller, al terme d'Ascó.

Illa del Rector«Pieza *Illa del Recto*» (RTD 1905, p. 102).

Antiga peça pertanyent a la partida de les Illes.

Illa del Senyor Domingo, l'

[ʔa 'iʎaʔ se'ɲo ðo'miŋgo]

Finca pertanyent a la partida de les Illes.

Illa del Tau, l'

[ʔa 'iʎa ðeʔ 'taw]

Finca pertanyent a les Illes, situada a la dreta del camí d'Ascó. Actualment, s'anomena *Illa de Pau*. Fa unes dècades hi havia una granja ramadera.

Illa Gran

«...otra pieza de tierra en la partida Illas, conocida por *Illa Gran* o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras» (RTD 1904, p. 82).

Antiga finca pertanyent a les Illes. A finals del segle XIX i principis del segle XX,⁵² prenent com a referència la pintura mural de ca Don Joan que reproduceix la línia ferroviària de Barcelona a Casp, existien dos illes al mig de l'Ebre, una de més gran i una altra una mica més petita. És possible, doncs, que aquests documents que se citen fessin referència a la més gran d'aquestes dos illes.

Illes, les

[te'ziʎes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, del terme de Vinebre i del terme d'Ascó. Les Illes són les terres al·luvials (d'arena molt fina i fèrtil) de l'esquerra de l'Ebre quan el riu passa entre Vinebre i Ascó. Antigament, eren illes fluvials en el sentit recte i quedaven enmig dels dos braços de riu que passaven entre Ascó i Vinebre. Posteriorment, el braç que passava per davant de Vinebre, a tocar de les cases, es va assecar i les Illes van deixar de ser illes, però el nom ha romàs.

«Acte de venda feta y firmada per Joan Torner, pagès de la villa de Vinebre, en favor de Ramon Domenech, també pagès de dita villa de Vinebre, de un tros de heretat terra campa situada y posada en lo terme de dita villa de Vinebre, en la partida de *la Illa*, per preu de trenta lliures moneda barcelonesa [...]

...partem hereditatis quam ego habeo et possideo in termino presentis villa *in partida dicta de la Illa*, confrontata ab una parte cum hereditate mei dicti Joannis Torner venditoris prediet, ab alia parte scilicet ab abio capite in hereditate Joannis Osso domicelli dicte ville, ab vro capite cum hereditate Petri Jacobi Miro agricole dicte ville et ab allio latere in flume Iberi...» (ACRE340-62-T2-165, 1650).

«... Juan Domènech, pagès de la vila de Vinebre, a dit acte pres[---] y als seus, tota aquella heretat anomenada *la Illa*, plantada de moreres, de tinguda de sis jornals, poch més o menos, que dita universitat de Vinebre tenia y possehia en lo terme de dita vila de Vinebre y prop de les muralles de dita vila, la qual afronta a sol eixent ab lo riu Ebro, a migdia, ab lo dit riu Ebro, a ponent, ab terres de Juan de Osó...» (ACRE340-62-T2-151, 1724).

«1 pieza de tierra nombrada *la Illa* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 1r, 9r, 18r, 23v, 28v, 32v, 39v, 41r, 43r, 49v, 51r, 57r, 63r, 66r, 70r, 130v, 131r i 132r); «...toda aquella pieza de tierra sita en la partida de *las Hillas*, compuesta de viña y sembradura» (RTD 1898, p. 21).

«...otra pieza de tierra en la partida partida *Illes*, conocida por *Illeta* del Valentino, de extensión un jornal» (RTD 1904, p. 73); «...otra pieza de tierra en la partida *Illas*, conocida por *Illa Gran* o Hilla, compuesta de viña, sembradura y moreras» (RTD 1904, p. 82).

52. El ferrocarril va arribar a Móra la Nova el 8 d'abril de 1891, després de l'obertura del tram Marcà-Móra que formava part del projecte de ferrocarril directe de Madrid a Barcelona.

Illeta del Valentino

«...otra pieza de tierra en la partida partida Illes, conocida por *Illeta del Valentino*, de extensión un jornal» (RTD 1904, p. 73).

Antiga peça de terra a les Illes.

Issidora, ca la

[¹ka ʎajsi¹ðora]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom més antic de *ca Josep de Martí*.

Jafar, de

«Eiça de Jafar» (PH 1349) Aeza de Jafar (Mon. 1350); «Juçi de Jafar, alamí» (Mon. 1329) fill de Juce de Jafar (Mon. 1350).

Cognom morisc registrat al segle XIV. Era el cognom d'un alamí.

Jafer

«Jafer fill de Juce de Jafar» (Mon. 1350).

Prenom morisc registrat al segle XIV.

Jaime

«*Jaime*» (PV 1919).

Topònim recollit exclusivament de font oral que sembla correspondre a un cim. Està situat al costat de la Valleta de Don Jaume, motiu pel qual és possible que faci referència al prenom d'aquest antic propietari. No sembla que hagi de tindre res a veure amb el topònim *Pla d'en Jaume*, atès que aquest està situat a la partida dels Plans.

Jan

V. **Gorrapte de J*.

Jardí

«Gabriel Jardí» (Capb. 1661, f. 169v); «Jerònima Jardí» (Capb. 1661, f. 169v); «Miquel Jardí» (Capb. 1661, f. 158v, 160r, 163v, 164r, 164v i 170r).

«Francisco Jardí» (ACRE340-62T2-194, 1754) i (CR 1771, 306 i 308).

«Pere Joan Jardí» (Amill. 1852, f. 108v).

Cognom registrat al segle XVII, XVIII i XIX.

Jardí de Baix

«pieza de tierra en la partida Jardins, conocida por *Jardí de Baix*» (JPV ACRE 44, 1919).

Antiga peça de terra.

Jardí del Mig

«partida llamada *Jardí del Medio*» (JPV ACRE 6, 1944).

Antiga peça de terra.

Jardins, los

[ʎoʒar'ðins]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al nord-oest del nucli de població, al costat de les Vuitenes, tocant d'una banda al camí de la Palma, i de l'altra, al terme d'Ascó. Hi ha, sobretot, olivers, per tant, l'origen del topònim deu tindre a veure amb alguna de les dos accepcions següents del DCVB: «a) Viver o planter d'oliverons per replantar (Alt Empordà, Garrotxa). b) Mota de terra treballada tot entorn d'una olivera quan aquesta està situada en un rost i se li ha de fer el guaret a pic d'aixa o de magall (Alt Empordà, Garrotxa).» (Alcover, 1977).

«... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenuta de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada *lo Jardí*, que linda con la carretera que va a Lérida, con la Carrerada...» (ACRE340-62-T2-156, 1777).

«1 pieza de tierra nombrada *Jardi*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 13v, 64v i 128r); «1 pieza de tierra nombrada *Jardin*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 77v); «Aquella pieza de tierra, sita en este término, conocida por Jardins, partida dels *Jardins*» (RTD 1898, p. 21).

«...toda aquella pieza de tierra sita en este término, partida *Jardins*, compuesta de viña y olivares» (RTD 1904, p. 89); «... otra en la partida *Jardi*» (RTD 1910, p. 149).

Jardins de Dalt

«partida llamada *Jardins de Dalt*» (JPV ACRE 6, 1944).

Antiga peça de terra.

Jaume

V. Don J., *En J. Més Amunt, *En J. Més Avall, *Gorrapte de Don J.*, *Hortet de Ca Don J.*, *Pla d'en J., *Sénia de J. Perot*, *Valleta de Don J.*

- Jaume del Ros, ca** [ˈka ˈʒawmɐɫ ˈros]
Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *cal Marxant*.
- Jaume el Nen, ca** [ˈka ˈʒawmɐɫ ˈnɛn]
Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca Carmeta del Cassino*.
- Jaume Perot, los àlbers de** [ʔoz ˈawβinz ðe ˈʒawme peˈrɔt]
Arbreda de grans exemplars de *Populus alba*.
- Jaume Perot, lo molí de** [ʔo moˈti ðe ˈʒawme peˈrɔt]
Antic molí situat a les Sénies, al límit amb el terme d'Ascó, actualment en queden les runes. És en aquest molí on el bandit Isidre Teixidó, altrament anomenat *lo Barbut de Vinebre*, va assassinar el vinebrà Jaume Servelló.
- Jaume Vila, ca** [ˈka ˈʒawme ˈβiɫa]
Casa de la travessera del Calvari.
- Jep, ca** [ˈka ˈʒɛp]
Aquest nom el duen dos cases diferents. Una casa està situada a la plaça del President Lluís Companys. I l'altra, a la travessera de Sant Miquel.
- Joan**
V. Don J., Illa de Don J., Oncle J. del Menyo, Valletà de J. de Martí.
- Joan de Bieto, ca** [ˈka ʒuˈan de βiˈeto]
Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó. També rep el nom de *ca la Sorda*.
- Joan de Bieto, l'obac de** [ʔawˈβag de ʒuˈan de βiˈeto]
Finca dels Gorraptes, situada al límit on comencen les Pereroles.
- Joan de Felico, ca** [ˈka ʒuˈan de feˈtiko]
Casa situada al carrer del Forn. També és anomenada *ca Cisquet del Blaió*.
- Joan de Jordi, ca** [ˈka ˈʒuˈan de ˈʒorði]
Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca la Tia Generossa la Santa*.
- Joan de la Mirona, ca** [ˈka ʒuˈan de ʔa miˈrona]
Casa situada al carrer del Forn.

Joan de Martí, ca ['ka ʒu'an de mar'ti]
Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Joan de Pepe, ca ['ka ʒu'an de 'pepe]
Casa situada al principi del carrer de Sant Miquel. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1843.

Joan de Xop, ca ['ka ʒu'an de 'tʃop]
Dos cases reben aquest nom. Una està situada al Castell, al carrer de Lleida, i l'altra, al carrer de Sant Miquel.

Joana
«Joan Gonzales Ferré (Joana)» (RTD 1903, p. 69).
Àlies de Joan Gonzales Ferré.

Joanet, la botiga de Cal [ʎa βo'tiya ðe 'kaʎ dʒua'net]
Botiga situada al carrer Nou.

Joanet, cal ['kaʎ dʒua'net]
Casa situada al final del carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca Picardies*.

Joansant
V. Gorrapte de J., Muga de J.

Joansant, lo molí de [ʎo mo'ti ðe ʒuan'san]
Molí que estava situat a la travessera del «Matadero». Actualment hi ha un magatzem.

Jordà [dʒor'ða]
Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Era força abundant en aquells segles, i encara és viu actualment. També és recollit com a nom de casa.

«Agustí Jorda» (*Raz.* 1787, 85, 86, 87 i 88), (ACRE340-62-T2-150, 1777) i (CM 1793, f. 2v); «Francisco Jorda de Jayme» (Capb. 1734, f. 235r) i (*Raz.* 1787, 92); «Joan Jorda» (*Raz.* 1787, 94); «Joan Jorda de Joan» (Capb. 1734, f. 236r); «Maria Antònia Jordà» (*Raz.* 1787, 86); «Miquel Jordà y Cervello» (*Raz.* 1787, 81 i 89). «Joan Jordà y Ferre» (ACRE340-62-T2-202, 1805); «Francisco Jordà» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 76r) i (Amill. 1852, 3v); «Josep Jordà» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 21r).

«Agustina Jordá Serra» (RTD 1905, p. 928) i (Òbit 1918); «Aleix Jorda Argilaga» (Lli. 1939, f. 2v); «Francisca Jorda Costa» (Lli. 1939, f. 1v); «Josep Jorda Argilaga» i «Manuel Jorda Argilaga» (Lli. 1915); «Miquel Jordá Argilaga» (RTD 1907, p. 122) i (Òbit 1925); «Ramon Jordá Vila» (RTD 1901, p. 30 i 32), (RTD 1904, p. 88) i (RTD 1905, p. 93); «Rosa Maria Jordá Gonzalez» (Bapt. 1920).

Jordà, ca [¹ka ʒor'ða]

Dos cases reben aquesta denominació. Una està situada al carrer Major. I l'altra, al carrer del Riu. La del carrer Major també rep el nom de *ca Maria del Sinaro*.

Jordi

V. *Joan de J.*, *Morena de J.*, *Pep de J.*, *Tereseta de J.*, *Teresina de J.*

Jordi, ca [¹ka 'ʒorði]

Casa situada al carrer de l'Horta. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804. També rep els noms de *ca Miquel de Romero* i *ca Tereseta de Jordi*.

Jordi del Racó, ca [¹ka 'ʒorðiɫ ra'ko]

Casa situada al carrer del Forn, just on fa racó.

Jornet¹

V. *Ramon J.*

Jornet² [dʒor'net]

Cognom registrat als segles XIV, XV, XVII, XVIII, XIX i XX. Era força abundant en aquells segles, i encara és viu actualment.

«Jornet» (PH 1349); «Domingo Jornet» (PH 1349) i (Mon. 1350);⁵³ «Pere Jornet» (Mon. 1329) i (PH 1349); «Remó Jornet» (Mon. 1329).

«Pere Jornet» (RCA 1416, f. 50r).

«Bartomeu Jornet» (Capb. 1607, f. 106v); «Gabriel Jornet» (Capb. 1661, f. 170v); «Joan Jornet» (Capb. 1607, f. 107v i 108r) i (Capb. 1661, f. 156v i 170v).

«Bartomeu Jornet» (Capb. 1734, f. 236r i 237r); «Francisco Jornet» (*Raz.* 1787, 95).

«Baltasar Jornet» (PPSJB 1817), (ACRE340-62-T2-205, 1815), (ACRE340-62-T2-211, 1846) i (Amill. 1852, f. 54r i 60r); «Catalina Jornet» (PPSJB 1817);

«Francisco Jornet» (ACRE340-62-T2-211, 1846); «Jaume Jornet» (Amill. 1852, 106r, 124v i 103v); «Joan Jornet» (Amill. 1852, f. 113v i 124v); «Josep Jornet»

(ACRE340-62-T2-202, 1805) la viuda de (Amill. 1852, f. 93v) i (Amill. 1852, f. 107v, 112r, 112v i 118r); «Josep Jornet Pava»⁵⁴ (Amill. 1852, f. 126v); «Ramon

53. Fill de Pere.

54. *Pava* deu ser un renom o àlies.

Jornet» (Amill. 1852, f. 113v i 124r); «Marià Jornet» (RTD 1898, p. 27); «Marià Jornet Serrano» (RTD 1898, p. 24); «Teresa Jornet» (PPSJB 1817). «Genari Francisco Jornet Teixidó» (Bapt. 1925); «Francisco Jornet Maranco» (Matrim. 1921) i (Bapt. 1925); «Josep Jornet Miró» (RTD 1903, p. 63), (Bapt. 1925) i (Òbit 1925); «Maria de la Concepció Jornet Pros» (Bapt. 1921); «Miquel Jornet Gonzales» (RTD 1903, p. 84); «Miquel Jornet Viaplana» (RTD 1903, p. 63); «Ramon Jornet Maranco» (Matrim. 1919); «Ramon Josep Jornet Viaplana» (Bapt. 1920).

Jose, ca la [ˈka ʎaˈ ʒoze]

Casa situada a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes.

Josep de Martí, ca [ˈka ʒuˈzɛb de marˈti]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom més recent de *ca la Issidora*.

Josep de Salamé, carrer de

«*José de Salamé*» (Reg. fisc. 1894).

Antic carrer. Es desconeix a qui feia referència.

Juanito de Marta, ca [ˈka ɣwaˈnito ˈmarta]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó, al costat dels Trullets.

Juanito del Manet, ca [ˈka ɣwaˈnitoɫ maˈnet]

Dos cases reben aquesta denominació. Una està situada al carrer del Forn. I l'altra, al carrer de Sant Miquel.

Juanito el Coix, ca [ˈka ɣwaˈnitoɫ ˈkojʃ]

Casa del carrer de la Torre.

Julia

«Jaume Julia» (Amill. 1852, f. 81r).

Cognom registrat al segle XIX.

Jumet

«Alli Jumet» (RCA 1416, f. 41r i 41v).

«Gabriell Jumet» (*Fog.* 1553).

Cognom morisc i cristià registrat als segles XV i XVI.

Laplana

«Anna Laplana Gonzales» (RTD 1905, p. 100).

Cognom registrat al segle xx.

Leli

V. *Pep de L.*, *Roseta de L.*, *Valletà de Pep de L.*

Leli, ca [ˈka ˈɫɛti]

Dos cases tenen aquesta denominació. Una és al carrer Major, i l'altra, al carrer de Serra.

Leli, lo corral de Ca [to koˈraɫ de ˈka ˈɫɛti]

Corral situat al carrer de les Eres.

Leona

«na Leona» (Mon. 1350).

Prenom femení registrat al segle xiv.

Lira

V. *Frasisca la L.*, *Pepo de la L.*

Lira, ca la [ˈka ɫa ˈliɾa]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Lladres, lo barranquet dels [to βaraŋˈked deɫz ˈɫaðres]

Barranc situat, prop del nucli urbà, a la drete del camí de Cabacés venint de Vinebre.

Llebra, ca la [ˈka ɫa ˈɫeβɾa]

Casa situada a la travessera del Calvari. Al document JPV ACRE 53, 1896, es troba referència de «Rosa Tarragó (á) *Llebra*».

Lleida, camí de

«...camino de Lérida llamado de las Mugas» (RTD 1903, p. 63).

Camí que va de Vinebre a Lleida, l'inici del qual coincideix amb l'actual carrer de Lleida, va cap als Valletans i les Vallosseres fins a sortir del terme per la Valleta de Don Jaume. També és anomenat *carretera de Lleida*, lloc d'on arranca el camí de les Muges.

Lleida, lo carrer de

[l̥o ka're 'ʎejðə]

Carrer que va des de la travessera de Pau Casals cap al Castell. Coincideix amb l'inici de l'antic camí de Lleida, el qual, al seu torn, també és anomenat *carretera de Lleida*.

«Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las *calles* del Horno, Portal, Huerta, *Lérida*, Serra, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894).

«*Calle de Lérida*» (RTD 1901, p. 30), (RTD 1902, p. 41), (RTD 1903, p. 63), (RTD 1906, p. 116) i (RTD 1908, p. 130).

Lleida, carretera de

«... aquella piesa de tierra hierma y maturnal, de tenuta de siete jornales de tierra, poco más o menos, que por nuestros justos títulos poseemos, cita dentro el término de la presente dicha villa, en su partida vulgarmente llamada lo Jardí, que linda con *la carretera que va à Lerida*, con la Carrerada...» (ACRE340-62-T2-156, 1777).

«...Toda aquella pieza de tierra plantada de olivos, almendras, y viña, de seis jornales de cultivo de estención, poco más o menos, situada dentro el término de esta villa y partida llamada vulgarmente de les Vuitenes, lindante por la parte de oriente con el camino público que dirige a la villa de la Palma; a mediodía, con tierras de la propia Doña Teresa, y de Josef Viñes del pueblo de la Vilella Alta; a poniente, con *la carretera dicha de Lleyda*...» (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Antiga carretera. També és anomenada *camí de Lleida*.

Lletxa

«Àgueda Lletxa» (ACRE340-62-T2-148, 1624); «Gabriel Llecha» (Capb. 1607, f. 111r) i (ACRE340-62-T2-148, 1624); «Josep Lletxa dit d'Àgueda» (ACRE340-62-T2-148, 1624).

«Lecha de Cabases» (Amill. 1852, f. 100v).

Cognom registrat als segles XVII i XIX. Un dels individus que el portava era anomenat sense prenom i amb indicació del poble d'origen: «Lecha de Cabases» (Amill. 1852, 100v). Les formes amb què s'ha recollit són *Llecha*, *Lletxa* i *Lecha*.

Lloba

V. **Plana de la L*.

Llorenç

«Andreu Llorens» (Amill. 1852, f. 94v).

Cognom registrat al segle XIX, amb la forma *Llorens*.

Lluís

V. *President L. Companys*.

Lluís de Bieto, ca

[¹'ka ɫu'iz ðe βi'eto]

Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó.

Lois

«Pere Lois» (Capb. 1558, f. 16r i 16v).

Cognom registrat al segle XVI.

Lolita de Daniel, ca

[¹'ka ɫo'tita ða'niel]

Casa situada al carrer de les Eres.

Lolita de Macià, ca

[¹'ka ɫo'tita masi'a]

Casa situada al carrer de les Eres.

Loscós

[¹'loskos]

«Emília Loscos Mollá» (Lli. 1939, f. 1v).

Cognom registrat al segle XX. Va ser testimonial, quant a abundància, però encara és viu actualment.

Lucia

V. *Anita de L.*

Macià¹

V. *Francesc M., Lolita de M.*

Macià²

«Antoni Macià àlies Castellbell» (Capb. 1558, f. 15r, 20r, 20v, 21r, 27r i 30r);

«Guillem Macià» (Capb. 1558, f. 17v, 18r, 18v, 19r, 22v, 23r, 27r, 28v i 29v).

«Guillem Massia» (Capb. 1734, f. 229r).

Cognom registrat als segles XVI i XVIII, amb les formes *Macià* i *Massia*. També és recollit com a nom de casa.

Macià, ca

[¹'ka masi'a]

Casa situada al carrer del Portal.

Macip¹

V. *Comellar de M.*

Macip²

[ma'sip]

Cognom registrat als segles xv, xvi, xvii, xviii xix i xx. És un cognom força abundant en aquells segles, i encara és viu actualment. Les formes amb què s'ha recollit són *Macip* i *Masip*. També forma part d'un nom de casa.

«Antoni Macip» (RCA 1416, f. 45r); «Berenguer Macip» (RCA 1416, f. 43r); «Johan Macip» i «Pere Macip» (*Fog.* 1497).

«Pere Macip» (*Fog.* 1553), «Pere Macip àlies Pobill» (*Fog.* 1553), (Capb. 1558, f. 14v, 16r i 16v), (Con. 1562, f. 236r) i (Capb. 1607, f. 99r).

«Esperança Macip»⁵⁵ (Capb. 1661, f. 161r); «Joan Macip» (Capb. 1607, f. 105r i 108v) i (Capb. 1661, f. 154v, 155r, 160r i 170r); «Joan Macip, àlies Clauell» (Capb. 1607, f. 108v); «Mateu Macip» (Capb. 1639, f. 18r) i (Capb. 1661, f. 158v); «Miquel Macip» (Capb. 1607, f. 98r, 98v, 100v, 102r, 104r i 104v), (ACRE340-62-T2-148, 1624) i (Capb. 1661, f. 161r); «Pere Macip» (ACRE340-62-T2-157, 1614), (ACRE340-62-T2-148, 1624), (ACRE340-62-T2-159, 1628) i (Capb. 1661, f. 158r, 158v i 160r).

«Joan Macip» (ACRE340-62-T2-261, 1715) i (Capb. 1734, f. 213r); «Maria Macip» (Capb. 1734, f. 213r); «Miquel Macip» (*Raz.* 1787, 84).

«Agustí Masip» (Amill. 1852, f. 97v); «Antoni Masip» (Amill. 1852, f. 92v); «Francisca Macip» (PPSJB 1817); «Francisco Masip» (Amill. 1852, f. 129r); «Jaume Masip» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 120v); «Joan Masip» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 4v, 33r, 108r, 120r i 123v); «Josep Masip» (Amill. 1852, f. 97r, 106v i 117v); «Miquel Macip» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-208, 1842); «Pau Masip» (Amill. 1852, f. 110v); «Ramon Masip» (Amill. 1852, f. 122v); «Rosa Macip» (PPSJB 1817); «Teresa Macip» (PPSJB 1817); «Tomàs Masip» (Amill. 1852, f. 96v).

«Francisca Masip Grau» (Òbit 1922); «Francisco Masip Veá» (Matrim. 1918); «Joan Masip Esquirol» (Òbit 1925); «Joan Masip Pros» (Matrim. 1919); «Joan Masip Tarragó» (RTD 1903, p. 69) i (RTD 1904, p. 88); «Josep Masip Esquirol» (Matrim. 1918) i (Òbit 1918); «Maria Masip Sentís» (RTD 1903, p. 63); «Maria Masip Tarragó» (Matrim. 1918); «Ramon Masip Viaplana» (RTD 1902, p. 45); «Ramon Joan Masip Bieto» (Bapt. 1922); «Teresa Masip Esquirol» (Matrim. 1919) i (Lli. 1939, f. 2r).

Macip, ca

[ˈka ma'sip]

Hi ha dos casos que duen aquest nom: una, al carrer Nou, i una altra, al carrer del Forn. Aquesta darrera també rep el nom de *ca Paradell*.

55. Filla de Miquel Macip.

Maçó

«Joan Maçó» (PH 1349).

Cognom registrat al segle XIV.

Maçuna

«Maçuna, filla d'en Aydona» (Mon. 1350).

Prenom femení morisc.

Madres, ca les

[¹ka tɛz ¹maðres]

Es tracta d'una altra denominació del convent de la companyia religiosa de Santa Teresa de Jesús, fundada per Enric d'Ossó.

Madrilla, ca

[¹ka ma¹ðriʎa]

Casa situada al carrer del Riu.

Mafes

V. *Elisabet de les M.*

Mafo, cal

[¹kaʎ ¹mafo]

Dos cases són anomenades d'aquesta manera. Una està situada al carrer del Riu. I l'altra, al carrer de les Eres.

Mafoma

«Mafoma fyl de Juçi Vilell» (Mon. 1329).

Prenom morisc masculí registrat al segle XIV.

Magdalena

«Magdalena de Joannis Domenjo» (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Prenom femení.

Maimó

«Pere Joan Maymó» (Amill. 1852, f. 125r).

«Jaume Maimó Sangenís» (RTD 1901, p. 38).

Cognom registrat als segles XIX i XX. Amb les formes *Maymó* i *Maimó*.

Major, lo carrer

[to ka're maj'ʒo]

Carrer que, juntament amb el carrer del Forn, conforma la Viladins. Va del Perxi als Portellets.

«...un perche cubert que està continguo a sa casa y travessa tot *lo carrer Major*» (Capb. 1607, f. 98r).

«...sobre una casa en la villa de Vinebre, de donde es vecino [Ramon Domènech], en la *calle Mayor* confrontante con Agustín Jordà...» (*Raz.* 1787, 86); «...un sobrepasador en la *calle Maior* de Vinebre, que pasa de una casa a otra...» (*Raz.* 1787, 87).

«...de tota aquella casa que tenían por indiviso, y en unión con nosotros los otorgantes, situada dentro la presente villa, en su calle llamada del Forn, lindante por entero; por delante, con otra calle; detras, con casa de Mariano Gonzales; de un lado, con corral de Miguel Carim; y, de otro lado, con otra casa de éstos y nuestra situada dentro la presente villa, en su *calle* llamada *la Majó*...» (ACRE340-62-T2-7, 1829).

«Una pieza de tierra situada en este término, conocida por Senieta, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la *calle Mayor*; Este, con la calle del Calvario y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado» (RTD 1904, p. 71).

Major, plaça

«...una casa en la *plaza Mayor*, instalada con el número 5» (JPV ACRE 24, 1881).

Segons la informació del document, es referia a l'actual *plaça de la Constitució*, ja que s'hi afirma que, per darrere, la casa toca al carrer de Serra.

Malló

V. **Arena i M.*

Malló del Forneret, lo

[to ma'ʎo ðeɫ forne'ret]

Peça de terra a la partida dels Mallons.

Malló del Manet

[to ma'ʎo ðeɫ ma'net]

Peça de terra a la partida dels Mallons.

Mallols, los

[toz ma'ʎoɫs]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al costat de la partida dels Pedruscalls, on actualment es conrea ametllers i olivers. Podria ser que antigament s'hi hagués conreat vinya, però no s'ha pogut documentar, ja que la

definició del genèric *malló* és, entre altres coses: «1. Plançó de cep; cep jove, el primer any que és plantat (or., occ., val., bal.). 2. Vinya jove, el primer any que és plantada. [...] **Plantar a mallol**: plantar els ceps de manera que hi hagi igual distància d'una tira a l'altra que d'un cep a l'altre de la mateixa tira (Gandesa). ETIM.: del llatí MALLĒ LU, 'martellet', 'rebrot de sarment'.» (Alcover, 1977).

«Carta de venda feta i firmada per Joseph Lletxa, dit d'Àgueda, pagès de Vinebre en nom propi i com hereu de sa mare, Àgueda Lletxa, i Gabriel Lletxa, son germà, de Vinebre, quondams habitant en Flix, en favor de l'honorable Mateu Martí, pagès de dit lloch de Vinebre, habitant, i qui ell voldrà per a sempre de tota aquella heretat que està situada en lo terme de Vinebre, en la partida dita dels Mallols, terra campa, per preu de [...] Totam illam hereditatem meam quam ego habeo et possideo dictis nominibus meis justis et legitimis titulis scitum in termino loci de Vinebre *in parte dita dels Mallols* terra campa affrontatam, et terminatam ex una parte cum Petro Pepio et de alia parte cum Gaspere Domenech, et de alia parte cum Michaelle Macip, et vobis cum dictum emptori...» (ACRE340-62-T2-148, 1624).

«...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenida de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y *en la partida vulgarmente llamada los Mallols*, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Martí; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el Camino de la Torre, y de la Sud» (ACRE340-62-T2-195, 1759).

«...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el camino vulgarmente llamado de la Torre, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en *la partida nombrada dels Mallols* término de la referida villa de Vinebre» (ACRE340-62-T2-213, 1845).

«*Mallols*» (PIGC 1928, P11).

Mallols i Aumedines

«Otra pieza de tierra situada en la partida *Mallols y Aumedines*, conocida por Aumedines» (RTD 1905, p. 109).

Antiga partida també anomenada, en les fonts escrites, *Aumedines i Mallols*.

Mallonet

«Una pieza de tierra en la partida *Mallonet*, de sembradura, de extensión 18'25 áreas. Linda al N. y E. con el camino de Ascó, S. con río Galacho y O. con José

de Ossó Catalá. La partida es Arenas, conocida por *Mallonet* como se ha dicho» (RTD 1910, p. 149).

Antiga partida de terra que, pel que diu el document, correspon als actuals Mallons.

Mallons, los

[ʎoz ma'ʎons]

Partida de terra que és a prop del molí de Ruer. Segurament el nom d'aquesta partida deu tindre a veure amb el procés de preparació del cànem, ja que el *malló* és una «peça de les gramadores que serveix per a aixafar el cànem damunt el canal, pujant i baixant (Balaguer). Etim.: derivat de *mall* (art. 1)» (Alcover, 1977).

«Sobre diez jornales de tierra en la Ysla de delante *los Mallons*, confrontante con el otro confesante y con el Dr. Dn. Ramon Domenech y Guau»⁵⁶ (*Raz.* 1787, 82).

Manel

V. *Gorrapte de Pere M.*, *Muga de Pere M.*, *Pere M.*

Manel de l'Aleixa, lo mas de

[ʎo 'maz ðe ma'neʎ de ʎa'ʎejʃa]

Maset situat als Gorraptes.

V. t. *Gorrapte de M. de l'A.*

Manela, ca la

['ka ʎa ma'neʎa]

Casa situada al carrer de les Eres. L'arquitecte d'aquesta casa era Albert Viaplana Veà.

Manero¹

V. *Mercè de M.*

Manero²

[ma'nero]

«Josep Manero» (Amill. 1852, f. 87r).

Cognom registrat al segle XIX. La seua incidència només és testimonial en aquest segle, però encara és viu actualment.

56. Trobem aquesta anotació; tanmateix pensem que podria tractar-se d'una errada en la qual es confon *Mollons* amb *Mallons* i que, per tant, hauria de dir: «Ysla delante los Mollons», ja que en el mateix capbreu no es torna a trobar en cap altre cas i, per contra, localitzem a RZ 1787, 159 una «Ysla delante dels Mollons», o «Ysla de los Mollons» a CR 1771, 303, «en la Ysla dels Mollons» a CR1771, 308, sempre en terme d'Ascó.

- Manescal, cal** ['kaʃ manes'kaʃ]
Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca l'Eugénio*.
- Manescal, la pallissa de Cal** [ʔa pa'ʎisa ðe kaʃ manes'kaʃ]
També se'n deia *el corral del Colomer*. Pallissa que hi havia a les Eres.
- Manet**
V. Juanito del M., Malló del M.
- Manet, cal** ['kaʃ ma'net]
Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.
- Manet, lo corral del** [ʔo ko'raʃ deʔ ma'net]
Era un corral, amb pallissa, situat al Malló. Ja no existeix.
- Manet, lo mas del** [ʔo 'maz ðeʔ ma'net]
Era un mas situat a les Mugues.
- Mani** ['mani]
Cognom registrat al segle xx. Encara és viu actualment.
«Andreu Mani Esquirol» (Matrim. 1925); «Joan Marià Mani Vila» (Bapt. 1926)
i (Òbit 1926); «Marià Mani Pros» (Òbit 1923).
- Mano**
V. Miquel del M.
- Mano, cal** ['kaʃ 'mano]
Dos cases porten aquest mateix nom: una està situada a la plaça del President Lluís Companys, i l'altra està situada a la travessera de Sant Miquel. A la primera, la dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1891.
- Mano, lo corral de Cal** [ʔo ko'raʃ de 'kaʃ 'mano]
Corral situat al carrer de les Eres.
- Mano, la cova del** [ʔa 'koβaʃ 'mano]
Balma situada a les Mugues. Entre la Muga de Biscaia i la de Pere del Blaió.

Manuel

«Josep Manuel» (Capb. 1734, f. 225r, 236r i 237v).

Cognom registrat al segle XVIII.

Manuel, ca

[¹'ka manu'ɛt]

Casa situada a la plaça del «Matadero». Hi havia el darrer forn de pa de la vila, que va tancar a principis d'aquest segle.

Manuel, lo corral de Ca

[to ko'raɫ de 'ka manu'ɛt]

Corral situat a la plaça de l'Ajuntament.

Manyano, cal

[¹'kaɫ ma'ɲano]

Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1719.

Maranco

«Eulàlia Maranco Campos» (Bapt. 1925) i (Òbit 1925).

Cognom registrat al segle XX.

Marc¹

V. **Pla de M.*

Marc²

«Lluís Marc» (Capb. 1558, f. 16r, 16v, 18r, 21v, 23r, 24r, 27r, 28v, 29r, 29v, 31v i 32r).
«Bartomeu March» (Capb. 1639, f. 13r); «Lluís Marc» (Capb. 1607, f. 96v i 106v); «Maria March» (Capb. 1607, f. 110v); «Mateu March» (Capb. 1607, f. 99v, 102v, 103r, 104v, 106v, 107v, 108r, 110v i 111r) i (Capb. 1639, f. 20r).

Cognom registrat als segles XVI i XVII, amb les formes *Marc* i *March*.

Marcó

«Josep Marcó» la viuda de (Amill. 1852, f. 110r).

Cognom registrat al segle XIX.

Mare de Déu, l'oliver de la

[¹ɫawɫi'βe ðe ɫa 'mare ðe 'ðew]

Oliver (*Olea europaea*) centenari, situat als Jardins. Vegeu què n'explica la veu popular a l'entrada *Dotze Apòstols*. Una altra explicació popular del nom es refereix a la forma del tronc, que recorda el mantell amb què se sol representar la Mare de Déu.

Mare de Déu de la Vall, barranc de la

«Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall, conocida por Siviques [...] Lindante [...] S. con las de D. Adolfo de Martí y con *el barranco de la Mare de Déu de la Vall*, E. con el camino de Garcia y O. con el Galacho» (RTD 1903, p. 82).

Antic barranc.

Maria

V. *Enriqueta de M. Pepe, Quico M., Tia M.*

Maria de Cintet, ca

[¹ka ma¹ria sin¹tet]

Casa situada al carrer de Lleida.

Maria del Pastor, ca

[¹ka ma¹riaʔ pas¹to]

Casa situada a la plaça del Rei. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1605. I en un dels laterals de la casa, el que queda sota el Perxi, n'hi ha una altra que indica 1606. La memòria popular recorda que hi hagué un convent masculí en temps immemorials.

Maria del Sinaro, ca

[¹ka ma¹riaʔ si¹naro]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Jordà*.

Marianeta, ca

[¹ka maria¹neta]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Marianna

«Marianna» (ACRE340-62-T2-164, 1648).

Prenom femení.

Mariano de Bieto, ca

[¹ka mari¹ano βi¹eto]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També és anomenada *ca la Pili de Bieto*.

Mariano de Butxaca, ca

[¹ka mari¹ano βu¹tʃaka]

Casa situada a la travessera del Calvari.

Marieta

V. *Tia M. del Baster, Tia M. del Perxi*.

Marina, lo mas de [ʎo 'maz ðe ma'rina]
Maset situat a les Mugues.

Màrio, ca ['ka 'mario]
Casa situada al carrer Nou.

Marta
V. *Juanito de M.*, *Muga de M.*

Marta, ca ['ka 'marta]
Casa situada al carrer Major. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1788.

Marta, la cova de [ʎa 'kɔβa ðe 'marta]
Balma situada a la Muga de Marta, al nord del salt del Rai.

Martí¹
V. *Joan de M.*, *Josep de M.*, *Muga de M.*, *Ramon de M.*, *Sénia de M.*, *Valletà de Joan de M.*

Martí² [mar'ti]
Cognom registrat als segles xv, xvi, xvii, xviii xix i xx. Era molt abundant en aquells segles, i encara és viu actualment. Ha estat recollit amb les formes *Marti* i *Martí*. Actualment, també és un nom de casa.

«Barthomeu Martí» (*Fog.* 1497).

«Bartomeu Martí» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 2r, 13r i 13v); «Mateu Martí» (Capb. 1558, f. 4v, 13r, 14r, 23r, 24r, 28v, 29r i 32v).

«Bartomeu Marti» (ACRE340-62-T2-163, 1647), (ACRE340-62-T2-168, 1662), (Capb. 1639, f. 15v, 19r i 19v) i (Capb. 1661, f. 153v, 159v, 166v i 170v); «Jaume Martí» (Capb. 1607, f. 106r); «Lluc Martí» (Capb. 1607, f. 96v i 110v); «Mateu Marti» (Capb. 1607, f. 88v, 96r, 99v, 100r, 100v i 106v), (ACRE340-62-T2-148, 1624) i (ACRE340-62-T2-159, 1628).

«Francisco Marti» (*Raz.* 1787, 81); «Joan Marti» (ACRE340-62-T2-261, 1715), (Capb. 1734, f. 217r, 226v i 238r), (CR 1771, 302, 304, 309) i (CM 1793, f. 2v); «Joan Martí, pagès» (Capb. 1734, f. 212v i 214r); «Joaquim Marti» (*Raz.* 1787, 83); «Josep Marti» (CR 1771, 302), (*Raz.* 1787, 80, 81, 83, 84 i 86) i (CM 1793, 2v); «Llúcia Marti» (Capb. 1734, f. 233v), (CR 1771, 308 i 309) i (*Raz.* 1787, 308 i 309); «Maria Antònia Marti» (CM 1793, f. 2v); «Miquel Joan Marti» (ACRE340-62-T2-156, 1777) i (*Raz.* 1787, 90 i 94); «Pau Marti» (ACRE340-62-T2-195, 1759), (Capb. 1734, f. 216r, 224v i 235r), (CR 1771, 302, 303, 309) i (*Raz.* 1787, 86); «Ramon Marti» (*Raz.* 1787, 81).

«Bernarda Marti» (ACRE340-62-T2-207, 1831); «Francisca Marti» (ACRE340-

62-T2-207, 1831); «Francisco Marti» (PPSJB 1817); «Florentina Marti» (PPSJB 1817); «Josep de Martí» (RTD 1898, p. 21 i 22); «Miquel Joan Marti» (ACRE340-62-T2-199, 1803), (ACRE340-62-T2-203, 1807) i (ACRE340-62-T2-207, 1831); «Maria Antònia Marti» (ACRE340-62-T2-202, 1805); «Ramon Marti» (PPSJB 1817); «Teresa Marti» (ACRE340-62-T2-207, 1831).
 «Adolfo de Martí y Castellví» (RTD 1904, p. 71); «Josep de Martí y Cardañas» (RTD 1903, p. 87); «Teresa Martí y de Castellví» (RTD 1905, p. 109).

Martí, ca [ˈka marˈti]

Casa situada al carrer del Forn, cantonada amb el carrer Major. Actualment, la façana de la casa dona a l'avinguda d'Enric d'Ossó, però antigament, donava al carrer del Forn; allí hi ha un escut de pedra on consta 1706, any probable de la construcció de la casa.

Martí, l'era de [ˈta ˈera ðe marˈti]

Era situada a l'esquerra del camí de les Mugues, als Planots.

Martí, la vall de [ˈta ˈβaɫ de marˈti]

Tram de la vall dels Gorraptes, tocant al terme d'Ascó.

Martí de Carmeta, ca [ˈka marˈti ðe karˈmeta]

Casa situada al carrer de la Torre.

Martins

V. **Muga dels M.*

Martins, racó dels

«una finca denominada *Racó dels Martins*, partida del Gorraptes, término de Vinebre» (JPV ACRE 12, 1890).

Antiga finca.

Marxant, cal [ˈkaɫ marˈtʃan]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca Jaume del Ros*.

mas

V. *Animer, Ater, *Benjamí, Biscaia, Cabirons, Cabirons de Ca Fornera, Capitana, Clauetes, Conde, Covera, *Eixalella, Eixalello, Escrivà, *Framut, Illa del Comendant, Manel de l'Aleixa, Manet, Marina, Miranda, Negret, *Ossó, Pava, Pelat, Pepet, Pepo, Pepo de la Lira, Pere Manel, *Perrilla, *Poquet, Racó del Moro, Ramon de la Menya, Romero, Sanç, Sandinyo, Serra, *Silo, *Te, Xatxo, *Xitxurrín.*

Masdéu

[maz'ðew]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Era força abundant al segle XX, i encara és viu actualment.

«Miquel Masdeu» (Amill. 1852, f. 45v).

«Agnès Masdeu Monclús» (Bapt. 1920); «Enric Masdeu Carim» (RTD 1905, p. 99); «Feliciana Masdeu Palos» (RTD 1903, p. 62); «Filomena Masdeu Monclús» (Òbit 1918) i (Lli. 1939, f. 1v); «Francisca Masdeu Carim» (RTD 1915, p. 189), (Matrim. 1918) i (Òbit 1921); «Francisca Masdeu Tarragó» (Matrim. 1923); «Jaume Masdeu Tafall» (RTD 1903, p. 58); «Joan Masdeu Palos» (Matrim. 1918) i (Lli. 1939, f. 3r); «Irene Masdeu Gonzales» (Lli. 1939, f. 3r); «Francisca Masdeu Tarrago» (Lli. 1939, f. 3r); «Miquel Masdeu Carim» (Lli. 1915) i (Lli. 1939, f. 2v); «Miquela Masdeu Carim» (RTD 1917, p. 193); «Pere Joan Amadeu Masdeu Monclús» (Bapt. 1923); «Ramon Masdeu Argilaga» (RTD 1903, p. 58), (RTD 1915, 189) i (Matrim. 1918); «Ramon Masdeu Monclús» (Bapt. 1919); «Rosa Masdeu Gonzalez» (Matrim. 1921).

Mata, l'obaga de la

[ɫaw'βaɣa ɫa 'mata]

Tros de terra situat més amunt del mas de l'Animer, a la vall dels Gorraptes, a l'alçada del Gorrapte de Pepet d'Estivill.

«Matadero», lo

[ɫo mata'ðero]

Antic escorxador. Es tirà a terra i s'hi feu la seu de l'Ajuntament que substituï la Casa de la Vila. I quan la seu de l'actual Ajuntament va passar al Cassino, es convertí en el casal cultural. Actualment, amb el condicionament de ca Don Joan, ja ha perdut aquesta funció.

«Matadero», la plaça del

[ɫa 'pɫasaɫ mata'ðero]

Plaça on conflueixen el carrer Nou, el carrer de la Torre i la travessera del «Matadero».

«Matadero», la travessera del

[ɫa traβe'seraɫ mata'ðero]

Travessera que va des del carrer del Cementiri fins al carrer de la Torre.

Mateu

«Mateu de na Tollosa» (Mon. 1329).

Prenom masculí.

Matia

«Guillem Mathia» (*Fog. 1553*).

«Antoni Matia» (Capb. 1607, f. 103v i 106v); «Guillem Matia» (Capb. 1639, f. 18r) i (Capb. 1661, f. 162v); «Toni Matia» (Capb. 1607, f. 97r i 104r).

Cognom registrat als segles XVI i XVII, amb les formes *Mathia* i *Matia*.

Maties

«Antoni Matias» (*Fog. 1553*).

Cognom registrat als segles XVI i XX, amb la forma *Matias*.

Mauri

[¹mawri]

Cognom registrat als segles XVI i XVII. Era relativament abundant al segle XVII, i encara és viu actualment.

«Jaume Mauri maior» i «Jaume Mauri menor» (*Fog. 1553*).

«Esperança Mauri» (Capb. 1639, f. 12v) i (Capb. 1661, f. 163r);⁵⁷ «Jaume Mauri» (Capb. 1607, f. 96r, 106v i 106r), (ACRE340-62-T2-157, 1614) i (Capb. 1639, f. 12r, 12v, 14r i 18r); «Jaume Mauri àlies Perdigó» (Capb. 1607, f. 97v, 106v, 107r i 110v) la muller de Jaume Mauri àlies Perdigó (Capb. 1607, f. 110r); «Joan Mauri, fill de Joan, dit Clauell»⁵⁸ (Capb. 1639, f. 14v); «T. Mauri»⁵⁹ (Capb. 1661, f. 159v).

Maurício, ca

[¹ka maw'risio]

Dos cases reben aquest nom. Una és situada a la plaça de la Constitució, i l'altra, a la plaça de Catalunya.

Meliton, ca

[¹ka meti'ton]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Melitxa, ca

[¹ka me'titʃa]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *cal Sinaro*.

Menya

V. *Ramon de la M.*, *Sénia de la M.*

57. Muller d'Antoni Miro (Capb. 1661, f. 163r).

58. Pot ser una errada, perquè a Capb. 1607, f. 108v surt un *Clauell*, però anomenat *Pere Macip*.

59. Muller d'Antoni Miro (Capb. 1661, f. 159v).

Menya, ca la [ˈka ʎa ˈmɛɲa]

Casa del carrer de la Torre.

Menyo

V. *Oncle Joan del M.*

Mercè de Manero, la granja de la [ʎa ˈɣɾandʒa ʎa merˈse ðe maˈnero]

Granja situada al carrer de les Escoles.

Mesquita, la

«...una casa vulgarment dita *la mesquita* [...] la qual sta situada en lo carrer del Mur, devés lo riu; afronta, de una part, ab Pere Ferrús; y, de altra part, ab Pepió, ab fadigua de deu dies en cas de alienació de aquella» (Capb. 1558, f. 4r).

Antiga casa.

Mestre [ˈmestre]

Cognom registrat als segles xv, xvi, xvii i xix. No era gaire abundant al segle xx. Ha estat recollit amb les formes *Maestre* i *Mestre*. Actualment, encara és viu.

«Vicent Maestre» (*Fog.* 1497).

«Joan Mestre» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 19v, 20v i 21v); «Pere Mestre, sastre» (*Fog.* 1553).

«Montserrat Mestre» (ACRE340-62-T2-162, 1644).⁶⁰

«Baptista Mestre» (Amill. 1852, f. 97r).

Mestre, lo

«Çalema lo Mestre» (*Fog.* 1497)

Àlies morisc.

Mestre, cal [ˈkaʎ ˈmestre]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca Xamon*.

Metge

V. *Pep del M.*

60. Nom de fonts masculí.

Metge, cal ['kal 'medʒe]

Xalet que l'Ajuntament oferia al metge o metgessa destinats al poble, a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes. Actualment s'hi continua passant consulta mèdica als baixos, però la resta de dependències estan dedicades a les associacions de la vila i s'hi ha construït un annex que es fa servir com a sala d'exposicions i d'actes diversos.

Mig

V. **Jardí del M.*

Miguelito, ca ['ka miye'ʎito]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Millo

«Juçí de Millo» i «Maimó Myllo» (Mon. 1329); «Moheba de Milo» (Mon. 1350).

Cognom morisc registrat al segle XIV. Ha estat recollit amb les formes *Millo*, *Myllo* i *Milo*.

mina

V. *Aulivero*, *Xamell*.

Mina, la¹ [ʎa 'mina]

Mina d'aigua que hi ha més amunt dels Abeuradors, al nucli urbà. Antigament alimentava els Abeuradors. Actualment no hi ha constància que s'aprofiti.

Mina, la²

«Demandando Carim a Teixidó, le deje expedito el camino que sube a la hera entre el corral antiguo y su heredad llamada *la Mina*» (JPV ACRE 50, 1860); «una finca rústica llamada *Mina*, en el término municipal de este pueblo y partida de la *Mina*» (JPV ACRE 46, 1896).

«Una pieza de tierra situada en este término, conocida por *la Mina*, compuesta de sembradura, de extensión 13 áreas, 86 centiáreas, 380 milímetros. Lindante al Norte y Este con tierras de D. José de Martí, al Sur con las de Bautista Carim, con un almacén de Ramón Prós Ossó y, al Oeste, con el barranco de la *Mina*» (RTD 1905, p. 106).

Peça de terra, que, segons els documents citats, molt probablement coincideixi amb els voltants de la mina d'aigua anomenada de la mateixa manera, ja que el camí que puja pel seu costat mena a les antigues eres, i això coincideix amb les referències que dona el document JPV ACRE 50, 1860.

Mina, barranc de la

«Una pieza de tierra situada en este término, conocida por la Mina, compuesta de sembradura, de extensión 13 áreas, 86 centiáreas, 380 milímetros. Lindante al Norte y Este con tierras de D. José de Martí, al Sur con las de Bautista Carim, con un almacén de Ramón Prós Ossó y, al Oeste, con el *barranco de la Mina*» (RTD 1905, p. 106).

Antic barranc.

mineta

V. *Sant Miquel*.

Minga

V. *Comellar de la M.*, *Rossita de la M.*

Minga, ca la

[^lka ʔa ^lminga]

Casa situada al carrer de la Torre.

Mingo

V. *Carme de M.*, *Tite M.*

Minguet de la Tana, ca

[^lka miŋged de ʔa ^ltana]

Dos cases reben aquesta mateixa denominació. Una està situada a la plaça de Catalunya, i l'altra, al carrer del Riu.

Miquel

«Francisco Miquel» (CR 1771, 304); «Jaume Miquel» (Capb. 1734, f. 218r); «Josep Miquel» (ACRE340-62-T2-195, 1759) i (ACRE340-62-T2-156, 1777). «Francisco Pros y Miguel, carpintero» (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Cognom registrat als segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Miquel* i *Miguel*.

Miquel de Benvenida, ca

[^lka mi'keʔ de βembe'niða]

Casa situada al principi del carrer de Sant Miquel.

Miquel de Bieto, ca

[^lka mi'keʔ de βi'eto]

Casa situada al carrer de Gaudí.

Miquel de Butxaques, ca

[^lka mi'keʔ de βu'tʃakes]

Reben aquest nom dos cases del carrer de la Torre.

- Miquel de Filimina, ca** ['ka mi'keɫ de fi'ti'mina]
Casa situada a la plaça del «Matadero».
- Miquel de la Mirona, ca** ['ka mi'keɫ de ɫa mi'rona]
Casa situada al carrer de la Torre.
- Miquel de la Mirona, lo corral de Ca** [ɫo ko'raɫ de 'ka mi'keɫ de ɫa mi'rona]
Corral situat a la plaça de l'Ajuntament.
- Miquel de Romero, ca** ['ka mi'keɫ de ro'mero]
Casa situada al carrer de l'Horta. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804. També rep els noms de *ca Jordi* i *ca Tereseta de Jordi*.
- Miquel de Romero, la granja de** [ɫa 'ɣɾandʒa ðe mi'keɫ de ro'mero]
És el *bar de les Pereres*.
- Miquel del Francesc, ca** ['ka mi'keɫ deɫ fran'ses]
Casa situada a la travessera del final del carrer Nou.
- Miquel del Mano, ca** ['ka mi'keɫ deɫ 'mano]
Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó. També rep el nom de *ca la Carima*.
- Miquel del Ros, ca** ['ka mi'keɫ deɫ 'ros]
Casa situada al carrer del Cementiri.
- Miquelet de Frasisca, ca** ['ka mike'ɫed de fra'ziska]
Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Severino*.
- Miquelet de l'Arcisa, ca** ['ka mike'ɫed de ɫar'siza]
Casa situada al carrer Major.
- Miquelet de l'Esquirola, ca** ['ka mike'ɫed de ɫaski'ɾola]
Casa situada al carrer de la Torre.

Miralles

«Miralles» (*Fog.* 1497).
«Matheu Miralles» (*Fog.* 1553); «Pere Miralles» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 9v)
la viuda de (Capb. 1558, f. 5v).

Cognom registrat als segles xv i xvi.

Miranda¹

V. Muga de M.

Miranda²

«Antoni Miranda Servelló» (Matrim. 1919); «Maria Miranda Veá» (Bapt. 1920); «Marià Miranda Servelló» (Matrim. 1926); «Teresa Rosa Miranda Vea» (Bapt. 1922); «Teresa Miranda Servelló» (Matrim. 1919); «Vicent Miranda Servelló» (Matrim. 1919); «Vicent Francisco Miranda Veá» (Bapt. 1920).

Cognom registrat al segle xx. Actualment, és un nom de casa.

Miranda, ca

[ˈka miˈranda]

Casa situada al carrer de Lleida. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1894.

Miranda, lo corral de Ca

[ˈto koˈraɫ de ˈka miˈranda]

Corral del carrer de la Torre.

Miranda, lo mas de

[ˈto ˈmaz ðe miˈranda]

Maset situat a les Mugues.

Miró

[miˈro]

Cognom registrat als segles xvii, xviii, xix i xx. Era dels més abundants en el segle xx, i encara és així actualment. A més, ha donat lloc a un nom de casa: *ca Miró*, i també en la seua forma feminitzada: *ca la Mirona*.

«Antoni Miro» (Capb. 1639, f. 12r, 12v, 13r, 18r i 19r) i (ACRE340-62-T2-162, 1644); «Antoni Miro» (Capb. 1661, f. 159v i 163r); «Esperança Miró y Mauri» (1639, 12r);⁶¹ «Felip Miro» (ACRE340-62-T2-167, 1661) i (ACRE340-62-T2-1, 1682); «Jaume Miro» (Capb. 1639, f. 3r, 13r i 19v), (ACRE340-62-T2-158, 1679) i (Capb. 1661, f. 157r, 159r, 159v, 160v, 162r, 163r, 163v i 173r); «Jeroni Miró, teixidor de lli» (Capb. 1607, f. 107r i 108r) i (Capb. 1639, f. 13r); «Marc Miró» (Capb. 1607, f. 88v, 97r i 108r); «Pere Jaume Miro» (ACRE340-62-T2-165, 1650), (ACRE340-62-T2-167, 1661), (ACRE340-62-T2-1, 1682) i (Capb. 1661, f. 158r, 158v, 159r, 160r i 161r).

«Caterina Miro» (Capb. 1734, f. 217r i 217v); «Felip Miro» (Capb. 1734, f. 216r); «Francisco Miro» (*Raz.* 1787, 82, 83 i 94); «Joan Miro» (Capb. 1734, f. 215r, 216r, 216v i 217v),⁶² (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739), (CR 1771, 303) i

61. Agafa el cognom del marit i el del pare, en segon lloc: «Anthoni Miro, marit de Sperança Miro Mauri, filla de Jaume Mauri, de Vinebre». Més endavant apareix «Sperança Mauri, filla y hereva de Jaume Mauri» (Capb. 1639, f. 12v).

62. Hereu de Jaume Miró.

(*Raz.* 1787, 83 i 84); «Maria Miro» (*Raz.* 1787, 82); «Ramon Miro» (*Raz.* 1787, 82).

«Bru Miró» la viuda de (RTD 1898, p. 26); «Clemència Miró i Ferré» (RTD 1898, p. 26 i 27); «Francisco Miró» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 8v i 81v); «Jaume Miró» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 73r); «Joan Miró» (RTD 1898, p. 23, 25 i 27), (Amill. 1852, f. 34v) i (RTD 1898, p. 23); «Jordi Miró» (PPSJB 1817) i (RTD 1898, p. 23, 25 i 27); «Josep Miró» (PPSJB 1817), (Amill. 1852, f. 6r i 82v) i (RTD 1898, p. 23); «Josep Miró» (PPSJB 1817);⁶³ «Ramon Miró» (Amill. 1852, f. 9v); «Ramon Miró Ferré» (RTD 1898, p. 26 i 27); «Teresa Miró viuda de Miquel Carim» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-708, 1871 i 1878, 211).

«Maria Assumpció Serafina Miró Servelló» (Bapt. 1922); «Baptista Miró Argilaga» (RTD 1901, p. 34); «Baptista Miró Montané» (RTD 1904, p. 88); «Car-me Miró Vila» (Lli. 1939, f. 1r); «Clemència Miró Ferré» (RTD 1903, p. 65); «Daniel Miró Pradell» (Matrim. 1926); «Daniel Miró Vila» (RTD 1901, p. 31), (RTD 1907, p. 122), (RTD 1908, p. 131) i (RTD 1911, p. 157); «Dolors Miró Carim» (Matrim. 1920); «Dòminica Miró Pradell» (Òbit 1918); «Dorotea Miró Servelló» (Òbit 1918); «Enrica Miró Tarragó» (Bapt. 1921); «Enriqueta Miró Porta» (Bapt. 1918) i (Lli. 1939, f. 1r); «Ezequiel Ernest Miró González» (Bapt. 1918); «Filomena Miró Estivill» (Lli. 1939, f. 3r); «Francisco Miró Carim» (RTD 1902, p. 44); «Francisco Miró Ciuraneta» (RTD 1901, p. 32 i 35) i (RTD 1905, p. 96); «Francisco Miró Estivill» (Òbit 1918); «Francisco Miró Gonzales» (Lli. 1939, f. 1r); «Jaume Miró Tarragó» (Matrim. 1920); «Jaume Josep Miró Miró» (Bapt. 1924); «Joan Miró Amorós» (Matrim. 1921); «Joan Miró Porta» (Lli. 1939, f. 2v); «Joan Miró Pradell» (RTD 1901, p. 29), (Matrim. 1921) i (Bapt. 1925); «Joan Miró Ralell» (RTD 1911, p. 188); «Joan Miró Servelló» (Òbit 1922); «Joan Miró Sonadelles» (Lli. 1939, f. 3r); «Joan Miró Viaplana» (Bapt. 1918); «Joan Miró Vila» (RTD 1901, p. 35), (RTD 1903, p. 70), (RTD 1905, p. 106), (RTD 1911, p. 182) i (Lli. 1939, f. 2r); «Joan Miró Vila» (Bapt. 1918) i (Òbit 1921); «Joan Antoni Alfons Miró Bosch» (Bapt. 1924); «Joan Baptista Miró Pradell» (Bapt. 1921); «Joan Baptista Miró Vila» (RTD 1905, p. 98); «Joan Jaume Miró Servelló» (Bapt. 1922); «Joan Miquel Miro Domenech» (Bapt. 1921); «Joan Miquel Miró Teixidó» (Bapt. 1923); «Jordi Miró Argilaga» (RTD 1902, p. 41 i 43); «Jordi Miró Estivill» (Lli. 1939, f. 2v); «Josep Miró Carim» (Lli. 1939, f. 1v); «Josep Miró Cavallé» (Matrim. 1923); «Josep Miró Estivill» (Bapt. 1918); «Josep Miró Masdeu» (Òbit 1924); «Josep Miro Vila» (Lli. 1939, f. 2r) i (RTD 1904, p. 88); «Josep Joan Miró Tarragó» (Matrim. 1920); «Josep Joaquim Miró Domenech» (Bapt. 1926); «Josep Maria Facund Miró Bosch» (Bapt. 1920); «Josepa Miró Carim» (Lli. 1939, f. 2r); «Magdalena Teresa Miró Servelló» (Bapt. 1920); «Maria Miró Sonadelles» (Òbit 1918), (Matrim. 1921) i (Lli. 1939, f. 2r); «Maria Miró Vila» (Òbit 1924); «Maria Montserrat Teresa Miró Servelló» (Bapt. 1918); «Maria Núria Miró Bosch» (Bapt. 1926); «Miquel Miró Masdeu» (Bapt. 1926); «Miquel Miró Poquet» (Bapt. 1918); «Miquel Miró Vila» (Lli. 1939, f. 2r) i (RTD 1911, p. 188); «Miquel Josep Miró Domenech» (Bapt. 1924); «Mique-

63. Són dos persones diferents, tot i que ambdós vivien al barri del Calvari i Piles.

la Miró Carim» (Lli. 1939, f. 2r); «Paula Miró Pradell» (Matrim. 1919); «Pere Miró Viaplana» (Bapt. 1918); «Ramon Miró Argilaga» (Matrim. 1919); «Ramon Miró Ferré» (RTD 1903, p. 65) i (Òbit 1919); «Ramona Miró Masdeu» (Matrim. 1926); «Ramon Francisco Miró Argilaga» (Bapt. 1920); «Rosa Miró Sonadelles» (Lli. 1939, f. 3r); «Rosa Miró Teixidó» (Bapt. 1920); «Rosalia Maria del Carme Miró Montané» (Bapt. 1922); «Teresa Miró Cavallé» (Matrim. 1919), (Bapt. 1925) i (Lli. 1939, f. 3r); «Teresa Miró Bosch» (Bapt. 1922) i (Òbit 1922); «Teresa⁶⁴ Miró Gonzalez» (Bapt. 1924); «Teresa Miró Miró» (Bapt. 1920); «Teresa Miró Veà» (Bapt. 1922); «Teresa Miró Viaplana» (Matrim. 1925); «Teresa Miró Vila» (Òbit 1924); «Teresa Miró Vila» (Lli. 1939, f. 3r);⁶⁵ «Teresa Angelina Miro Vallvé» (Bapt. 1921); «Teresa Rosa Miró Bosch» (Bapt. 1922).

Miró, ca

[^lka mi^lro]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys. També rep el nom de *ca la Petxa*.

Mirona

V. *Joan de la M.*, *Miquel de la M.*, *Teresa de la M.*

Mirona, ca la

[^lka ʎa mi^lrona]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada al carrer de la Torre, i l'altra, al passatge d'Enric d'Ossó.

Mitjana, via de la

«...sitam in termino ville de Asco a la part de la vila de Vinebre, terminatam cum terra Magnifici Joannis de Osso de defora, domicelli, et cum terra heredum magnifico Joannis de Ossos de dins, etiam domicelli ville de Vinebre, et cum *via de la mitjana* et cum flumine Iberi et cum aliis...» (ACRE340-62-T2-3, 1682).

Antic camí. El substantiu *mitjana* significa: «Arbreda que voreja un riu; terreny poblat d'arbres al qual s'estén l'aigua del riu en temps de revingudes (Lleida)» (Alcover, 1977).

Modesta, ca

[^lka mo^lðesta]

Casa situada al carrer del Cementiri.

molí

V. *Belardo*, *Comendant*, *Criveller*, *Don Jaume*, *Don Joan*, *Ferro*, *Hortet*, *Jaume Perot*, *Joansant*, *Rata*, *Ricatxons*, *Roc*, *Ruer*, *Sastra*, *Xop*.

64. L'original era difícil de llegir i podria ser que en lloc de dir-hi *Teresa*, hi diguéssim *Tomasa*.

65. Són dos persones diferents. Una mor l'any 1924 i l'altra apareix en un registre de 1939.

Molí, el

«El mismo sobre otra ysla en la *partida del Molino*» (Raz. 1787, 162).

Antiga partida de terra. Aquest nom no ha perviscut fins ara. Potser podria fer referència, per tal com se situa en una illa, a un molí que hi havia instal·lat dins mateix de l'Ebre, a la riba de la vila d'Ascó i, per tant, al terme d'Ascó.

Molí Vell, lo

«Venta perpetua otorgada por el Doctor Don Josef Jordan, abogado de los Reales Colegios, Maria Francisca y Rafaela Jordan, Hermanas, vecinas de la Ciudad de Tortosa, a favor de Don Juan Domenech y Salvado, domiciliado en la villa de Vinebre, de una heredad llamada *lo Moli Vell*» (ACRE340-62-T2-199, 1803).

Antiga heretat.

Mollons

V. **Illa de Davant dels M.*

Monges

V. *Burreta de les M.*

Monges, ca les

[*'ka tɛz 'mɔŋdʒes*]

Es tracta d'una altra denominació del convent de la companyia religiosa de Santa Teresa de Jesús, fundada per Enric d'Ossó i Cervelló.

Montagut

[*monta'ɣut*]

Cognom registrat als segles XVI, XVII, XIX i XX.

«Antoni Montagut» (Capb. 1558, f. 18v, 20v, 21v, 23r, 31v i 32v); «Domingo Montagut» (*Fog.* 1553); «Gabriel Monthagut» (Con. 1562, f. 236r).

«Gabriel Montagut, pagès de Vinebre» (Capb. 1607, f. 96r, 96v, 97v, 104v, 108v, 110r i 110v).

«Maria Francisca Montagut» (ACRE340-62-T2-203, 1807); «Jaume Montagud» (Amill. 1852, f. 119r); «Joan Montagut» (Amill. 1852, f. 106r).

«Raimunda Montagut Borrás» (Bapt. 1925); «Raimunda Montagut Boscos» (Lli. 1939, f. 2v).

Montaner

[*munta'ne*]

Cognom registrat als segles XV, XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. Era dels més abundants en aquells segles, i encara és viu actualment. Ha estat recollit amb les formes *Muntaner*, *Montaner*, *Montané*, *Muntané*, *Muntane* i *Montane*.

«Joan Muntaner» (*Fog. 1497*).

«Pere Muntaner» (*Fog. 1553*) i (Capb. 1558, f. 16r, 16v, 17v, 18r, 18v, 19r, 19v, 20r i 21r).

«Elisabet Montaner»⁶⁶ (Capb. 1661, f. 171r i 172r); «Joan Montaner» (Capb. 1607, f. 96v i 110v) Muntaner (ACRE340-62-T2-157, 1614); «Francisco Montaner» (ACRE340-62-T2-153, 1727) Montane (*Raz.* 1787, 94); «Mateu Muntaner» (ACRE340-62-T2-162, 1644) Montaner (ACRE340-62-T2-4, 1683), (Capb. 1639, f. 18v) i (Capb. 1661, f. 172r); «Pere Muntaner» (Capb. 1607, f. 97r, 97v i 104v).

«Baptista Montané i Bastus, teixidor de lli» (CM 1793, f. 4v); «Cecília Muntane» (*Raz.* 1787, 81, 87, 89, 93); «Francisco Montané i Cerós, pagès» (CM 1793, f. 4v); «Josep Montané» (ACRE340-62-T2-194, 1754); «Joan Muntané» (CR 1771, 306) i (*Raz.* 1787, 88); «Manel Montaner» (Capb. 1734, f. 236v i 239r), (CR 1771, 309) i (*Raz.* 1787, 91 i 95) la viuda de (CM 1793, f. 2r); «Mateu Montane» (PPSJB 1817) i (CR 1771, 309); «Miquel Montané» (ACRE340-62-T2-156, 1777) i (*Raz.* 1787, 82) Montaner (Capb. 1734, f. 236v) Montané (CM 1793, f. 2v).

«Antoni Montané» (Amill. 1852, f. 115v); «Antònia Montané» (PPSJB 1817); «Baptista Montane» (ACRE340-62-T2-7, 1829) Montané (PPSJB 1817), (Amill. 1852, f. 31v) i (RTD 1898, p. 22 i 24); «Baptista Montané» (PPSJB 1817);⁶⁷ «Carles Montané» (Amill. 1852, f. 127v); «Francisco Montané» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 78v); «Jaume Montané» (Amill. 1852, f. 128v); «Joan Montané» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 92r i 128r); «Joaquim Montané» (Amill. 1852, f. 115r); «Josep Montané» (Amill. 1852, f. 70v, 88r i 127v); «Magdalena Montané» (PPSJB 1817); «Mateu Montané» (Amill. 1852, f. 132r); «Miquel Montané» (Amill. 1852, f. 27v) la viuda de (Amill. 1852, f. 117v); «Pere Montané» (Amill. 1852, f. 125v i 127r); «Rafel Montané» (Amill. 1852, f. 115v); «Ramon Montané» (Amill. 1852, f. 11v); «Rosa Montane» (ACRE340-62-T2-7, 1829); «Teresa Montané» (PPR 1817).

«Amadeu Montané Carim» (Òbit 1918); «Baptista Montané Servelló» (Bapt. 1918); «Carme Montané Porta» (Lli. 1939, f. 1v); «Cèlia Joana Pilar Montané de Ossó» (Bapt. 1920); «Maria de la Cinta Montane Miró» (Bapt. 1918); «Maria Dolors Montané Carim» (Bapt. 1919) Dolors (Lli. 1939, f. 1r); «Francisco Montané Bieto» i «Francisco Montané Esquirol» (Lli. 1939, f. 1v); «Francisco Montané Gonzalez» (Òbit 1926); «Francisco Montané y Salamé» (RTD 1903, p. 69); «Francisco Montané Servelló» (Bapt. 1918); «Indelècia Montané Bieto» (Matrim. 1919) i (Lli. 1939, f. 1r); «Inocenci Montané Serres» (Lli. 1939, f. 1v); «Joan Montané Argilaga» (Òbit 1918); «Joan Muntané Gasol» (RTD 1905, p. 102); «Josep Anton Montané Serres» (Matrim. 1923); «Josep Muntané Gasol» (RTD 1905, p. 99) i (RTD 1911, p. 158); «Josep Joan Montané Serra» (Bapt. 1924); «Josep Ramon Montané Gironés» (Bapt. 1923); «Josep Sebastià Montané Montanés» (Bapt. 1920); «Magdalena Montané Estivill» (Òbit 1920); «Maria Montané Gironés» (Bapt. 1920); «Miquel Montané Artal» (Bapt. 1920); «Mi-

66. En el mateix capbreu, apareix anomenada de dos altres maneres: «Dita Montanera» (Capb. 1661, f. 171v) i «viuda de g^e Matheu Montaner» (Capb. 1661, f. 172r).

67. Són dos individus diferents.

quel Montané Biero» (Matrim. 1919); «Miquel Montané Carim» (Matrim. 1918); «Miquel Montané Miró» (RTD 1906, p. 120); «Pere Montané Viaplana» (RTD 1911, p. 181); «Pilar Marta Enriqueta Montané de Ossó» (Bapt. 1923); «Ramon Muntané Gibert» (RTD 1902, p. 44 i 52); «Ramon Muntané Gonzales» Montané Gonzalez (Matrim. 1923) i (Lli. 1939, f. 1r); «Ramon Montané Peiró» (RTD 1909, p. 136); «Ramon Montané Viaplana» (RTD 1911, p. 180); «Rosa Montané Serra» (Òbit 1922); «Rosa Montané Viaplana» (Òbit 1918) i (Matrim. 1925); «Rosalia Montané Bieto» (Lli. 1939, f. 3r); «Salvador Muntané Alberich» (RTD 1902, p. 47).

Montclús

[moŋ'kɫus]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Era força abundant al segle XX, i encara és viu actualment. Ha estat recollit amb les formes *Monclus*, *Monclús* i *Montclús*.

«Jaume Monclus» (ACRE340-62-T2-150, 1777).

«Joan Monclus» (Amill. 1852, f. 75r); «Narcís Monclús Tarragó» (RTD 1898, p. 27); «Pere Monclús» (RTD 1898, p. 27); «Pere Monclús Tarragó» (RTD 1898, p. 27).

«Antoni Lluís Montclús Carim» (Bapt. 1925); «Carme Monclús Tarragó» (Bapt. 1918); «Cinta Montclús Salamé» (Òbit 1923); «Domingo Montclús Gonzalez» (Matrim. 1925) i (Òbit 1925); «Enriqueta Monclús Jordá» (Bapt. 1920); «Francisco Monclus Tarragó» (Lli. 1939, f. 2r); «Josep Montclús Carim» (Òbit 1924); «Josep Monclús Gonzales» (RTD 1911, p. 155); «Josep Francisco Miquel Monclús Jordá» (Bapt. 1923); «Josep Lluís Monclús Carim» (Bapt. 1923); «Josepa Monclús Busom» (Matrim. 1919); «Josepa Montclús Miró» (Bapt. 1925) Monclus (Lli. 1939, f. 1r); «Lluís Monclús Busom» (Matrim. 1923) i (Bapt. 1925); «Maria Monclús Salamé» (Òbit 1918); «Mercè Monclús Masdeu» (Matrim. 1918); «Miquel Monclus Tarragó» (Lli. 1939, f. 3v); «Pere Monclús Gonzalez» (Matrim. 1918); «Pere Monclus Salamé» i «Ramona Monclús Tarragó» (Lli. 1939, f. 1v); «Rosa Monclús Argilaga» (RTD 1904, p. 87), (RTD 1905, p. 92) i (RTD 1911, p. 172); «Rosa Montclús Tarragó» (Matrim. 1925).

Montornès

«Berenguer Montornès» (PH 1349) i (Mon. 1350).

Cognom registrat al segle XIV.

Morella

«Elisa Dolors Rosa Morella Amorós» (Bapt. 1924); «Josep Morella Amorós» (Bapt. 1926); «Santiago⁶⁸ Morella Bello» (Matrim. 1923).

Cognom registrat al segle XX.

68. És natural de Terol, per això es respecta el prenom castellà.

Morena

V. *Tia M.*

Morena de Jordi, ca

[ˈka moˈrena ðe ˈʒərði]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Moreno, cal

[ˈkaɫ moˈreno]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Morereta, la

[la moˈreˈreta]

Placeta que és al costat de la plaça del Rei, davant de l'abadia. No té nom oficial. Actualment no hi ha cap morera, hi ha til·lers i una altra espècie forana, el cinamom (*Melia azedarach*).

Moro, lo racó del

[lo raˈko ðeɫ ˈmoro]

Contrada situada als Gorraptes Més Amunt.

Moro, la roca del

[la ˈrokaɫ ˈmoro]

Roca situada a la partida dels Gorraptes Més Amunt, al costat de la serra dels Aubellons. Es tracta d'una roca calcària de grandíssimes proporcions.

Morremus

V. *Rosa M.*

Morremus, ca

[ˈka moˈremus]

Casa situada al carrer de la Torre, també anomenada *ca Quico de Butxaques*.

Moya

«Lalfagui Moya» (*Fog.* 1497).

Cognom morisc registrat al segle xv.

Muça

«Els d'Alli de Muça» (RCA 1416, f. 48r).

Cognom morisc registrat al segle xv, amb la forma *Muca*. Fins fa pocs anys, a Ascó, encara es feia por als infants amenaçant-los que vindria «el moro Muça», referint-se al conqueridor musulmà. Es té constància de l'existència de la mateixa expressió al País Valencià (Oriol, 2002, p. 90).

Muga de Biscaia, la [ʎa 'muɣa ðe βis'kaja]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Joansant, la [ʎa 'muɣa ðe ʒwan'san]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de la Capitana, la [ʎa 'muɣa ʎa kapi'tana]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Marta, la [ʎa 'muɣa ðe 'marta]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Martí, la [ʎa 'muɣa ðe mar'ti]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Miranda, la [ʎa 'muɣa ðe mi'randa]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Pelinxo, la [ʎa 'muɣa ðe pe'ɫintʃo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues. *Pelinxo* és el renom d'una casa de la Torre de l'Espanyol.

Muga de Pere del Blaió, la [ʎa 'muɣa ðe' peret βʎa'jo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Pere Manel, la [ʎa 'muɣa ðe perema'net]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Perelló, la [ʎa 'muɣa ðe pere'ʎo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Ruer, la [ʎa 'muɣa ðe ru'e]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga de Sanç, la [ʎa' muɣa ðe 'sans]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues que, pel que indica el document, també va rebre el nom de *Mugues Altes*.

«...en la partida dels Gorraptes [...], denominada *Mugas Altas* o *de Sans*» (JPV ACRE 10, 1889).

Muga del Blaió, la [ʔa 'muyəʔ βʔa'jo]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga del Negret, la [ʔa 'muyəʔ ne'ɣret]

Finca pertanyent a la partida de les Mugues.

Muga dels Martins

«...pieza de tierra denominada *Muga Martins*, en el término de Vinebre, partida de Gorraptes» (JPV ACRE 13, 1890).

Antiga peça de terra.

Mugrons, los [ʔoz mu'ɣrons]

Penyals situats al Solà de Mugrons, al terme d'Ascó. En la seua forma recorden una filera de mugrons, semblants als d'alguns mamífers, d'una lloba, d'una gossa, d'una truja... Aquesta part del cos dels mamífers és recurrentment utilitzada com a topònim per tot el món, com explica Enric Moreu-Rey quan parla d'eminències massisses i fa referència a topònims que denominen les parts dominants d'una muntanya «... La Mamella (Ses Mamelles, Les Mamelles, Les Mamelludes, Mambla); La Popa (El Puig de la Pòpia; i possiblement El Papiol (per “popiol”); El Mugró (Els Mugrons)... En aquest punt, com en molts d'atres, hom comprova com són d'universals certes tendències denominadores. Així, al Gran Parc Nacional de Wyoming, als Estats Units d'Amèrica, la muntanya més important va ser batejada pels colonitzadors francesos i segueix sent anomenada “Les Trois Tetons”: un cim acabat amb tres eminències arrodonides. Hom retroba exemples paral·lels a molts països: “Las Mamblas”, “La Tetas”, “Los Pezones”, “El Pecho”, “Las Ubres” (Aragó i Castella), “Mamoa” (Portugal), “Mamelon” (genèric francès)» (Moreu-Rey, 1999, p. 33).

Mugues, les [ʔez 'muyes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al nord del nucli poblacional, als Gorraptes (al Cadastre apareix incorporada a la partida Contesa enmig de la dels Gorraptes); de fet, ocupa des de la cova de la Dona fins a la Valleta de l'Auliver (terme de Flix). *Muga* és un substantiu d'origen basc que significa ‘límit’, ‘molló’. Coromines (1994) recull l'entrada *Muga* com a partida de terra de Vinebre, i indica que l'ètim cal buscar-lo en el basc, amb el significat de ‘termenal’ (línia divisòria de dos termes), ‘born’, ‘límit’. És molt probable que correspongués a la divisòria entre els antics termes de Vinebre i de Gorrapte. I, en aquest sentit, també agafaria fonament la hipòtesi que es comenta també en aquest treball quant al topònim *la Contesa* —que és l'altra denominació de la partida de *la Muga*—, ja

que podria ser que aquest termenal, aquesta muga, hagués ocasionat alguna contesa, alguna disputa, entre tots dos termes, o fins i tot podria fer referència a les disputes entre els termes de Vinebre i la Torre de l'Espanyol per a l'aprofitament de les terres de l'antic terme de Gorrapte. De fet, existeixen documents que recullen acusacions de la gent de la Torre de l'Espanyol contra la de Vinebre davant del comanador d'Ascó. Aquests documents han estat localitzats a l'ACRE i són: ACRE340-7-T-470 (datat el 1637), ACRE340-7-T-471 (datat el 1843) i ACRE340-7-T-473 (datat el 1845).

«...a Pere de Osso, donsell de la vila de Vinebre, tota aquella heretat en *la partida dita de la Muga*, [--] termino de Gorapte, ab alguns olivés, que afronta en Ramon Domenech de dos parts, y amb Jacme Miró...» (ACRE340-62-T2-158, 1679).

«...una finca sita en la partida de *las Mugas*, que contiene almendros, viña, olivos y sembradura y está divida en dos pequeñas porciones» (RTD 1898, p. 21).

«... la finca *Mugas*, partida Gorraptes, de este término municipal» (RTD 1909, p. 139).

«*Mugues, les*» (Nom. 2010).

Mugues, barranc de les

«*Barranco de las Mugues*» (PV 1919).

Antic barranc.

Mugues, lo camí de les

[ʎo ka'mi ʎez 'muyes]

Arranca del camí de la Palma o de Lleida a l'alçada de la Valleta de Don Jaume, puja pel límit amb el terme de Flix fins a les Mugues i després entra al terme de Flix prop de la cova de la Dona.

«...otra pieza conocida por Renchs dels Olivés, partida sortetas y Vuitenes [...] confronta [...] Este, camino de la Palma y, Oeste, *camino de las Mugas*» (RTD 1903, p. 72); «*Camino de les Mugues*» (PIGC 1932, P3).

Mugues, lo passador de les

[ʎo pasa'ðo ʎez 'muyes]

Tram del camí de les Mugues, a l'alçada dels Covarxons, que permet creuar la vall dels Gorraptes quan hi baixa aigua.

Mugues Altes

«otra finca denominada *Mugues Altes*, partida de Gorraptes, término de Vinebre» (JPV ACRE 16, 1890).

Finca pertanyent a la partida de les Mugues que, pel que sembla, també rebia el nom que ha perviscut fins avui dia de *Muga de Sanç*.

Mugues de Baix, camí de les

«*Camino de les Mugues de Baix*» (PV 1919); «*Camino de la [sic] Mugues de Bais*» (PIGC 1931, P4 F2; P4 F4, i P4 F5).

Camí que surt del camí de les Mugues, i va en perpendicular, fins a la font dels Gorraptes. El nom d'aquest camí implica forçosament que devia existir un topònim com «Mugues de Baix», malgrat que no s'hagi recollit en cap font.

Munter

«Domingo Munte» (ACRE340-62-T2-156, 1777).

Cognom registrat al segle XVIII i XX. Ha estat recollit amb la forma *Munte*.

Mur, carrer del

«...una casa vulgarment dita la mesquita [...] la qual sta situada en lo carrer del *Mur*, devés lo riu; afronta, de una part, ab Pere Ferrús; y, de altra part, ab Pepió, ab fadigua de deu dies en cas de alienació de aquella» (Capb. 1558, f. 4r).

Antic carrer.

Mutxoles, les

[ləz mu'tʃoləs]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre les Solanes —partida de terra del municipi de la Torre de l'Espanyol— i la partida dels Plans.

«1 pieza de tierra nombrada *Muchola*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 23v, 50r, 56r, 57v, 62r, 63v i 128r).

«Otra pieza de tierra partida *Muchola*, compuesta de olivos y yermo» (RTD 1904, p. 73); «*Mucholes*» (RPPRV 1954, P10).

Nabferia

«Nabferia» (Mon. 1350).

Prenom morisc.

Natàlia, ca la

[ka ʎa na'taʎia]

Casa situada al carrer del Calvari. També rep el nom de *cal Baster* i *cal Secretari*.

Nati, ca la

[ˈka ʎa ˈnati]

Casa situada al carrer de Lleida. Aquest és un nom de casa molt recent, que s'ha donat a la casa on viu una persona nouviguda que s'anomena així. Caldrà esperar per veure si es manté en el temps.

Navàs

«Jacme de Nabàs» (Mon. 1329); «Matheo Nabàs» les filles de (Mon. 1350); «Ramon Nabàs» (PH 1349) Remon (Mon. 1350).

Cognom registrat al segle XIV. Ha estat recollit amb la forma *Nabàs* i *de Nabàs*.

Negret

V. *Muga del N.*

Negret, cal

[ˈkaɫ neˈɣret]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Negret, l'era del

[ɫa ˈeraɫ neˈɣret]

Era situada a la partida de les Sorts.

Negret, lo mas del

[to ˈmaz ðeɫ neˈɣret]

Mas que al *Nomenclàtor* és situat a l'Argilagar. Tanmateix, la família de cal Negret el situen als Covarxons.

«*Negret, Mas del*» (Nom. 2010).

Nen

V. *Jaume el N.*

Nen de Felip, cal

[ˈkaɫ ˈnen de feˈɫip]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Nen de Xarrep, cal

[ˈkaɫ ˈnen de tʃaˈrep]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *ca Calamència*.

Neno, cal

[ˈkaɫ ˈnenɔ]

Casa situada al carrer del Riu.

Neno, la font del

[ɫa ˈfɔn deɫ ˈnenɔ]

Font situada a la vall dels Gorraptes, més avall del salt del Rai.

Nicolau

«Josep Nicolau» (Amill. 1852, f. 121r); «Josep Nicolau Bieto» (RTD 1898, p. 24).

Cognom registrat al segle XIX.

Noguers

[no'ɣes]

Cognom registrat al segle xx. Ha estat recollit amb les formes *Nogués* i *Nogues*.

«Domènec Josep Nogués Masip» (Bapt. 1920); «Domènec Nogués Pujol» (Matrim. 1918) i (Matrim. 1919); «Josep Francisco Nogues Masip» (Bapt. 1924); «Maria Nogues Domenech» (Matrim. 1924), (Bapt. 1925) i (Lli. 1939, f. 1r); «Maria Dolors Nogués Masip» (Bapt. 1922).

Nou, lo carrer

[ʎo ka're 'now]

Carrer que va des de la plaça del «Matadero» fins a Davall de les Ribes. Antigament era anomenat *lo Barranc*.

«Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las *calles* de, San Miguel, Río, Eras, *Nueva* y Torre; y se le señalan cuatro concejales» (Lli. 1894). «*Calle Nueva*» (RTD 1905, p. 94).

Nou de la Torre, lo rec

[ʎo 'reg 'now ðe ʎa 'tore]

Canal del reg de la Torre de l'Espanyol. Passa per la serra de les Aubagues.

Nuclear, la

[ʎa nukʎe'ar]

La central nuclear d'Ascó. També és anomenada *la Central*. Està situada a la riba dreta de l'Ebre, davant del Vedat.

obac

V. *Abella, Conde, Fuster, Joan de Bieto, Pere l'Arcís, Vilassa*.

obaga

V. *Mata*.

oliver

V. *Canella del Roig, Mare de Déu*.

Oliver

«Juçi Holiver» (Mon. 1329).⁶⁹

«Jaume Olivé» (Amill. 1852, f. 104r); «Pere Olivé» (Amill. 1852, f. 111v).

«Josepa Olivé Homdedeu» (RTD 1911, p. 178).

Cognom morisc i cristià. Al segle xiv apareix amb la forma *Holiver* en el nom d'un morisc.

69. Aquest individu era morisc.

Oliver, barranc de l'

«Barranco del Olivé» (PV 1919).

Barranc paral·lel al camí de Flix a Cabacés, a les Mugues.

Oliverets

V. **Sénia d'O*.

Olivers

V. **Rengs dels O*.

Olla, lo corral de l'

[to ko'raɫ de 'ɔʎa]

Corral la situació del qual no s'ha pogut localitzar.

Olsón, d'

«Pedro d'Olsón» (RCA 1416, f. 41r).

Cognom registrat al segle xv.

Oncle Joan del Menyo, ca l'

['ka 'ɲonkɫe zu'an deɫ 'meɲo]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Teresa de la Mirona*.

Oriol

«Mossèn Bernat Oriol» (Capb. 1558, f. 8v).

Cognom registrat al segle xvi.

Oró

[o'ro]

Cognom registrat al segle xv.

«Pere Oró» (*Fog.* 1497).

Orós

«Galceran Oros» (Capb. 1558, f. 13r).

Cognom registrat al segle xvi. Ha estat recollit amb la forma *Oros*.

Ortiga

«Josep Ortiga» (Amill. 1852, f. 122r).

Cognom registrat al segle xix.

Oscos, de

«Galceran de Oscos» (Capb. 1607, f. 96r).

Cognom registrat al segle XVII.

Ossén

«Miquel Ossen» (Capb. 1607, f. 104v).

Cognom registrat al segle XVII. Ha estat recollit amb la forma *Ossen*.

Ossó

V. *Enric d'O*.

Ossó, d'

[do'zo]

Cognom registrat als segles XV, XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. Era dels més abundants en aquells segles, i encara és viu actualment. Ha estat recollit amb les formes *d'Ossó*, *Dosso*, *de Osso*, *de Oso*, *de Ossó*, *Oso*, *Osó*, *Hoso*, *Osso* i *Osso*; i també en la forma feminitzada: «la viuda Hosona» (*Fog. 1553*). Entre moltes altres persones, aquest cognom va ser portat pel fill de la vila sant Enric d'Ossó i Cervelló (1840-1896), fundador de la Companyia de Santa Teresa, comunitat religiosa femenina dedicat a l'ensenyament.

«Bernat d'Ossó» i «Joan d'Ossó» (*Fog. 1497*).

«Gabriel Hoso» (*Fog. 1553*) *Osso* (Capb. 1558, f. 13v i 14r) *Dosso* (Capb. 1558, f. 18r); «Joan Doso» (*Fog. 1553*) i (Capb. 1558, f. 11v, 18r, 25v, 26r, 26v, 27r, 27v, 28r, 28v, 29r, 29v i 31r); «Mateu Hoso» (*Fog. 1553*) *Osó* (Capb. 1558, f. 8v) *Oso* (Capb. 1558, f. 9r, 9v i 30v) *Osso* (Capb. 1558, f. 16r, 16v, 20r, 28v, 29r, 30r, 31r, 31v, 32r i 32v); «Pere Hoso» (*Fog. 1553*), *Oso* (Capb. 1558, f. 11v, 13r i 19r) *Osso* (Capb. 1558, f. 17r, 17v, 23r, 25r, 25v, 26r, 27r, 27v, 28v, 29r, 29v i 32r) *Dosso* (Capb. 1558, f. 24r i 24v) i (Capb. 1607, f. 102r); «la viuda Hosona» (*Fog. 1553*). «Gabriel Dosso» (Capb. 1607, f. 100r); «Joan de Oso» (Capb. 1607, f. 96v i 99v) *Oso* (Capb. 1607, f. 103r, 106r i 106v), (ACRE340-62-T2-165, 1650) i (ACRE340-62-T2-4, 1683) *Osso* (Capb. 1639, f. 14v) i (Capb. 1661, f. 156v, 161r i 161v), *Osso*, fill de Pere (Capb. 1639, f. 13v); «Joan Oso major» (Capb. 1607, f. 100r, 100v, 102r, 102v, 103r i 103v) i (Capb. 1639, f. 14v); «Joan Oso menor» (Capb. 1607, f. 99v i 104r); «Joan de Oso, donzell» (Capb. 1607, f. 108v), (Capb. 1639, f. 13r, 15r, 17v, 18v, 19r) i (Capb. 1661, f. 159r, 159v, 160r, 160v i 162r); «Joan Osso de defora» (ACRE340-62-T2-164, 1648) i (ACRE340-62-T2-1, 1682); «Joan de Osso de dins» (ACRE340-62-T2-1, 1682); «Joanna de Osso, viuda relicta del g^o m^o Joan de Osso, donzell» (Capb. 1639, f. 15r) i (ACRE340-62-T2-167, 1661); «Joana Osso, filla y hereva de m^o Pere de Osso» (Capb. 1661, f. 158v i 161v); «Joana de Osso,⁷⁰ filla de Berthomeu Marti» (Capb. 1661, f. 159v); «Joan

70. Muller de Jaume Miro (Capb. 1661, f. 159v).

Osso dit de Marianna» (ACRE340-62-T2-159, 1628); «Mateu Oso» (Capb. 1607, f. 96v, 99r, 104v, 105r, 106v, 107v i 111r), (ACRE340-62-T2-155, 1669) i (Capb. 1661, f. 159v); «Pere Oso» (Capb. 1607, f. 100v, 104r, 105r, 106r, 107r i 108r) Osó (Capb. 1607, f. 99v) Oso (ACRE340-62-T2-157, 1614), (ACRE340-62-T2-162, 1644) i (ACRE340-62-T2-158, 1679) Osso (Capb. 1639, f. 15v i 17v) i (Capb. 1661, f. 159v i 162r); «Pere de Osso, donzell» (Capb. 1639, f. 13r, 17v i 18r).

«Agustí de Osó» (ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754); «Baptista de Osó» (ACRE340-62-T2-171, 1749 i 1754); «Gaspar de Osso» (Capb. 1734, f. 216r, 227r i 228r) i (CR 1771, 303); «Joan de Oso» de Ossó (ACRE340-62-T2-261, 1715) i (CM 1793, f. 2v) de Osso (*Raz.* 1787, 89) de Oso (*Raz.* 1787, 80, 83, 90 i 93); «Josep de Oso» (Capb. 1734, f. 216r, 216v, 217r, 217v, 223r, 227r, 228v, 232v i 234r) i (*Raz.* 1787, 83, 89, 90 i 92); «Josepa de Osso» (CR 1771, 303 i 306); «Mateu de Osso» (Capb. 1734, f. 214r, 216r i 223r); «Teresa de Osso» (CR 1771, 303, 306, 307, 308 i 309); «Tomàs de Oso» (*Raz.* 1787, 81, 83 i 87).

«Andreu Ossó» (RTD 1898, p. 25); «Ferran de Ossó» (RTD 1898, p. 21); «Francisco Ossó» (Amill. 1852, f. 71v); «Jaume de Ossó» (PPSJB 1817), (ACRE340-62-T2-209, 1845, i ACRE340-62-T2-213), (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846) i (Amill. 1852, f. 14v) la viuda de D. (Amill. 1852, f. 56v i 62v); «Josep de Ossó» Osó (ACRE340-62-T2-199, 1803) Ossó (ACRE340-62-T2-200, 1803), (ACRE340-62-T2-203, 1807), (ACRE340-62-T2-10, 1846), (Amill. 1852, f. 72r) i (RTD 1898, p. 22); «N. Ossó» la viuda de (Amill. 1852, f. 130r); «Raimunda de Ossó» (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Ramon de Ossó» (RTD 1898, p. 23).

«Beneta de Ossó Vila» (Matrim. 1919); «Concepció de Ossó Salvador» (RTD 1903, p. 71); «Maria Concepció» (Òbit 1919); «Josep de Ossó Carim» (Lli. 1939, f. 3v); «Josep de Ossó Carim» (Matrim. 1918); «Josep de Ossó y Catalá» (RTD 1903, p. 75, 78, 79, 80, 81 i 83); «Josep de Ossó Poquet» (RTD 1903, p. 79); «Maria Ossó Domenech» (RTD 1902, p. 42); «Miquel Ossó Miró» (RTD 1902, p. 41) de Ossó (Òbit 1919); «Pasqual de Ossó y Catalá» (RTD 1903, p. 75 i 80); «Pilar Ossó Salamé» (Lli. 1939, f. 1r); «Pius de Ossó y Catalá» (RTD 1903, p. 79, 82 i 83); «Purificació de Ossó y Catalá» (RTD 1903, p. 75) i (RTD 1909, p. 140).

Ossó, mas d'

«Ossó, mas d'» i «Mas d'Ossó» (*Nom.* 2010).

Mas situat prop de la Plana de la Lloba.

Otó

«Josep Otó» (Amill. 1852, f. 106v); «Vicent Oto» (Amill. 1852, f. 116r).

«Concepció Oto Vila» (Òbit 1918).

Cognom registrat als segles XIX i XX. Ha estat recollit amb les formes *Otó* i *Oto*.

Padre Fundador, cal

[kaɫ 'paðre funda'ðor]

Casa on nasqué sant Enric d'Ossó i Cervelló, fundador de la Companyia Teresiana, al carrer Major. La denominació més antiga de la casa és *ca Don Jaume del Cantó*, però les monges de la Companyia Teresiana l'anomenaren així, en llengua espanyola, i estengueren aquest nou nom. Actualment encara conviuen les dos maneres d'anomenar-la.

Pafo, del

«Ali del Pafo» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Pagès

«Jaume Paiges» (CR 1771, 305, 308).

Cognom registrat al segle XVIII. Ha estat recollit amb la forma *Paiges*.

Paho, del

«Abçali del Paho» Ali fill de (Mon. 1350).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

pallissaV. *Aurea*, *Manescal*.**Palma, lo camí de la**

[to ka'mi ʔa 'pawma] o [to ka'mi ʔa 'paɫma]

Hi ha dos camins que reben aquest nom. El primer també ha tingut el nom de *camí de Lleida* en algun moment històric. Surt del Castell i correspon a l'actual carretera que va de Vinebre a la Palma d'Ebre, la carretera T-2237, tret del tros que el lliga a la C-12. Per bé que del primer tram també se'n diu *camí de les Mugues*, del segon tram se'n diu *camí de Coll d'Arrutx*, i el tercer tram ja només rep el nom principal: *camí de la Palma*.

«...de una finca conocida por Plans [...], al Oeste, con el camino que dirige a la Palma» (RTD 1901, p. 31); «[...] Este, camino de la Palma y, Oeste, camino de las Mugas» (RTD 1904, p. 72); «Camino a Palma de Ebro» (PIGC 1930, P7 F1).

Palma, la vall de la

[ʔa 'βaɫ de ʔa 'pawma] o [ʔa 'βaɫ de ʔa 'paɫma]

Vall provinent del terme de la Palma d'Ebre, que entra al terme de Vinebre pel nord-est i desaigua a la vall dels Gorraptes una mica més amunt del toll de les Cases.

Palmera, la plaça de la [ʔa 'pʎasa ʔa paʎ'mera]

Nom popular de la placeta que hi ha a la cruïlla del carrer Nou amb el carrer de Sant Miquel i en la qual hi ha plantat un margalló. Antigament hi havia el corral dels Beantos, fins que el va comprar l'Ajuntament, es va tirar a terra i s'hi va fer la placeta. No té nom oficial.

Palònia, ca ['ka pa'ʎonia]

Casa situada a la travessera de Pau Casals.

Palos

«Antònia Palos Camarasa» (RTD 1903, p. 58) i (Matrim. 1918).

Cognom registrat al segle xx.

Pantano¹

V. **Camí del P.*

Pantano²

«*Pantano*» (PIGC 1928, P11).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada al voltant de la presa de la vall dels Horts.

Pantano, lo [ʔo pan'tano]

«*Pantano antiguo*» (PIGC 1928, P11).

Presa petita de la vall dels Horts, situada més amunt de la partida dels Horts, davall de la mina d'Aulivero.

Pantano, camí del

«*Camino del Pantano*» (PIGC 1928, P11).

Antic camí que surt de la carretera de la Torre, voreja la partida dels Mallols i arriba a l'antic Pantano.

Pantano, vall del

«Otra pieza de tierra, partida la Muchola [...] Limita al N. término de la Torre del Español, S. con otra pieza de Dña. Concepción, E. *Vall del Pantano* y O. con Miguel Carim y otros» (RTD 1903, p. 73).

Antiga denominació del tros de la vall de la Torre que és a l'alçada de l'antic Pantano.

Panyero, ca [ˈka paˈɲero]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Paquet, ca [ˈka paˈket]

Casa situada al Castell, al carrer de Lleida. També és anomenada *cal Pelut*.

Paradell

V. *Gorrapte de P*.

Paradell, ca [ˈka paraˈðeɫ]

Casa situada al carrer del Forn, que també rep el nom de *ca Macip*. Es recull el nom de «*Maria Paradell Bieto*» a JPV ACRE 29, 1905,

V. t. *Pradell*.

Parque, lo [ˈto ˈparke]

Antiga denominació del parc que envoltava la casa que es va fer l'india Joaquim Veà Miró —i que després va esdevindre el Cassino i l'actual seu de l'Ajuntament— on tenia plantes i animals originaris de l'Amèrica del Sud. Actualment, en aquest indret hi ha la plaça de l'Ajuntament i la pista poliesportiva municipal i ja no s'anomena *el Parque*. Avui l'indret que s'anomena *Parque* és un parc situat prop del CEIP i de la guarderia, al costat del cementiri vell.

Partida, la

«*La Partida*» (PIGC 1931, P14; RPPRV 1954, P14).

Antiga partida de terra que estava situada entre les Planes, les Aubagues i la partida de Sant Miquel; toca amb el rec antic de la Torre i el camí de Sant Miquel a Sant Antoni.

pas

V. *Ase*, *Rabosa*.

Pasqual, ca [ˈka pasˈkwaɫ]

Casa situada al carrer de les Eres. També rep el nom de *ca Xufes*.

passador

V. *Mugues*.

passatge

V. *Enric d'Ossó*.

Passo de Ganado, lo

[t̪o 'paso ðe ɣa'naðo]

És un tram del camí ramader que va des de la partida dels Rabadans fins a la partida dels Assuts, el que passa a prop del pont de la Fava. En temps del franquisme s'hi va posar un rètol que deia *Paso de Ganado*, i el nom ha perviscut.

Pastor

V. *Maria del P.*

Pastoreta, ca la

['ka ɫa pasto'reta]

Casa situada al carrer de l'Horta.

Patoi, ca

['ka pa'toɟ]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Pau

V. *Illà de P.*

Pau, ca

['ka 'paw]

Dos cases duen aquest nom actualment. Una està situada al carrer Nou i l'altra està situada al carrer del Calvari.

Pau Casals, l'avinguda de

[t̪aβiŋ'guða 'paw ka'zaɫs]

Avinguda que va des de l'avinguda de Francesc Macià fins a la plaça de Catalunya.

Paül

«Marià Paul Pous» (Lli. 1915).

Cognom registrat al segle xx.

Paula

V. *Tia P. de Daniel.*

Pava, lo mas de la

[t̪o 'maz ðe ɫa 'paβa]

Mas situat a la partida dels Gorraptes, on els Mossos de les Esquadres van capturar el bandoler vinebrà «lo Barbut», l'any 1844 (Esq. 1859).

Pava, racó de la

«Toda aquella pieza de tierra situada en el término municipal de Vinebre, partida Gorrapte, y punto denominada *Racó de la Pava* y Racó de Cahoni y, en el amillaramiento Mugas, compuesta de viña, olivos, sembradura» (RTD 1898, p. 24).

«pieza de tierra que radica en este término municipal de Vinebre, denominada con el nombre *Racó de la Pava*, de la partida Gorraptes» (JPV ACRE 4, 1942).

Indret rural que deu incloure, si més no, la parcel·la del mas de la Pava.

Pavones, ca les

[¹ka ʔes pa'βones]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

pedrera

V. *Quicot*.

Pedret

[pe'ðret]

Cognom registrat als segles XVIII i XX. Actualment, encara és viu.

«Josep Pedret» (CR 1771, 306).

«Enrica Pilar Pedret Viaplana» (Bapt. 1921); «Josep Pedret Viaplana» (Òbit 1920).

Pedrol

«Josep Pedrol Viaplana» (Bapt. 1920).

Cognom registrat al segle XX.

Pedruscall

V. **Seviques i P*.

Pedruscall, lo

[ʔo peðrus'kaʎ]

Partida situada damunt de la de les Seviques i davall de les partides de les Aumedines i els Mallols. És un terreny molt pedregós, amb infinitat de còdols de mida petita-mitjana, tants que el terreny no s'espedrega, sinó que es llauren terra i pedra barrejades.

«Itt. tota aquella part de heretat de dos jornals de extensió, poch més o menos, plantada de olivers, y ametllers, qe. consisteix del Camí del pedruscall en amunt, ab lo reclau de baix dels olivers, y és part de aquella pesa de terra qe. dits donadors tenen sita en dit terme de Vinebre, en sa partida dita del *Pedruscall*, qe. afronte en terres de...» (CM 1793, f. 2r).

«1 pieza de tierra nombrada *Pedruscall* en la partida de este nombre» (Amill.

1852, f. 28r, 41v, 43v, 55v, 61v, 73r, 81r i 129r); «una heredad nombrada Cantarana, otra heredad *lo Pedruscall* y otra nombrada Huerto» (JPV ACRE 20, 1880).

«*Pedruscall*» (PIGC 1928, P11).

Pedruscall, camí del

«Itt. tota aquella part de heretat de dos jornals de extensió, poch més o menos, plantada de olivers, y ametllers, qe. consisteix del *Camí del pedruscall* en amunt, ab lo reclau de baix dels olivers, y és part de aquella pesa de terra qe. dits donadors tenen sita en dit terme de Vinebre, en sa partida dita del Pedruscall, qe. afronte en terres de...» (CM 1793, f. 2r).

«*Camino Pedruscall*» (PIGC 1928, P11).

Camí que surt del camí de les Aubagues i fa de límit entre la partida del Pedruscall i la de les Seviques.

Pedruscall i Horta d'Ací Deçà

V. **Horta d'Ací Deçà*.

Peirona

«Jaume Peirona» (Capb. 1558, f. 21v i 27r).

«Jaume Peirona» (Capb. 1607, f. 103v, 104r i 107r); «Joan Peirona» (Capb. 1607, f. 103v i 104r).

Cognom registrat als segles XVI i XVII.

Pelat, lo mas del

[tə 'maz ðeɫ pe'ɫat]

Mas situat a les Mugues, prop del mas de Clauetes.

Pelinxo

V. *Fanguitxer de P.*, *Muga de P.*

Pell de Conill, ca

[ˈka peɫ de ko'niɫ]

Casa situada al carrer de l'Horta. També s'anomena *ca Bolloni*.

Pellisser

«Simó Pellicer» (*Raz.* 1787, 94) Pellisser (Capb. 1734, f. 237v).

Cognom registrat al segle XVIII. Ha estat recollit amb les formes *Pellicer* i *Pellisser*.

Pelut, cal ['kaɫ pe'ɫut]

Casa del Castell. També anomenada *ca Paquet*.

Pena, la riba de la [ɫa 'riβa ɫa 'pena]

Riba, timba, de terra d'uns 60 m d'alçada, situada a la partida dels Assuts, a la dreta del pontet de la Torre, a la carretera de Vinebre a la Torre de l'Espanyol (T-714). És fronterer amb la Torre de l'Espanyol. Hi regolfen les aigües de la vall de la Torre i l'erosionen, de manera que s'esbalça i adquireix una forma peculiar.

Pep de Jordi, ca ['ka 'peb de 'ʒorði]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Rosalia*.

Pep de Leli, la cova de [ɫa 'kɔβa ðe 'peb de 'ɫeti]

Balma calcària situada a les Coves, després de les Pererols, just abans dels Quatre Camins. Té un microclima especial, més fresc i humit que els voltants, que determina l'existència d'una densitat de vegetació més alta que als voltants. Durant el període en què Vinebre va ser evacuat a causa de la Guerra Civil espanyola, hi van viure unes quantes famílies.

Pep del Blaió, ca ['ka 'peb deɫ βɫa'jo]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, a l'alçada de la plaça del President Lluís Companys. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1899.

Pep del Metge, ca ['ka 'peb deɫ 'medʒe]

Casa situada al carrer de la Torre.

Pepe

V. *Enriqueta de Maria P.*, *Joan de P.*

Pepe, ca ['ka 'pepe]

Casa situada al carrer del Riu.

Pepe de Calamència, ca ['ka 'pepe ðe kaɫa'mensia]

Casa situada al carrer de Lleida. També és anomenada *cal Ros*.

Pepe de Ruer, ca ['ka 'pepe ðe ru'e]

Casa situada a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes. També és anomenada *ca la Jose*.

Pepet, lo mas

[tɔ 'mas pe'pet]

Mas situat a la intersecció entre la vall dels Gorraptes i el camí de les Mugues.

Pepió

«Pepió» (Capb. 1558, f. 4r); «Domingo Pepio» (Con. 1562, f. 236r).

«Gabriel Pepio» (ACRE340-62-T2-161, 1639); «Guillem Pepio, fuster» (Capb. 1639, f. 20r) i (Capb. 1661, f. 168v); «Josep Pepio» (ACRE340-62-T2-162, 1644) fill de Guillem (Capb. 1661, f. 168v); «Miquel Pepió» (Capb. 1607, f. 103r, 103v, 104r, 104v i 105r), (ACRE340-62-T2-164, 1648) i (Capb. 1639, f. 14r).

«Josep Pepio» (ACRE340-62-T2-261, 1715), (ACRE340-62-T2-153, 1727) i (ACRE340-62-T2-1, 1728); «Miquel Pepio, pagès» (ACRE340-62-T2-261, 1715) i (Capb. 1734, f. 212r, 220r, 221v i 224r).

Cognom registrat als segles XVI, XVII i XVIII. Ha estat recollit amb les formes *Pepio* i *Pepió*. Actualment és un nom de casa.

Pepió, ca

['ka pepi'o]

Existeixen dos cases amb el mateix nom. Una és la situada al carrer Major, en la qual s'amarraven els llaüts quan el riu passava per davant mateix de Vinebre. L'altra està situada al carrer de Sant Miquel.

Pepió, lo corral de

[tɔ ko'raɫ de pepi'o]

Corral que era a la Viladins.

Pepo, ca

['ka 'pepo]

Casa situada al carrer de Serra.

Pepo, lo mas de

[tɔ 'maz ðe 'pepo]

Mas situat a la partida de les Mugues.

«*Pepo, Mas del*» i «*Mas del Pepo*» (Nom. 2010).

Pepo de la Lira, lo mas de

[tɔ 'maz ðe 'pepo ɫa 'ɫira]

Mas situat a les Mugues.

Perdigó¹

«Jaume Mauri àlies Perdigó» (Capb. 1607, f. 97v, 106v, 107r i 110v); «Perdigó» (Capb. 1607, f. 97v).

Àlies de Jaume Mauri.

Perdigó²

«Jaume Perdigó» (Capb. 1607, f. 102r); «Marc Perdigó» (Capb. 1607, f. 103r).

És difícil dir si aquests casos són àlies com l'anterior o si es tracta de cognoms. El fet és que aquest mot, actualment, existeix com a cognom i és recollit a Moll (1982) com a provinent del substantiu que significa 'perdiu petita'.

Pere

V. *Gorrapte de P. Manel*, *Muga de P. del Blaió*, *Muga de P. Manel*.

Pere Joanet

V. *Pla de P. J.*

Pere l'Arcís, l'obac de

[taw'βag de 'pere tar'sis]

Peça de terra situada als Aubacs.

Pere Manel, ca

['ka perema'nɛt]

Casa situada a la plaça de Catalunya.

Pere Manel, lo mas de

[to 'maz ðe 'perema'nɛt]

Mas situat a la partida dels Gorraptes.

Perelló¹

V. *Muga de P.*

Perelló²

[pere'ʎo]

«Pau Perelló» (Amill. 1852, f. 109r).

«Narcís Perelló Ablá» (Lli. 1939, f. 2v).

Cognom registrat als segles XVIII i XIX. Actualment, és un nom de casa.

Perelló, ca

['ka pere'ʎo]

Casa situada al carrer del Cementiri, cantonada amb la travessera del Calvari. També és anomenada *ca Ramiro*.

Pereres, lo bar de les

[to 'βar ðe ʎes pe'reres]

Bar del carrer de Sant Miquel. També és anomenat la *granja de Miquel de Romero*.

Pererola de Dalt

«...la pieza de tierra situada en la partida Pererolas, conocida por *Pererola de Dalt*» (RTD 1917, p. 192).

Antiga peça de terra a la partida de les Pereroles.

Pereroles, les

[ɫes pere'ɾɔɫes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada després de la partida de les Canta-ranes, en direcció a Cabacés, abans de la cova de Pep de Leli.

Quant a l'origen del topònim, amb seguretat tenen relació amb el diminutiu de *pera* (forma antiga de *pedra*) format amb el sufix *-ol,-ola*; talment com les paraules *bèstia - bestiola* o *església - esglesiola*. De fet, hi ha presència de la paraula *pera* en força topònims catalans.

«1 pieza de tierra nombrada *Pererola*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 48r, 53r, 59v, 69v, 82r, 88v, 89r, 93r i 94v).

«Una pieza de tierra nombrada *Pererola*, en la partida del mismo nombre, compuesta de almendros, olivos, sembradura y garriga» (RTD 1902, p. 52); «*Las Pereroles*» (PV 1919); «*Les Pereroles*» (RPPRV 1954, P4).

Pereroles, serra de les

«*Sierra de Pereroles* o de Cova Foradada» (PV 1919).

Serra situada al límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol, al sud de la serra del Rovelló.

Perot¹

V. *Jaume P.*

Perot²

«Joan Perot» (Capb. 1558, f. 30r).

Segon nom recollit al segle XVI, tant podria ser un cognom, com un renom, com part del prenom.

Perot, ca

[ˈka pe'ɾɔt]

Dos cases reben aquest mateix nom. L'una està situada al principi del carrer de Sant Miquel. I l'altra, al carrer del Portal.

Perot, lo corral de Ca

[tɔ ko'ɾaɫ de ˈka pe'ɾɔt]

Corral del carrer Nou.

Perot, lo pi de [ʔo 'pi ðe pe'rɔt]
Exemplar de pi sense situar.

Perrilla
V. **Font de P.*

Perrilla, camí de
«*Camino de Perrilla*» (RPPRV 1954, P9).

També és anomenat *camí de la Font de Perrilla*. Entra al terme de Vinebre per la roca del Moro i el travessa fins al Solà d'Aubarca.

Perrilla, mas de
«*Perrilla, Mas de*» i «*Mas de Perrilla*» (Nom. 2010).

Mas situat a la serra dels Gorraptes. *Perrilla* era el malnom d'un home de la Torre de l'Espanyol.

Perunyo, ca ['ka pe'ruɲo]
Casa situada al carrer de les Eres.

Perxi
V. *Tia Marieta del P.*

Perxi, lo [ʔo 'pɛɾʃi]
Perxe que comunica el carrer Major i la plaça del Rei. Juntament amb els Portellets, era una de les portes d'entrada a l'antiga vila closa de Vinebre, lloc que avui s'anomena *Viladins*.

Pescateria, lo carrer de la [ʔo ka're ʔa peskate'ria]
És l'actual *travessera del «Matadero»*. Antigament, a la cantonada amb la plaça del «Matadero», hi havia una peixateria i d'aquí li ve el nom.

Petxa, ca la ['ka la 'petʃa]
Casa situada a la plaça del President Lluís Companys. També rep el nom de *ca Miró*.

Petxa, lo corral de Ca la [ʔo ko'raʔ de 'ka la 'petʃa]
Corral del carrer del Sol.

Petxo, ca ['ka 'petʃo]

Hi ha dos cases amb aquest nom. L'una està situada al principi del carrer de Sant Miquel. I l'altra, al carrer del Calvari.

Petxo, lo corral de Ca [tə ko'raɫ de 'ka 'petʃo]

Corral situat al carrer de Sant Miquel.

pi

V. *Aubac del Fuster, Canella del Roig, Perot, Ruer*.

Pi, la dreuera del [tə ðre'seraɫ 'pi]

Caminoi que deu ser el camí que du al Pi del Guarda i al Pi de Ruer.

Pi de Ruer, lo [tə 'pi ðe ru'e]

Tros de terra situat a la dreta de la vall dels Gorraptes, davall de la partida dels Tossals.

Pi del Guarda, lo [tə 'pi ðeɫ 'gwaɾða]

Tros de terra situat a la dreta de la vall dels Gorraptes, davall de la partida dels Tossals, un cop passat el Pi de Ruer, al final del camí, a la dreta.

Picardies, ca ['ka pikar'ðies]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *cal Joanet*.

Pilar

V. *Tia P. de Filimina*.

Piles, la plaça de les [tə 'pɫasa ɫes 'piɫes]

És l'actual *plaça del President Lluís Companys*. Antigament, hi havia dos piles per a abeurar-hi els animals: rucs, mules i cavalls. Posteriorment, també va ser anomenada *plaça de la Font*, ja que s'hi va posar una font de dos brolladors, un era d'aigua del poble i es podia obrir i tancar amb una aixeta, i l'altre era d'aigua de mina i brollava contínuament fins que es va assecar cap als anys vuitanta del segle xx. També és anomenada senzillament *la Plaça*.

Pili de Bieto, ca la ['ka la 'pili ðe βi'eto]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També és anomenada *ca Mariano de Bieto*.

Pinet

«Na Pinet» (Mon. 1329).

Prenom femení cristià registrat al segle XIV.

Pintor, cal

[ˈkaɫ pinˈto]

Casa situada al principi del carrer de la Torre. Aquesta mateixa casa també rep el nom més antic de *ca l'Ermità*.

Pinyol

«Josep Piñol» (*Raz.* 1787, 80).

«Josepa Piñol» (PPSJB 1817).

«Maria Piñol Sabaté» (RTD 1911, p. 187); «Maria Piñol Salamé» (Òbit 1923).

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Ha estat recollit amb la forma *Piñol*.

Pio, ca

[ˈka ˈpio]

Casa situada al carrer de les Eres.

Piquer

«Andreu Piqué Martí» i «Montserrat Teresa Piqué Poquet» (Bapt. 1925).

Cognom registrat al segle XX. Ha estat recollit amb la forma *Piqué*.

Piscines, les

[ɫes piˈsines]

Piscines municipals, al costat del CEIP Les Eres, de la guarderia municipal Miquel Bosch i dels Barracons.

pla

V. *Giragoix*.

Pla¹

V. *Cap del P*.

Pla²

[ˈpla]

Cognom registrat al segle XX que encara és viu actualment. Ha estat recollit amb la forma *Plá*.

«Josep Plá Vila» (RTD 1903, p. 62).

Pla³

«Miguel Carim, sobre una heredad en *la partida del Llano*» (Raz. 1787, 161).
 «1 pieza de tierra nombrada *lo Pla*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 2r, 9r, 11v, 15r, 15v, 18r, 20r, 23r, 24v, 27r, 27v, 29r, 30v, 35v, 39r, 43v, 44v, 45r, 45v, 47r, 49r, 50r, 51v, 53r, 55r, 57v, 58r, 59r, 61r, 63v, 66r, 68r, 70r, 73r, 74r, 79r, 80r, 83v, 85r, 90r, 91r, 93r, 130v, 131v i 132r).
 «...una finca rústica conocida por Plá, en la partida *Plans* de este término municipal [...] el resto de la finca conocida por *Plá*, partida del mismo nombre» (RTD 1901, p. 30).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, també anomenada *els Plans*.

Pla d'Argilagar, lo [to 'pɫa ðardʒita'ɣa] o [to 'pɫa ðardʒita'ɣans]

També anomenat *Pla d'Argilagans*. Partida situada al costat dels Empiltres, enfront de la partida dels Aubaguets.

«1 pieza de tierra nombrada *Pla de Argilagá*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 37r, 50r i 76v).
 «*Plá de Archilagá*» (PIGC 1931, P4 F3); «*Plá del Archilagá*»⁷¹ (PIGC 1931, P19 F2); «*Pla d'Argilaga*» (RPPRV 1954, P4); «*Plá de Argilaga*» (RPPRV 1954, P19).
 «*Argilagar, pla d'*» (Nom. 2010).

Pla d'en Jaume

«...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla de Anjaume*» (RTD 1904, p. 74).

Antiga peça de terra de la partida dels Plans.

Pla de Baix

«1 pieza de tierra nombrada *Pla de Baix*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 23r i 30r).

Antiga partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida.

Pla de Dalt

«Otra finca nombrada *Pla de Dal*, en esta partida» (JPV ACRE 22, 1881).
 «...otra pieza en la partida dels Plans, denominada *Pla de Dalt*» (RTD 1905, p. 112).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

71. Al document original, hi ha dos correccions: sobre la *l* de *del* i sobre la darrera *á* de *Archilagá*.

Pla de la Sila

«Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sila*, partida dels Plans» (RTD 1904, p. 75).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de la Sorteta

«Otra pieza de tierra conocida por *Pla de la Sorteta*, compuesta de olivos, de extensión treinta y seis áreas cincuenta centiáreas» (RTD 1904, p. 76).

Antiga peça de terra.

Pla de la Vinya

«Otra pieza de tierra, partida dels Plans, conocida por *Pla de la Viña* [...] Lindante al N., camino de la Palma» (RTD 1904, p. 74).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de la Vinya Jove

«...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla de la Viña Jove*» (RTD 1904, p. 74).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de les Roquetes

«Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de las Roquetas*» (RTD 1904, p. 81).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla de Marc

«Las fincas rústicas llamadas *Pla de March* y *Pla de Tarragó*» (JPV ACRE 33, 1884).

Antiga peça de terra.

Pla de Pere Joanet

«Otra pieza de tierra en la partida Plans, conocida por *Pla de Perejuanet*» (RTD 1904, p. 72).

Antiga finca situada als Plans.

Pla de Tarragó

«Las fincas rústicas llamadas Pla de March y *Pla de Tarragó*» (JPV ACRE 33, 1884).

És lògic creure que aquesta peça de terra era situada a la partida dels Plans.

Pla del Potacari

«...otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Pla del Potacari*, compuesta de viña y olivar» (RTD 1904, p. 74).

Peça de terra a la partida dels Plans. A la vila encara es canta una cançoneta que esmenta aquesta professió —apotecari— de la mateixa manera que es troba escrit aquest topònim: «Fum, fum, fum, / fumental amunt, / trobaràs un potacari / que s'ha cagat a l'armari. / Ai!, lo porc; ai!, lo brut / calla, morros de cucut!».

Pla dels Ametllers

«Otra pieza de tierra en la partida dels Plans, conocida por *Plá del Ametllés* [sic]» (RTD 1904, p. 73).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

Pla Gran

«Otra pieza de tierra conocida por *Pla Gran*, compuesta de olivos, higueras y sembradura» (RTD 1904, p. 76 i 80); «Una pieza de tierra situada en la partida dels Plans, conocida por *Pla Gran*» (RTD 1904, p. 82).

Antiga peça de terra a la partida dels Plans.

plaça

V. *Ajuntament, Catalunya, Constitució, Creu, Església, Font, *Major, «Matadero», Palmera, Piles, President Lluís Companys, Rei, Sala del Cine.*

Plaça, la¹

[ˈla ˈpʎasa]

Nom popular de la *plaça del President Lluís Companys*. Antigament anomenada *plaça de les Piles* o *plaça de la Font*.

Plaça, la²

«...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al cap de la plassa de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab *la plassa* y ab lo carrer que va al portal de la vila...» (Capb. 1607, f. 96r).

«...todo aquel corral, o patio, parte rodeado de paredes, que por nuestros legítimos títulos tenemos cito dentro la indicada villa de Vinebre, en su calle que va desde *la Plaza* al huerto de Don Josef de Ossó» (ACRE340-62-T2-200, 1803); «*Plaza*» (Reg. fisc. 1894).
«*Plaza*» (RTD 1903, p. 73 i 85).

Antiga plaça que podria ser la del Rei o la de la Constitució.

Plaça, carrer de la

«*Plaza*» (Reg. fisc. 1894).
«...una casa en la *calle de la Plaza*, linda por su derecha con la calle Mayor» (JPV ACRE 18, 1903).

Antic carrer.

Plana de la Lloba

«*Plana de la Lloba*» i «*Lloba, plana de la*» (Nom. 2010).

Indret rural que toca amb les Planes del terme de Flix.

Planes

V. **Raboses, P. i Aubagues*.

Planes, les

[ɫes 'ɫanes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada davall de la partida de les Aubagues.

«Acte de venda de una heretat en terme de Vinebre, a la partida de les Planes, fet y firmat en favor del honor Ramon Domenech de la mateixa vila [...] hereditas habemus et possidemus in termino de Vinebre, in partita dicta de les Planes» (ACRE340-62-T2-164, 1648).

«1 pieza de tierra nombrada *Planes* en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 2r, 4v, 16r, 16v, 20r, 21r, 41v, 46v, 64v, 66v, 68v, 76r, 77v, 90r, 90v, 92r i 92v); «1 pieza de tierra nombrada *les Planes*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 12v, 28v i 36r); «...la finca sita en la partida *las Planas*, conocida por el mismo nombre...» (RTD 1898, p. 22).

«Una pieza de tierra nombrada *Planas*, compuesta de viña» (RTD 1904, p. 87); «*Planes*» (PIGC 1931, P14; PIGC 1941, P12; RPPRV 1954, P12 i P14; RPPRV 1954, P17).

«*Planes, les*» (Nom. 2010).

Planes, lo camí de les

[ɫo ka'mi ɫes 'ɫanes]

Camí que condueix a les Planes.

«...la finca conocida por Horta de Dalt [...] limita al Norte con el *camino de les Planes*» (RTD 1903, p. 58).

Planes, la serra de les

[ʎa 'sɛra ʎɛs 'pʎanes]

Serra que toca amb les Planes de Flix i fa límit amb el terme de Flix, damunt de les Valloseres.

«*Planes, serra de les*» i «*Serra de les Planes*» (Nom. 2010).

Planes de Flix, les

[ʎɛs 'pʎanez ðe 'fʎiʃ]

Partida de terra al terme de Flix, a l'oest dels Comellans, que és conreada per molts vinebrans.

«...sita en lo terme de la Vila de Flix, del Corregimt. de Tortosa, en *sa partida dita de les planes*, afrontant en Camí publich, en terres de Manuel Veà, de Joan Domenech dit Besó, de Antoni Cervelló, y de Miquel Montané» (CM 1793, f. 2v).

Planes de Flix, lo camí de les

[ʎo ka'mi ðe ʎɛs 'pʎanez ðe 'fʎiʃ]

Camí que surt del camí de les Mugues, després de la Salve, i du a la costa de la Bessona fins a la partida de les Planes de Flix, al terme de Flix.

Planes i Planetes

«...partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Planas y Planetas*» (RTD 1904, p. 72).

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada *Raboses, Planes i Aubagues*, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: *les Raboses, les Planes i les Aubagues*.

Planes Més Amunt

«...pieza de tierra en la partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Planas mes Amunt*» (RTD 1905, p. 95).

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada *Raboses, Planes i Aubagues*, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: *les Raboses, les Planes i les Aubagues*.

Planes Més Avall

«Una pieza de tierra en la partida Rebosas, Planas y Aubagas, conocida por *Planas mes Avall*» (RTD 1905, p. 94).

Antiga peça de terra situada a l'antiga partida anomenada *Raboses, Planes i Aubagues*, que deu coincidir amb les partides que actualment estan separades: *les Raboses, les Planes i les Aubagues*.

Planeta, la

«1 pieza de tierra nombrada *Planeta*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 3r, 40r, 56r i 62r).

«...pieza de tierra situada en la partida Raboses, Planes y Aubagues, nombrada *Planeta*» (JPV ACRE 45, 1918).

Sembla que reben aquest nom dos indrets diferents. Una antiga peça de terra i la partida on era situada. I una peça de terra que, per la informació de les fonts escrites, sembla que devia estar situada a les actuals *Planes* o a les confrontants *Aubagues* i *Raboses*.

Planetes

«...en la partida nombrada *Planetas*» (JPV ACRE 23, 1942).

Antiga partida de terra que no s'ha pogut situar i que podria coincidir amb l'anterior, *la Planeta*.

Planots, los

[łos pɫa'nots]

Partida de terra i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el cementiri i el camí de les Mugues.

«1 pieza de tierra nombrada *Planot*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 68v).

«... pieza de tierra en partida Sortetes, pieza conocida por *Planot*» (RTD 1908, p. 131); «*Planots*» (PIGC 1932, P17).

Plans, los

[łos 'ptans]

Partida de terreny situada al sud de la roca del Cap del Pla.

«...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans*» (Capb. 1558, f. 15r).

«...una heretat en lo terme de Vinebre, en la partida *los Plans*, que affronta ab Pere Gonsales, ab Garrigues y ...» (Capb. 1639, f. 16v).

«...una heredad en el término de dicha villa, en *los Llanos*, que linda con Jayme Domenech, Joan Miro, Joseph y Matheo de Osso» (Capb. 1734, f. 216r).

«... las tres cuartas partes de la finca conocida Plá, partida *Plans*» (RTD 1901, p. 32); «Otra pieza de tierra en la partida *dels Plans*, conocida por Plá [...] otra pieza en la partida *dels Plans*, denominada Pla de Dalt» (RTD 1905, p. 110).

«*Plans, lo*» i «*los Plans*» (Nom. 2010).

Plans, lo camí dels

[to ka'miɫs 'ptans]

Camí que condueix des del nucli urbà de Vinebre fins als Plans.

Plans de Vinebre, los

«...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada *los Plans de Vinebre*» (Capb. 1558, f. 15v).

«...una heretat situada en lo terme de Vinebre, en la partida de *los Plans de Vinebre*; affronte, de una part, ab Anthoni Miro, que ere de Jaume Mauri, y ab Johan Torner, la qual heretat pague y acostuma pagar...» (Capb. 1639, f. 18r).

Antiga partida de terra, que, amb molta probabilitat, devia coincidir amb els actuals *Plans*.

Platgeta, la

[ʔa pʔa'dʒeta]

Així és anomenada, també, *la Platja*.

Platja, la

[ʔa 'pʔadʒa]

Antic terreny a la vora de l'Ebre, arenós, d'origen sedimentari, idèntic a l'arena de les Illes i molt semblant a la de les platges de la Costa Daurada. Situat entre la partida de les Fontjuanes i la finca anomenada Illa del Comendant. Una petita part és al terme de Vinebre i una bona part és al d'Ascó. La població vinebrana acostumava a anar-hi a banyar-s'hi en temps de calor i dies de festa. No s'hi conreava res. Actualment, no en queda quasi res, ja que es va malmetre amb l'extracció d'arenes i de graves, a la dècada dels setanta del segle xx, per a la construcció de les centrals nuclears d'Ascó.

Ploradora, ca la

['ka ʔa pʔora'ðora]

Casa situada al carrer de la Torre.

Poblat Ibèric, lo

[ʔo po'βlat i'βerik]

Establiment militar iberoromà d'època tardana, situat en un turonet proper a l'ermita de Sant Miquel, a 1,5 km al sud-est de Vinebre. Entre les troballes més destacables hi ha el cap de ceràmica d'una nina i una arracada d'or. Té una vista immillorable del pas de l'Ase (congost de l'Ebre al terme de Garcia).

«*Sant Miquel, poblat ibèric*» i «*Poblat ibèric de Sant Miquel*» (Nom. 2010).

pont

V. *Fava*.

Pontó, lo

[ʔo pun'to]

Finca ubicada a la partida dels Mallons.

Pontó de Romero, lo

[ʎo pun'to ðe ro'mero]

Finca situada després del Malló del Forneret, davall del mas d'Ater.

Poquet

[po'ket]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Ha estat relativament abundant durant el segle XX i encara és viu a la vila.

«Cecília Poquet» (PPSJB 1817); «Maria Poquet Prós» (RTD 1898, p. 23); «Miquel Poquet» (PPSJB 1817); «Ramon Poquet» (Amill. 1852, f. 5r); «Ramon Poquet Ferré» (RTD 1898, p. 23).

«Blai Poquet Servelló» (RTD 1902, p. 42 i 49); «Dolors Poquet Servelló» (RTD 1908, p. 132); «Jaume Poquet Gasol» (Lli. 1939, f. 2r), (RTD 1908, p. 131) i (RTD 1909, p. 138); «Josep Poquet Prós» (RTD 1901, p. 39), (RTD 1902, p. 49), (RTD 1906, p. 120) i (Matrim. 1918); «Josep Maria Poquet Carim» (Bapt. 1925); «Josepa Poquet Carim» (Bapt. 1925); «Josepa Poquet Ferré» (RTD 1902, p. 49); «Miquel Poquet Gasol» (RTD 1902, p. 53); «Miquel Poquet Serve-lló» (RTD 1902, p. 53); «Ramon Poquet Carim» (Lli. 1939, f. 3v); «Ramon Poquet Miro» (Lli. 1939, f. 1v); «Ramon Poquet Vila» (RTD 1901, p. 37); «Rosa Poquet Arbó» (Bapt. 1920); «Teresa Poquet Carim» (Bapt. 1925); «Victorina Poquet Gasol» (RTD 1901, p. 35).

Poquet, mas de

«Mas de Poquet» (PV 1919).

Mas situat a les Mugues, al costat mateix del mas de Framut.

Poqueta, ca la

['ka ʎa po'keta]

Casa situada al carrer de Lleida.

Port, de

«Bernat de Port» (Mon. 1350).

«En de Port» (RCA 1416, f. 48r).

Cognom registrat als segles XIV i XV.

Porta

['pɔrta]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Actualment és viu i especialment abundant.

«Felip Porta» (Amill. 1852, f. 74v).

«Abelard Porta Grau» (Matrim. 1924); «Agustí Porta Fumadó» (Matrim. 1923); «Agustí Domingo Porta Pros» (Bapt. 1924); «Antoni Porta Veà» Veà (Bapt. 1925) i (Lli. 1939, f. 3v); «Balbina Porta Viaplana» (Matrim. 1921); «Carme

Porta Veà» (Lli. 1939, f. 2v); «Domingo Porta Ferré» (RTD 1901, p. 29) i (Òbit 1921); «Domingo Porta Jordà» (Òbit 1923); «Domingo Josep Porta Jordà» (Bapt. 1922); «Felip Porta Gonzalez» (Matrim. 1923); «Felip Porta Grau» (RTD 1901, p. 32); «Felip Porta Salamé» (Bapt. 1924); «Francisca Porta Gonzalez» (Matrim. 1920); «Josep Porta Montané» i «Josep Porta Sonadelles» (Lli. 1939, f. 3v); «Josepa Porta Viaplana» (Matrim. 1920); «Maria Porta Ferré» (Òbit 1919) i (Òbit 1925); «Rosa Porta Jordà» (Bapt. 1924) i (Òbit 1925); «Rosa Maria del Carme Porta Vila» (Bapt. 1925); «Teodora Porta Grau» (Bapt. 1918); «Teresa Maria Porta Pros» (Bapt. 1926).

Portal, lo carrer del

[t̪o ka'reɫ por'taɫ]

Carrer que va de la plaça de la Constitució a la plaça del Rei.

«... damunt lo carrer de una casa ab altra [-----] en lo loch de Vinebre al cap de la plassa de la Yglesia que dita cassa afronta de una part ab cassa de Gabriel Ossó y de altra part ab cassa de Raphael Torner y ab dita plassa y ab *lo carrer qui van al portal* de la villa» (Capb. 1558, f. 13v).

«...un perche travessant damunt lo carrer de una casa a una altra seua, cituada en lo dit lloch de Vinebre, al cap de la plassa de dit lloch; que dita casa afronta, de una part, ab casa de Gabriel Llecha, que ere de Gabriel Oso; y, de altra part, ab casa d'en Juan Torner, fill de Rafel, y ab la plassa y ab *lo carrer que va al portal de la vila...*» (Capb. 1607, f. 96r).

«...un sobrepasador que pasa por ensima de la calle desde la casa del confesante a otra del mismo dentro de la presente villa, al último de la Plaza, que linda con patio al lado de la iglesia, con casa Joan Baptista Esquirol, con Joan Domenech y con *la calle que va al portal*» (Capb. 1734, f. 214v).

«1 casa en la *calle del Portal*» (Amill. 1852, f. 1v, 2v, 3v, 4r, 4v, 5r, 6r, 7v, 8v, 9v, 11v, 13r, 13v, 14v, 15r, 16v, 19r, 19v, 20v, 21r, 24r, 25r, 26r, 27r, 27v, 36v, 75v, 76v i 77r).

«...calle sin nombre, conocida vulgarmente por la *calle del Portal*» (RTD 1903, p. 83).

Portal del Camí de la Torre, carrer del

«...un perche travessant de una part a l'altra del *carrer que va al portal del camí de la Torre...*» (Capb. 1607, f. 105r).

«...por el derecho de poder hacer un pasadizo desde la casa que habita a la de los pupilos de Francisco Torne, que confronta con las dos casas y con la *calle del Portal que ba a la villa de la Torre del Español*» (Raz. 1787, 92).

Els documents no donen prou dades per saber si es tracta o no del mateix *carrer del Portal* o fa referència al portal o a la portella de l'altre costat de la Viladins.

Portella, la

«...e poseix en lo loch de Vinebre en la Crestiandat Vella, *en la partida dita la Portella...*» i «...in loco de Vinebre en la Crestiandat Vella, *in partida dita la Portella...*» (Capb. 1558, f. 30v).

«...en la casa que té y posehex en lo dit lloch de Vinebre, en la Cristiandat Vella en la *partida dita la Portella*, lo qual perche està damunt la portella que és portal de dit lloch, y afronta ab cases d'ell mateix y ab dit carrer de la Portella, que passa davall de dit perche...» (Capb. 1607, f. 108r); «...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandat Vella, *en la partida dita la Portella*, qu'és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab lo carrer de dita Portella y ab casa de ell...» (Capb. 1639, f. 20r).

Partida de terra antiga, sense situar. El nom de *la Portella* podria tindre relació amb els actuals *Portellets*, que són l'obertura nord de la Viladins (que, al seu torn, molt bé podria ser l'antigament anomenada *Cristiandat Vella*). En aquest cas, devia estar situada a prop de la partida dels Mallons. Tanmateix, hi ha informants que expliquen que el Perxi també rebia el nom de *la Portella*.

Portella, carrer de la

«...en la casa que te y posehex en lo dit lloch de Vinebre en la Cristiandat Vella en la partida dita la Portella lo qual perche està damunt la portella que es portal de dit lloch y afronta ab cases dell mateix y ab dit *carrer de la Portella* que passa davall de dit perche...» (Capb. 1607, f. 108r); «...un perche en la casa que té i posseeix en lo dit lloch de Vinebre, en la Christiandat Vella, en la partida dita la Portella, qu'és portal de dit lloch, que affronte ab Casa de la Vila, que ere de Matheu March, ab *lo carrer de dita Portella* y ab casa de ell...» (Capb. 1639, f. 20r).

Antic carrer sense situar. El capbreu de 1607 apunta que passava per davall d'un perxe. Com que en el mateix capbreu ja es parla del *carrer Major* (que dona a l'únic perxe que es conserva actualment), podria ser que existissin dos perxes. Aquest segon sembla possible que fos a la porta nord de la Viladins, que dona als actualment anomenats *Portellets*. El nom de *la Portella* podria tindre relació amb aquest mateix nom; o, com s'ha dit abans, podia tractar-se del mateix *Perxi*.

Portellets, los

[los porte'lets]

Aquest nom correspon al *carrer dels Portellets*.

Portellets, lo carrer dels

[lo ka'rets porte'lets]

Carrer que va del Convent al camí de Flix.

pou

V. *Hortet de Ca Don Jaume, Horts*.

pouet

V. *Repis*.

Pradell

[pra'ðeɫ]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Ha estat recollit amb les formes *Pradell* i *Paradell*. Actualment, és viu i, a més, és un nom de casa.

«Baptista Pradell» (CM 1793, f. 2r i 2v).

«Josep Pradell» (ACRE340-62-T2-204, 1814); «Francisco Pradell» (Amill. 1852, f. 4r).

«Francisco Pradell Nicolau» (RTD 1905, p. 92), (RTD 1908, p. 131), (RTD 1911, p. 166) i (Òbit 1919); «Joan Pradell Jordà» (RTD 1901, p. 32), (RTD 1902, p. 45) i (Òbit 1919); «Joan Pradell Nicolau» la viuda de (RTD 1901, p. 34); «Josepa Pradell Nicolau» (Òbit 1918); «Marçal Francisco Pradell Veà» (Bapt. 1921) i (Òbit 1921); «Maria Pradell Bieto» (RTD 1911, p. 163) *Paradell* (JPV ACRE 29, 1905); «Maria Pradell Nicolau» (RTD 1901, p. 35)⁷² i (RTD 1902, p. 44); «Ramon Pradell Jordà» (Lli. 1915); «Rosa Pradell Nicolau» (RTD 1901, p. 34); «Úrsula Pradell Jornet» (Bapt. 1918).

Prades, de

«Domingo de Prades» (PH 1349).

Cognom registrat al segle XIV.

presa

V. *Animer*.

President Lluís Companys, la plaça del

[ʎa 'pɫasa prezi'ðen ɫu'is kom'pantʃ]

Plaça en què conflueixen el carrer de Sant Miquel, el carrer de l'Horta i l'avinguda de Pau Casals. També és anomenada *plaça de les Piles, de la Font* o, senzillament, *la Plaça*.

Presó, la

[ʎa pre'zo]

Habitacle de l'antiga Casa de la Vila Vella dedicat, antigament, a fer de presó.

72. Viuda de Josep Servelló Rocamora.

Prop la Vila

«...un ferreginal situat en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada Prop la Villa; afronta, de una part, ab lo olyvar de dit Pere Ossó; y, de altra part, ab carra pública; y, de altra part, ab corrals de dit loch de Vinebre y ab la Vall» (Capb. 1558, f. 11v); «...in partita dicta Prop la Villa...» (Capb. 1558, f. 11v).

Partida de terra antiga.

Pros

[¹pros]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Ha estat especialment abundant al segle XX i encara és viu actualment.

«Francisco Pros y Miguel, carpintero» (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Jaume Pros Cavallé» (RTD 1898, p. 24); «Joan Pros» (RTD 1898, p. 21); «Josep Pros» (ACRE340-62-T2-209, 1845), (Amill. 1852, f. 13v) i (RTD 1898, p. 23); «Miquel Pros» (Amill. 1852, f. 72v); «Ramon Pros Cavallé» (RTD 1898, p. 24).
 «Alexandrina Josepa Pros Estivill» (Bapt. 1922); «Àurea Irene Pros Masdeu» (Bapt. 1921); «Carme Dolors Pros Ferré» (Bapt. 1920); «Concepció Pros Tarragó» (Matrim. 1919); «David Josep Pros Ferré» (Bapt. 1924); «Dolors Pros Homdedeu» (Lli. 1939, f. 1r); «Dolors Mariana Paula Pros Ferré» (Bapt. 1921); «Enriqueta Pros Sonadelles» (Òbit 1923); «Francisco Pros Montané» (RTD 1909, p. 135, 138 i 139); «Francisco Pros Servelló» (Lli. 1939, f. 2v); «Jaume Pros Cavallé» (RTD 1901, p. 35) i (Matrim. 1918) Prós (Òbit 1922); «Jaume Pros Ferré» (Òbit 1919); «Jaume Pros Miró» (RTD 1905, p. 111), (RTD 1909, p. 135) i (Òbit 1922); «Jaume Pros d'Ossó» (RTD 1902, p. 50); «Jaume Ferran Josep Pros Ferré» (Bapt. 1922); «Joan Pros Caballé» (Lli. 1915); «Joan Pros Duran» (Òbit 1920); «Joan Pros Miró» (Òbit 1918) i (Matrim. 1925); «Joan Pros Montané» (Òbit 1918); «Joan Pros Montané» (Matrim. 1925);⁷³ «Joan Pros Ossó» (RTD 1906, p. 117), (RTD 1908, p. 132) i (Òbit 1925); «Josep Pros Argilaga» (RTD 1903, p. 80) i (Òbit 1922); «Josep Prós Bosch» (RTD 1903, p. 62); «Josep Pros Ossó» (Òbit 1918); «Josep Ramon Pros Sonadelles» (Òbit 1919); «Maria Pros Miró» (Lli. 1939, f. 1v); «Maria Pros Sonadelles» (Matrim. 1918); «Maria Pros Tarragó» (Matrim. 1921); «Maria Pros Teixidó» (Lli. 1939, f. 3v); «Marià Pros Servelló» (Matrim. 1918), (Matrim. 1920) i (Bapt. 1925); «Marià Josep Maria Pros Amorós» (Bapt. 1921); «Miquel Pros Monclús» (RTD 1909, p. 140); «Pere Pros Monclús» (RTD 1909, p. 140) i (Matrim. 1919); «Ramon Prós Cavallé» (RTD 1901, p. 32) i (Matrim. 1918); «Rosa Pros Miró» (Òbit 1922); «Rosa Pros Sonadelles» (Matrim. 1918) i (Lli. 1939, f. 2r); «Rosa Maria Pros Amorós» (Bapt. 1925); «Teresa Pros Carim» (Lli. 1939, f. 1v); «Teresa Pros Homdedeu» (Matrim. 1923) i (Lli. 1939, f. 2v); «Teresa Pros Sonadelles» (Lli. 1939, f. 2r); «Teresa Carme Maria Pros Jordá» (Bapt. 1921); «Teresa Dolors Prós Jordá» (Bapt. 1924); «Teresa Irene Pros Masdeu» (Bapt. 1924); «Víctor Pros Cavallé» (Lli. 1915) i (Lli. 1939, f. 2v); «Víctor Pros Ferré» (Òbit 1920).

73. Són dos persones diferents. El primer mor amb 21 anys el 1918. I el segon es casa el 1925.

Pubill¹

«Antoni Pobill» (Capb. 1558, f. 23r).

«Antoni Pobill» (Capb. 1607, f. 96v).

Cognom registrat als segles xvi i xvii. Actualment és un nom de casa.

Pubill²

«Pere Macip als Pobill» (Capb. 1558, f. 14v, 16r i 16v).

Àlies de Pere Macip.

Pubill, ca

[¹ka pu¹βiʎ]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca la Tia Marieta del Perxi* i *ca la Tia Marieta del Baster*.

Pujals

«Antonio Pujals» (Amill. 1852, f. 102v); «Joan Pujals» (Amill. 1852, f. 88v); «el germà de Joan Pujals» (Amill. 1852, f. 89r); «Manuel Pujals» (Amill. 1852, f. 89v); «Sebastià Puyals» (Amill. 1852, f. 108v).

Cognom registrat al segle xix. Ha estat recollit amb les formes *Pujals* i *Puyals*.

punta

V. *Canta-ranes*, *Cogulleta*, *Empiltres*, *Flare*, *Roqueta*, *Tossals*.

Pura de Don Jaume, ca

[¹ka ¹pura ðe ðon ¹dʒawme]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Don Augusto*, *ca Donya Elena* i *cal Carreter* o *ca Quico el Carreter*.

Quadro, lo

[ʎo ¹kwaðro]

Terreny on actualment hi ha el cementiri i voltants. Efectivament, té una forma quadrada.

Quatre Barres Catalanes, l'avinguda de les

[ʎaβiŋ¹guða ʎes ¹kwatre¹ βares kata¹ʎanes]

Avinguda que va des dels Bars fins al camp de futbol.

Quatre Camins, los

[ʎos ¹kwatre ka¹mins]

Cruïlla dels camins que van de la Palma d'Ebre a la Torre de l'Espanyol, i de Vinebre a Cabacés, a la partida dels Gorraptes.

Quico Calderó, ca

[ˈka ˈkiko kaɫdeˈro]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca la Tia Paula de Daniel*.**Quico Culot, ca**

[ˈka ˈkiko kuˈtɔt]

Casa situada al principi del carrer de la Torre.

Quico de Butxaques, ca

[ˈka ˈkiko βuˈtʃakes]

Casa situada al carrer de la Torre, també anomenada *ca Morremus*.**Quico Maria, ca**

[ˈka ˈkiko maˈria]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Sanç*.**Quicot, ca**

[ˈka kiˈkɔt]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Quicot, la pedrera de

[ˈta peˈðrera ðe kiˈkɔt]

Pedrera de calcària, situada a les Canelles, prop de la roca del Cap del Pla, d'on, antigament, s'extreia la pedra per a fer les cases i altres construccions del poble. Si més no, se'n va extreure pedra fins a l'any 1942, ja que és la data en què es van fer les parets del cementiri, que són fetes íntegrament de pedra extreta d'aquest indret.

Rabadans, los

[ˈto raβaˈðans]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el *Passo de Ganado* i el Pantano, entre la carretera de la Torre (T-714) i les Aumedines.

«1 pieza de tierra nombrada *Rabadá*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 17r i 71r).

«pieza de tierra situada en la partida de Plans, conocida por *Rabadà*» (JPV ACRE 43, 1918).

Rabosa, lo pas de la

[ˈto ˈpaz ðe ˈta raˈβoza]

Pas ramader a la serra de les Aubagues, cap al racó d'Aixerí. Situat a la carena que separa la vall de Sant Miquel i la vall de Beanta, al terme de Garcia.

Raboses, les

[ˈteraˈβozes]

«1 pieza de tierra nombrada *Raboses*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 5v, 17v, 23r, 24v, 25r, 47v, 91r, 92v, 131r i 131v).

«*Raposes*» (PIGC 1931, P13 i P14).

Tros de terra situat al peu del camí de Sant Miquel, al costat de les Fontjuanes. Quant a aquest topònim, al DCVB es recull *rabosa* (i mall. *raboa*) com a «mamífer

de la família dels cànids, espècie *Canis vulpes*» i el localitza a diversos indrets de la geografia catalana: St. Feliu de Pallerols, Pont de Suert, Pla d'Urgell, Falset, Calaceit, Gandesa, Tortosa, Maestrat, Morella, Xàtiva, Pego, Alcoi, Benidorm, Mallorca, per bé que Coromines ho relaciona amb el mot llatí ROGATIONES (Moreu-Rey, 1999, p. 156) i no pas amb cap animal.

Raboses de Baix

«1 pieza de tierra nombrada *Raboses de Baix*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 24v).

Antiga peça de terra.

Raboses, Planes i Aubagues

«...partida *Rabosas, Planas y Aubagues*» (RTD 1902, p. 42); «...partida de *Rebosas, Planas y Aubaga*, conocida por Planas» (RTD 1902, p. 49 i 50); «... partida de *Rebosas, Planas y Aubagas*» (RTD 1902, p. 51; RTD 1904, p. 69); «...partida *Planas, Rebosas y Aubagas*, conocida por Planas» (RTD 1903, p. 63; RTD 1904, p. 84).

Antiga partida de terra que inclou les actuals que reben el nom de *les Planes*, *les Aubagues* i *les Raboses*.

Rabosot, cal

[ˈkaɫ raβoˈzot]

Casa situada al carrer de Sant Miquel, al costat del cal Manescal. Actualment ja no existeix, s'hi va obrir el carrer de Gaudí, però a la paret lateral de cal Manescal que tocava amb aquesta casa, encara s'hi pot veure la pedra del foc a terra que du esculpida la data de 1866. Probablement, aquest nom està lligat al gentilici popular de la Torre de l'Espanyol: raboses.

Racer, lo

[ˈto raˈse]

Antic solar urbà del final del carrer del Sol, a l'indret anomenat *Davall de les Ribes*, on els gitanos solien acampar quan passaven per Vinebre. Actualment és un corral tancat.

Racer de Salamé

«la finca de su principal [...], enclavada en este término municipal, llamada Oliverets, conocida vulgarmente por *Rasé de Salamé*» (JPV ACRE 17, 1908).

Antiga finca.

racó

V. *Aixerí*, **Blaions*, **Cahoni*, **Cova del Corredor*, **Espantaguerres*, **Guinaus*, **Martins*, *Moro*, **Pava*, **Soberano*.

Racó

V. *Jordi del R*.

Racó, lo

És el tros del carrer del Forn que fa colze. On vivia Jordi del Racó.

Racó del Moro, lo mas del

[to 'maz ðet ra'ko ðet 'moro]

Maset situat al racó del Moro, als Gorraptes Més Amunt.

Raduà

«Joan Radua» (*Fog*. 1553) i (Capb. 1558, f. 8v i 9v).

«Joan Radua» (Capb. 1607, f. 104v).⁷⁴

Cognom registrat als segles XVI i XVII. Ha estat recollit amb la forma *Radua*.

Rafel, ca

[ka ra'fet]

Casa situada al carrer del Sol.

Rai, lo salt del

[to 'saɫ ðet 'raj]

Salt d'aigua a la vall dels Gorraptes. Actualment, està sec atès que per la vall dels Gorraptes només baixa aigua en casos de molta pluja continuada, fet que no passa gens sovint en aquestes contrades. Per bé que aquesta és la denominació més popular, també és anomenat *lo salt de la Vall*. Quan la gent de Vinebre van haver d'abandonar el poble a la Guerra Civil espanyola, les dones hi anaven a rentar la roba.

«*Rai, salt del*» i «*Salt del Rai*» (*Nom*. 2010).

Ram

V. *Cap del R*.

Ramiro, ca

[ka ra'miro]

Casa situada al carrer del Cementiri. També és anomenada *ca Perelló*.

74. Surt anomenat com a antic propietari d'un terreny, per tant interpretem que deu ser el mateix individu encara que sigui en diferent segle. Sovint, en aquests casos, en els capbreus consultats, s'utilitza la fórmula: «(terreny) de (individu X) que ere de (individu Y)».

Ramon

«Joan Ramon» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-209, 1845).

«Antònia Ramon (?)»⁷⁵ (Matrim. 1921).

Cognom registrat als segles XIX i XX.

Ramon de la Menya, ca [ˈka raˈmon de ʎa ˈmɛɲa]

Casa situada al principi del carrer de la Torre.

Ramon de la Menya, lo mas de [ʎo ˈmaz ðe raˈmon de ʎa ˈmɛɲa]

Mas situat a les Sénies. *Menya* és un nom de casa de Vinebre.

Ramon de Martí, ca [ˈka raˈmon de maɾˈti]

Casa situada a la travessera de la Torre.

Ramon Jornet, ca [ˈka raˈmoɲ dʒoɾˈnet]

Casa situada al carrer del Forn.

Ramona

V. *Tia R. del Sinaro*.

Rata, lo molí de la [ʎo moˈʎi ðe ʎa ˈrata]

Molí i mas que hi ha al costat esquerre de la carretera que va de Vinebre a Garcia. És viu el nom de *molí de la Rata* i podria coincidir amb el registre escrit del document «*de las Ratas*».

«... una finca de secano conocida por las Valls, en la partida Horta de Sidesá o Pedruscall de este término [...]; lindante [...] al E. con la acequia del *molino llamado de las Ratas*» (RTD 1902, p. 41).

Ratera

V. *Solà de R*.

Ratxeta, ca la [ˈka ʎa raˈtʃeta]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *cal Digo*.

Raval, la [ʎa raˈβaʎ]

Zona del poble corresponent al darrer tram del carrer de Sant Miquel.

75. El segon cognom és il·legible.

Raval de l'Horta, la

«... De todo aquel huerto que se riega del agua de la asequia comuna, plantado de cuatro higueras, de extensión de dos días de cabar un hombre, situado dentro el mismo término, y partida llamada de la Horta de Dal, que linda por la parte de oriente, con huerto de la Señoría, o Encomienda de Ascó; a medio día con otro de Doña Raymunda de Ossó, a poniente con el de Jose Fortuny, y otro de Miquel Carim y Pedro Veà; y, a tramuntana, con el camino público que dirige a la villa de Garcia, justipreciado de los mismos peritos en doscientas cincuenta libras ardites, de la moneda. Y todo aquel censal parte cubierto, y parte descubierto, que tengo cerca la casa de mi abitación, y en *el Arrabal dicho del Horta*, que linda con calle pública, en la cual tiene puerta principal, con corral de Miguel Pros, con tierras de Josef Pros, con el barranco de este común [...] y con el puente que hay desde dicha mi casa al citado corral, para entrar y salir a éste por encima de dicho Barranco...» (ACRE340-62-T2-209, 1845).

Es desconeix si coincideix amb l'actual *Raval*.

rec

V. *Nou de la Torre, Torre*.

Rector

V. **Illa del R*.

Reg, la bassa del

[ʎa 'βasaʎ 'rek]

Bassa artificial que ha construït l'Associació de Regants El Progrés, de Vinebre, davall de la roca del Cap del Pla.

Rei, la plaça del

[ʎa 'plasaʎ 'rej]

Plaça que hi ha al davant de l'església.

Rengs, los

[ʎo 'reŋs]

Tros de terra plantat de rengs d'olivers, situada entre les Vuitenes, el Quadro i els Jardins. Prop de l'oliver de la Mare de Déu. Els travessa el camí de la Torre.

«*Rengs, los*» i «*Los Rengs*» (*Nom*. 2010).

Rengs, lo camí dels

[ʎo ka'mitʂ 'reŋs]

Tros del camí de la Torre, entre el camí de Cabacés i el camí de les Mugues.

Rengs dels Oliveres

«Otra pieza de tierra conocida por *Renchs dels Olivés*, partida Sortetas y Vuitenes» (RTD 1904, p. 71).

Peça de terra situada a l'antiga partida Sortetes i Vuitenes. Amb molta probabilitat correspon al que avui s'anomena *los Rengs*.

Repis, lo pouet de [ʔo po'wed de 'repis]

Pou del qual es desconeix la situació.

Retorna, la [ʔa re'torna]

Tros del carrer de l'Horta que fa forma de colze, com la retorna d'un riu, la corba que en fan les aigües i en la qual el corrent del riu altera el seu sentit.

Revellón

V. *Rovelló, la serra del*.

riba

V. *Pena*.

Riba, la

«Una casa situada en la calle de la Huerta nº 8 [...] linda [...] por detrás, *La riba*; y, delante, su propia calle» (RTD 1905, p. 99); «...la casa de la calle del [*sic*] Huerta, señalada de núm. 8, que dividida, actualmente forma un solo edificio que se compone de planta baja y tres pisos, en la superficie de tres metros de ancho por 26 metros de largo; fondo. Lindante por la derecha mirando a la fachada con el heredero de Alejandro Servelló; por la izquierda, con la de José Montané Gasol; por la espalda, con *un camino llamado La Riba* y, por enfrente, la calle del [*sic*] Huerta en donde tiene su puerta de entrada» (RTD 1905, p. 102).

Amb tota probabilitat, deu tractar-se del que actualment s'anomena *Davall de les Ribes* o *avinguda de Francesc Macià*, que correspon a la riba antiga del braç de riu que passava per davant de Vinebre.

Riba, carrer de la

«*Riba*» (Reg. fisc. 1894).

Podria correspondre al tram de Davall de les Ribes actualment batejat com a *avinguda d'Enric d'Ossó*.

Ribellet, la cova de

[ʎa 'kɔβa ðe riβe'ʎet]

Cova situada als Gorraptes, entre la vall dels Gorraptes i les Pereroles, al nord de l'obac de Joan de Bieto. A 1 km de la cova de Pep de Leli, aproximadament.

Ribers, los

[ʎo ri'βes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre el Galatxo i les Fontjuanès.

«... un pedazo de tierra plantada con algunas moreras, de extension medio jornal, poco más o menos, ya fitada o mojonada, confinante con tierras de [...], en el término de la presente villa de Vinebre y *partida dels Ribés*» (ACRE340-62-T2-210, 1846); «1 pieza de tierra nombrada *Ribe*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 53r, 59v, 64r i 66v).

«Otra pieza de tierra conocida por *Ribés*, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado Lavall [...] E., con la acequia de l'Horta de Baix [...] y, al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho» (RTD 1904, p. 78); «Otra en la partida *Ribas ó Ribé*, huerta, sembradura y bosque» (RTD 1910, p. 148); «*Rivé*» (PIGC 1929).

Ribers i Horta de Baix

«Otra pieza de tierra en la partida *Ribés y Orta de Baix*» (RTD 1906, p. 117); «Una pieza de tierra regadío plantada de higueras, conocida por *Ribé y Horta de Baix*, de cabida un jornal diez céntimos o sean, 66 a 90 centiáreas, lindante al N con el Barranco» (RTD 1906, p. 118).

Antiga partida de terra que devia incloure les actuals *los Ribers i l'Horta de Baix*.

Ribes¹

V. *Davall de les R.*

Ribes²

[ri'βes]

Cognom registrat als segles XVIII i XIX amb poca incidència. Actualment, encara és viu a la vila.

«Josep Ribes» (Capb. 1734, f. 237r) i (*Raz.* 1787, 91).

«Magdalena Ribes» (PPSJB 1817).

Ricardo, ca

[ʎa ri'karðo]

Casa situada al carrer del Riu.

Ricatxons, lo molí de

[ʎo mol'i ðe rika'tʃons]

Era un molí que hi va haver antigament a Vinebre, constituït per una societat. Sembla que estava situat a la travessera de Sant Miquel.

Ripoll

«Pere Ripoll Vernet» (RTD 1904, p. 89).

Cognom registrat al segle xx.

Riquer

«Berenguer Riquer» (Mon. 1350).

Cognom registrat al segle xiv.

Rira

«Joan Rira Aragones» i «Teresa Rira Aragones» (Lli. 1939, f. 2v).

Cognom registrat al segle xx. Ha estat recollit amb la forma *Rira*.

Rita, ca

[¹ka ¹rita]

Casa situada al carrer de l'Horta.

riu

V. **Torre*.

Riu, lo

[¹to ¹riw]

És com la gent de Vinebre anomena habitualment l'Ebre. Actualment, només uns 800 metres de l'Ebre transcorren pel terme de Vinebre, que està situat a la riba esquerra. Antigament, però, l'Ebre es bifurcava entre Ascó i Vinebre i el braç més cabalós passava a fregar de les parets de Vinebre —tant que a ca Pepió, a la Vila-dins, s'hi amarraven els llaguts. Aquest antic braç de riu marcava el límit del terme amb Ascó. Una riuada va estroncar-lo, potser, cap a finals del segle xix.

«... Ítem hun verger situat en lo mateix loch junt al *ryu*, afronta ab lo dit *ryu* y ab la via pública...» (Capb. 1558, f. 16v).

«...Lagostera, en dit nom confessa tindre un verger situat en lo mateix lloch de Vinebre, junt al *Riu*, que afronta ab dit *Riu*, ab via pública, ab hereus de Pere Vila...» (Capb. 1661, f. 170v).

Riu, lo carrer del

[¹to ka¹re¹ ¹riw]

Carrer que és perpendicular al carrer de Sant Miquel, a l'alçada del principi de la Raval. En el temps que el braç del riu passava a la vora de Vinebre, hi devia desembocar directament.

«Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las *calles* de, San Miquel, *Río*, Eras, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales» (Lli. 1894).

«*Calle del Río*» (RTD 1903, p. 69 i 85).

Riu, la travessera del

[ʎa traβe'seraʎ 'riw]

Travessera urbana que va del carrer del Riu a la travessera de Sant Miquel.

Riuet, lo

[ʎo ri'wet]

Tram final de la vall dels Gorraptes.

Riuran, lo

[ʎo 'riw'ran]

Amb molta probabilitat, en un principi, es devia referir al braç més gros que tenia l'Ebre en passar entre Vinebre i Ascó i es devia dir «lo Riu Gran». Actualment l'Ebre només té un braç i s'ha perdut el sentit del topònim. D'aquest topònim, ara només en queda memòria en una corrandà: «Les xiquetes de Vinebre / són a banyà's al Riuran, / i les calces amagades / allà al bosc del Comendant».

Rius

['riws]

Cognom registrat al segle XVI. Actualment, és viu a la vila.

«Marc Rius» (Capb. 1558, f. 12r i 13r).

Robí, de

«Eiça de Robi» (Mon. 1329).

Cognom morisc registrat al segle XIV.

Roc, ca

['ka 'rɔk]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada al carrer Nou, i l'altra, a la plaça de Catalunya. Aquesta darrera també rep el nom de *ca l'Enriqueta de Maria Pepe*.

Roc, lo molí de

[ʎo mo'li ðe 'rɔk]

Antic molí situat al carrer Nou. Actualment està en estat ruïnós.

roca

V. Cap del Pla, Flare, Gall, Moro, Sol.

Roca

['rɔka]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila.

«Francisco Roca» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 30r); «Pere Roca» (ACRE340-62-T2-213, 1845).

«Concepció Roca Aragonés» (Matrim. 1923); «Dolors Roca Ribes» (Òbit 1922); «Dolors Roca Salamé» (Òbit 1926); «Joan Roca Ribes» (Òbit 1918); «Maria Roca Carim» (Òbit 1921); «Pere Roca Carim» (RTD 1902, p. 52), (RTD 1903, p. 85), (RTD 1906, p. 117) i (RTD 1907, p. 122).

Rocamora [roka'mɔra]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila.

«Francisco Rocamora» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 19r, 103v i 116v); «Joan Baptista Rocamora» (Amill. 1852, f. 121v); «Ramon Rocamora» (Amill. 1852, f. 102v i 122r).

«Miquel Rocamora Ferré» (Lli. 1939, f. 1r).

Roders o Rodés

«Antoni Rodés» (Amill. 1852, f. 130r).

Cognom registrat al segle XIX. S'ha recollit amb la forma *Rodés*.

Rofes

«Anna Irene Ramona Rofes Masdeu» (Bapt. 1921).

Cognom registrat al segle XX.

Rofes, ca ['ka 'rɔfes]

Casa situada al carrer de l'Horta, a la Retorna.

Roger [roj'ʒe]

Cognom registrat al segle XVII. Actualment, és viu a la vila.

«Josep Roger» (Capb. 1661, f. 168r).

Roig¹

V. *Canella del R.*

Roig² ['rɔtʃ]

Cognom registrat al segle XVIII. Actualment, encara és viu a la vila.

«Tomasa Roig» (CR 1771, 302) i (*Raz.* 1787, 81).

Roig, cal ['kaɫ 'rɔtʃ]

Casa situada al carrer del Cementiri.

Roio, cal ['kaɫ 'rojo]

Casa situada al carrer del Riu.

Romero

V. *Miquel de R.*, *Pontó de R.*

Romero, ca [ˈka roˈmero]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada al carrer de Serra i fa cantonada amb el carrer del Calvari. I l'altra, a la travessera del Riu.

Romero, lo mas de [ˈto ˈmaz ðe roˈmero]

Mas situat a les Mugues.

Rònic, lo

«lo Ronic» (Amill. 1852, f. 93r).

Àlies o renom. La cal·ligrafia no és prou clara i tant podria fer referència a *rò-nec*, com podria ser que hi digués *lo Bonic*.

Roques

V. **Illa Davant les R.*

Roqueta

«pieza de tierra situada en la partida Gorraptes, conocida por *la Roqueta*» (JPV ACRE 41, 1918).

És probable que estigüés situada prop de la punta de la Roqueta.

Roqueta, la punta de la [ˈta ˈpunta ˈta roˈketa]

Cim de la serra del Rovelló, situat a la partida dels Gorraptes Més Amunt.

«*Roqueta, punta de la*» i «*Punta de la Roqueta*» (Nom. 2010).

Roquetes¹

V. **Pla de les R.*

Roquetes²

«pieza de tierra nombrada *Roquetas*, sita en el término municipal de Vinebre y partida Mallols Aumedines» (JPV ACRE 47, 1924).

Antiga peça de terra.

Ros

V. *Jaume del R.*, *Miquel del R.*

Ros, cal [ˈkaɫ ˈros]

Reben aquest nom dos cases situades al carrer de Lleida. A més, l'una també rep el nom de *ca l'Adélio*, i l'altra, *ca Pepe de Calamència*.

Rosa Morremus, ca ['ka 'rɔza mo'remus]
Casa situada al carrer Major.

Rosalia, ca ['ka roza'ɫia]
Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Pep de Jordi*.

Roseta de Leli, ca ['ka ro'zeta 'ɫeti]
Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Rossa
V. Salvador de la R.

Rossa, ca la ['ka ɫa'rosa]
Casa situada a la plaça de Catalunya.

Rossa Serraneta d'Ascó, ca la ['ka ɫa 'rosa sera'neta ðas'ko]
Casa situada a la plaça del President Lluís Companys. També s'anomena *ca Benito*.

Roselló
«Josep Rossello» (Capb. 1734, f. 222v i 232v).
«Baptista Roselló» (PPSJB 1817); «Joan Roselló» (Amill. 1852, f. 100r); «Josep Roselló» (Amill. 1852, f. 96r).

Cognom registrat als segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Rossello* i *Roselló*.

Rossita de Daniel, ca ['ka ro'sita ða'niet]
Casa situada al carrer Nou. També és anomenada *ca les Danieles*.

Rossita de la Minga, ca ['ka ro'sita ɫa 'minga]
Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Rovelló, la serra del [ɫa 'seraɫ roβe'ɫo]
Serra que marca bona part del límit amb el terme municipal de la Torre de l'Espanyol.

«Revellon»⁷⁶ i «Sierra del Robelló o del Coll de Cabacés» (PV 1919).
«Rovelló, serra del» i «Serra del Rovelló» (*Nom.* 2010).

76. Topònim localitzat al PV 1919. Situat prop de la punta del Flare. Segurament, vol fer referència a la serra del Rovelló.

Rovira

«Pere Rovira» (PH 1349).

Cognom registrat al segle XIV.

Ruana

«Maria Ruana Blanch» (Bapt. 1918).

Cognom registrat al segle XX.

Ruer¹

V. Barranquet de R., Muga de R., Pepe de R., Pi de R.

Ruer²

[ru'e]

Cognom registrat al segle XVI, amb la forma *Ruer*. Actualment, encara és viu a la vila amb la forma *Rué*, i també existeix com a nom de casa.

«Jaume Ruer» (*Fog.* 1553).

Ruer, ca

[ˈka ru'e]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada a la plaça del «Matadero». I l'altra dona al carrer del Forn, d'una banda, i, de l'altra, a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Ruer, lo corral de Ca

[to ko'raɫ de ˈka ru'e]

Corral situat al carrer del Forn.

Ruer, lo molí de

[to mo'li ðe ru'e]

Molí de vi i d'oli de la família de ca Ruer. En actiu, actualment, amb el nom comercial *Molí de Rué*.

Ruer, lo pi de

[to ˈpi ðe ru'e]

Exemplar de pi blanc que dona nom a la finca *lo Pi de Ruer*.

Sabater

[saβa'te]

Cognom registrat als segles XV, XVI, XVII, XIX i XX. S'ha recollit amb les formes *Çabater*, *Sabater*, *Sabaté* i la forma feminitzada *Sabatera*: «Tecla Sabatera» (ACRE340-62-T2-161, 1639), que actualment és un nom de casa. Encara és viu a la vila com a cognom.

«Gabriel Çabater» (*Fog.* 1497).

«Joan Sabater» (*Fog.* 1553); «Gabriel Sabater» (Capb. 1558, f. 2r); «Guillem Sabater» (Capb. 1558, f. 18r, 21v, 22v, 23r i 32r); «Jaume Gabriel Sabater» (Capb.

1558, f. 15v, 16r, 16v i 17r); «Joan Sabater» (Capb. 1558, f. 15v, 16r, 16v, 17r, 20r i 22v) i (Capb. 1661, f. 167r).

«Gabriel Sabater» (ACRE340-62-T2-160, 1635); «Guillem Sabater» (Capb. 1607, f. 96v i 106v); «Maria Sabater, viuda de Joan Sabater» (Capb. 1661, f. 167r); «Montserrat Sabater» (Capb. 1607, f. 98r); «Tecla Sabatera» (ACRE340-62-T2-161, 1639); «Tomàs Sabater» (ACRE340-62-T2-159, 1628), (ACRE340-62-T2-162, 1644) i (ACRE340-62-T2-163, 1647).

«Jaume Sabaté» (Amill. 1852, f. 99r).

«Josep Sabaté Argilaga» (RTD 1908, p. 131).

Sabatera, ca la

[ˈka ʎa saβaˈtera]

Hi ha dos cases anomenades així. Una és al carrer de la Torre, i l'altra, al carrer de Lleida, al Castell.

Sagristà

«Agustí Sacrista» (CR 1771, 308); «Francisco Sacrista» (Capb. 1734, f. 239v) Segrista (ACRE340-62-T2-171, 1749).

Cognom registrat al segle XVIII. S'ha recollit amb les formes *Sacrista* i *Segrista*.

Sala

«Antònia Sala Carim» i «Pere Sala Batalla» (Matrim. 1918); «Silveri Sala Llarat» (Lli. 1939, f. 3v).

Cognom registrat al segle XX.

Sala del Cine, la plaça de la

[ʎa ˈpʎasa ʎa saʎaˈt ˈsine]

És la plaça que hi ha al davant de la sala del cine. Actualment, rep el nom oficial de *plaça de l'Ajuntament*.

Salada

«...un huerto cito en el término de la presente villa, en la partida *la Salada*, por dos partes, y con la sequia de la Fuente de la Seque» (Capb. 1734, f. 223v); «Dn. Raimundo de Salbador y Francisco Bieto, sobre un huerto en la *partida de la salada*» (CR 1771, 305).

Antiga partida de terra que no s'ha pogut localitzar. Sembla que el nom pugui tenir a veure amb el d'alguna espècie vegetal. L'espècie *Salsola vermiculata* no és gaire comuna a la comarca, per bé que creix en zones molt àrides dels termes de Flix i, sobretot, de Riba-roja d'Ebre. Però l'espècie *Ononis tridentata* és relativament comuna a la contrada i creix en indrets on el guix aflora en el terreny, normalment, pels talussos que voregen l'Ebre. Per tant, sembla probable que aquest

nom de partida vagi lligat a aquesta darrera planta i que, per tant, la seua localització aproximada sigui en una zona que inclouria Tossals i Valloseres principalment, és a dir, aproximadament delimitada pel camí de Flix i el coster de la Barca, la partida de Gorraptet, la Tallera, a banda i banda del tram més baix de la vall dels Gorraptes i Coll d'Arrutx, que és on hi ha afloraments molt vistosos de guix.

Salador

«...en lo terme de Vinebre, en la partida dita lo Salador; afronta ab Pere Ossó y ab Johan Billot y ab la séquia de la font...» (Capb. 1558, f. 27r); «...yn termini de Vinebre, in partida dicta lo Salador...» (Capb. 1558, f. 27v).

«...un hortet situat en lo terme de Vinebre, en la partida dita lo Salador» (Capb. 1607, f. 104r); «...un ortet en lo terme de Vinebre, a la partida dita lo Salador» (Capb. 1639, f. 13v); «...un hortet en lo terme de Vinebre, en la partida dita lo Salador, afronta ab Joan de Osso y séquia de la font» (Capb. 1661, f. 157r).

«...sobre un huerto en la partida del Saladó, término de la presente villa de Vinebre» (Raz. 1787, 87).

Antiga partida de terra que no s'ha pogut localitzar. Pel que fa al significat del nom, el *Salador* podria referir-se a la pedra damunt la qual els pastors posaven la sal perquè els ramats la llepressin. O bé podria fer referència a un indret on s'efectuaven tasques de salament d'aliments.

Salamé¹

V. *Cinta de S.*, **Racer de S.*

Salamé²

[saɫa'me]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Especialment abundant al segle XX, encara és viu a la vila actualment. I també és un nom de casa.

«Josep Salamé» (ACRE340-62-T2-261, 1715) i (ACRE340-62-T2-153, 1727).
«Antoni Salamé» (Amill. 1852, f. 46r); «Jacinta Salamé» (PPSJB 1817); «Jaume Salamé» (PPSJB 1817); «Joan Salamé» (PPSJB 1817), (Amill. 1852, f. 15r) i (RTD 1898, p. 26); «Joan Salamé» (PPSJB 1817);⁷⁷ «Joan Salamé Tarragó» (RTD 1898, p. 23); «Josep Salamé» (ACRE340-62-T2-206, 1817), (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 69r); «Josep Salamé» (PPSJB 1817);⁷⁸ «Josep Salamé Tarragó» (RTD 1898, p. 27); «Josep Salamé Torné» (RTD 1898, p. 26); «Magdalena Salamé» (PPSJB 1817); «Miquel Salamé Esquirol» (RTD 1898, p. 22 i 23).

«Antoni Salamé Monclús» (RTD 1905, p. 92); «Antoni Salamé y Torné» (RTD 1904, p. 87); «Clemència Salamé Miró» (Matrim. 1921); «Clemència Salamé Monclús» (Òbit 1918); «Clemència Maria Salamé Monclús» (Bapt. 1919) i

77. Són dos individus diferents, tot i que consta que viuen els dos al barri del carrer Major.

78. Són dos individus diferents, tot i que consta que viuen els dos al barri i carrer del Cementiri.

(Òbit 1920); «Dolors Salamé Miró» (Lli. 1939, f. 2r); «Emília Salamé Carim» (RTD 1905, p. 111); «Francisco Salamé Bieto» (RTD 1901, p. 29); «Francisco Salamé Carim» (Matrim. 1919); «Francisco Salamé Montané» (RTD 1907, p. 125) i (RTD 1911, p. 187); «Francisco Salamé Teixidó» (Matrim. 1924); «Joan Salamé Miró» (Bapt. 1918); «Joan Salamé Teixidó» (Matrim. 1920); «Josep Salamé Argilaga» (Òbit 1925); «Josep Salamé Miró» (RTD 1903, p. 68) i (Òbit 1918); «Josep Salamé Porta» (Òbit 1923); «Josep Salamé Tarragó» (RTD 1905, p. 106); «Josep Salamé Tarragó» (Bapt. 1926); «Josep Salamé teixidó» (Matrim. 1920); «Josep Salamé Torné» (RTD 1903, p. 65) i (RTD 1905, p. 106); «Josep Joan Salamé Porta» (Bapt. 1921); «Josep Miquel Salamé Miró» (Bapt. 1920); «Josepa Teresa Salamé Monclús» (Bapt. 1922); «Júlia Salamé Miró» (Lli. 1939, f. 2r); «Maria Salamé Miro» (Lli. 1939, f. 2r i 2v) i (RTD 1901, p. 29); «Maria Salamé Ossó» (Lli. 1939, f. 2v); «Maria Salamé Pros» (Matrim. 1923) i (Lli. 1939, f. 1v); «Maria Salamé Tarragó» (Òbit 1921); «Maria Salamé Vila» (Bapt. 1921); «Maria del Carme Salamé Vila» (Bapt. 1918); «Maria Elisa Salamé Monclús» (Bapt. 1925); «Miquel Salamé Esquirol» (RTD 1902, p. 46) i (Òbit 1923); «Miquel Salamé Monclús» (RTD 1904, p. 87), (RTD 1905, p. 92) i (RTD 1911, p. 172); «Miquela Salamé Tarragó» (RTD 1901, p. 31); «Paula Salamé y Argilaga» (RTD 1903, p. 68); «Pere Josep Salamé Viaplana» (Matrim. 1919); «Ramon Salamé Monclús» (RTD 1905, p. 92); «Rosa Salamé Montané» (RTD 1907, p. 125); «Rosa Salamé Rius» (RTD 1905, p. 92) i (Òbit 1918); «Rosa Salamé Teixidó» (Lli. 1939, f. 3v); «Teresa Salamé Domenech» (Òbit 1922); «Teresa Salamé Miro» (Lli. 1939, f. 2r i 2v); «Teresa Salamé Pros» (Lli. 1939, f. 1v); «Tomasa Maria de la Concepció Salamé de Ossó» (Bapt. 1919).

Salamé, ca

[¹'ka saʎa'me]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca la Tia Pilar de Filimina*.

Sales

«Francisco Sales» (Capb. 1661, f. 168r); «Miquel Sales» (ACRE340-62-T2-164, 1648).

«Josep Sales» (PPSJB 1817).

Cognom registrat als segles XVII i XIX.

Salines

«Joan Salines» (*Fog. 1497*).

Cognom registrat al segle XV.

salt

V. *Rai, Vall*.

Salvador, de

«Raimond de Salvador» (Capb. 1734, f. 228r) i (CR 1771, 305).

«Salvador de Salvadó» (ACRE340-62-T2-203, 1807).

Cognom registrat als segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Salvador* i *Salvadó*.

Salvador de la Rossa, ca

[¹ka saɫβa'ðo ɫa 'rosa]

Hi ha dos cases amb aquesta denominació. Una és a la travessera de Sant Miquel. L'altra, al carrer del Riu, i també és anomenada *ca la Tia Adelina*.

Salvadores

«Elena Salvadores de Martí» (RTD 1909, p. 136).

Cognom registrat al segle XX.

Salve, la

[ɫa 'saɫβe]

Partida de terra situada al cap de la pujada de Coll d'Arrutx. La veu popular explica que s'anomena així perquè és tan costeruda que, quan arribes dalt de tot, paga la pena resar una "Salve".

«Partida llamada *la Salve* o Collderuig» (JPV ACRE 5, 1945).

Sanç¹

V. **Costa del S., Muga de S.*

Sanç²

[¹sans]

Cognom registrat als segles XVII, XVIII, XIX i XX. S'ha recollit amb la forma *Sans*. Actualment, és viu com a cognom i com a nom de casa.

«Pere Sans» (Capb. 1661, f. 156v).

«Pere Sans» (*Raz.* 1771, 82).

«Baptista Sans» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 19r i 131v); «Francisco Sans» (Amill. 1852, f. 52r i 58v) i (RTD 1898, p. 22); «Francisco Sans Servelló» (RTD 1898, p. 25) i (RTD 1902, p. 48); «Joan Sans» (Amill. 1852, f. 121r); «Josep Sans» (RTD 1898, p. 22); «Miquel Sans» (PPSJB 1817).

«Carme Sans Servelló» (RTD 1906, p. 119); «Dolors Sans Tramunt» (Òbit 1926); «Francisco Sans Servelló» (Òbit 1919); «Joan Baptista Sans Servelló» (RTD 1902, p. 48 i 50), (RTD 1907, p. 124) i (Òbit 1922); «Josep Sans Servelló» (RTD 19011, p. 39), (RTD 1907, p. 124), (RTD 1909, p. 136) i (Òbit 1926); «Miquela Sans Servelló» (RTD 1907, p. 124); «Teresa Sans Jordà» (Òbit 1923).

Sanç, ca [ˈka ˈsans]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Quico Maria*.

Sanç, lo mas de [t̪o ˈmaz ðe ˈsans]

S'anomenen així dos masos junts que també reben nom per separat: el *mas de Biscaia* i el *mas de Pepo de la Lira*.

Sandinyo, lo mas de [t̪o ˈmaz ðe ˈsanˈdijo]

Maset situat als Gorraptes.

Sant Antoni, sendera de

«*Vereda de San Antonio*» (PV 1919).

Caminet, el primer tram del qual també és anomenat *camí del Pantano* (surt de la carretera de la Torre de l'Espanyol i va cap a la vall de la Torre). Després, travessa la vall de la Torre i enfila cap a l'ermita de Sant Antoni, al terme municipal de la Torre de l'Espanyol.

Sant Miquel

«*San Miguel*» (PIGC 1931, P13; RPPRV 1954, P13 i P14).

Antiga partida de terra propera a l'ermita de Sant Miquel. També és anomenada així l'ermita i els seus voltants, sense el nom comú al davant.

Sant Miquel, lo bar de [t̪o ðe ˈβar ðe ˈsammiˈkeɫ]

Bar del carrer de Sant Miquel. També s'anomena *ca Vencis* o *lo Xalet*.

Sant Miquel, lo camí de [t̪o kaˈmi ðe sammiˈkeɫ]

Camí que du de la carretera de Garcia (C-12, i antic camí de Garcia) a l'ermita de Sant Miquel.

«*Camino á San Miguel*» (PIGC 1929, P15).

Sant Miquel, lo carrer de [t̪o kaˈre sammiˈkeɫ]

És un dels carrers més llargs de la vila, que va des de la plaça de la Constitució fins al final de la Raval. El dia de Sant Miquel es fa una professó que el recorre de cap a cap i que té la sortida a l'església.

«...toda aquella casa de mi propia habitación, que es la única finca que me queda, situada dentro la presente villa i *calle llamada de San Miguel*...» (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las

calles de, San Miguel, Río, Eras, Nueva y Torre; y se le señalan cuatro concejales» (Lli. 1894).

«*Calle de S. Miguel*» (RTD 1909, p. 135).

Sant Miquel, l'ermita de [ʎar'mita ðe sammi'keʎ]

Ermita dedicada a l'arcàngel sant Miquel, fundada pels cartoixans d'Escaladei el 1680, potser damunt de les ruïnes d'origen templer del segle XII. Situada arran de la serra de les Aubagues, entre aquesta i un baixest de la mateixa serra. L'edifici inclou la capella, d'una sola nau, i, adossada, la casa de l'ermità.

«*Ermita de San Miguel*» (PIGC 1931, P13 i P14).

«*Sant Miquel*» (Nom. 2010).

Sant Miquel, la mineta de [ʎa mi'neta ðe sammi'keʎ]

Mina d'aigua situada a prop de l'ermita del mateix nom. La seua aigua es recull al safareig de l'ermita i també raja per la font que hi ha a la vora.

Sant Miquel, la travessera de [ʎa traβe'sera sammi'keʎ]

Travessera urbana que va del carrer de Sant Miquel a la travessera del Riu.

Sant Miquel, lo turonet de [ʎo turo'ned de sammi'keʎ]

Turonet al capdamunt del qual hi ha l'establiment ibèric de Sant Miquel.

Sant Miquel, lo xiprer de [ʎo tʃi'pre ðe sammi'keʎ]

Xiprer (*Cupressus sempervivens*) centenari que va morir cap a l'any 1991. Situat al mig de la plaça de l'ermita de Sant Miquel. La veu popular explica que el bandit lo Clivillé de la Torre de l'Espanyol va amagar-s'hi per escapolir-se dels mossos d'esquadra. Fins fa poques dècades, per la diada de Sant Miquel, sempre hi pujava algú fins on el brancam li ho permetia (fins i tot canalla). La veu popular també explica que, abans de la guerra, la tia Marieta del Baster va fer la proesa de pujar-hi fins dalt de tot, de manera que va passar una cama per damunt de la punteta, com si fos una anxneta posant-se damunt de l'acotxador. I en temps de recuperació de la democràcia, de dalt estant, hi deixaven caure una senyera de força metres de llargada. Quan va morir no es va arrencar i a la vora, s'hi van plantar tres xiprers més.

Sant Miquel a Sant Antoni, camí de

«*Camino de San Miguel a San Antonio*» (PV 1919) i (PIGC 1931, P14; PIGC 1931, P14).

Camí que va de l'ermita de Sant Miquel a l'ermita de Sant Antoni (al terme de la Torre de l'Espanyol).

Santa

V. *Tia Generossa la S.*

Santa, ca la

[¹ka ʔa ¹santa]

Casa situada a la travessera de Pau Casals.

Santa, lo corral de la

[ʔo ko¹raʔ de ʔa ¹santa]

Corral situat al carrer de Sant Miquel.

Santiago l'Esquilador, ca

[¹ka santi¹aʔo ʔaskiʔa¹ðo]

Casa situada a la plaça del President Lluís Companys.

Saragossana

«Lluïsa Saragossana» (Capb. 1558, f. 15r).

Segurament es tracta d'un renom.

Sastra, ca la

[ka la ¹sastra]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Sastra, lo molí de la

[lo mo¹li ðe la ¹sastra]

Antic molí situat al carrer Nou, més avall del molí de Roc. En desús.

Sastre, cal

[kal ¹sastre]

Casa situada al carrer del Forn.

Secà

V. **Hort S.*

Secretari, cal

[kal sey¹re¹tari]

Casa situada al carrer del Calvari. També rep el nom de *cal Baster* i *ca la Natàlia*.

Sedó

«Benet Sedó» (Amill. 1852, f. 105v); «Francisco Sedó» (Amill. 1852, f. 128v); «Josep Sedó» (Amill. 1852, f. 102r) la viuda de (Amill. 1852, f. 90v i 117r); «Lluís Sedó» (Amill. 1852, f. 124r).

«Enric Sedó Perera» (RTD 1903, p. 62); «Francisco Sedó Sentís» (RTD 1901, p. 38); «Joan Sedó Perera» (RTD 1903, p. 62); «Marc Sedó Miró» (RTD 1903, p. 62).

Cognom registrat als segles XIX i XX.

Segarra

[se'ɣara]

Cognom registrat al segle xx. Actualment, és viu a la vila.

«Benet Segarra Barbera» (Lli. 1939, f. 3r).

sendera

V. **Cap del Pla*, **Caret*, **Gorraptes*, *Sant Antoni*.

Sénia d'Oliverets

«La pieza de tierra llamada *Cenia d'Oliverets*» (RTD 1911, p. 178).

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénia de Jaume Perot, la

[ʎa 'senia ðe 'dʒawme pe'rɔt]

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénia de la Menya, la

[ʎa 'senia ðe ʎa 'meɲa]

Finca situada a la partida de les Sénies.

Sénia de Martí, la

[ʎa 'senia ðe mar'ti]

Finca situada a les Sénies.

«*La Cenia de Martí*» (PV 1919).

Sénia del Comendant

«...en la finca de su principal, denominada *Senia del Comandant*» (JPV ACRE 28, 1909).

És lògic suposar que aquesta finca estava situada a la partida de les Sénies.

Sénies, les

[ʎe'senies]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, a cavall del terme d'Ascó i del de Vinebre, a la riba esquerra de l'Ebre. Terreny sedimentari, arenós i pla, on encara ara es troba alguna sénia de cadúfols.

«1 pieza de tierra nombrada *Senia*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 64v).

Senieta, la

[ʎa seni'eta]

Finca i partida antigues, situades on actualment hi ha la Granja, entre el carrer del Calvari i l'avinguda d'Enric d'Ossó.

«Una pieza de tierra situada en este término, conocida por *Senieta*, de extensión 60 céntimos de jornal huerta, equivalente a 36 áreas 50 centiáreas. Lindante al

N. con un corral de Don Pascual de Ossó y tierras de Don Adolfo de Martí y Castellví y con el molino aceitero; S., con la calle Mayor; Este, con la calle del Calvario y O., con el colegio de las Hermanas de Santa Teresa de Jesús y el molino aceitero indicado» (RTD 1904, p. 71); «Una pieza de tierra en la partida *Senieta*, de 0'50 jornal o sean 3 o 42 áreas; linda al N., casas del pueblo; S., José Ossó; E., calle Calvario y, O., término de Ascó» (RTD 1910, p. 144).

Senieta, carrer de la

«*Senieta*» (Reg. fisc. 1894).

Antic carrer que devia ser un tram de l'actual avinguda d'Enric d'Ossó, el que va dels Portellets al carrer de Serra.

Sénsio

V. *Assénsio*.

Sentís

«Rosa Sentis» (CM 1793, f. 1r).
 «Jaume Sentís» (Amill. 1852, f. 101v i 119r); «Joan Sentis» (Amill. 1852, f. 114r);
 «Josep Sentís» (Amill. 1852, f. 105r); «Martí Sentís Pallejà» (Matrim. 1919);
 «Miquel Sentis» (Amill. 1852, f. 123v); «Ramon Sentis» (Amill. 1852, f. 117r i 120r); «Rosa Sentis» (PPSJB 1817).
 «Josep Lluís Sentis Teixidó» (Bapt. 1919).

Cognom registrat als segles XVIII i XIX. S'ha recollit amb les formes *Sentis* i *Sentís*.

Senyor

V. **Hort del S., Illa del S. Domingo*.

Senyor, l'hort del

«Arriendo del *huerto* llamado *del Seño*, en la partida de la Fuente Sequera» (CR 1771, 332).

Antiga peça de terra.

Senyorettes, les

[tesepo'retes]

Antiga finca amb mas singular que simulava tindre merlets. També hi havia una piscina, i una colla de pins considerablement grans. Va desaparèixer amb la reforma de la carretera C-12 (la carretera que va de Vinebre a Garcia) que es va fer l'any 2006. Estava situada entre la partida dels Fangars i la partida de les Sevi-ques.

Sepiello, lo

[ʎo sepi'eʎo]

Finca que era propietat de ca Don Joan. Situada entre el Gorrapte del Forneret i les Vuitenes.

Joan Coromines recull aquest topònim amb la forma: «*lo Capiello* (CIPPICEL-LUM), en el terme de Vinebre» (Coromines, 1971, p. 201). Sembla que la -o pugui ser d'origen mossàrab, com les paraules que cita Coromines a la mateixa obra i mateixa pàgina: *galatxo*, *tormo*, *flixa* (gentilici de Flix), o els topònims *serra de Pàndo(l)s* (a la Terra Alta), *Caro* (punt culminant dels Ports de Tortosa o Beseit), *la Creu de Santos* (a la serra de Cardó). Tanmateix, sembla que el diftong [je] en posició tònica pugui coincidir amb una característica pròpia de la llengua aragonesa; el mateix Coromines (1970, p. 151) mostra el sufix -ello com a mossarabisme i apunta el sufix -iello com a aragonesisme, atès el diftong. Per tant, és força probable que l'origen d'aquest topònim s'hagi de buscar en la llengua aragonesa.

«... toda aquella parte de heredad ya señalada, plantada de olivos de medio jornal, poco más o menos, y es parte de aquella pieza de tierra que por mis legítimos títulos tengo sita dentro el término de la referida villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *El Sepiello*,» (ACRE340-62-T2-204, 1814).

«Otra pieza de tierra, partida Sortetes y Vuitenes, conocida por *Sepiello*» (RTD 1904, p. 74).

Seque

V. **Font de la S*.

Sequer, lo

«Itt. una part de terr[---]de dotse pases en quadro per a fer un corral, y és part de aquell terreno qe. dits donadors tenen sito fora y prop la present Vila de Vinebre, *en son siti dit del sequé*, qe. afronte en lo Cami publich qe. va a la Vila de la Torre, en restant terra dels mateixos donadors...» (CM 1793, f. 2v).

Antic indret rural.

Sequer de l'Era

«...quam abeo et possideo yn termino de Vinebre *yn partida dicta lo Ceque de la Era* confrontata de uno latero yn vidua Sabatera et de altra cum via publica y turlogi Turris den Espanyoll et alis si sui unum ortum yn partida dicta la Font de Lorta...» (ACRE340-62-T2-155, 1669).

Antiga partida de terra.

Sequera

V. *Font de la Seque*, o *Font S*.

Séquia

V. **Font de la S.*

Serafi, ca

[¹ka sera¹fi]

Casa situada a l'avinguda de Pau Casals.

Serafi, lo corral de Ca

[to ko¹ra¹ de ¹ka sera¹fi]

Corral situat a la plaça de l'Ajuntament.

Seró

«Josep Seró Torres» (Òbit 1924).

Cognom recollit al segle xx.

Seròs, ca

[¹ka se¹ròs]

Casa situada al carrer del Portal. També és anomenada *ca Faustino*.

Serossa

V. *Agustí de la S.*

Serossa, ca la

[¹ka la se¹ròsa]

Casa situada al carrer Major.

serra

V. *Aubacs, Aubagues, Aubellons, Canta-ranes, Caret, *Coll de Cabacés, *Comuna, *Cova Foradada, Gorraptes, *Pereroles, Planes, Rovelló, *Tormo*.

Serra¹

V. *Gorrapte de S.*

Serra²

[¹sera]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila com a cognom i com a nom de casa, i també hi ha un carrer anomenat *carrer de Serra*.

«Josep Serra» (Raz. 1787, 87).

«Joan Serra» (Amill. 1852, f. 87v); «Josep Serra» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 46v).

«Joan Serra Homdedeu» (Lli. 1939, f. 3r); «Joan Serra Salamé» (RTD 1906, p. 116) i (RTD 1909, p. 138); «Josepa Serra Salamé» (RTD 1906, p. 116); «Maria Serra Teixidó» (RTD 1906, p. 117); «Primitiva Serra Roca» (Òbit 1921); «Ramona Serra Bartolome» (Matrim. 1923) i (Lli. 1939, f. 3r).

Serra, ca

[ˈka ˈsɛra]

Casa situada al carrer de Serra. En una de les dovelles laterals de la porta d'entrada hi ha picada a la pedra una creu que fa d'indicació de l'alçada a la qual va arribar una de les pitjors riuades de l'Ebre que es recorden, la del 8 d'octubre de 1787, acompanyada del text següent: «Dia 8 de octubre del año 1787 arriba lo riu al peu de esta creu».

Serra, camí de la

«...la heretat de les Vittenes, la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins y en lo camí de Gorapte y e lo camí de la Serra...» (ACRE340-62-T2-2, 1607).

Antic camí.

Serra, lo carrer de

[ˈto ka're ðe ˈsɛra]

Carrer que va des de la plaça de la Creu fins al carrer de la Torre. El seu nom fa referència a una persona de la qual actualment no queda memòria, no pas a un accident geogràfic. Probablement faci referència a l'amo de ca Serra.

«Y, Distrito de la plaza vieja, el 2º, que lo componen las *calles* del Horno, Portal, Huerta, Lérida, *Serra*, Calvario, Cementerio y casas del campo; y se le asignan cinco concejales» (Lli. 1894).

Serra, lo mas de

[ˈto ˈmaz ðe ˈsɛra]

Mas situat als Gorraptes.

Serraneta

V. *Rossa S. d'Ascó*.

Serres

«Francisca Antònia Serres Serra» (RTD 1902, p. 51); «Joan Serres Serra» (RTD 1901, p. 37 i 38), (RTD 1902, p. 50), (RTD 1905, p. 95) i (Lli. 1915); «Josep Antoni Serres Costa» (RTD 19011, p. 37 i 38) i (RTD 1902, p. 51).

Cognom registrat al segle xx.

Serreta

V. *Gorrapte de S.*

Serreta, ca

[ˈka seˈreta]

Dos cases reben aquest nom. Una és situada al carrer de Lleida, i l'altra, a la plaça de la Constitució, també anomenada *ca l'Assénsio* o *ca Sénsio*.

Sessé

«Magdalena Sessé i Martí» (Capb. 1734, f. 215r i 233v).

Cognom registrat al segle XVIII.

Severino, ca

[¹ka seβe¹rino]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Miquelet de Frasisca*.

Seviques, les

[t̪ese¹βikes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la finca de les Senyorettes i la vall de la Torre.

També s'ha localitzat un topònim igual al terme de la vila d'Ascó: *Sibiques*, *Seviques*, *Siviques*. «...sobre una ysla dentro del río en el término de Azcón en la partida llamada les Seviques» (CR 1771, 308) i «...una Ysla dentro del río delante de la partida llamada les Sibiques término de la villa de Azcón» (*Raz.* 1787, 92). I això, afegit al fet que s'ha recollit el mot *Caviques*,⁷⁹ com una mena de nom de família (RCA 1416, f. 41r), ens porta a formular la hipòtesi que el topònim provingués d'aquest antropònim. A més, en el mateix document, es localitza una al·lusió als «Caviques de la Torre» (RCA 1416, f. 50r), de manera que es podria tractar d'un nom estès per la Comanda d'Ascó. Pel que fa al canvi de gènere, pot ser explicable per una peculiaritat del llenguatge oral, si més no en el parlar de Vinebre: de vegades, en pronunciar ràpidament, es pot passar, per economia del llenguatge, d'un «a les» a un «als». Això i el fet que acabi en *-es*, marca del plural femení, podrien haver facilitat el canvi i, per ultracorrecció, es podria haver donat el pas invers.

«Primerament, fan los hereus dels *Caviques* de Vinebre por tierra que.n a en la Huerta del dito lugar, que afuenta de la una part con carrera pública et de otra part con tierra de Alli Aliolo et de la part de sol exient con Juce Viliel et de la quarta part a sol ponient con tierra de Calema Amazit et de Alli Avencelem, medio trigo et medio ordio, mesura d'Azquón

.II. barcelles» (RCA 1416, f. 41r).

«El mismo sobre una Ysla dentro del río Ebro en la partida llamada de *Siviques*» (*Raz.* 1787, 162).

«...perpetuamente toda aquella heredad llamada lo Moli Vell, plantada de morales, de algunos olivos y tierra de sembradura; de extension de quatro jornales, poco más o menos, situada en el término de dicha villa de Vinebre y *partida de les Sebiques*, a la una; y, otra parte, el Camino R^l que se dirige desde dicha villa a la de Garcia, confirmante, por una parte, con el río Ebro; por otra, con tierras de Don Josef Oso; por otra, con las de Miguel Juan Marti; y, por otra, con la Vall de la Huerta» (ACRE340-62-T2-199, 1803); «...toda aquella parte de heredad campa, plantada de algunos almendros, de un jornal de extensión, poco mas ó

79. Cal llegir *Çaviques*.

menos, que consiste en la mitad de aquella piesa de tierra que por mis legítimos títulos tengo sita dentro el término de esta villa de Vinebre, en su partida llamada vulgarmente *de les Siviques*, lindante ...» (ACRE340-62-T2-202, 1805); «1 pieza de tierra nombrada *Seviques*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 10v, 14r, 30r, 38r, 64r, 66v, 69r i 78r); «una finca nombrada *Civiques*, en la partida de este nombre, término de la presente» (JPV ACRE 36, 1888).

«Otra pieza de tierra en la partida Siviques y Pedruscall conocida por *Siviques*, compuesta de huerta, viña, almendros, olivos y sembradura y alameda [...] Lindante [...] al E. con el camino de Garcia y O., con el Galacho» (RTD 1904, p. 82); «*Seviques*» (RPPRV 1954, P11; RPPRV 1954, P16).

Seviques i Auliverets

«Otra en la de *Sivecas*⁸⁰ y *Auliverets*, de almendros, sembradura y olivos [...] linda al Norte, casas del pueblo; S., herederos de José Antonio Servelló; E., camino de Garcia, y O., río Galacho» (RTD 1910, p. 144); «Una pieza de tierra en la partida *Sivicas* y *Auliverets*, de sembradura» (RTD 1911, p. 162); «José Ferré Viaplana se hace cargo de una pieza de tierra de la partida *Siveques* y *Olivaret*, que la transfiere Carme Bosch Poquet; que linda al Norte con Venancio Teixidó; Sur, José Ferré; Este, camino de Garcia, y, Oeste, Miguel Poquet según escritura de venta...» (RTD 1911, p. 169).

Antiga partida de terra que incloïa les actuals Seviques i la partida Auliverets, que no ha perviscut com a tal i que, pel que es desprèn dels documents, devia estar situada al nord-oest de les Seviques, cap als Fangars.

Seviques i Pedruscall

«Otra pieza de tierra conocida con los nombres de *Siviques* y *Pedruscall*, plantada de almendros, olivos y sembradura [...] Limita [...] y Oeste, con el camino de Garcia» (RTD 1904, p. 78 i 80).

Antiga partida de terra.

Sicona

V. *Felip de la S.*

Sidesà

V. **Horta d'Ací Deçà.*

Sila

V. **Pla de la S.*

80. Possible error de l'escriptent.

Silo, mas de

«*Mas de Silo*» (PV 1919).

Antic mas situat a les Mugues, a la intersecció del camí de la Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre i el barranc de l'Oliver. *Silo* pot ser la masculinització de l'hipocorístic femení *Sila* (*Cecília*).

Simó

«Antònia Simo» (CR 1771, 307).

Cognom recollit al segle XVIII.

Sinaro

V. *Maria del S.*, *Tia Ramona del S.*

Sinaro, cal

[ˈkaɫ siˈnaɾo]

Casa situada al carrer de Lleida. També rep el nom de *ca Melitxa*.

Sindicat, lo

[ˈto sendiˈkat] o [ˈto sindiˈkat]

Antic Sindicat Agrícola de Vinebre. Actualment és en mans privades i s'hi fa vi. Està situat al carrer del Sindicat.

Sindicat, lo carrer del

[ˈto kaˈreɫ sendiˈkat] o [ˈto kaˈreɫ sindiˈkat]

Carrer que va des del carrer de la Torre fins a l'avinguda de les Quatre Barres Catalanes.

Siuraneta

«Antònia Ciuraneta Alberich» (Bapt. 1918).

Cognom registrat al segle XX. S'ha recollit amb la forma *Ciuraneta*.

Soberano, racó de

«...tres fincas, una denominada *Racó de Soberano*, partida de Gorraptes, término de Vinebre» (JPV ACRE 16, 1890).

Antiga finca.

Socarrat, lo barranc del

[ˈto βaˈraŋ deɫ sukaˈrat]

Barranc situat al N del terme, proper i paral·lel a la serra dels Gorraptes.

«*Barranc del Socarrat*» (*Nom*. 2010).

Socarrat Vell, lo

[ʎo suka'rad 'beʎ]

Terres i barranc situats entre el barranc del Socarrat i la serra dels Gorraptes.

«*Barranco del Socarrat Vell*» (PV 1919); «*Barranco del Socarrat Vell*» (SIGC 1932, P7 F2).

Sol, lo carrer del

[ʎo ka'reʎ 'sot]

Carrer que va del carrer de Sant Miquel a Davall de les Ribes. La majoria dels carrers que s'anomenen així, tal com apunta Solà (2009, p. 74), solen tindre el seu origen en el sòl de la vila, això és, solen fer referència a la part baixa de la vila. Aquest autor afegeix que en aquesta línia podem trobar els noms (avui convertits en cognoms) de *Capdevila* —per fer referència a la part alta de la població, i que devia conviure amb Daltvila—, *Mitjavila* —la part central de la població— i *Soldevila* —o *Solsdevila*—, i que aquestes denominacions devien ser vigents sobretot en llocs de muntanya. Tanmateix, per bé que la topografia de Vinebre no correspon a la d'un poble de muntanya, té dos parts diferenciades quant a l'alçada respecte al nivell del mar. Vinebre és una vila força plana i només la zona del Castell s'alça de manera destacada. Tot i així, la zona més baixa no correspondria a la Raval, que és on està situat el carrer del Sol, sinó a la Viladins. Malauradament, en cap de les fonts escrites que s'han consultat, no s'hi ha trobat cap referència i, per tant, no es disposa d'informació addicional que ajudi a establir una hipòtesi plausible.

Sol, la roca del

[ʎa 'rɔkaʎ 'sot]

Roca singular, situada al terme de Garcia, que està orientada al sud, de manera que hi toca de ple el sol al migdia. Roques i penyes amb noms semblants, segons Moreu-Rey (1999, p. 122), podien servir per assenyalar l'hora i fer de rellotge de sol.

Solà d'Aubarca, lo

[ʎo so'ʎa ðaw'βarka]

Tros de terra dels Gorraptes Més Amunt a la banda solana que dóna a la vall dels Gorraptes, abans que es creui amb el barranc del Socarrat, al sud del Solà de Ratera. Quant a l'etimologia del nom, sembla que està lligada al significat del genèric «SOLÀ || 1. adj. (f. -ANA) Exposat al sol; cast. solano. || 2. m. Terreny de muntanya on toca molt el sol (or., occ., val.)» (Alcover, 1977).

Solà de Ratera, lo

[ʎo so'ʎa ðe ra'tera]

Tros de terra dels Gorraptes Més Amunt, a la banda solana que dóna a la vall dels Gorraptes, abans que es creui amb el barranc del Socarrat, al costat del Solà d'Aubarca.

Solana, camí de la

«*Camino de la Solana*» (PV 1919) i (PIGC 1954, P17).

Camí que va de la carretera de la Torre al camí dels Gorraptes. És situat a l'est del camí del Cap del Pla. El significat del topònim és referent al mot genèric *solana*: «SOLANA f. Terreny en pendent situat cara a migdia, on dona molt el sol (pir-or., or., occ., val., men.)» (Alcover, 1977).

Soler [so'le]

Cognom registrat als segles XIX i XX. S'ha recollit amb la forma *Solé*. Encara és viu a la vila.

«Pere Solé» la viuda de (Amill. 1852, f. 90r).

«Pere Solé Compte» (RTD 1908, p. 131).

Somerí, ca ['ka sume'ri]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Sonadelles [sona'ðeʎes]

Cognom registrat als segles XIX i XX. Actualment, encara és viu a la vila.

«Francisco Sonadelles Argilaga» (RTD 1898, p. 26); «Gabriel Sonadelles» (Amill. 1852, f. 1v); «Josep Sonadelles» (PPSJB 1817); «Rosalia Sonadelles» (PPSJB 1817).

«Antònia Sonadelles Vila» (Matrim. 1925) i (Lli. 1939, f. 3v); «Francisca Sonadelles Argilaga» (Matrim. 1918); «Joan Sonadelles Argilaga» (RTD 1903, p. 63 i 64); «Josep Sonadelles Vila» (RTD 1908, p. 134); «Maria Sonadelles Argilaga» (Matrim. 1918); «Miquel Sonadelles Argilaga» (RTD 1901, p. 34), (Òbit 1923) i (Matrim. 1925); «Rosa Sonadelles Vila» (Òbit 1918); «Teresa Sonadelles Argilaga» (Matrim. 1918) i (Òbit 1920).

Sord, cal ['kaʎ 'sort]

Casa situada al carrer de Lleida. L'habitant d'aquesta casa situada al Castell era sord. S'explica que el gos li va salvar la vida la nit que es va ensorrar casa seua. El gos, en sentir els cruixits, va anar a treure l'amo del llit. També rep el nom de *ca l'Ambrósio*.

Sorda, ca la ['ka ʎa'sorða]

Casa situada al passatge d'Enric d'Ossó. També rep el nom de *ca Joan de Bieto*.

Sort, la [ʎa 'sort]

Partida de terra situada més amunt de les Piscines.

Sorteta

V. **Pla de la S.*

Sorteta, la

«1 pieza de tierra nombrada *Sorteta*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 43v, 45v, 57v i 63v).

«Partida Vuitenas, pieza *Sorteta*» (RTD 1911, p. 176).

Antigues peça de terra i partida.

Sortetes

«... pieza de tierra en partida *Sortetes*, pieza conocida por Planot» (RTD 1908, p. 131); «Otra pieza de tierra plantada de olivos, llamado Planot o *Sortetas*» (RTD 1906, p. 118).

Antiga partida de terra que deu correspondre a les actuals *Sorts*.

Sortetes i Freginals

«Otra pieza de tierra llamada *Sortetes y Freginals* [...] limita [...] al Sur, con el camino de la Huerta» (RTD 1903, p. 60); «*Sortetas y Freignals*» (RTD 1903, p. 61).

Antiga partida de terra que devia incloure els actuals *Freginals* i *Sortetes*.

Sortetes i Vuitenes

«Otra pieza conocida por *Sortetes y Vuitenes*» (RTD 1898, p. 22).

«Otra, *Sortetes y Vuitenas* plantada de viña» (RTD 1902, p. 51); «Otra pieza de tierra conocida por Renchs dels Olivés, partida *Sortetas y Vuitenes*» (RTD 1904, p. 71); «Otra pieza de tierra en la partida *Sortetas y Vuitenas*» (RTD 1909, p. 135).

Antigues partida i peces de terra que devia incloure les actuals *Sortetes* i *Vuitenes*.

Sortetes, Vuitenes i Canelles

«... Otra pieza en la partida *Sortetes, Vuitenes y Canellas* conocido por Canella» (RTD 1903, p. 55; RTD 1904, p. 72; RTD 1905, p. 110).

Antiga partida de terra.

Sorts, les [t̪e'sɔrs]

Partida que gairebé toca el nucli de població per l'E. Està situada abans de les Seviques i els Pedruscalls. Quant a l'origen del topònim, Alcover (1977) recull diverses accepcions del mot i comenta que «El concepte exacte de sort de terra varia segons les comarques; les definicions que persones del país ens han donat, permeten establir aquests matisos de significat del mot sort». Les definicions que més s'apropen geogràficament a Vinebre són les recollides a Tortosa: «Hort petit o tros de terra que no es rega sinó que únicament té aigua quan plou (Tortosa, Muro de Mall.)»; a Lleida: «Conjunt de trossets de terra d'un mateix propietari (Ll.)», i a Gandesa: «Tros de terra estret i llarguer, ficat entre dos finques d'altri, sia de regadiu o de secà (Pont de S., Gandesa)». També n'identifica l'ètim del llatí *SORTĒ*. I en comenta que sovinteja en toponímia a diferents punts geogràfics. El fet és que els terrenys que duen aquest nom a Vinebre són peces de terra petites i que, en principi —algunes actualment ja gaudeixen de sistema de rec—, eren de secà.

«1 pieza de tierra nombrada *Sord*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 41r, 47r, 52r, 58v, 84v i 86r).

«*Sorts*» (PIGC 1928, P11).

Sussena, ca la ['ka ʔa su'sena]

Casa situada al carrer de Lleida.

Suts, les

V. *Assuts*.

Tallera, la [ʔa ta'ʎera]

Finca situada a l'esquerra del camí de les Mugues, prop de la vall dels Gorraptes.

«Y habiéndose embargado unas fincas secano situada en el término deste pueblo y su partida llamada Gorraptet, de extensión un jornal setenta y dos céntimos, o sean una hectárea, diez áreas y setenta y dos centiáreas, plantada sembradura, viña, almendros, olivos; linda a Norte, *Tallera*; al Sud con...» (JPV ACRE 38, 1882).

Tana

V. *Minguet de la T*.

Tana, ca la ['ka ʔa 'tana]

Casa situada al carrer de Lleida. Es recull el nom de «Benita Ossó àlies Tana» a JPV ACRE 31, 1902.

Tancat, lo

[ʎo taŋ'kat]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la carretera de la Torre i les Mutxoles. Una de les accepcions del nom comú *tancat* és «Tros extens de terreny voltat de paret, de bardissa o d'un altre obstacle que n'impedeix l'entrada o la sortida, i destinat a conrar-hi arbres o a tindre-hi animals (Pallars, Tremp, Urgell, Segarra, Penedès, Baix Aragó, Maestrat, Castelló, Xàtiva, Mallorca, Eivissa)» (Alcover, 1977). Actualment no hi ha cap tancat, però sembla evident que n'hi va haver un.

«1 pieza de tierra nombrada *lo Tancat*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 3r, 46v i 78r).

«Otra pieza de tierra en la partida Assuts, conocida por *Tancat*, compuesta de almendros, sembradura y olivar» (RTD 1905, p. 95).

Targa, ca

['ka 'tarɣa]

Dos cases tenen aquesta denominació. Una és al carrer Major, i l'altra, a l'avinguda de Pau Casals.

Targa, lo corral de

[ʎo ko'raʎ de 'tarɣa]

Corral situat a la Viladins.

Tari, ca

['ka 'tari]

Dos cases duen aquest nom. Una està situada al carrer de Sant Miquel. I l'altra, al carrer de les Eres.

Tarragó¹

V. **Pla de T*.

Tarragó²

[taɾa'ɣo]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila.

«Joan Tarrago» (Capb. 1734, f. 224v, 226v i 236v), (CR 1771, 305) i (*Raz.* 1787, 88); «Miquel Tarrago» (CR 1771, 307) i (*Raz.* 1787, 90).

«Bartomeu Tarragó» la viuda de (RTD 1898, p. 23); «Bartomeu Tarragó Salame» la viuda de (RTD 1898, p. 22); «Isidre Tarrago» (Amill. 1852, f. 109v); «Jaume Tarrago» (Amill. 1852, f. 107v) i (RTD 1898, p. 27); «Joan Tarragó» (PPSJB 1817), (PPR 1817) i (RTD 1898, p. 22 i 23); «Joaquim Tarragó Esquirol» (RTD 1898, p. 26); «Josep Tarragó» (PPSJB 1817), (PPR 1817), (Amill. 1852, f. 7r i 42r) i (RTD 1898, p. 26); «Josep Tarragó» (PPSJB 1817);⁸¹ «Manuel Tar-

81. Són dos individus diferents. Un vivia al barri del carrer Major, i l'altre, al barri de la Plaça i el Perxi.

ragó» (PPR 1817) i (Amill. 1852, f. 6v); «Manuel Tarragó Esquirol» (RTD 1898, p. 26); «Miquel Tarragó» (PPSJB 1817) i (PPR 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 26v), (Amill. 1852, f. 29r) i (RTD 1898, p. 23); «Miquel Tarragó Barbut» (Amill. 1852, f. 36v); «Ramon Tarragó» (Amill. 1852, f. 25r) i (RTD 1898, p. 25); «Salvador Tarragó» (ACRE340-62-T2-8, 1842, 201) i (Amill. 1852, f. 31r). «Agustí Tarragó Amorós» (Bapt. 1918); «Agustí Tarragó Crivillé» (Bapt. 1918) i (Matrim. 1918); «Assumpció Maria Tarragó Porta» (Bapt. 1924); «Bartomeu Tarragó Crivillé» (Bapt. 1925); «Bru Tarragó Miró» (RTD 1902, p. 46); «Càndida Tarragó Grau» (Matrim. 1918); «Concepció Tarragó Bosch» (Bapt. 1919) i (Matrim. 1920); «Dolors Tarragó Viaplana» (Bapt. 1920) i (Òbit 1921); «Francisca Tarragó Argilaga» (Matrim. 1924) i (Matrim. 1925); «Francisca Tarragó Monclús» (RTD 1911, p. 160); «Francisco Tarragó Gironés» (Òbit 1926); «Francisco Tarragó Llauredó» (Lli. 1939, f. 2r); «Francisco Tarragó Miró» (Matrim. 1921) i (Lli. 1939, f. 2v); «Frederic Tarragó Solé» (RTD 1901, p. 32 i 33); «Jaume Tarragó Viaplana» (RTD 1903, p. 71); «Joan Tarragó Amorós» (Bapt. 1921) i (Òbit 1921); «Joan Tarragó Bieto» (RTD 1902, p. 45); «Joan Tarragó Carim» (Matrim. 1925) i (Lli. 1939, f. 3r); «Joan Tarragó Miró» (Matrim. 1922); «Joan Tarragó Poquet» (Òbit 1925); «Joan Tarragó Tarragó» (Bapt. 1923) i (Òbit 1923); «Maria Joana Rosa Tarragó Casanovas» (Bapt. 1922) Joana (Òbit 1925); «Joaneta Maria del Carme Tarragó Amorós» (Bapt. 1923); «Joaquim Tarragó Jordà» (Òbit 1926); «Joaquim Tarragó Veà» (RTD 1905, p. 98), (RTD 1911, p. 153), (Òbit 1918) i (Lli. 1939, f. 1v); «Josep Tarragó Bieto» (RTD 1901, p. 31); «Josep Tarragó Castellví» (RTD 1901, p. 30 i 33); «Josep Tarragó Miró» (Òbit 1922); «Josep Tarragó Solé» (RTD 1901, p. 32 i 33); «Josep Tarragó Veà» (Matrim. 1925); «Maria Tarragó Bieto» (RTD 1901, p. 31) i (RTD 1902, p. 45); «Maria Tarragó Bosch» (RTD 1907, p. 125) i (Matrim. 1925); «Maria Tarragó Carim» (Lli. 1939, f. 3r); «Maria Tarragó Masip» (Òbit 1918); «Maria Tarragó Solé» (RTD 1902, p. 48); «Mariana Tarragó Carim» (Lli. 1939, f. 2r); «Mariana Tarragó Cavallé» (Bapt. 1918); «Miquel Tarragó Abella» (Òbit 1922); «Miquel Tarragó Miró» (RTD 1905, p. 107) i (Òbit 1926); «Miquel Tarragó Viaplana» (RTD 1911, p. 174); «Miquela Tarragó Grau» (RTD 1903, p. 71); «Miquela Tarragó Montané» (RTD 1911, p. 174); «Miquel Dídac Tarragó Viaplana» (Bapt. 1922); «Miquel Josep Lluís Tarragó Casanova» (Bapt. 1925); «Pere Tarragó Monclús» la viuda de (RTD 1902, p. 43); «Ramon Tarragó Cavallé» (Lli. 1939, f. 2r) i (RTD 1911, p. 188); «Ramon Tarragó Domenech» (RTD 1902, p. 53); «Ramon Tarragó Llauredó» (RTD 1902, p. 52) i (Lli. 1915); «Ramon Tarragó Sans» (Òbit 1921); «Rosa Tarragó Abella» (Matrim. 1925) i (Òbit 1925); «Rosa Tarragó Carim» (Lli. 1939, f. 2v); «Rosa Tarragó Jordà» (Òbit 1918); «Rosa Tarragó Miró» (Lli. 1939, f. 1r); «Rosa Tarragó Teixidó» (Òbit 1923); «Salvador Tarragó Tarragó» (Bapt. 1923) i (Òbit 1923); «Severí Tarragó Miro» (Lli. 1939, f. 3v); «Teresa Tarragó Argilaga» (Matrim. 1922) i (Lli. 1939, f. 2v); «Teresa Tarragó Bieto» (Òbit 1925); «Teresa Maria Tarragó Porta» (Bapt. 1922); «Teresa Tarragó Salamé» (Lli. 1939, f. 1r); «Teresa Carme Tarragó Tarragó» (Bapt. 1924).

Tàrrega

«Francisco Domenec àlies Tàrrega» (ACRE340-62-T2-6, 1757).

Àlies de Francisco Domènec.

Tau

V. *Illa del T*.

Te, lo mas de

V. *Ater, lo mas d'*.

Teblo, cal

[ˈkaɫ ˈtebbɫo]

Dos cases reben aquest nom. Una està situada a la plaça del «Matadero». I l'altra, al carrer de Serra.

Teixidor¹

V. **Illa de T*.

Teixidor²

[tejʃiˈðo]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila. S'han recollit les formes *Teixidor*, *Teixido* i *Teixidó*.

«Francisco Teixidor» (CR 1771, 307), (ACRE340-62-T2-153, 1727), (Capb. 1734, f. 224r, 229v, 231r, 236r, 237r i 239r), (ACRE340-62-T2-169, 1738) (ACRE340-62-T2-196, 1769), (ACRE340-62-T2-198, 1772, ACRE340-62-T2-197, 1772) i (*Raz.* 1787, 88, 93 i 94); «Gaietà Teixido» (*Raz.* 1787, 91); «Joan Teixido» (CR 1771, 304); «Pere Teixidó» (CM 1793, f. 2v).

«Antònia Teixido» (ACRE340-62-T2-7, 1829); «Francisco Teixidó» (PPSJB 1817); «Joan Teixidó» (PPSJB 1817) i (Amill. 1852, f. 86v, 28v i 32v); «Josep Teixidó» (ACRE340-62-T2-211, 1846) i (ACRE340-62-T2-212, 1853); «Lluís Teixidó Salamé» (RTD 1898, p. 27); «Pere Teixidó» (ACRE340-62-T2-202, 1805), (ACRE340-62-T2-207, 1831), (ACRE340-62-T2-10, 1846) i (Amill. 1852, f. 38r).

«Carme Teixidó Pradell» i «Enric Teixidó Tarragó» (Lli. 1939, f. 1v i 3v); «Francisca Teixidó Servelló» (Òbit 1918); «Francisco Teixidó Gasol» (RTD 1902, p. 42); «Jaume Teixidó Cavallé» (Bapt. 1918); «Jaume Teixidó Pradell» (Bapt. 1919) i (Òbit 1920); «Joan Teixidó Cavallé» (Lli. 1939, f. 2r); «Joan Teixidó Gasol» (RTD 1902, p. 42); «Joan Teixidó Gisbert» (RTD 1903, p. 84); «Joan Teixidó Gonzales» (RTD 1901, p. 38); «Joan Teixidó Martí» (RTD 1902, p. 42); «Josep Teixidó Serra» (RTD 1911, p. 163 i 167); «Josepa Teixidó Servelló» (Lli. 1939, f. 3r); «Josepa Maria Teixidó Viaplana» (Bapt. 1919); «Lluís Teixidó Salamé» (RTD 1903, p. 68); «Margarita Teixidó Cavallé» (Matrim. 1919) i (Lli. 1939,

f. 1r); «Maria Teixidó Cavalle» (Òbit 1918) i (Lli. 1939, f. 1r); «Maria Teixidó Gironés» (Matrim. 1921); «Maria Teixidó Gironés» (Bapt. 1925); «Maria Teixidó Servelló» (RTD 1905, p. 106);⁸² «Marià Teixidó Gasol» (RTD 1901, p. 34) i (RTD 1902, p. 42); «Marià Teixidó Gonzalez» (Òbit 1918); «Marià Teixidó Salamé» (Òbit 1918); «Maria Teixidó Tarragó» (Òbit 1924); «Maria Isabel Teixidó Esquirol» (Matrim. 1919); «Pere Teixidó Servelló» (RTD 1901, p. 29) i (RTD 1905, p. 96); «Pere Miquel Primitiu Teixidó Gonzalez» (Bapt. 1920); «Maria del Pilar Teixidó Tarragó» (Bapt. 1922); «Plàcida Maria Teixidó Gonzalez» (Matrim. 1920); «Rosa Teixidó Mañá» (Òbit 1921); «Teresa Teixidó Pradell» Maria Teresa (Bapt. 1918) i (Lli. 1939, f. 1r); «Trinitari Teixidó Bosch» (RTD 1903, p. 62) i (RTD 1905, p. 106) Trinidad (RTD 1905, p. 96); «Venanci Teixidó Carim» (Òbit 1918); «Venanci Teixidó Servelló» (Òbit 1918); «Venanci Ramon Teixidó Viaplana» (Bapt. 1924).

Teixidors, la cova dels

[ʔa 'kəβaʎs tejʃi'ðos]

Cova no situada.

Teresa de la Mirona, ca

[ʔa te'reza ʔa mi'rona]

Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca l'Oncle Joan del Menyo*.**Tereseta de Jordi, ca**

[ʔa tere'zeta 'ʒərði]

Casa situada al carrer de l'Horta. També rep els noms de *ca Miquel de Romero* i *ca Jordi*. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1804.

Teresina de Jordi, ca

[ʔa tere'zina 'ʒərði]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó.

Teresina de Jordi, lo corral de Ca

[ʔo ko'raʎ de 'ka tere'zina 'ʒərði]

Corral del carrer del Sol.

Terrer, lo

[ʔo te're]

Partida de terreny situada damunt del molí de Ruer, davall del Castell. Aquest topònim, segons Alcover (1977), es comú al llarg de la geografia catalana com a nom de partida de terra, i pot significar diverses coses, com ara «lloc d'on es treu terra per a la indústria terrissera» o «terreny», com a concepte oposat a 'conreu'. Podria ser que l'origen del topònim vinebrà tant tingués a veure amb una com amb l'altra accepció; malauradament no s'ha localitzat cap informant que tingués memòria de la funció de l'indret.

82. Viuda de Miquel Carim Jové.

Terrers, camí dels

«...loci de Vinebre, in partita dita de la Torre, dita Ferreginale quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum *Camino dels Terrers...*» (ACRE340-62-T2-167, 1661).

Antic camí.

Tia Adelina, ca la

[ˈka ʎa ˈtia ðeˈʎina]

Casa situada al carrer del Riu. També rep el nom de *ca Salvador de la Rossa*.

Tia Amèlia, ca la

[ˈka ʎa ˈtia ˈmeʎia]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada *ca Benjamín* i *ca la Tia Calamanda*.

Tia Calamanda, ca la

[ˈka ʎa ˈtia kaʎaˈmanda]

Casa situada al carrer Nou. La dovella clau de l'arc de la porta d'entrada indica que va ser acabada de construir el 1864. També és anomenada *ca Benjamín* i *ca la Tia Amèlia*.

Tia de Calavera, lo corral de la

[to koˈraʎ de ʎa ˈtia ðe kaʎaˈβera]

Corral situat al carrer de Sant Miquel.

Tia Escolàstia, ca la

[ˈka ʎa ˈtiaskoˈʎastia]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tia Generosa la Santa, ca la

[ˈka ʎa ˈtia ɣeneˈrosa ʎa ˈsanta]

Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Joan de Jordi*.

Tia Maria, ca la

[ˈka ʎa ˈtia maˈria]

Casa situada al carrer del Riu.

Tia Marieta del Baster, ca la

[ˈka ʎa ˈtia mariˈetaʎ βasˈte]

Aquesta casa també rep el nom de *ca la Tia Marieta del Perxi*.

Tia Marieta del Perxi, ca la

[ˈka ʎa ˈtia mariˈetaʎ ˈpeɾtʃi]

Casa que hi ha damunt del Perxi, al carrer Major.

Tia Morena, ca la

[ˈka ʎa ˈtia moˈrena]

Casa situada al carrer de Sol.

Tia Paula de Daniel, ca la ['ka ʔa 'tia 'pawla ðe ðani'eʔ]
Casa situada al carrer Major. També rep el nom de *ca Quico Calderó*.

Tia Pilar de Filimina, ca la ['ka ʔa 'tia pi'ʔa ðe fi'ti'mina]
Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *ca Salamé*.

Tia Ramona del Sinaro, ca la ['ka ʔa 'tia ra'monaʔ si'naro]
Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Tia Teresa de Ca Xop, ca la ['ka ʔa 'tia te'reza ðe 'tʃɔp]
Casa situada al carrer del Calvari.

Timonal, lo [ʔo timo'nal]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada a l'esquerre de la carretera de la Torre. A la dècada dels setanta del segle xx, hi havia unes basses on la població anava a banyar-se. Actualment, hi ha un magatzem dedicat a comercialitzar congelats. Cal suposar que, antigament, hi devia haver un bon aplec d'exemplars d'aquesta espècie, que es pot trobar per tota la part de secà del terme municipal. Al DCVB es recull el mot *timonal* com a topònim i se n'explica l'etimologia com a «derivat de *timó*, art. 2, o sia, 'camp de timó, farigola'. I el mateix diccionari defineix *timó* (*Thymus vulgaris*) com a sinònim de 'farigola' i situa el mot al Solsonès, l'Urgell, Lleida, la Segarra, la Llitera, la Conca de Barberà, la Ribera d'Ebre i el País Valencià. De l'etimologia, en diu que cal atribuir-la al llatí *THYMŌNE, derivat de THYMUS (mateix significat).

«1 pieza de tierra nombrada *Timonal*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 51v).

«...toda aquella pieza de tierra conocida por Plans, denominada *Timonal*» (RTD 1907, p. 127).

Tite Mingo, ca ['ka 'tite 'mingo]
Casa situada al carrer del Forn. També rep el nom de *ca Carme de Mingo*.

Todora, ca ['ka to'ðora]
Casa situada al carrer de Lleida.

Todoro, ca ['ka to'ðoro]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada a l'avinguda de Pau Casals, i l'altra, al carrer de Sant Miquel.

toll

V. *Cases*.

Tollossa, na

«Mateu de na Tollossa» i «na Tollossa» (Mon. 1329).

Prenom femení recollit al segle XIV.

Ton, cal

[ˈkaɫ ˈton]

Casa del carrer de Lleida.

Tormo, lo

[ˈto ˈtormo]

Pic més alt de la serra de les Aubagues o del Tormo (523 m), al terme de la Torre de l'Espanyol.

El Tormo respon a la definició del seu nom, el qual s'ha localitzat al DCVB amb la forma *torm*: «m. 1. Penyal o elevació del terreny isolada (Reus); cast. *tormo*. 2. Pedra o roca molt grossa desagafada del cingle; cast. *tormo* (Labèrnia-S. Dicc.).» Coromines (1981) recull la forma, segons aquest autor, mossàrab *tormo*, i se'n dóna informació interessant lligada a la zona geogràfica que envolta Vinebre: «Penyal isolat, terròs, forma mossàrab de l'antic mot català *TORM* i castellà 'tormo', d'origen incert, probablement preromà, del qual també provenen *turma* 'tòfona', 'testicle' i *turmell* 'bony del coll del peu': tots ells amb el significat comú, bàsic, de 'bony'.» —I hi afegeix— «Una altra zona intensa del mot és en el Priorat i entorn de l'Ebre; però des d'aquí cap al sud ja ho trobarem, almenys avui, en la forma mossàrab *tormo*.» Ramon Amigó l'identifica com a genèric del conjunt de noms que més topònims genera, el conjunt referent a les pedres i les roques (Amigó, 2011, p. 24). D'altra banda, Coromines (1994) recull informació concreta sobre el genèric i sobre aquest topònim en particular, que fa de fita entre el terme de la Torre de l'Espanyol i el de Garcia: «A les terres de Migjorn, abunda en la toponímia mitjana i menor bàsicament com el nom d'una roca gran i isolada, aplicació a un lloc menor habitat o conreat. Enumero per ordre geogràfic [...]: Lo Tormo a la Torre de l'Espanyol (XII, 153.15) i a Garcia (XII, 108.143)».

«*lo Tormo*» (Nom. 2010).

Tormo, serra del

«*Serra del Tormo*» (PV 1919).

És la serra de les Aubagues.

Torner

[tor'ne]

Cognom registrat als segles xv, xvi, xvii, xviii i xix. És un dels cognoms abundants en aquells segles, i actualment encara és viu a la vila.

«Joan Torner major» i «Joan Torner menor» (*Fog.* 1497).

«Joan Torner» (Capb. 1558, f. 2r, 15v i 19r); «Miquel Torner, prevere» (Capb. 1558, f. 4v, 8v, 9r, 9v, 18r, 19r, 19v i 23v), (Con. 1562, f. 241r) i (Capb. 1607, f. 104v);⁸³ «Rafel Torner, teixidor» (Capb. 1558, f. 13v, 14r, 19r i 22v) i (Con. 1562, f. 236r).

«Gabriel Torner» (Capb. 1607, f. 98v); «Joan Torner» (Capb. 1607, f. 96r, 98r, 98v, 100v, 102v, 103r, 104v, 105v, 107r, 108v i 110v), (Capb. 1639, f. 3r, 15v, 16v, 18r i 19r), (ACRE340-62-T2-165, 1650), (ACRE340-62-T2-165, 1650), (Capb. 1661, f. 154r, 154v, 160r, 166r i 170v) i (ACRE340-62-T2-154, 1668); «Joan Torne del Portal» (ACRE340-62-T2-154, 1668); «Joan Torner dit de Raphel» (Capb. 1661, f. 166v i 171r); «Joan Torner major» (Capb. 1607, f. 104r i 110r); «Joan Torner menor» (Capb. 1607, f. 106v); «Miquel Torner, prevere» (Capb. 1607, f. 104v) i (ACRE340-62-T2-165, 1650); «Miquel Torner, fill de Raphel» (Capb. 1639, f. 15v).

«Elisabet Torne» (Capb. 1734, f. 231v); «Francisco Torne» (Capb. 1734, f. 232r), (CR 1771, 308) i (*Raz.* 1787, 92); «Jacint Torne» (Capb. 1734, f. 213v); «Joan Torne» (ACRE340-62-T2-194, 1754) i (*Raz.* 1787, 81); «Josep Torner» (ACRE340-62-T2-5, 1739, 1739).

«Francisco Torner», «Jaume Torner», «Joan Torner» i «Josep Torner» (PPSJB 1817).

Torre

V. **Camí de la T., Nou de la T.*

Torre, la

«...loci de Vinebre, *in partita dita de la Torre*, dita Ferreginale quod farreginale sive petia terrae confrontatur cum dito camino, ab alia parte, cum Camino dels Terrers...» (ACRE340-62-T2-167, 1661).

Antiga partida de terra.

Torre, lo barranc de la

[tə βa'ran de tə 'tore]

És una altra de les denominacions que té la *vall de la Torre*.

«*Barranco de Vinebre* (o Riu de la Torre)» (PIGC 1928, P11); «*Barranco de Torre del Español*» (PIGC 1928, P12) i (RPPRV 1954, P11); «*Barranco o Río de la Torre*» (PIGC 1941, P12); «*Barranco de la Torre*» (RPPRV 1954, P12).

«*Barranc de la Torre*» (*Nom.* 2010).

83. Surt anomenat com a antic propietari d'un terreny, per tant interpretem que deu ser el mateix individu encara que sigui en diferent segle. Amb la fórmula: «(terreny) de (individu X) que solia ser de (individu Y)».

Torre, lo camí de la

[ʔo 'kami ʔa 'tore]

Actual carretera que va de Vinebre a la Torre de l'Espanyol (T-714).

«...antigament pati, ere de Pere ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre, als patis que i ha *camí de la Torre*, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab lo camí de les Vuitenes» (Capb. 1607, f. 109v).

«...toda aquella piessa de tierra de olivos plantada, de tenuta de dos jornales de tierra, poco más o menos, que nuestros legítimos títulos tenemos cita dentro el término de dicha villa de Vinebre, y en la partida vulgarmente llamada los Mallols, que linda a oriente y tremuntana con tierras de Pablo Marti; a mediodía, con tierras de dicho Doctor Domenech, comprador; a Poniente, con Joseph Miquel, y con el *Camino de la Torre*, y de la Sud» (ACRE340-62-T2-195, 1759).

«...todo aquel pedazo de corral al que franco en alodio y por sus justos y legítimos títulos tiene y posehe en el *camino vulgarmente llamado de la Torre*, y extramuros de dicha villa, de dimensión once palmos de ancho y treinta de largo, poco más o menos; confinante con corral de Miguel Carim y Lloaro, con el de dicho comprador, y con el referido camino de la Torre; ítem todo aquel pedazo de tierra plantado con seis yngertos de olivo, de extensión un cuarto de jornal, poco más o menos, situado en la partida nombrada dels Mallols término de la referida villa de Vinebre» (ACRE340-62-T2-213, 1845); «...aquella pieza de tierra con nueve olivos, sita en el término de Vinebre y partida de los Mallols, que linda a Oriente, mediodía y poniente con tierras de Doña Dolores de Castellví y de Domenech, consorte de Don José de Martí y de Cardenas; y, al Norte, con el *camino de Vinebre a la Torre del Español...*» (ACRE340-62-T2-709, 1871 i 1878).

«...pieza de tierra situada en este término, partida Plans [...] limita por el Norte con el camino que dirige a la Palma; Sud, con el *camino que va a la Torre del Español*» (RTD 1902, p. 45); «Otra pieza de tierra nombrada también Plá, en la partida dels Plans, plantada de olivos [...] limita al [...] Sur con el *camino de la Torre*» (RTD 1902, p. 53); «*Camino de Torre del Español*» (PV 1919); «*Camino de Vinebre a Torre del Español*» (RPPRV 1954, P11).

Torre, lo carrer de la

[ʔo ka're ʔa 'tore]

És un dels carrers més llargs de la vila. Va des de la plaça de la Constitució fins a la carretera T-714.

«Dos distritos electorales, con una sola sección cada uno de ellos, y se denominarán Distrito de la plaza nueva, el 1º, que lo componen las *calles* de, San Miguel, Río, Eras, Nueva y *Torre*; y se le señalan cuatro concejales.» (Lli. 1894); «*Torre*» (Reg. fisc. 1894).

«*Calle de la Torre*» (RTD 1901, p. 29); «*Calle de la Torre*» (RTD 1906, p. 116 i 117).

Torre, la carretera de la

[ʔa kare'tera ʔa 'tore]

És l'actual carretera T-714, antic *camí de la Torre*. Tenint en compte l'esmena del document PIGC 1928, P11, podem afirmar que la devien construir l'any 1928 o poc abans.

«Carretera [sic] de Vinebre a Torre del Español» (PIGC 1928, P11); «Carretera Torre del Español» i «Carretera de Vinebre a Torre del Español» (RPPRV 1954, P17).

Torre, lo rec de la

[ʔo 'reg de ʔa 'tore]

Canal del reg antic de la Torre de l'Espanyol, que passava, en un pas elevat, per damunt del camí de Sant Miquel i creuava el poblat ibèric i la trinxera de la Guerra Civil espanyola que hi ha al costat. Ara ja està en desús, ja que no podia assumir les actuals necessitats dels conreus de la Torre de l'Espanyol. Va ser substituït pel rec Nou de la Torre, que passa per la serra de les Aubagues.

Torre, riu de la

«Rio de la Torre» (PV 1919); «Barranco de Vinebre (o Riu de la Torre)» (PIGC 1928, P11); «Barranco o Río de la Torre» (PIGC 1941, P12); «Rio de la Torre» (PIGC 1931, P14).

És una altra de les denominacions de la *vall de la Torre*. També és conegut per *barranc de la Torre* o, simplement, *la Vall*.

Torre, la travessera de la

[ʔa traβe'sera ʔa 'tore]

Travessera urbana que va des de l'avinguda de Pau Casals fins al carrer Nou.

Torre, la vall de la

[ʔa 'βaʎ de ʔa 'tore]

També és coneguda per *barranc de la Torre* o *riu de la Torre* o, simplement, *la Vall*. Barranc situat al sud del terme, hi entra vorejant la partida dels Assuts i acaba desaiguant al Riuet.

«Otra pieza de tierra conocida por Asud ó Sud, compuesta de olivos y yermo, de extensión una hectárea, tres áreas y cuarenta y dos centiáreas. Limita al N. con tierras de Juan Miró; S., con el barranco llamado la *Vall de la Torre...*» (RTD 1904, p. 76).

Torre de l'Espanyol a Flix, camí de la

«camino de la Torre del Español a Flix» (PV 1919).

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre pel Cap del Pla i anava a buscar el camí de Vinebre a Flix a l'alçada de la partida dels Jardins.

Torre de l'Espanyol a Gorrapte, camí de la

«camino de la Torre del Español a Gorrapte» (PV 1919).

Camí recollit de font escrita. Entrava al terme de Vinebre per les Coves i passava prop del mas de Silo i entrava al terme de la Palma d'Ebre pel barranc que en baixa.

Torre de l'Espanyol a la Palma d'Ebre, camí de la

«camino de la Torre del Español a la Palma de Ebro» (PV 1919).

Entrava al terme de Vinebre pels Quatre Camins i anava a buscar el camí de Vinebre a Flix a l'alçada de la partida dels Jardins.

Torres [ˈtores]

Cognom registrat al segle XIX. Actualment és viu a la vila.

«Francisco Torres» la viuda de (Amill. 1852, f. 44r).

Torres, ca [ˈka ˈtores]

Casa del carrer de Lleida.

Tortoxí

«Toni Tortoxí» (Capb. 1607, f. 100v i 108v); «lo Tortoxí» (Capb. 1607, f. 108v).

Àlies o renom.

Tossal del Francès

«Tosal del Francés» (PV 1919).

Topònim localitzat només de font escrita en el plànol V 1919. Sembla el nom d'una finca i possiblement fos al terme municipal d'Ascó.

Tossal Gros

«Gros, tosal» (Nom. 2010).

Punt més alt de la serra dels Gorraptes, de 405 m.

Tossal i Vallossera

«...una finca situada en la partida *Tosal y Valllosera* de este término municipal, conocida por Coll den Ruig, compuesta de almendras, viña, sembradura, olivas y yermo» (RTD 1907, p. 124).

Antiga partida de terra.

Tossals, los

[t̪os to'saʎs]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, que toca al límit amb Ascó a l'alçada de la partida de les Eixalelles.

La partida de terra està força elevada en referència a les terres que l'envolten, a uns 200 metres d'altitud, aproximadament, i s'hi té una vista privilegiada de la contrada en direcció cap a Vinebre: de la població mateixa, de l'Ebre, del coster de la Barca, de les Illes, del pas de l'Ase, etc. El DCVB defineix el genèric *tossal*: «Elevació del terreny, més o menys alta segons les comarques on s'usa el nom de tossal. La interpretació d'aquest nom, efectivament, té diversos matisos, dels quals donarem la informació que n'hem pogut recollir a diferents llocs del nostre territori lingüístic. 1. Elevació del terreny no gaire alta ni de pendent gaire rosta, en una plana o aïllada d'altres muntanyes (La Llitera, St. Martí SG, Valls, Gadesa, Freginals, País Valencià); 2. Muntanya o puig en general (Balaguer, Oropesa, Vistabella, L'Alcora, Onda). Etim.: derivat de tòss». De fet, el topònim *els Tossals* és molt present en tota la geografia catalana, si més no del Principat: Poboleda, la Figuera, el Molar, Pradell de la Teixeta, Gadesa, Horta de Sant Joan, Mas de Barberans, Sarroca de Bellera, Isona i Conca Dellà, el Pont de Suert, la Vansa i Fórnols, Montferrer i Castellbò, Artesa de Segre, Cervià de les Garrigues, Belcaire d'Urgell, el Poal, Cabó, els Plans de Sió, Pinell del Solsonès, Forès, Vilaplana, Súria, Capolat, Oristà, Olot, etc.

D'altra banda, el genèric *tossal* és el mot que se sol utilitzar per a les eminències mitjanes i petites en els parlars occidentals, septentrional i meridional, i no pas *turó* (Domingo, 1997, p. 98).

«1 pieza de tierra nombrada *Tosal*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 39v, 57r i 77r).

«Otra pieza de tierra partida Gorraptes, conocida por *Tosal*» (RTD 1904, p. 74); «*Tosals*» (PV 1919), (PIGC 1929, P1) i (RPPRV 1954, P1 i P18); «*Tossals*» (PIGC 1939, P18 F1).

«*Tossals, los*» i «*los Tossals*» (Nom. 2010).

Tossals, camí dels

«*Camino de los Tosals*» (PIGC 1929, P1).

Camí que surt del camí de Flix a l'alçada de la vall dels Gorraptes i condueix a la partida dels Tossals. Surt del terme per l'obac del Conde.

Tossals, la punta dels

[t̪a 'puntaʎs to'saʎs]

Pic més alt dels Tossals, 169 m sobre el nivell del mar.

Tramunt

[tra'mun]

Cognom registrat al segle xx.

«Francisco Tramunt Veá» (RTD 1903, p. 70); «Jaume Tramunt Argilaga» (Matrim. 1919) i (Lli. 1939, f. 1v); «Pius Tramunt Servelló» (RTD 1903, p. 70); «Teresa Tramunt Argilaga» (Lli. 1939, f. 1r).

travessera

V. Calvari, «Matadero», Riu, Sant Miquel, Torre.

Trifó

«Mahoma Trifo» (PH 1349).

Cognom morisc registrat al segle xiv.

Trini, ca la

['ka ʎa 'trini]

Casa situada al carrer de Sant Miquel.

Trinquet, lo

[ʎo trin'ket]

És la part del darrere de *ca Ximarro*, la que dóna al carrer de Gaudí. Antigament hi havia una pista de frontó i de patinatge. Després va passar a ser un magatzem de material de construcció, però encara s'hi conservava la barana on s'agafen els patinadors.

Tronxo

«Bertomeu Tronxo» (Fog. 1553).

Possiblement es tracta d'un renom o un àlies.

Trullets, los

[ʎos tru'ʎets]

Casa situada a l'avinguda d'Enric d'Ossó, en la qual hi havia uns trulls que es feien servir per a conservar els aliments.

Unió, carrer de la

[ʎo ka're ʎa wni'o]

Antiga denominació que rebia, cap a la dècada dels quaranta del segle xx, l'actual *travessera de Sant Miquel*.

Vado, lo

[ʎo 'βaðo]

Indret situat al Pontó, a la partida dels Mallons.

Valentí

«Antoni N. (a) Valenti» (RTD 189, p. 21).

Àlies d'Antoni N.

Valentino

V. **Illeta del V.*

Valero, la font de

[ʔa 'fɔn de βa'ʎero]

Font que no s'ha pogut localitzar.

vall

V. *Gorrraptes*, **Horta*, *Horts*, *Martí*, *Palma*, **Pantano*, *Torre*.

Vall, la¹

[ʔa 'βaʎ]

És la *vall de la Torre*, també anomenada *barranc de la Torre* o *riu de la Torre*.

«...un ferreginal situat en lo terme de Vinebre, en la partida nomenada Prop la Villa; afronta, de una part, ab lo olyvar de dit Pere Ossó; y, de altra part, ab carrera pública; y, de altra part, ab corrals de dit loch de Vinebre y ab *la Vall*» (Capb. 1558, f. 11v).

«...todo aquel pedazo de tierra inculta eo de garriga, de tenuta de un jornal y medio de tierra, poco más o menos, que esa parte de una piessa de tierra que por mis legítimos títulos tengo cita dentro el término de dicha villa de Vinebre y partida vulgarmente llamada La Sud; que linda otro pedazo de tierra contestante tierra mia, con *la Vall*, con Francisco Jardi, con Don Raymundo Domenech y con Joseph Montane, por dentro del qual passa la carrerada» (ACRE340-62-T2-194, 1754).

«Otra porción de tierra de un jornal regadío, conocida por Horta de Dal, equivalente a 60 centiáreas, lindante al N., *la Vall...*» (RTD 1902, p. 42); «Otra pieza de tierra conocida por Ribés, compuesta de higueras, árboles frutales, moreras, sembradura y alameda. [...] Lindante al N. con el barranco llamado *Lavall* [...] E., con la acequia de l'Horta de Baix [...] y, al O., con el brazo del río Ebro llamado Galacho» (RTD 1904, p. 78).

Vall, la²

«Una pieza de tierra en la partida Gorrapte de este término municipal, llamada *la Vall*» (RTD 1905, p. 97).

Antiga peça de terra situada a la partida dels Gorrraptes.

Vall, lo salt de la

[ʔo 'saʎ de ʔa 'βaʎ]

És una altra manera d'anomenar *lo salt del Rai*.

Vall dels Graus

«...pieza de tierra situada en la partida Gorraptes, parage nombrado *Vall dels Graus*» (JPV ACRE 3, 1919).

Antiga peça de terra.

Valldosera

V. **Tossal i Vallossera, Vallosseres*.

Vallespir

«Antoni Vallespir» (Capb. 1607, f. 96v).

«Maria de Montserrat Sebastian Ramona Josepa Vallespí Montells» (Bapt. 1919).

Cognom registrat als segles xvii i xx, amb les formes *Vallespir* i *Vallespí*.

Valletà

«Otra pieza de tierra, *Valleta*, compuesta de almendros, viña, sembradura, olivos y garriga» (RTD 1907, p. 127); «...pieza de tierra ~~Valletans~~ *Valleta*, [sic] [...] Linda al N. con Jaime Ossó; Sud, Juan Pradell; Este, Francisco Miró y, Oeste, camino de la Huerta» (RTD 1917, 194).

Sembla que, malgrat la manca d'accentuació, es refereixin a alguna antiga peça de terra situada a la partida dels Valletans.

Valleta de Don Jaume, la

[l̥a βa'keta ðe ðon 'dʒawme]

Peça de terra que correspon a la petita vall que va de la Muga de ca Don Jaume a la vall dels Gorraptes, a l'obac del Fuster. Quant al nom *valleta*, al Baix Segre, a part de la plataforma de les Garrigues adscrita al Segrià, entre Aitona, Seròs, la Granja d'Escarp i Maials (zona ben propera a Vinebre), s'utilitza el mot *valleta* per a definir una vall llarga i estreta que forma una unitat de conreu i que, sovint, pertany a un sol propietari o menador, ja que sovint està determinada per un nom personal (Domingo, 1997, p. 218). I el mateix Domingo, unes línies més endavant, afegeix que aquesta accepció es deu estendre per tota la regió de l'Ebre.

«*Valleta de D. Jaime*» (PV 1919).

Valletà de Joan de Martí, lo

[l̥o βa'le'ta ðe ʒu'an de mar'ti]

Finca situada a la partida dels Valletans.

Valletà de l'Auberto, lo [tə βaʎe'ta ðe taw'βerto]
Finca pertanyent a la partida dels Valletans.

Valletà de Pep de Leli, lo [tə βaʎe'ta ðe 'pɛb de 'tɛti]
Finca situada a la partida dels Valletans.

Valletans, los [təz βaʎe'tans]
Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada entre la partida dels Tossals i el coll d'Arrutx.

«1 pieza de tierra nombrada *lo Valletà*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 1r, 3r, 30r, 70v i 78v).

«Una pieza de tierra secano llamada *Valletá*, situada en este término, en la partida *Valletans*, plantada de olivos y sembradura» (RTD 1902, p. 41); «Otra pieza de tierra en la partida *Valletans*, conocida por *Valletá*, compuesta de viña y olivos» (RTD 1906, p. 116); «*Valletans*» i «*Vallitants*» (RPPRV 1954, P18).
«*Valletans*» (Nom. 2010).

Valletans, camí dels
«*Camino de Valletans*» (PV 1919).

Camí que condueix a la partida dels Valletans. Arranca del camí dels Tossals i va a buscar el camí de Coll d'Arrutx.

Vallosera de Cent-i-u, la [tə βaʎu'sera ðe senti'u]
Vallosera que conté la Salve.

Vallosera de Cent-i-u, la cova de la [tə 'kɔβa tə βaʎu'sera ðe senti'u]
A la Vallosera de Cent-i-u, davall del camí que va a les Planes de Flix.

Valloseres, les [tɛz βaʎu'seres]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada a l'oest del terme, tocant al terme de Flix, darrere del coll d'Arrutx, al costat dels Valletans i que arriba fins a la costa de la Bessona. V. t. *Tossal i Vallosera*.

La proposta del *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya* per a aquest topònim és *Vallosseres*. Però les fonts orals recullen, invariablement, la pronúncia amb la vocal velar tancada [u], *Vallosseres* i, de fet, aquest fenomen és un tret fonètic ocasional en parlars occidentals. Per tant, seria una bona opció la de *Nom.* 2010. Tanmateix, les fonts escrites en recullen algunes variants; d'una banda, les fonts més antigues, finals del segle XIX i principi del segle XX, recullen la forma *Valldosera*; i, a partir de 1929, recullen la forma que coincideix amb la pronúncia actual: *Va-*

llussera. Al DCVB es recull el cognom *Valldosera*: «Llin. existent a Gir., Canyelles, Olèrdola, Alcover, L'Arboç, Brafim, Morell, etc.». I indica que l'ètim coincidiria amb la proposta del *Nomenaclàtor*: Etim.: del llatí *VALLE ŪRSARIA*, 'vall d'òssos'. D'altra banda, Coromines (1994) recull l'entrada *ossera* i altres derivats i compostos de *ós*, i s'hi proposa el mateix ètim i s'hi comenta que es localitzen diversos topònims com aquest al llarg dels Països Catalans, però la relació del topònim amb aquest animal no acaba d'encaixar amb el mot que es fa servir tradicionalment a la contrada per anomenar aquest animal: *onso*. Tampoc no es té constància que s'hi hagi localitzat una acumulació d'ossos, ni humans —i, per tant, hi hagués un cementiri—, ni animals que puguin ser l'origen del topònim. Per això, s'ha classificat com a topònim opac.

«1 pieza de tierra nombrada *Valldosera*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 29r, 31r i 84r); «la heredad nombrada *Vall de Usera*» (JPV ACRE 19, 1880).

«*Valluseras*» (PIGC 1929, P1; PIGC 1929, P2).

«*Vallosseres, les*» i «*Les Vallosseres*» (*Nom.* 2010).

Vallosseres, camí de

«*Camino de Valluseras*» (RPPRV 1954, P2).

Camí que porta a les Vallosseres des de la partida dels Tossals.

Valls, les

«...quandam hereditatem sitam in dicto termino loci de Vinebre Dertocensis diocesis, *in parte nominata les Valls*» i «...in dicto termino loci de Vinebre, *in partida dicta les Valls*» (ACRE340-62-T2-162, 1644).

«... todo aquel huerto situado en el término de la expresada villa de Vinebre y *partida de les Valls*, de dimensión un día y medio de cavar un hombre, poco más o menos, lindante con la propia Doña Teresa, con huerto de Jose Servelló, con el Barranco y con...» i «... todo aquel huerto situado en el término del expresado lugar de Vinebre y *partida llamada de les Valls*, de dimensión un día y medio de cabar un hombre, poco más o menos; lindante con dicha Dª Teresa de Domech, con Huerto de mi dicho José Servello, con el Barranco y con Huerto de Salvador Tarragó...» (ACRE340-62-T2-8, 1842).

«...una finca de secano conocida por *las Valls*, en la partida Horta de Sidesá o Pedruscall» (RTD 1902, p. 41).

Antiga partida de terra. És, si més no, estrany que uns documents la situïn prop del riu i uns altres, a la partida del Pedruscall, que no n'està pas a prop, del riu.

Vallverdú

«Antoni Vallverdú» (Amill. 1852, f. 107).

Cognom registrat al segle XIX.

Veà

[be'a]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. És força abundant en el segle XX, i és viu actualment a la vila. S'han recollit les formes *Veyá*, *Veá*, *Vea*, *Veà* i *Vehá*.

«Francisco Veyá» (Capb. 1734, f. 225r i 230r) Bea⁸⁴ (Raz. 1787, 88); «Manel Veá» i «Pere Veà» (CM 1793, f. 2v).

«Blai Veá» (Amill. 1852, f. 107r); «Francisco Veá» (PPSJB 1817), (ACRE340-62-T2-209, 1845) i (ACRE340-62-T2-10, 1846, ACRE340-62-T2-210, 1846, ACRE340-62-T2-211, 1846) la viuda de (Amill. 1852, f. 35r); «Joan Veá» (PPSJB 1817); «Josep Veá» (Amill. 1852, f. 27r); «Manuel Veá» (PPSJB 1817); «Pere Vea» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Vehá» (ACRE340-62-T2-213, 1845); «Veá» (Amill. 1852, f. 11r i 83r); «Pere Veá» (PPSJB 1817).⁸⁵ «Anna Maria Veá Salamé» (Bapt. 1920); «Carme Veá Domenech» (RTD 1903, p. 55); «Carme Veá Pros» (Matrim. 1919); «Carme Veá Tarragó» (Bapt. 1925); «Francisca Veá Argilaga» (Matrim. 1924); «Francisco Veá Argilaga» (Matrim. 1919) i (Bapt. 1925); «Francisco Veá Garsot» (RTD 1904, p. 88); «Francisco Veá Olivero» (RTD 1903, p. 64); «Francisco Veá y Ossó» (RTD 1903, p. 85); «Francisco Veá Pallisa» (RTD 1903, p. 55); «Francisco Veá Torres» (RTD 19011, p. 38) i (RTD 1911, p. 164); «Joaquim Veá Masip» (RTD 1908, p. 129); «Joaquim Veá Miró» (RTD 1903, p. 61), (RTD 1905, p. 111) i (RTD 1908, p. 129 i 131); «Josep Veá Abella» (Matrim. 1921); «Josep Veá Miró» (RTD 1903, p. 86) la viuda de (RTD 1902, p. 52); «Josep Veá y Montané» (RTD 1905, p. 111); «Josep Veá y Ossó» (RTD 1903, p. 86); «Josep Veá Pros» (Òbit 1923); «Josepa Francisca Veá Miró» (Bapt. 1925); «Maria Veá Miró» (Bapt. 1920); «Marià Veá y Ossó» (RTD 1903, p. 85 i 86) i (RTD 1909, p. 138); «Maria Veá Teixidó» (Matrim. 1919); «Miquel Veá Salamé» (Bapt. 1923); «Miquel Veá Ventura» (Bapt. 1925); «Pere Veá Carim» (Òbit 1918); «Maria del Pilar Veá Teixidó» (Matrim. 1919); «Rosa Vea Pedrola» (Lli. 1939, f. 3r); «Rosa Maria Concepció Veá Salamé» (Bapt. 1919); «Teresa Vea Argilaga» (Lli. 1939, f. 2r); «Teresa Francisca Veá Miró» (Bapt. 1924) i (Òbit 1924); «Teresa Maria del Carme Veá Cavallé» (Bapt. 1920).

Vedat, lo

[ʎo βe'ðat]

Era un bosquet d'àlbers a l'Illa de Don Joan, davant de l'actual central nuclear d'Ascó, que, al seu dia, feia de vedat de caça.

84. Tot el document en general pateix la vacil·lació de l'escriptor entre *b* i *v*: *Vinevre*, *buelta*, *prohibiendo*, *sovre*...

85. Són dos individus diferents. Un vivia al barri del carrer Major, i l'altre, al barri del Calvari i Piles.

Vell

V. **Molí V.*, *Socarrat V.*

Vella

V. *Casa de la Vila V.*, **Cristiandat V.*

Veller

«Pere Veller» (Capb. 1607, f. 91v i 108r).

Cognom registrat al segle XVII.

Vencis, ca

[ˈka ˈβənsis]

Dos cases reben aquest nom. L'una està situada al carrer del Portal, i l'altra, al carrer de Sant Miquel, i també és anomenada *lo Xalet*; actualment és el *bar de Sant Miquel*.

Vernet

«Isabel Bernet» (*Raz.* 1787, 83 i 93).

Cognom registrat al segle XVIII. S'ha recollit amb la forma *Bernet*.

Vesca

«Francisco Vesca» (CR 1771, 306).

Cognom registrat al segle XVIII.

via

V. **Mitjana*.

Viana

«Joan Viana» (*Fog.* 1553) i (Capb. 1558, f. 15r).

Cognom registrat al segle XVI.

Viaplana

[biaˈɫana]

Cognom registrat als segles XVIII, XIX i XX. És un cognom força abundant en aquells segles, i actualment encara és viu a la vila.

«Miquel Viaplana» (*Raz.* 1787, 94).

«Francisco Viaplana» (PPSJB 1817) i (ACRE340-62-T2-207, 1831); «Francisco Viaplana i Viñes» (ACRE340-62-T2-209, 1845); «Joan Viaplana» (PPSJB 1817)

i (Amill. 1852, f. 83v); «Josep Viaplana» (RTD 1898, p. 27); «Miquel Viaplana» (PPSJB 1817) la viuda de (Amill. 1852, f. 2v); «Miquel Viaplana Salamé» (RTD 1898, p. 26); «Pere Viaplana» (ACRE340-62-T2-209, 1845).
 «Àlvar Viaplana Argilaga» (RTD 1911, p. 187); «Andreu Viaplana Salamé» (RTD 1902, p. 42), (RTD 1907, p. 126), (RTD 1908, p. 133) i (RTD 1911, p. 177); «Benet Viaplana Gisbert» (RTD 1911, p. 187); «Concepció Viaplana Carim» (Òbit 1919); «Dolors Viaplana Bosch» (Òbit 1918); «Dolors Viaplana Cavallé» (Matrim. 1924); «Dolors Viaplana Viaplana» (Matrim. 1925) i (Lli. 1939, f. 2v); «Jaume Francisco Viaplana Gramunt» (Bapt. 1919); «Maria Viaplana Carim» (RTD 1907, p. 127 i 128); «Maria Viaplana Miró» (Lli. 1939, f. 3v); «Miquel Viaplana Ribes» (RTD 1903, p. 70); «Miquel Viaplana Salamé» (RTD 1902, p. 42) i (RTD 1905, p. 107 i 109); «Miquel Viaplana Viaplana» (Lli. 1939, f. 1v) i (RTD 1905, p. 107); «Ramon Viaplana Bieto» (RTD 1903, p. 64); «Ramon Viaplana Muntané» (RTD 1903, p. 64); «Rosa Viaplana Servelló» (RTD 1907, p. 125) i (RTD 1909, 139); «Simeó Viaplana Salamé» (RTD 1901, p. 29), (RTD 1903, p. 85) i (RTD 1905, p. 107); «Teresa Viaplana Cavallé» (Lli. 1939, f. 1r); «Teresa Viaplana Miró» (Matrim. 1919); «Teresa Viaplana Tramunt» (Lli. 1939, f. 2v); «Teresa Viaplana Carim» (Matrim. 1919) i (Lli. 1939, f. 2r).

Vicentet, la fonteta de

[ʔa fon'teta ðe βisen'tet]

Font no localitzada.

Victoret, ca

[ʔka βikto'ret]

Casa situada a la travessera de la Torre i que fa cantonada amb l'avinguda de Pau Casals. Antigament era anomenada *la Casa Gran*.

Vidal

«Domingo Vidal» (Mon. 1350).

«Joan Vidal» (Amill. 1852, f. 98r); «Josep Vidal» (Amill. 1852, f. 97v).

Cognom registrat als segles XIV i XIX.

Vila¹V. *Casa de la V.*, *Casa de la V. Vella*, *Jaume V.*, **Prop la V.***Vila²**

[ʔbiʔa]

Cognom registrat als segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX. És un dels cognoms més abundants en aquells segles, i actualment encara té molta vitalitat a la vila.

«Gabriell Vila» (Fog. 1553) i (Capb. 1558, f. 16r, 16v i 20r) la viuda de (Capb. 1558, f. 20r, 21v, 27r, 31v i 32r); «Miguell Vila» (Fog. 1553) i (Capb. 1558, f. 21r, 21v i 26v).

«Gabriel Vila, pagès de Vinebre» (Capb. 1607, f. 96v, 99r, 103r, 104r, 104v, 106r i 107v); «Miquel Vila» (Capb. 1607, f. 103v i 106v); «Miquela, viuda de Miquel

Vila ferrer» (Capb. 1607, f. 103v); «Pere Vila» (Capb. 1639, f. 16r, 19r i 20r) i (Capb. 1661, f. 154r i 170v).

«Antònia Vila» (Raz. 1787, 90); «Francisco Vila» (Capb. 1734, f. 231r); «Joan Vila» (Capb. 1734, f. 230r i 230v); «Josep Vila» (PPSJB 1817), (CR 1771, 303) i (Raz. 1787, 83 i 84); «Manel Vila» (Raz. 1787, 87); «Martí Vila» (Capb. 1734, f. 230v).

«Antoni Vila» (PPSJB 1817); «Antònia Vila» (PPSJB 1817); «Joan Vila» (Amill. 1852, f. 43v); «Josep Vila» (PPSJB 1817), (ACRE340-62-T2-205, 1815), (ACRE340-62-T2-206, 1817), (ACRE340-62-T2-207, 1831), (Amill. 1852, f. 87r) i (RTD 1898, p. 22); «Josep Vila»⁸⁶ (PPSJB 1817); «Josep Vila Montané» (RTD 1898, p. 22); «Miquel Vila» (PPSJB 1817); «Miquel Vila» (Amill. 1852, f. 12v) i (RTD 1898, p. 22) la viuda de (Amill. 1852, f. 39r); «Miquel Vila Bieto» (ACRE340-62-T2-7, 1829); «Miquel Vila major» (PPSJB 1817); «Miquel Vila menor» (PPSJB 1817); «Ramon Vila» (PPSJB 1817); «Ramon Vila» (RTD 1898, p. 24).

«Alexandre Albert Vila Argilaga» (Bapt. 1922); «Antoni Vila Veà» (Òbit 1921); «Carme Vila Pros» (Bapt. 1918); «Carme Montserrat Vila Durante» (Bapt. 1919); «D. E. Vila Maimó» i «Dolors Vila Durante» (Lli. 1939, f. 2v i 3r); «Dolors Vila Homdedeu» (Bapt. 1925); «Dolors Vila Viaplana»⁸⁷ (Òbit 1923); «Dolors Vila Viaplana» (Matrim. 1925) i (Lli. 1939, f. 3r); «Domingo Vila Carim» (Bapt. 1918) i (Òbit 1926); «Ernest Emili Vila Maymó» (Bapt. 1922); «Filomena Vila Castelló» (Òbit 1924); «Francisca Vila Salamé» (Matrim. 1925) i (Lli. 1939, f. 1v); «Francisco Vila Gironés» (Lli. 1939, f. 3r); «Jaume Vila Carim» (Bapt. 1925), (Lli. 1939, f. 2r) i (RTD 1905, p. 101); «Jaume Vila Tarragó» (Lli. 1939, f. 2v); «Jaume Víctor Vila Veà» (Bapt. 1922); «Joan Vila Bieto» (Òbit 1925); «Joan Vila Carim» (Matrim. 1925); «Joan Vila Homdedeu» (Lli. 1939, f. 1v); «Joan Vila Masip» (Òbit 1919); «Joan Vila Pros» (Bapt. 1919); «Josep Vila Amorós» (Bapt. 1919); «Josep Vila Argilaga» (Matrim. 1918) i (RTD 1902, p. 48); «Josep Vila cavallé» (Òbit 1925); «Josep Vila Maymó» (Òbit 1920); «Josep Vila Tarragó» (Matrim. 1926); «Josep Vila Tarragó» (Lli. 1939, f. 2v); «Josep Domingo Vila Maymó» (Bapt. 1920); «Josep Maria Vila Homdedeu» (Matrim. 1918); «Josepa Vila Veà» (Bapt. 1919); «Maria Vila Tarragó» (Matrim. 1923), (Òbit 1925) i (Lli. 1939, f. 2v); «Maria Vila Vila» (Lli. 1939, f. 1r); «Maria Lluïsa Vila Porta» (Bapt. 1919); «Maria de les Neus Vila Ciuraneta» (Bapt. 1918); «Miquel Vila Carim» (Bapt. 1918); «Miquel Vila Cavallé» (RTD 1901, p. 29); «Miquel Vila Teixidó» (Bapt. 1918); «Miquel Vila Viaplana» (RTD 1902, p. 47) i (RTD 1906, p. 119); «Montserrat Nativitat Vila Veà» (Bapt. 1925) Montserrat (Òbit 1926); «Pau Vila Prós» (Matrim. 1923) i (Òbit 1925); «Ramon Vila Gironés» (Lli. 1939, f. 1v); «Ramon Vila Tarragó» (Matrim. 1925); «Ramon Vila Vila» (Matrim. 1925); «Ramon Àngel Vila Vila» (Bapt. 1926); «Teresa Vila Masip» (Matrim. 1918); «Teresa Vila Poquet» (Òbit 1918); «Teresa Vila Vila» (Òbit 1925); «Teresa Francisca Vila Vila» (Bapt. 1924);⁸⁸ «Valentí Alfred Vila Pros» (Bapt. 1922).

86. Són dos individus diferents. Un vivia al barri del carrer Major, i l'altre, al barri i carrer del Cementiri.

87. Són dos persones diferents. Una mor el 1923, i l'altra es casa el 1925.

88. Teresa Vila Vila i Teresa Francisca Vila Vila són dos persones diferents, ja que la primera mor amb deu anys d'edat.

Viladins, la [ʎa 'βiʎa'ðins]

El terme *Viladins* és reservat per a la zona que inclou els carrers Major i del Forn. I, semànticament, és un tresor de la història del desenvolupament urbà de Vinebre. És clar que fa referència al fet que la vila era, en el seu inici, closa. Les mateixes cases feien de muralles i hi havia dos portes, una a cada punta del carrer Major. També el nom dels dos carrers que arriben als extrems d'aquesta zona —el carrer del Portal i el carrer dels Portellets— indica, i així ho confirma la memòria popular, que tenia dos portes d'entrada. La que sembla que va ser la principal és el Perxi, on desemboca el carrer del Portal. I l'altra coincideix amb l'inici del carrer dels Portellets. Una de les informants recorda que el seu besavi era responsable de fer tancar aquestes portes a les nits.

Vilaplana [βiʎa'pʎana]

Cognom registrat als segles xvi i xviii. Actualment és viu a la vila.

«Steve Vilaplana» (*Fog.* 1553); «Joan Vilaplana» (*Capb.* 1558, f. 2r).

«Joan Vilaplana» (*Capb.* 1734, f. 235v); «Miquel Vilaplana» (*CR* 1771, 309).

Vilar

«Joaquim Vilá i Prunera» (*RTD* 1908, p. 131) i (*RTD* 1909, p. 136).

Cognom registrat al segle xx, amb la forma *Vilá*.

Vilaró

«Damià Vilaró» (*Amill.* 1852, f. 991r).

Cognom registrat al segle xix.

Vilars

«Francisco Vilás» (*Amill.* 1852, f. 116v); «Josep Vilas» (*Amill.* 1852, f. 119v)

Vilás, la viuda de (*Amill.* 1852, f. 104v); «Ramon Vilas» (*Amill.* 1852, f. 122v).

Cognom registrat al segle xix, amb la forma *Vilás* i *Vilas*.

Vilassa, l'obac de [ʎaw'βag de βi'ʎasa]

Peça de terra situada davant del Gorrapte de Manel de l'Aleixa.

Vilell¹

«Juci Vilell» (*Mon.* 1329); «Mafomat Villell» (*Mon.* 1329) Mahomat Vilell (*Mon.* 1350); «Mafoma fyl de Juçi Vilell» (*Mon.* 1329); «Vilel fill de Mahoma Vilel» (*PH* 1349).

«Alí Vilell» (*Fog.* 1497); «Juci Viliel» (RCA 1416, f. 41r) Vil·lel (f. 43v) Vil·lel (f. 44r); «Thoma Vilell» (*Fog.* 1497).

Cognom morisc registrat als segles XIV i XV. Amb les formes *Vilell*, *Vilel*, *Villell* i *Viliel*.

Vilell²

«Vilell fill de Mahoma Vilel» (PH 1349).

Prenom morisc registrat al segle XIV.

Vinebre¹

V. **Horta de V.*, **Plans de V.*

Vinebre²

[bi'neβre]

En tots els documents hem recollit la forma *Vinebre*, tret del RCA 1416, on, a més, de la forma majoritàriament utilitzada, *Vinebre* (30r, 30v, 31r, 32r, 32v, 33r, 33v, 35r, 38v, 43r, 43v, 45r, 48r i 50r), també s'han localitzat formes com ara: *Vini-ebre* (32r, 32v, 38v, 41r i 50r), *Vinyebre* (41r), un *Venibre* (44r) i un *Vine* (38r).

Coromines, a l'*Onomasticon*, en dóna força informació. Quant a la pronúncia, recull que al poble mateix es pronuncia la labiodental sonora [v], a diferència de com ho pronuncien, per exemple, a Riba-roja d'Ebre, al Molar o a la Torre de l'Espanyol.

Quant a història, recull el testimoni de Carreras Candi (1904), segons el qual *Vinebre* va ser destruït l'any 1285 i totalment arrasat pels Entences, i reedificat després en un altre indret de la batllia d'Ascó, amb el nom de Vilanova (esmentat el 1291) i *Vinebre* (el 1359).

Quant a l'etimologia del topònim, Coromines afirma a l'*Onomasticon* que és temptador atribuir-ne l'origen a un suposat étim àrab que significués «fills de l'Ebre», però ell s'inclina cap a la possibilitat que fos «fills d'Heber», nom propi masculí en llengües semítiques. O que fos resultat d'un compost de *Ben i hābri* o *Annabri* = *Bennabri*, antropònim masculí viu a Algèria.

Vinya

V. **Pla de la V.*, **Pla de la V. Jove*.

Vinyes

[ˈbiɲes]

Cognom registrat al segle XIX. Encara és viu a la vila. S'ha recollit amb les formes *Vines* i *Viñes*.

«Josep Vines» (Amill. 1852, f. 88r); «Miquel Viñes» (Amill. 1852, f. 118v).

Vinyeta

«1 pieza de tierra nombrada *Viñeta*, en la partida de este nombre» (Amill. 1852, f. 27v).

«...pieza de tierra en la partida Raboses, Planes y Aubagues de este término, conocida por *Viñeta*» (RTD 1905, p. 109).

Antigues partida i peça de terra.

Violant

«Galceran de Oscos y Violant sa muller» (Capb. 1607, f. 96r).

Prenom femení.

Virgili

«Guillem Virgili» (Fog. 1497).

«Guillem Vergili» (Fog. 1553).

«Pere Vergili» (Capb. 1607, f. 103r).

Cognom registrat als segles xv, xvi i xvii. Amb les formes *Virgili* i *Vergili*.

Vuitenes

V. **Sortetes* i V., **Sortetes*, V. i *Canelles*.

Vuitenes, les

[tɛz βuj'tenes]

Partida de terra, i peces de terra d'aquesta partida, situada davall de les Canelles. Aquest mot, *vuitena*, fa referència al numeral partitiu. Per a Ramon Amigó, noms com *vuitena*, «es refereixen a terres sotmeses a impost senyorial, igual com els Quints, la Sesca, les Sisenes, la Setena, la Novena, que vol dir que el pagès havia de donar al senyor la quantitat de fruit expressada pel numeral partitiu del nom» (Amigó, 1999, p. 132-133).

«...la heretat de *les Vitenes* la quall afronte en Ramon Domenech y en Joan de Ossó de dins, y en lo camí de Gorapte y e lo camí de la Serra...» (ACRE340-62-T2-2, 1607); «... unam hereditatem francam sitam in termino de Vinebre in *partita nominata les Vuytenes*, pro ut affrontatur ab oriente cum Gabriele de Pepio et a ponente, cum itinere termini de Gorrapte...» (ACRE340-62-T2-161, 1639). «Venda de 3 jornales de tierra de olivos y viña derruhida en el término de Vinebre y *Partida de les Vuitenes*, firmada por Juan Bieto en favor de Don Juan Domenech y Salvado» i «... un pedazo de tierra, plantado de algunos olivos y viña de extensión tres jornales, poco más o menos, que sujeta a dominio directo del señor comendador de la Encomienda de Ascó, y por mis legítimos títulos de posesión e mis mayores tengo y poseo en el término de la relatada villa de Vinebre, y *partida nombrada les Vuitenes...*» (ACRE340-62-T2-205, 1815).

«...una finca conocida por *Vuitenes*, plantada de olivos» (RTD 1901, p. 34); «Otra pieza de tierra secano, llamada *Vuitenas*, plantada de viña y olivos» (RTD 1909, p. 142); «*Bvuitenes*» (PIGC 1931, P19 F1); «*Viutenes*», «*Veintenes*» i «*Vuitenes*» (RPPRV 1954, P17); «*Veintenes*» (RPPRV 1954, P19).

Vuitenes, lo camí de les [tɔ ka'mi ðe tɛz βuj'tenes]

Camí que condueix a la partida de les Vuitenes.

«...antigament pati, ere de Pere Ferrús, lo qual està situat junt e fora de Vinebre, als patis que i ha camí de la Torre, e afronta ab lo camí que va a Gorrapte y ab *lo camí de les Vuitenes*» (Capb. 1607, f. 109v); «...un corral que antigament era pati, lo qual està junt y fora del lloch de Vinebre, als patis que hi ha al camí de la Torre, afronta ab lo camí que va a Gorrapte, ab *lo camí de les Vuytenes* y ab patis o corral...» (Capb. 1661, f. 169v).

Vuitenes dels Ametllers

«Una pieza de tierra conocida por *Vuitenes dels Ametllers*» (RTD 1904, p. 77).

Antiga peça de terra.

Xalet, lo [tɔ tʃa'tet]

Actual *bar de Sant Miquel*. També és anomenat *ca Vencis*.

Xamell, la mina de [tɔ 'mina ðe tʃa'meɫ]

Mina d'on brollava aigua a menys d'1 m de fondària, s'extreia amb una sènia i es regava tota l'Horta de Baix.

«Dn Ramon Vila Poquet, la semana próxima finida desvió el agua de las *minas* conocidas por *Font de Chamell* hacia la...» (JPV ACRE 49, 1904).

Xamon, ca ['ka tʃa'mon]

Casa situada al carrer de Sant Miquel. També rep el nom de *cal Mestre*.

Xaraboll, ca ['ka tʃara'βoɫ]

Casa situada al carrer del Forn.

Xarrep

V. *Nen de X*.

Xatxo, lo mas de [tɔ 'maz ðe tʃatʃo]

Mas situat als Gorraptes.

Ximarro, ca ['ka tʃi'maro]
Casa situada al carrer Nou.

Ximerra, ca ['ka tʃi'mera]
Casa situada al carrer de Gaudí.

Ximet
«Francisco Estivill Chimet» (Amill. 1852, f. 113r).
Chimet no és un cognom, sinó un àlies derivat de l'hipocorístic de *Joaquim*.

xiprer
V. *Sant Miquel*.

Xitxurrín, mas de
«*Xitxurrín, Mas de*» i «*Mas de Xitxurrín*» (Nom. 2010).
Mas que el mapa de la font escrita *Nom. 2010* situa als Gorraptes.

Xop
V. *Joan de X.*, *Tia Teresa de Ca X.*

Xop, ca ['ka 'tʃop]
Casa situada a la travessera del «Matadero».

Xop, lo molí de [ʔo mo'li ðe tʃop]
Molí de guix situat a la travessera del «Matadero», al costat del molí de Joan-sant. Actualment, ja no en queda res més que un solar.

Xopa, ca la ['ka ʔa 'tʃopa]
Casa situada a la plaça del «Matadero».

Xoro, cal ['kal 'tʃoro]
Casa situada al carrer de la Torre.

Xufes, ca ['ka 'tʃufes]
Dos cases reben aquesta denominació. L'una és situada al carrer de les Eres, i també rep el nom de *ca Pasqual*, i l'altra, al carrer del Riu.

Xurrac, ca ['ka tʃu'rak]
Casa situada al carrer del Calvari.

Annexos

LLISTA DELS TOPÒNIMS AGRUPATS PER GENÈRICS⁸⁹

Toponímia relativa a l'ésser humà i a la seua activitat

Nucli urbà

CARRERS O PLACES

Ajuntament, la plaça de l'
Aubagues, l'avinguda de les
Baix, lo carrer de
Barranc, carrer del
Calvari, lo carrer del
Calvari, la travessera del
Carrerada, la
Carrerada, lo carrer de la
Carreró, lo
Castell, lo carrer del
Catalunya, la plaça de
Cine, lo carrer del
Constitució, la plaça de la
Creu, la
Creu, la plaça de la
Dalt, lo carrer de

Enric d'Ossó, l'avinguda d'
Enric d'Ossó, lo passatge d'
Eres, lo carrer de les
Escoles, lo carrer de les
Església, lo carrer de l'
Església, la plaça de l'
Forn, lo carrer del
Francesc Macià, l'avinguda de
Gats, lo carrer dels
Gaudí, lo carrer de
Horta, lo carrer de l'
Josep de Salamé, carrer de
Lleida, lo carrer de
Major, lo carrer
«Matadero», la plaça del
«Matadero», la travessera del
Mur, carrer del
Nou, lo carrer
Palmera, la plaça de la
Pau Casals, l'avinguda de
Pescateria, lo carrer de la

89. Igual com a l'inventari onomàstic, no duen article davant del genèric els topònims recollits exclusivament de font escrita. A més, es presenten en cursiva els exotopònims.

Piles, la plaça de les
 Plaça, la
 Plaça, carrer de la
 Portal, lo carrer del
 Portal del Camí de la Torre, carrer
 del
 Portella, carrer de la
 Portellets, los
 Portellets, lo carrer dels
 President Lluís Companys, la plaça
 del
 Quatre Barres Catalanes, l'avinguda
 de les
 Rei, la plaça del
 Riba, carrer de la
 Riu, lo carrer del
 Riu, la travessera del
 Sant Miquel, lo carrer de
 Sant Miquel, la travessera de
 Senieta, carrer de la
 Serra, lo carrer de
 Sindicat, lo carrer del
 Sol, lo carrer del
 Torre, lo carrer de la
 Torre, la travessera de la
 Unió, carrer de la

EDIFICIS

abadia, l'
 Barracons, los
 Belardo, lo molí de
 Casa de la Vila, la
 Casa de la Vila Vella, la
 Casa Gran, la
 Cassino, lo
 Cine, la sala del
 Comendant, cal
 Convent, lo
 Don Jaume, ca
 Don Joan, ca

Escoles, les
 Granja, la
 Joansant, lo molí de
 Madres, ca les
 «Matadero», lo
 Mesquita, la
 Metge, cal
 Monges, ca les
 Padre Fundador, cal
 Presó, la
 Ricatxons, lo molí de
 Roc, lo molí de
Ruer, lo molí de
 Sastra, lo molí de la
 Sindicat, lo
 Trinquet, lo
 Trullets, los
 Xop, lo molí de

BARRIS O ZONES

Bancal, lo
 Castell, lo
 Cristiandat Vella, la
 Davall de les Ribes
 Raval, la
 Raval de l'Horta, la
 Viladins, la

ALTRES

Abeuradors, los
 Altre Món, l'
 Aulivero, lo corral de Ca
 Aurea, la pallissa de l'
 Bars, los
 Beantos, lo corral dels
 Cap de la Cristiandat
 Cap de la Plaça (de l'Església)
 Cementiri, lo
 Colomer, lo corral del
 Colomer, la creu del

Estenedors, los
 Eugénio, lo corral de l'
 Frasca la Lira, lo corral de
 Leli, lo corral de Ca
 Mano, lo corral de Cal
 Manuel, lo corral de Ca
 Mina, la
 Miquel de la Mirona, lo corral de
 Ca
 Miranda, lo corral de Ca
 Morereta, la
 Parque, lo
 Pepió, lo corral de
 Perot, lo corral de Ca
 Perxi, lo
 Petxa, lo corral de Ca la
 Petxo, lo corral de
 Piscines, les
 Racer, lo
 Retorna, la
 Ruer, lo corral de Ca
 Santa, lo corral de la
 Serafi, lo corral de Ca
 Targa, lo corral de
 Teresina de Jordi, lo corral de Ca
 Tia de Calavera, lo corral de la
 Xalet, lo

Edificis i construccions fora del nucli urbà

ALJUBS

Arcisa, l'aljub de l'
 Carranco, l'aljub del
 Catrinya, lo bassot de
 Cova de Pep de Leli, l'aljub de la

BASSES

Animer, la presa de l'
 Cànim, la bassa del

Pantano, lo
 Reg, la bassa del

MASOS

Animer, lo mas de l'
Ater, lo mas d'
 Benjamí, lo mas de
 Biscaia, lo mas de
 Cabirons, lo mas de
 Cabirons de Ca Fornera, lo mas de
 Capitana, lo mas de la
 Clauetes, lo mas de
Conde, lo mas del
 Covera, lo mas de
 Eixalella, mas d'
 Eixalello, lo mas d'
 Escrivà, lo mas de l'
 Framut, mas de
 Illa del Comendant, lo mas de l'
 Manel de l'Aleixa, lo mas de
 Manet, lo mas del
 Marina, lo mas de
 Miranda, lo mas de
 Negret, lo mas del
 Ossó, mas d'
 Pava, lo mas de la
 Pelat, lo mas del
 Pepet, lo mas
 Pepo, lo mas de
 Pepo de la Lira, lo mas de
 Pere Manel, lo mas de
 Perrilla, mas de
 Poquet, mas de
 Racó del Moro, lo mas del
 Ramon de la Menya, lo mas de
 Romero, lo mas de
 Sanç, lo mas de
 Sandinyo, lo mas de
 Serra, lo mas de
 Silo, mas de

Te, lo mas de
 Xatxo, lo mas de
 Xitxurrín, mas de

MOLINS

Comendant, lo molí del
 Criveller, lo molí del
 Don Jaume, lo molí de Ca
 Don Joan, lo molí de
 Ferro, lo molí del
 Hortet, lo molí de l'
Jaume Perot, lo molí de

PONTS

Fava, lo pont de la

POUS

Hortet de Ca Don Jaume, lo pou
 de l'
 Horts, lo pou dels
 Repis, lo pouet de

RECS

Nou de la Torre, lo rec
 Torre, lo rec de la

ALTRES CONSTRUCCIONS

Barca, la
Central, la
 Colomer, lo corral del
 Embarcador, l'
 Manet, lo corral del
Nuclear, la
 Olla, lo corral de l'
 Sant Miquel, l'ermita de

Camins

Ascó, lo camí d'
 Assuts, lo camí dels

Aubacs, lo camí dels
 Aubagues, lo camí de les
 Aumedines, camí de les
 Barca, la carretera de la
 Cabacés, lo camí de
 Canelles, camí de les
 Cap del Pla, camí del
 Cap del Pla, sendera del
 Coll d'Arrutx, lo camí de
 Coll de Cabacés, camí del
 Comellans, camí dels
 Comellans Enmig, camí dels
 Contesa, camí de la
 Coster de la Barca, lo camí del
 Davall les Cases, camí de
 Eixalelles, lo camí de les
 Esclapers, lo camí d'
 Flix, lo camí de
 Flix a Cabacés, camí de
 Font de Perrilla, camí de la
 Garcia, lo camí de
 Garcia, la carretera de
 Garcia a la Torre de l'Espanyol, camí
 de
 Gorrapte, camí de
 Gorraptes, lo camí dels
 Horta, camí de l'
 Horta de Baix, camí de l'
 Horta de Dalt, camí de l'
 Horts, lo camí dels
 Lleida, camí de
 Mitjana, via de la
 Mugues, lo camí de les
 Mugues, lo passador de les
 Mugues de Baix, camí de les
 Palma, lo camí de la
 Pantano, camí del
 Passo de Ganado, lo
 Pedruscall, camí del
 Perrilla, camí de

Pi, la dreuera del
 Planes, lo camí de les
 Planes de Flix, lo camí de les
 Plans, lo camí dels
 Quatre Camins, los
 Rengs, lo camí dels
 Sant Antoni, sendera de
 Sant Miquel, lo camí de
 Sant Miquel a Sant Antoni, camí de
 Serra, camí de la
 Solana, camí de la
 Terrers, camí dels
 Torre, lo camí de la
 Torre, la carretera de la
 Torre de l'Espanyol a Flix, camí de la
 Torre de l'Espanyol a Gorrapte,
 camí de la
 Torre de l'Espanyol a la Palma
 d'Ebre, camí de la
 Tossals, camí dels
 Valletans, camí dels
 Valloseres, camí de
 Vuitenes, lo camí de les

Toponímia relativa al medi físic

Orònims

COLLS

Arrutx, lo coll d'
 Baixest, coll de
 Beanta, lo collet de
 Cabacés, coll de
 Canta-ranes, lo coll de les
 Colls, los
 Contesa, coll de la
 Rabosa, lo pas de la

COVES

Coloms, la cova dels
Cremats, la cova dels

Dona, la cova de la
 Foradada, la cova
Fum, lo forat del
 Mano, la cova del
 Marta, la cova de
 Pep de Leli, la cova de
 Ribellet, la cova de
 Teixidors, la cova dels
 Vallosera de Cent-i-u, la cova de la

CIMS

Canta-ranes, la punta de les
 Cogulleta, la punta de la
 Empiltres, la punta dels
 Flare, la punta del
 Jaime
 Roqueta, la punta de la
 Tossal Gros
 Tossals, la punta dels

ROQUES

Bruixeta, la
Campana, la
 Cap del Pla, la roca del
 Flare, la roca dels
 Gall, la roca del
 Moro, la roca del
Mugrons, los
Sol, la roca del

SERRES

Aubacs, la serra dels
 Aubagues, la serra de les
 Aubellons, la serra dels
 Canta-ranes, la serra de les
 Caret, la serra de
 Coll de Cabacés, serra del
 Comuna, serra
 Cova Foradada, serra de la
 Gorraptes, la serra dels

Pereroles, serra de les
 Planes, la serra de les
 Rovelló, la serra del
Tormo, lo
 Tormo, la serra del

ALTRES

Acaque
 Aixeri, lo racó d'
Ase, lo pas de l'
 Bessona, la costa de la
 Cap del Pla, lo
 Cap del Ram, lo
 Coll d'Arrutx, la costa de
 Giragoix, lo pla de
 Pena, la riba de la
 Pla d'Argilagar, lo
 Salve, la

Hidrònims

CURSOS D'AIGUA

Aiguamoll, l'
 Barranc, lo
 Barranquet de Ruer, lo
 Ebre, l'
 Espena-rucs, lo barranquet d'
 Galatxo, lo
 Gorraptes, la vall dels
 Horta, vall de l'
 Horts, la vall dels
 Lladres, lo barranquet dels
 Mare de Déu de la Vall, barranc de la
 Martí, la vall de
 Mugues, barranc de les
 Oliver, barranc de l'
 Palma, la vall de la
 Riu, lo
 Riuet, lo
 Socarrat, lo barranc del

Torre, riu de la
 Torre, la vall de la
 Vall, la

FONTS I MINES

Aulivero, la mina d'
Beanta, font de
 Belarda, la font de la
 Cardona, la font de la
 Neno, la font del
 Sant Miquel, la mineta de
 Valero, la font de
 Vicentet, la fonteta de
 Xamell, la mina de

ALTRES

Cases, lo toll de les
 Rai, lo salt del
 Vall, lo salt de la

Noms de paratges, indrets i llocs del medi físic en general

PARTIDES

Arena i Malló
 Arenes
 Argilagar, l'
 Arrutx
 Assuts, los
 Ater
 Aubacs, los
 Aubagues, les
 Aubaguets, los
 Aubellons, los
 Aumedines, les
 Aumedines i Mallols
Beanta
 Camí de l'Horta
 Camí de la Torre
 Camí del Coll de la Contesa

Camí del Pantano
 Canelles, les
 Canta-ranes, les
 Clot, lo
 Coll d'Arrutx
 Comellans, los
 Contesa, la
 Cova, la
 Empiltres, los
 Fangars, los
 Fanguer
 Font de la Seque, la
 Font de la Séquia
 Fontjuanes, les
 Fontsusana
 Fra, lo
 Freginals, los
 Gorraptes, los
 Gorraptes Més Amunt, los
 Horta, l'
 Horta d'Ací Deçà
 Horta de Baix, l'
 Horta de Dalt, l'
 Horta de Vinebre
 Hortes
 Horts, los
 Illes, les
 Jardins, los
 Jardins de Dalt
 Mallols, los
 Mallols i Aumedines
 Mallons, los
 Molí Vell, lo
 Mugues, les
 Mutxoles, les
 Pantano
 Partida, la
 Pedruscall, lo
 Pedruscall i Horta d'Ací Deçà
 Pererols, les

Pla de Baix
 Planes, les
Planes de Flix, les
 Planetes
 Planots, los
 Plans, los
 Plans de Vinebre, los
 Portella, la
 Prop la Vila
 Rabadans, los
 Raboses, Planes i Aubagues
 Ribers, los
 Ribers i Horta de Baix
 Roqueta
 Salada
 Salador
 Salve, la
 Sant Miquel
Sénies, les
 Sequer, lo
 Sequer de l'Era
 Seviques, les
 Seviques i Auliverets
 Seviques i Pedruscall
 Sorteta, la
 Sortetes i Freginals
 Sortetes, Vuitenes i Canelles
 Sorts, les
 Suts, les
 Tancat, lo
 Terrer, lo
 Timonal, lo
 Torre, la
 Tossal i Vallosera
 Tossals, los
 Valletans, los
 Vallosseres, les
 Valls, les
 Vuitenes, les

ALTRES TERRENYS I FINQUES

Abella, l'obac d'
 Ascladors, los
 Assut de Dalt
 Assut de Més Amunt
 Assut de Més Avall
 Auliverets
 Aulivero, l'era d'
 Bancal, lo
 Barca, la
 Barca, lo coster de la
 Barranquet, lo
 Barranquet de Ruer, lo
 Bassa, la
 Blaions, racó dels
 Burreta, la
 Burreta de les Monges, la
 Cahoni, racó de
 Camanel
 Campello, lo
 Canella de Dalt
 Canta-rana de Baix
 Canta-rana de Dalt
 Canyella, la
 Cap del Ram, lo
 Carrasca
 Coa de Cent-i-u, la
 Coll de la Contesa
 Colls, los
 Colomer, l'era del
 Comellar de Macip, lo
 Comellar de la Minga, lo
 Comellar de Pep de Carlos, lo
 Comendant, lo bosc del
 Conde, l'obac del
 Costa del Sanç
 Cova del Corredor, racó de la
 Covarxons, los
 Coves, les
 Don Joan, lo bosc de

Don Joan, l'era de
 Embarcador, l'
 En Jaume Més Amunt
 En Jaume Més Avall
 Eres, les
 Espantaguerres, racó d'
 Fancuixer
 Fanguitxer de Pelinxo, lo
 Fornera, l'era de la
 Forneret, l'era del
 Fuster, l'obac del
 Gorrapte de Baix
 Gorrapte de Barrugo, lo
 Gorrapte de Bieto, lo
 Gorrapte de Bolva, lo
 Gorrapte de Bruno, lo
 Gorrapte de Don Jaume, lo
 Gorrapte de Jan
 Gorrapte de Joansant, lo
 Gorrapte de Manel de l'Aleixa, lo
 Gorrapte de Paradell, lo
 Gorrapte de Pepet d'Estivill, lo
 Gorrapte de Pere Manel, lo
 Gorrapte de Serra, lo
 Gorrapte de Serreta, lo
 Gorrapte del Barber, lo
 Gorrapte del Forneret, lo
 Gorrapte del Fusteret, lo
 Gorraptet
 Gorraptet de Colí
 Guinaus, racó dels
 Hort de Dalt
 Hort de les Ànimes
 Hort de Més Amunt
 Hort del Blanco
 Hort del Senyor
 Hort Secà
 Hortets, los
 Illa d'Agustí Valls
 Illa Davant les Roques

Illa de Baix
 Illa de Dalt
 Illa de Davant dels Mollons
 Illa de Domènech
 Illa de Don Joan, l'
 Illa de Don Pio, l'
 Illa de Joan Domènech
 Illa de Teixidor
 Illa del Comendant, l'
 Illa del Rector
 Illa del Senyor Domingo, l'
 Illa del Tau, l'
 Illa Gran
 Illeta del Valentino
 Jardí de Baix
 Jardí del Mig
 Joan de Bieto, l'obac de
 Malló del Forneret, lo
 Malló del Manet, lo
 Mallonet
 Martí, l'era de
 Martins, racó dels
 Mata, l'obaga de la
 Mina, la
 Moro, lo racó del
 Muga de Biscaia, la
 Muga de Joansant, la
 Muga de la Capitana, la
 Muga de Marta, la
 Muga de Martí, la
 Muga de Miranda, la
 Muga de Pelinxo, la
 Muga de Pere del Blaió, la
 Muga de Pere Manel, la
 Muga de Perelló, la
 Muga de Ruer, la
 Muga de Sanç, la
 Muga del Blaió, la
 Muga del Negret, la
 Mugues Altes

Negret, l'era del
 Pava, racó de la
 Pere l'Arcís, l'obac de
 Pererola de Dalt
 Pi de Ruer, lo
 Pi del Guarda, lo
 Pla d'en Jaume
 Pla de Dalt
 Pla de la Sila
 Pla de la Sorteta
 Pla de la Vinya
 Pla de la Vinya Jove
 Pla de les Roquetes
 Pla de Marc
 Pla de Pere Joanet
 Pla de Tarragó
 Pla del Potacari
 Pla dels Ametllers
 Pla Gran
 Plana de la Lloba
 Planes i Planetes
 Planes Més Amunt
 Planes Més Avall
 Planeta, la
Platgeta, la
Platja, la
 Poblat Ibèric, lo
 Pontó, lo
 Pontó de Romero, lo
 Quadro, lo
 Quicot, la pedrera de
 Raboses, les
 Raboses de Baix
 Racer de Salamé
 Rengs, los
 Rengs dels Olivers
 Sènia d'Oliverets
 Sènia de Jaume Perot, la
 Sènia de la Menya, la
 Sènia de Martí, la

Sénia del Comendant
 Senieta, la
 Senyoretes, les
 Sepiello, lo
 Socarrat Vell, lo
 Solà d'Aubarca, lo
 Solà de Ratera, lo
 Tallera, la
 Tossal del Francès
 Vado, lo
 Vall dels Graus
 Valleta de Don Jaume, la
 Valletà de Joan de Martí, lo
 Valletà de l'Auberto, lo
 Valletà de Pep de Leli, lo
 Vallossera de Cent-i-u, la
 Vedat, lo
 Vilassa, l'obac de
 Vinyeta
 Vuitenes dels Ametllers

Arbres

Aubac del Fuster, lo pi de l'
 Canella del Roig, l'oliver de la
 Canella del Roig, lo pi de la
 Comendant, lo bosc del
 Don Joan, lo bosc de
 Dotze Apòstols, los
 Garcia, lo garrofer de

Jaume Perot, los àlbers de
 Mare de Déu, l'oliver de la
 Perot, lo pi de
 Ruer, lo pi de
 Sant Miquel, lo xiprer de

Topònims que no pertanyen al terme municipal de Vinebre⁹⁰

Ase, lo pas de l'
 Ater, lo mas d'
 Barca, la
 Beanta
 Beanta, font de
 Campana, la
 Central, la
 Coloms, la cova dels
 Conde, lo mas del
 Cremats, la cova dels
 Fum, lo forat del
 Jaume Perot, lo molí de
 Mugrons, los
 Nuclear, la
 Platja, la (o la Platgeta)
 Planes de Flix, les
 Ruer, lo molí de
 Sénies, les
 Sol, la roca del
 Tormo, lo

90. S'apleguen aquí per motius pràctics, malgrat que també són inclosos en les llistes anteriors.

The map shows the Serra de les Gorrapiques area, including the following locations:

1. Vallosseres
2. Vallosseres
3. La Salve
4. Gorrapiques
5. La Contesa
6. Gorrapiques
7. Gorrapiques
8. Gorrapiques
9. Gorrapiques
10. El Pla
11. Mollo
12. Els Horts
13. Els Aubagues
14. Els Horts
15. Horta de Baix
16. El Fanguer
17. Jardins
18. Valletans
19. Aubacs

UBICACIÓ DELS NOMS DE CASA

La Viladins**C. Major**

1. Ca la Tia Marieta del Perxi = Ca la Tia Marieta del Baster = Ca Pubill	10. Ca Pepió
3. Casa de la Vila Vella	11. Ca Benito l'Aubardoner = Ca Francesc
4. Ca Carranya	12. Ca Don Augusto = Ca Pura de Don Jaume = Cal Carreter = Ca Donya Elena
5. Ca Benito = la Farmàcia	13. Ca la Serossa
6. Corral de Targa	14. Cal Manyano
7. Antic Ca Don Joan	15.
8. Ca Teresa de la Mirona = Ca l'Oncle Joan del Menyo	16. Ca la Tia Paula de Daniel = ca Quico Calderó
9. Ca l'Aleixa	

17. Ca l'Arcisa
18. Ca Quico Maria = Ca Sanç
19. Ca Rosalia = Ca Pep de Jordi
20. Ca Cavaller
21. Ca Don Pio
22. Ca Don Jaume del Cantó = Casa Museu de Sant Enric d'Ossó
23. Ca Josep de Martí = Ca la Issidora
24. Ca Miquelet de l'Arcisa
25. Ca l'Embuder
26. Ca Fumador
27. Ca Targa
28. Ca Rosa Morremus
29. Ca Maria del Sinaro
30. Ca Marta

C. del Forn - Av. d'Enric d'Ossó

31. Ca Severino = Ca Miquelet de Frassica
32. Cal Sastre
- 33.
- 34.
- 35.
36. Corral de Ca Ruer = antic forn de la vila
- 37.
38. Ca Xaraboll
39. Ca Martí
40. Convent = Ca les Monges = Ca les Madres
41. Corral de Ca Martí
42. Ca Cisquet del Blaió
43. Ca Joan de Felico
44. Ca Juanito de Marta
45. Ca Quicot
46. Ca Tite Mingo
47. La Senieta = la Granja
48. Ca Juanito del Manet
49. Ca Ruer
50. Ca Teresina de Jordi
51. Ca Joan de la Mirona
52. Los Trullets
53. Ca la Carima = Ca Miquel del Mano

55. Ca Jordi del Racó
56. Ca Camilo
57. Ca Ramon Jornet
58. Ca Bieto
59. Ca l'Anita de Lucia
60. Ca l'Anita de Felico
61. Ca Paradell
62. Ca Generossa = Ca la Tia Generossa la Santa = Ca Joan de Jordi
63. Celler de Ca Targa

Ptge. d'Enric d'Ossó

2. Ca la Pastoreta = Ca Maria del Pastor
54. Ca Lluís de Bieto
- 54 bis. Ca Joan de Bieto = Ca la Sorda
64. Ca la Mirona

Pl. de la Constitució

65. Ca Don Joan
66. Ca Serreta = Ca l'Assénsio

C. del Portal

67. Ca Perot
68. Ca Macià
69. Ca Calavera
70. Ca l'Esquirol
71. Ca Seròs
72. Ca Vencis

Pl. del Rei

73. L'Església
76. L'abadia

C. de l'Església

75. Cal Comendant

Av. de Pau Casals

74. Ca Joan de Martí

Ordinals

1. Ca la Tia Marieta del Perxi = Ca la Tia Marieta del Baster = Ca Pubill
2. Ca la Pastoreta = Ca Maria del Pastor
3. Casa de la Vila Vella
4. Ca Carranya
5. Ca Benito = la Farmàcia
6. Corral de Targa
7. Antic Ca Don Joan
8. Ca Teresa de la Mirona = Ca l'Oncle Joan del Menyo
9. Ca l'Aleixa
10. Ca Pepió
11. Ca Benito l'Aubardoner = Ca Francesc
12. Ca Don Augusto = Ca Pura de Don Jaume = Cal Carreter = Ca Donya Elena
13. Ca la Serossa
14. Cal Manyano
- 15.
16. Ca la Tia Paula de Daniel = ca Quico Calderó
17. Ca l'Arcisa
18. Ca Quico Maria = Ca Sanç
19. Ca Rosalia = Ca Pep de Jordi
20. Ca Cavaller
21. Ca Don Pio
22. Ca Don Jaume del Cantó = Casa Museu de Sant Enric d'Ossó
23. Ca Josep de Martí = Ca la Issidora
24. Ca Miquelet de l'Arcisa
25. Ca l'Embuder
26. Ca Fumador
27. Ca Targa
28. Ca Rosa Morremus
29. Ca Maria del Sinaro
30. Ca Marta
31. Ca Severino = Ca Miquelet de Frassica
32. Cal Sastre
- 33.
- 34.
- 35.
36. Corral de Ca Ruer = antic forn de la vila
- 37.
38. Ca Xaraboll
39. Ca Martí
40. Convent = Ca les Monges = Ca les Madres
41. Corral de Ca Martí
42. Ca Cisquet del Blaió
43. Ca Joan de Felico
44. Ca Juanito de Marta
45. Ca Quicot
46. Ca Tite Mingo
47. La Senieta = la Granja
48. Ca Juanito del Manet
49. Ca Ruer
50. Ca Teresina de Jordi
51. Ca Joan de la Mirona
52. Los Trullets
53. Ca la Carima = Ca Miquel del Mano
54. Ca Lluís de Bieto
- 54 bis. Ca Joan de Bieto = Ca la Sorda
55. Ca Jordi del Racó
56. Ca Camilo
57. Ca Ramon Jornet
58. Ca Bieto
59. Ca l'Anita de Lucia
60. Ca l'Anita de Felico
61. Ca Paradell
62. Ca Generossa = Ca la Tia Generossa la Santa = Ca Joan de Jordi
63. Celler de Ca Targa
64. Ca la Mirona
65. Ca Don Joan
66. Ca Serreta = Ca Assénsio
67. Ca Perot
68. Ca Macià
69. Ca Calavera
70. Ca l'Esquirol
71. Ca Seròs
72. Ca Vencis
73. L'Església
74. Ca Joan de Martí
75. Cal Comendant
76. L'abadia

La Plaça**C. de Sant Miquel**

1. Ca Juanito del Manet
34. Ca Pep del Blaió
35. Ca Petxo
36. Cal Brasilenyó
37. Ca Joan de Pepe
- 38.
39. Ca Perot
- 40.
41. Ca Butxaca
56. Ca Marianeta
57. Cals Beantos

Pl. del President Lluís Companys

2. Ca Aulivero
3. Ca la Rossa Serraneta d'Ascó = Ca Benito
4. Ca Santiago l'Esquilador
5. Ca la Petxa = Ca Miró
6. Ca Roseta de Leli
52. Ca Jep
53. Ca Rossita de la Minga
54. Cal Mano
55. Caseta de l'Aulivero
60. Ca l'Estudianta

Av. de Pau Casals

- 7. Ca Todoró
- 8. La Casa Gran = Ca Victoret
- 33. Cal Nen de Felip
- 42. Ca Carlos
- 43. Ca Targa
- 44. Ca Frasca la Lira
- 45. Ca Serafi
- 46. Ca Joan de Martí

Pl. de Catalunya

- 9. Ca Minguet de la Tana
- 10. Ca la Rossa
- 11. Ca Pere Manel
- 12. Ca Mauricio
- 14. Ca Roc

C. de Serra

- 15. Ca Leli
- 16. Ca l'Aleix
- 17. Cal Teblo = Ca Serra
- 18.
- 19. Cal Corretger
- 20. Ca Romero

Pl. de la Constitució

- 21. Ca Don Jaume
- 22. Ca la Carima
- 23. Ca Mauricio
- 38. Ca Serreta = Ca l'Assénsio

C. de la Torre

- 13. Ca Pep del Metge
- 24. Ca la Ploradora
- 25. Ca la Menya
- 26. Ca la Mirona
- 27.
- 28. Ca la Minga
- 29. Ca Ramon de la Menya

- 30. Ca Quico Culot
- 31. Cal Pintor = Ca l'Ermità
- 32. Cal Forneret

C. de l'Horta

- 47. Ca Candro
- 48. Ca Rita
- 49. Ca Felip de Cassol
- 50. Ca Miquel de Romero = Ca Jordi = Ca Tereseta de Jordi
- 51. Ca Bolloni = Ca Pell de Conill
- 58. Ca Miguelito
- 59. Ca la Pastoreta
- 59. Ca la Pastoreta

Ordinals

- 1. Ca Juanito del Manet
- 2. Ca Aulivero
- 3. Ca la Rossa Serraneta d'Ascó = Ca Benito
- 4. Ca Santiago l'Esquilador
- 5. Ca la Petxa = Ca Miró
- 6. Ca Pere Manel = Ca Roseta de Leli
- 7. Ca Todoró
- 8. La Casa Gran = Ca Victoret
- 9. Ca Minguet de la Tana
- 10. Ca la Rossa
- 11. Ca Pere Manel
- 12. Ca Mauricio
- 13. Ca Pep del Metge
- 14. Ca Roc = Ca Xufes
- 15. Ca Leli
- 16. Ca l'Aleix
- 17. Cal Teblo = Ca Serra
- 18.
- 19. Cal Corretger
- 20. Ca Romero
- 21. Ca Don Jaume
- 22. Ca la Carima
- 23. Ca Mauricio
- 24. Ca la Ploradora
- 25. Ca la Menya

26. Ca la Mirona	44. Ca Frasca la Lira
27.	45. Ca Serafi
28. Ca la Minga	46. Ca Joan de Martí
29. Ca Ramon de la Menya	47. Ca Candro
30. Ca Quico Culot	48. Ca Rita
31. Cal Pintor = Ca l'Ermità	49. Ca Felip de Cassol
32. Cal Forneret	50. Ca Miquel de Romero = Ca Jordi =
Ca Tereseta de Jordi
33. Cal Nen de Felip	51. Ca Bolloni = Ca Pell de Conill
34. Ca Pep del Blaió	52. Ca Jep
35. Ca Petxo	53. Ca Rossita de la Minga
36. Cal Brasilenyo	54. Cal Mano
37. Ca Joan de Pepe	55. Caseta de l'Aulivero
38. Ca Serreta = Ca Sènsio	56. Ca Marianeta
39. Ca Perot	57. Cals Beantos
40.	58. Ca Miguelito
41. Ca Butxaca	59. Ca la Pastoreta
42. Ca Carlos	60. Ca l'Estudianta
43. Ca Targa	

1. Cal Joanet
2. Ca Joan de Xop
3. Ca la Barcelonina
4. Ca Meliton
5. Ca la Tia Escolàstia
6. Ca la Tia Morena = Ca Morena de
Jordi
21. Ca Pepió
22. Ca Somerí
23. Cal Negret
24. Ca la Capitana
25. Cal Rabosot
26. Cal Manescal = Ca l'Eugénio
27. Ca les Pavones

28. Ca la Sastra
29. Corral dels Beantos
30. Ca Xamon = Cal Mestre
47. Ca Jaume el Nen = Ca Carmeta del
Cassino o ca la Cassinera
48. Ca Picardies
66. Cal Marxant = Ca Jaume del Ros
67. Pallissa de l'Aurea
68. Corral de la Santa
69. Ca Tari
70. Ca la Tia Ramona del Sinaro
71. Ca Todoro
72. Ca la Cinta de Salamé
73. Ca la Tia Pilar de Filimina = Ca Sa-
lamé
81. Corral de la Tia de Calavera

- 82. Ca l'Escolàstia
- 83. Corral de Petxo
- 84. Ca la Trini
- 85. Ca la Pili de Bieto = Ca Mariano de Bieto
- 86. Ca Vencis = el Xalet = bar de Sant Miquel
- 87. Granja de Miquel de Romero = bar Les Pereres

C. de les Eres

- 7. Ca Tari
- 8. Cal Mafo
- 9. Ca Donísio
- 10. Ca Busom
- 11. Ca Catrinya = Ca la Galapa
- 12. Ca Pasqual = Ca Xufes
- 13. Ca Perunyo
- 14. Corral de Cal Mano
- 15. Ca Lolita de Daniel
- 16. Ca Baltasar
- 17. Ca Lolita de Macià
- 18. Corral de Ca Leli
- 19. Ca la Manela
- 20. Ca Pio

C. del Sol

- 74. Ca Rafel
- 75. Corral de Ca Aulivero
- 76. Ca la Tia Morena
- 77. Ca Teresina de Jordi
- 78. Ca la Petxa
- 79. Lo Racer
- 80. (corrals)

C. del Riu

- 49. Cal Francès
- 50. Ca Xufes
- 51. Cal Neno
- 52. Ca la Biava
- 53.

- 54. Ca Pepe
- 55. Ca la Tia Adelina = Ca Salvador de la Rossa
- 56. Ca Camilo
- 57. Ca Carrillo
- 58. Cal Roio
- 59. Ca Jordà
- 60. Ca Blanco
- 61. Ca Ricardo
- 62. Ca Minguet de la Tana
- 63. Cal Mafo
- 64. Ca Madrilla
- 65. Ca Galindo

Trav. del Riu

- 34. Ca Romero
- 35. Ca la Camila
- 38. Cal Coco
- 39. Ca Galan(t)
- 40. Cal Calafat
- 41. Ca l'Elisabet de les Mafes
- 42. Ca la Carla

Av. de Francesc Macià

- 43. Ca Bolva

Trav. de Sant Miquel

- 31. Cal Mano
- 32. Ca Jep
- 33. Ca l'Auberto
- 44. Corral de l'Eugénio
- 45. Ca Salvador de la Rossa
- 46. Ca l'Aleman

C. Nou

- 36. Ca Miquel del Francès
- 37. (corrals)

Av. de les Quatre Barres Catalanes

88. Consultori mèdic, equipament municipal

Ordinals

1. Cal Joanet
2. Ca Joan de Xop
3. Ca la Barcelonina
4. Ca Meliton
5. Ca la Tia Escolàstia
6. Ca la Tia Morena = Ca Morena de Jordi = Ca Jordi
7. Ca Tari
8. Cal Mafo
9. Ca Doníssio
10. Ca Busom
11. Ca Catrinya = Ca la Galapa
12. Ca Pasqual = Ca Xufes
13. Ca Perunyo
14. Corral de Cal Mano
15. Ca Lolita de Daniel
16. Ca Baltasar
17. Ca Lolita de Macià
18. Corral de Ca Leli
19. Ca la Manela
20. Ca Pio
21. Ca Pepió
22. Ca Somerí
23. Cal Negret
24. Ca la Capitana
25. Cal Rabosot
26. Cal Manescal = Ca l'Eugénio
27. Ca les Pavones
28. Ca la Sastra
29. Corral dels Beantos
30. Ca Xamon = Cal Mestre
31. Cal Mano
32. Ca Jep
33. Ca l'Auberto
34. Ca Romero
35. Ca la Camila
36. Ca Miquel del Francès
37. (corrals)
38. Cal Coco
39. Ca Galan(t)
40. Cal Calafat
41. Ca l'Elisabet de les Mafes
42. Ca la Carla
43. Ca Bolva
44. Corral de l'Eugénio
45. Ca Salvador de la Rossa
46. Ca l'Aleman
47. Ca Jaume el Nen = Ca Carmeta del Cassino o ca la Cassinera
48. Ca Picardies
49. Cal Francès
50. Ca Xufes
51. Cal Neno
52. Ca la Biava
- 53.
54. Ca Pepe
55. Ca la Tia Adelina
56. Ca Camilo
57. Ca Carrillo
58. Cal Roio
59. Ca Jordà
60. Ca Blanco
61. Ca Ricardo
62. Ca Minguet de la Tana
63. Cal Mafo
64. Ca Madrilla
65. Ca Galindo
66. Cal Marxant = Ca Jaume del Ros
67. Pallissa de l'Aurea
68. Corral de la Santa
69. Ca Tari
70. Ca la Tia Ramona del Sinaro
71. Ca Todoró
72. Ca la Cinta de Salamé
73. Ca la Tia Pilar de Filimina = Ca Salamé
74. Ca Rafel
75. Corral de Ca Aulivero
76. Ca la Tia Morena
77. Ca Teresina de Jordi
78. Ca la Petxa

79. Lo Racer	86. Ca Vencis = el Xalet = Bar de Sant Miquel
80. (corrals)	87. Granja de Miquel de Romero = bar Les Pereres
81. Corral de la Tia de Calavera	88. Consultori mèdic, equipament municipal
82. Ca l'Escolàstia	
83. Corral de Petxo	
84. Ca la Trini	
85. Ca la Pili de Bieto = Ca Mariano de Bieto	

Lo Castell

C. del Cementiri

1. Ca Carolina
2. Ca Panyero
3. Ca Modesta
4. Magatzem de Cal Roig
5. Ca Perelló = Ca Ramiro
6. Ca l'Aurea
8. Corral de Ca la Rossa

C. de Lleida

7. Ca l'Arturo
10. Ca Todora
11. Cal Sinaro = Ca Melitxa
12. Ca Miranda
13. Ca l'Adélio = Cal Ros
- 14.
15. Ca Maria de Cintet
16. Ca Calamència = Cal Nen de Xarrep
17. Ca Pepe de Calamència
18. Cal Digo = Ca la Ratxeta
19. Ca la Poqueta
20. Ca la Catra
21. Ca Serreta
22. Ca l'Ambróssio
23. Ca Paquet = Cal Pelut
24. Ca l'Arciseta
25. Ca Joan de Xop
- 26.
27. Cal Ton
28. Ca la Sabatera
29. Ca l'Ambróssio = Cal Sord
30. Ca la Nati
31. (corral)
32. Ca la Tana
33. Ca la Sussena
34. Ca Torres

C. del Calvari

35. Cal Baster = Cal Secretari = Ca la Natàlia

- 36.
37. Ca Pau
38. Ca Xurrac
39. Ca l'Hostal
45. Ca Agustí de la Serossa
46. Ca la Tia Teresa de Ca Xop
47. Ca Petxo
48. Ca Romero

Trav. del Calvari

40. Cavallerisses de ca l'Hostal
41. Ca Jaume Vila
42. Ca Mariano de Butxaca
43. Ca la Llebra
44. Cal Coix

Trav. de Pau Casals

9. Ca Palònia

Ordinals

1. Ca Carolina
2. Ca Panyero
3. Ca Modesta
4. Magatzem de Cal Roig
5. Ca Perelló = Ca Ramiro
6. Ca l'Aurea
7. Ca l'Arturo
8. Corral de ca la Rossa
9. Ca Palònia
10. Ca Todora
11. Cal Sinaro = Ca Melitxa
12. Ca Miranda
13. Ca l'Adélio = Cal Ros
- 14.
15. Ca Maria de Cintet
16. Ca Calamència = Cal Nen de Xarrep
17. Ca Pepe de Calamència
18. Cal Digo = Ca la Ratxeta
19. Ca la Poqueta
20. Ca la Catra

21. Ca Serreta	37. Ca Pau
22. Ca l'Ambróssio	38. Ca Xurrac
23. Ca Paquet = Cal Pelut	39. Ca l'Hostal
24. Ca l'Arciseta	40. Cavallerisses de ca l'Hostal
25. Ca Joan de Xop	41. Ca Jaume Vila
26.	42. Ca Mariano de Butxaca
27. Cal Ton	43. Ca la Llebra
28. Ca la Sabatera	44. Cal Coix
29. Ca l'Ambróssio = Cal Sord	45. Ca Agustí de la Serossa
30. Ca la Nati	46. Ca la Tia Teresa de Ca Xop
31. (corral)	47. Ca Petxo
32. Ca la Tana	48. Ca Romero
33. Ca la Sussena	
34. Ca Torres	
35. Cal Baster = Cal Secretari = Ca la Natàlia	
36.	

Lo Cassino**C. de la Torre**

1. Ca Miquel de Butxaques
2. Ca Felip de la Sicon
3. Cal Guarda
4. Ca Cent-i-u
5. Lo Cassino = L'Ajuntament
13. Ca Catxoi
16. Ca Miquel de Butxaques
17. Corral de ca Miranda
18. Ca Juanito el Coix
19. Corral de Pere Manel
20. Ca Martí de Carmeta
21. Cal Xoro
22. Ca Miquelet de l'Esquirola
23. Ca Quico de Butxaques = Ca Morremus
24. Ca la Xopa
47. Cal Blaió

Trav. de Pau Casals

25. Ca la Santa

Trav. de la Torre

30. Ca Victoret = la Casa Gran
31. Ca l'Arbó
32. Ca Ramon de Martí
33. Ca Patoi

Trav. del «Matadero»

27. Ca Xop
48. Cinema de Ca la Xopa

Pl. de l'Ajuntament

6. Corral de Serafi
7. Corral de Frasca la Lira
8. Ca Carmeta del Cassino

9. Corral de Ca Manuel
10. Corral de Ca Aulivero
11. Corral de Ca Miquel de la Mirona
12. Sala del Cine

Pl. del «Matadero»

24. Ca la Xopa
44. Ca Manuel
45. Ca Cabirons
46. Ca Miquel de Filimina
49. Ajuntament vell
50. Ca Ruer

C. del Cementiri

28. Ca Miquel del Ros
29. Cal Roig

C. Nou

34. Botiga de Cal Joanet
35. Cal Cadirer
36. Molí de ca Roc
37. Ca la Tia Amèlia = Ca Benjamín =
Ca la Tia Calamanda
38. Ca Belardo
40. Ca Pau
41. Ca Ximarro
42. Ca Daniel
43. Ca Macip
51. Ca Màrio
52. Ca la Sabatera
53. Corral de Ca Perot

C. de Gaudí

39. Lo molí de Belardo

C. de les Escoles

14. Granja de la Mercè de Manero
15. Granja del Forneret

Ordinals

1. Ca Miquel de Butxaques
2. Ca Felip de la Sicona
3. Cal Guarda
4. Ca Cent-i-u
5. Lo Cassino = l'Ajuntament
6. Corral de Serafi
7. Corral de Frasca la Lira
8. Ca Carmeta del Cassino
9. Corral de ca Manuel
10. Corral de ca Aulivero
11. Corral de Ca Miquel de la Mirona
12. Sala del Cine
13. Ca Catxoi
14. Granja de la Mercè de Manero
15. Granja del Forneret
16. Ca Miquel de Butxaques
17. Corral de ca Miranda
18. Ca Juanito el Coix
19. Corral de Pere Manel
20. Ca Martí de Carmeta
21. Cal Xoro
22. Ca Miquel de l'Esquirola
23. Ca Quico de Butxaques = Ca Mor-
remus
24. Ca la Xopa
25. Ca la Santa
26. Cal Teblo
27. Ca Xop
28. Ca Miquel del Ros
29. Cal Roig
30. Ca Victoret - l Casa Gran
31. Ca l'Arbó
32. Ca Ramon de Martí
33. Ca Patoi
34. Botiga de Cal Joanet
35. Cal Cadirer
36. Molí de ca Roc
37. Ca la Tia Amèlia = Ca Benjamín =
Ca la Tia Calamanda
38. Ca Belardo
39. Lo molí de Belardo
40. Ca Pau

41. Ca Ximarro	48. Cinema de ca la Xopa
42. Ca Daniel	49. Ajuntament vell
43. Ca Macip	50. Ca Ruer
44. Ca Manuel	51. Ca Màrio
45. Ca Cabirons	52. Ca la Sabatera
46. Ca Miquel de Filimina	53. Corral de Ca Perot
47. Cal Blaió	

Bibliografia

- ALANYÀ I ROIG, Josep (1994). *Batea i el seu terme municipal. Partides, accidents geogràfics, topònims i camins*. Vol. II. Tarragona: Diputació Provincial. (Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV)
- ALCOVER, Antoni Maria; MOLL, Francesc de B. (1977). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll. 10 v. També disponible en línia a: <<http://dcvb.iecat.net/>>.
- ALSAMORA I GIBALLÍ, Alfons (1997). *Vimbodí*. Valls: Cossetània, p. 8-26.
- ÁLVAREZ, Clara (2002). «Els malnoms de Campredó». A: ARASA, Neus; SUBIRATS, Emigdi (coord.). *Campredó: Orígens i actualitat*. Campredó-Tortosa, p. 411-415.
- AMIGÓ I ANGLES, Ramon (1963). *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1968a). *Toponímia dels termes municipals i nuclis de població de Castellvell del Camp i d'Almóster*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- (1968b). *Els topònims del terme municipal i del poble de Constantí*. Tarragona. Diputació Provincial de Tarragona.
- (1978). *Toponímia de Vila-seca de Solcina i del seu terme municipal*. Vila-seca - Salou: Agrupació Cultural de Vila-seca - Salou.
- (1980). «Vint-i-cinc anys d'experiència en reculls de noms de lloc. Uns quants exemples modèlics». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, 1, p. 19-28.
- (1985). *Noms de lloc i de persona del terme de Prades*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, Prades: Ajuntament de Prades.
- (1988). *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs; Lleida: Virgili & Pagès.
- (1989). *Sobre inventaris de noms de lloc: Introducció metodològica*. Reus: Centre de Lectura.
- (1995). *Siurana de Prades enllà de la història i de la llegenda*. Santes Creus: Fundació Roger de Belfort.
- (1999). *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2000). *Llenguatge endins: Un recorregut històric pels noms de lloc*. Reus: Edicions del Centre de Lectura.

- AMIGÓ I ANGLES, Ramon (2004). *Les etimologies. El territori de Tarragona. L'aigua de Reus. Un tríptic reusenc*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- (2005). *Espigoladures onomàstiques*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2008). *Onomàstica del terme municipal de Constantí*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; Constantí: Sindicat Agrícola de Constantí.
- (2011a). *Onomàstica i llenguatge: De cap a cap del país*. Barcelona: Rafael Dalmau editor.
- (2011b). *Onomàstica del terme municipal de Porrera*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- AMIGÓ, Ramon; ESPASA, Joan Baptista (1990). *Noms actuals i pretèrits del terme antic de Cornudella de Montsant*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- AMIGÓ I ANGLES, Ramon; PERE ANGLES, Ramon (2001). *L'Albi i els seus noms*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- ARAGONES SALVAT, Albert (1999). «Noms i malnoms gentilicis de la gent del Baix Ebre i el Montsià». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX, p. 12-37.
- ARBÓS I GABARRÓ, Santi (2003). *Onomàstica de Fullella (Garrigues)*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- ARDEVOL, M. Jesús [et al.] (1995). *La Fatarella: una visió general*. La Fatarella: CETAG, p. 118-119.
- ARNALL I JUAN, Maria Josep; PONS I GURI, Josep Maria (1993). *L'escriptura a les terres gironines segles IX-XVIII*. Girona: Diputació de Girona.
- ASENSI, Miquel (1995). «Toponímia de Sant Carles de la Ràpita». A: *Materials de toponímia*, II. València: Denes.
- (1995). «Talassonímia de Sant Carles de la Ràpita». A: *Materials de toponímia*, II. València: Denes; Universitat de València: Generalitat Valenciana, p. 945-961.
- ASIN PALACIOS, Miguel (1944). *Contribución a la toponimia árabe de España*. 2a ed. Madrid: Instituto Benito Arias Montano (CSIC).
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (2004). *Diccionari d'antroponímia catalana. Volum de mostra*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1984). *Gramàtica històrica catalana*. València: Tres i Quatre.
- BALANÀ I ABADIA, Pere (1981). «Toponímia arábigo-catalana: Lleida, Tortosa i Tarragona segons un manuscrit àrab inèdit de la Biblioteca Reial de Rabat». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària*, II. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 69-95.
- (1989). *Els noms de lloc de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (1996). «Vestigis de la dominació islàmica a la Conca de Barberà: la toponímia del municipi de Llorac». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària*, VIII. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 129-146.
- BALARI Y JOVANY, José (1964). *Orígenes históricos de Cataluña*. Barcelona: Instituto Internacional de Cultura Románica.
- BARGALLÓ BADIA, Josep (1992). *Balls i danses de les comarques de Tarragona*. Vol. 2: *Ribera d'Ebre i Terra Alta*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- BELTRAN I REVERTER, Joan Baptista (1999). «Toponímia i malnominació als montes de la gent d'Alcanar». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica* [Barcelona: Societat d'Onomàstica], LXXIX, p. 102-118.

- BIARNÉS BIARNÉS, Carmel (1972). *Moros i moriscos a la Ribera d'Ebre (710-1615)*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- (1983). *Guia d'Ascó (Ribera d'Ebre)*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 91-100.
- (1986a). *La implantació de l'orde del Temple a la Ribera d'Ebre (1148-1210)*. Ascó: Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre.
- (1986b). «La Vall de l'Ebre i l'aproximació a la toponímia del País Valencià». A: *Desè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*. València: Universitat de València: Consell d'Administracions Públiques de la Generalitat Valenciana, p. 47-57.
- (1988). «Tres capbreus de la vila d'Ascó del segle XVIII». A: *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey*. Amsterdam: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes; Barcelona: Societat d'Onomàstica: Universitat de Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1990). «La toponímia d'Ascó als documents de l'Orde del Temple». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XL.
- BIETE I FARRÉ, Vicenç (1979). «Toponímia de Cabacers i el seu terme». *Revista Catalana de Geografia* [Barcelona: Societat Catalana de Geografia], any II, vol. II, núm. 5, 6, 7, 8, p. 19-90.
- BLADE I DESUMVILA, Artur (1980). «Topònims de la vila de Benissanet i del seu terme municipal (Amb una notícia de la pròpia comarca)». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, I*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 85-160.
- (2000). «Principals autors àrabs que citen topònims del curs baix de l'Ebre». *Raïls* [Ulldecona: Centre d'Estudis d'Ulldecona], 16, p. 54 i s.
- BLANCH I FARNÓS, Fàtima (1998). «Estudi sobre la toponímia de Santa Bàrbara (Montsià)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXV (desembre), p. 44-48.
- BOFARULL I TERRADES, Manuel (1991). *Origen dels noms geogràfics de Catalunya: pobles, rius, muntanyes*. Barcelona: Millà.
- BOLÓS I MASCLANS, Jordi; MORAN I OCERINJAUREGUI, Josep (1994). *Repertori d'antropònims catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BORJA I SANZ, Joan; BROTONS RICO, Vicent (coord.) (2011). *Paisatges de Valor. Enric Valor 1911-2000*. Alacant: Museu de la Universitat d'Alacant.
- BOVER I FONT, August (1996). *Diccionari dels gentilicis catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- BRAMON, Dolors (1981). *Contra moros i jueus: Formació i estratègia d'unes discriminacions al País Valencià*. València: Tres i Quatre.
- (1992). «El passat arabomusulmà a Catalunya: ni tan lluny, ni tan a prop, ni tan aliè». *Revista de Catalunya*, núm. 61, p. 37-48.
- (2000). *De quan érem o no musulmans. Textos del 713 al 1010: continuació de l'obra de J. M. Millàs i Vallicrosa*. Vic: Eumo.
- (2002). «Identificación de algunos topónimos de la diócesis de Tortosa citados por al-Idrisi». A: *Mots remots: Setze estudis d'història i toponímia catalana*. Girona: CCG Edicions, p. 75-92.
- (2012). *Reivindicació catalana del geògraf al-Idrīsī*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. [Discurs de recepció de Dolors Bramon i Planas com a membre numerària de la Secció Històrico-Arqueològica, llegit el dia 20 de novembre de 2012]
- (2013). *Moros, jueus i cristians en terra catalana: memòria del nostre passat*. Lleida: Pagès.
- BRUGUERA I TALLEDA, Jordi (1996). *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

- BRUGUERA I TALLEDA, Jordi (2008). *Introducció a l'etimologia*. Barcelona: Societat de Llengua i Literatura.
- BRUGUERA LIGERO, Fèlix (2010). *Recull de noms d'Osor*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BRULL, Ramon; MIRAVALL, Josep Maria (1981). «Toponímia del Port de Tortosa». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, v, p. 29-34.
- BUJ ALFARA, Àngela (1999). «Els carrers d'Alcanar». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX: *Actes del XXIII Col·loqui de la Societat Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997)*, 1, p. 142-162.
- (2007). «De Benicarló a Benissanet: notes toponímiques de les comarques centrals». A: *Actes de la I Jornada d'Onomàstica (Sant Mateu, 2006)*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 101-114.
- CABRÉ, Dolors (1984). *Tivissa: un poble antic de la Catalunya Nova*. Barcelona: Amèlia Romero, editor, p. 243-265.
- (1985). *Riba-roja d'Ebre i el seu terme municipal: geografia, història, economia, onomàstica*. Tarragona: Llibreria Adserà.
- CABRÉ MONTSERRAT, Dolors; VECIANA AGUADÉ, Josep (2003). *Onomàstica del terme municipal dels Garidells*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- CAHNER, Max (1982). «Estudi gramatical dels hidrònims catalans». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, VII.
- CARRERAS CANDI, Francesc (1904). «Entences y Templers en les montanyes de Prades». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vol. 2, núm. 13 (gener-març).
- CASANOVA, Emili (cur.) (2012). *Onomàstica mediterrània: Onomàstica d'origen zoonímic i dels intercanvis entre pobles. Actes del Convegno di Onomastica de la Scuola di Dottorato di Torino*. Paiporta: Denes.
- CASANOVA, Emili; VALERO, Lluís R. (cur.) (2013). *Nous materials de toponímia valenciana*. València: Denes.
- CASANOVAS, Montserrat; CREUS, Imma (1999). «Apunts sobre el lleidatà: fonètica i morfosintaxi». *Zeitschrift für Katalanistik = Revista d'Estudis Catalans* [Tübingen], 12, p. 83-108.
- CASTELL, Andreu (1986). «Malnoms vigents a Freginals (Montsià)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXV, p. 86 i s.
- CASTELLVELL DIEZ, Ventura (1987). «Toponímia de Benifallet segons un capbreu del final del segle XV». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXVII.
- (1988). «Els lligallos de Benifallet en el segle XVI». XIII Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, Puigcerdà.
- (1993). «Antroponímia de Rasquera del 1348 al 1553». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LII (març), p. 22-29.
- (1997) «La toponímia d'Amposta segons uns capbreus del segles XIV al XVIII». XXIII Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, Ulldecona.
- (1998). «La toponímia a les Terres de l'Ebre». *L'Algadir del Alfacs*, 2 (desembre), p. 12-24.
- (2003). «La toponímia del Priorat i de la Ribera d'Ebre en un document de l'any 1460». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XCIV, p. 209-232.
- (2006). «Viatge amb barca Ebre avall de Pere i Joan Coromines». *Beceroles* [Alcanar: CEL], 2, p. 51-68.

- CASTELLVELL Díez, Ventura (2011). «Aclariments sobre alguns topònims del terme de Ginestar (Ribera d'Ebre)». Comunicació presentada al XXXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Montblanc, 21 i 22 octubre 2006).
- CASTELLVELL, Ventura; FUCHO, Felip; VINAIXA, Joan Ramon (1994). *Un cens del segle xv: Els habitants de la batllia de Miravet i les comandes d'Ascó, Horta i Vilalba segons el maridatge de 1492*. Tarragona: Impremta Virgili.
- CAVALLÉ, Joan (1992). «Els noms. Alcover parònim». *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs* [Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs], 60, p. 10-13.
- CERDÀ, Ildefons (1968-1971). *Teoría general de la urbanización y aplicación de sus principios y doctrinas a la reforma y ensanche de Barcelona / Ildefonso Cerdá; estudio sobre 'La Vida y obra de Ildefonso Cerdá', selección del anexo documental y bibliografía por Fabián Estapé; prólogo a la edición facsímil por Antonio Barrera de Irimo*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales.
- CIURANETA, Joan (1988). «Pretèrits de partides a la Palma i a Flix». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, xxxiv (desembre), p. 31.
- COLL CASADÓ, Josep M. (2010). *Onomàstica del terme municipal de Pratdip*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- COLL TABERNER, Manuel (2002). «Dos carrers de Móra d'Ebre». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxxviii (març), p. 44-47.
- COL·LEGI PÚBLIC LLUÍS VINAS DE MÓRA D'EBRE (1998). «Renoms de cases de Móra d'Ebre». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxii (març), p. 57-64.
- COLOMA I FUSTER, Xavier (2000). «Inventari toponímic del terme municipal de Xert». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxxii, p. 6-21.
- CORNUDELLA I OLIVART, Joan (2012). *Juneda i els seus noms de lloc*. Juneda: Fonoll.
- COROMINES, Joan (1965 i 1970). *Estudis de toponímia catalana*. Barcelona: Barcino. 2 v.
- (1971). *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.
- (1976-1977). *Entre dos llenguatges*. Barcelona: Barcino.
- (1980-1991). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial. 9 v.
- (1989-1997). *Onomasticon Cataloniae: Els noms de lloc i els de persona de totes les terres de llengua catalana*. Barcelona: Curial. 8 v.
- CORREDOR, A. M. (1990). «L'enquesta oral: primer pas d'un treball d'onomàstica?». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, xl, p. 1-4.
- CORTÉS I MANYÀ, Antoni (1985). *Bot: notícia del meu poble*. Barcelona: El Llamp, p. 117-123.
- (2010). *Toponímia, noms i renoms de Bot. Una aproximació*. Antoni Cortés, editor.
- COT, Artur (1997). «Toponímia urbana de Móra d'Ebre». *La Riuada: Revista d'Informació Cultural* [Móra d'Ebre], 8 (abril), p. 8-11. [Ressenya a *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxv (desembre 1998), p. 60-62]
- COT ARDEVOL, Maite (2002). «D'ermites i topònims: els hagiotoipònims a Móra». *La Riuada: Revista d'Informació Cultural* [Móra d'Ebre], 21 (octubre).
- (2004). «Aproximació a l'estudi dels noms de les partides del terme municipal de Móra d'Ebre». A: PRADILLA, Miquel Àngel (ed.). *Història i territori a les comarques de la diòcesi de Tortosa*. Benicarló: Onada, p. 153-167.
- CUBELLS, Olga (2009). *Els parlars de la Ribera d'Ebre*. Tarragona: Diputació de Tarragona. 2 v.

- CUBELLS, Olga (2010). «Els noms de casa i renoms de la localitat de la Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre)». A: *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana: Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009)*. Juneda: Fonoll.
- DALMAU RIBALTA, Antoni (2002). *Els càtars*. Barcelona: UOC.
- DAUZAT, Albert; ROSTAING, Charles (1963). *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France*. París: Librairie Larousse.
- DIPUTACIÓ DE TARRAGONA (2005). *El patrimoni oral a les comarques de Tarragona. Relats tradicionals*. Tarragona: Diputació de Tarragona. [Textos de Carme Oriol Carazo i els col·laboradors Txell Granados i Emili Samper]
- DOMINGO, Anna (2001). «Aspectes formals de la presentació de la informació en treballs toponímics». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXXV, p. 11-33.
- DOMINGO FRANCÀS, Carles (1997). *Els noms de les formes de relleu*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- DURAN, Jordi (2004). «Móra d'Ebre al Nomenclàtor». *La Riuada*, 24 (març). *Enciclopèdia catalana* [en línia]. <<http://www.enciclopedia.cat/>>.
- (1986-1988). *Història natural dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- ESCUDE, Jaume; MARTOS, Josep M. (1994). «Molins fariners hidràulics de la Terra Alta». *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta* [Gandesa: Centre d'Estudis de la Terra Alta], 19, p. 15-25.
- ESTEVE, Sílvia (2003). «Els masos d'Ulldecona». *Rails*, 19, p. 56 i s.
- FAURE, Roberto; RIBES, Maria Asunción; GARCÍA, Antonio (2001). *Diccionario de los apellidos españoles*. Madrid: Espasa Calpe.
- FOLCH, Roberto (2007). «Malnoms». A: *Sant Jaume d'Enveja, els Muntells, Balada: Recopilació històrica*. El Papiol: Colmar, p. 363-373.
- FORT, Josep Maria (1997). «Els noms dels carrers: una proposta». *La Riuada: Revista d'Informació Cultural* [Móra d'Ebre], 8 (abril), p. 19-23.
- GALLÀ, Estibaliz (2004). «Malnoms de la Sénia». *Lo Senienç: Memòria, natura i llengua*, 1, p. 92 i s.
- GENERA I MONELLS, Margarida (1990). *L'art funerari a la Tarraconense: «l'estela de Vinebre»*. Tarragona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
- (1993). *Vinebre: els primers establiments del riberal: Recerques arqueològiques*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- GENERA I MONELLS, Margarida; ALBERICH I MARINÉ, Joan (2009). *L'estela funerària de Vinebre (la Ribera d'Ebre): una petja dels romans a l'Ebre (segle I dC.)*. Ulldecona: Serra Indústria Gràfica. (Quaderns de Treball (Ajuntament de Vinebre); 1)
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1995). *Mapa comarcal de Catalunya 1:50 000: Ribera d'Ebre*, 30. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- (2006). *Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Institut d'Estudis Catalans. (Papers de la Comissió de Toponímia; 1)
- (2009). *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*. 2a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Institut d'Estudis Catalans.
- GIMENO BETÍ, Lluís (2005). *Aproximació lingüística als inicis de la llengua catalana (segles VIII al XIII)*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.

- GODOY ALCÁNTARA, JOSÉ (1980). *Ensayo histórico etimológico filológico sobre los apellidos castellanos: [Madrid, Imp. y Estereotipia de M. Rivadeneyra, 1871]*. Barcelona: El Albir.
- GRAELLS COSTA, Jordi (1999). *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria de Política Lingüística.
- GRAU PUJOL, Joseph M.; GÜELL, Manel (2001). «La crònica negra de la destrucció d'arxius a la demarcació de Tarragona». *Lligall*, 18.
- GRAU I VERDÚ, Antoni (2000). *Noms de lloc i de persona i renoms del poble de Vallmoll*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya: Societat d'Onomàstica.
- GUINOT, E. (2010). «La antroponímia como indicador de la repoblación en el sur de la Corona de Aragón (s. XIII)». A: BOURIN, M.; MARTÍNEZ SPENA, P. (ed.). *Anthroponymie et migrations dans la chrétienté médiévale*. Madrid: Casa de Velázquez, p. 195-211.
- IDESCAT. www.idescat.cat.
- IGLÉSIES FORT, Josep (1953). *La Riba (terme municipal i parroquial)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Els Noms de Lloc de les Terres Catalanes; I)
- (1974). «Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y personas». A: *Les estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- (1979-1981). *El fogatge de 1553: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- (1987). *La població de les vegueries de Tarragona, Montblanc i Tortosa, segons el fogatge de 1496*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- (1991). *El fogatge de 1497: Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1996). «Sobre toponímia». A: *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1992). «Addicions i esmenes a la 'Llista dels noms dels municipis del Principat' dreçada el 6 de novembre de 1980». A: *Documents de la Secció Filològica, II*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1990). «Llista dels noms dels municipis del Principat». A: *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. També disponible en línia a: <<http://dlc.iec.cat/>>.
- ITARTE I VERICAT, Francesc (1999a). «Aproximació a la toponímia urbana d'Ulldecona». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX: *Actes del XIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997)*, 1, p. 182-196.
- (1999b). «Els malnoms d'Ulldecona». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX: *Actes del XIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997)*, 1, p. 197-214.
- JASSANS, Miquel S. (1988). *Toponímia de Rasquera*. Rasquera: Centre Cultural de Rasquera.
- (1991). *Noms de lloc i de persona d'Alforja i Cortiella*. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.
- (1998). *Onomàstica de Poboleda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2003). *Onomàstica de Colldejou*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2008). *Onomàstica de Duesaigües i el seu terme*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- JOVÉ I HORTONEDA, Ferran (1981). *Toponímia de les Borges del Camp i del seu terme municipal*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.

- JOVÉ I HORTONEDA, Ferran (1990). *Història i onomàstica de Riudecols i dels seus agregats, les Irlles i les Voltes*. Vol. I. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.
- (1991). *Història i onomàstica de Riudecols i dels seus agregats, les Irlles i les Voltes*. Vol. II. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies.
- (1999). *Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*. Mont-roig del Camp: Ajuntament de Mont-roig del Camp.
- (2013). *Onomàstica del terme municipal de Vandellòs i l'Hopitalet de l'Infant*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- LABARTA, Ana (1987). *La onomàstica de los moriscos valencianos*. Madrid: CSIC.
- LLAURADÓ MAS, Montserrat (1990). «Miravet: uns topònims del segle XVII». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XLII (desembre), p. 1-14.
- LLOPIS LLORT, Isabel (1994). *Inventari i estudi dels noms de lloc i de persona de l'antic terme d'Albarca (Priorat)*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- LLULL MARTÍ, Antoni (2010). *Diccionari de noms de persona històrics i tradicionals a Mallorca: Dades històriques, lingüístiques, hagiogràfiques*. Palma de Mallorca: Moll.
- LOMBARTE I ARRUFAT, Desideri (1990). *600 anys de toponímia a la vila de Pena-roja*. Xarxa Cultural: Publicacions de l'Associació Cultural Franja de Ponent.
- MALLORQUÍ, Elvis (2006). *Toponímia, paisatge i cultura: Els noms de lloc des de la lingüística, la geografia i la història*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines.
- MANENT I SEGIMON, Albert (1962). *Toponímia de l'Aleixar i del seu terme*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1966). «Toponímia de Maspujols i el seu terme». *Boletín Arqueológico* [Tarragona: Reial Societat Tarraconense], any LXVI, p. 229-246.
- (1970). «Toponímia de Vilaplana i del seu terme». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXXIII, p. 77-106.
- (1973-1974). «Toponímia del terme municipal de La Febró». *Boletín Arqueológico* [Tarragona: Reial Societat Arqueològica Tarraconense], fasc. 121-128.
- (1981). «Els noms de lloc del terme i del poble de Capafonts». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, II*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-67.
- (1985). «Els noms de lloc del terme i poble de la Masó». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, IV*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 5-35.
- (1997). «Notes toponímiques sobre els carrers de Móra». *La Riuada: Revista d'Informació Cultural* [Móra d'Ebre], 8 (abril), p. 7.
- (1998). «Renoms de cases de Llaberia». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIII (juny), p. 58.
- (2003). *Llunari de noms i mots*. Reus: Edicions del Centre de Lectura.
- MANENT, Albert; PAGUEROLAS, Laureà (2009). *Els noms de lloc, cognoms i renoms de Vinyols i els Arcs*. Vinyols i els Arcs: Ajuntament de Vinyols i els Arcs.
- MARCO MOLINA, Juan Antonio (2004). *Atlas fitonímico d'Alacant*. Alacant: Universitat d'Alacant.
- MARISTANY I TIÓ, Carles (1982). «Toponímia de Vilanova d'Escornalbou i el seu terme municipal». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, III*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-178.
- MARTÍNEZ AROCA, Marc (2001). *Aproximació a la toponímia rural de Nonasp*. Nonasp: Amics de Nonasp.

- MASSIP, Jesús Francesc (1984). «Problemes de la toponímia de les Terres de l'Ebre». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, xvii, p. 9-11.
- MATEU, Joan F.; CASANOVA, Emili (cur.) (2000). *Estudis de toponímia valenciana en honor de Vicenç M. Rosselló i Verger*. València: Denes.
- MILLAN I ROCA, Lluís (1999). «Noms, llinatges, malnoms i topònims mariners. De la Tortosa del segle XIX a la Ràpita actual». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxix, p. 87-101.
- MIRAVALL, Ramon (2007). *Toponímia major actual de les Terres de l'Ebre*. Valls: Cossetània.
- MIRÓ, Josep; SANS, Josep M. (1991). *Belltall*. Passanant: Ajuntament de Passanant-Belltall.
- MIQUEL, Josep M.; CAMPANALS, Josep; FORNÓS, Josep (1997). «Toponímia del terme d'Arnes». *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta*, 25.
- MOLL, Francisc de B. (1982). *Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencià, Illes Balears): Assaig de divulgació lingüística*. Mallorca: Moll.
- (1991). *Gramàtica històrica catalana*. València: Universitat de València.
- MOLL, Juli; TORT, Joan (1985). *Toponímia i cartografia: Assaig de sistematització*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- MONCLÚS, Joaquim (1996). «Els topònims de la Franja de Ponent i Terres a la dreta de l'Ebre (comarques del Matarranya, la Terra Alta i la Ribera d'Ebre)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxv, p. 52-55.
- MONNER I ESTOPINYÀ, Anton (1976). *Toponímia de Gandesa i el seu terme municipal*. Tarragona: Diputació Provincial. (Institut d'Estudis Tarraconses Ramon Berenguer IV)
- (1985). *Toponímia de Vilalba dels Arcs*. Tarragona: Diputació Provincial. (Institut d'Estudis Tarraconses Ramon Berenguer IV)
- MORAN I OCERINJAUREGUI, Josep (1995). *Estudis d'onomàstica catalana*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2009). *Característiques del nom propi: Estudi d'interpretació lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MORAN, Josep; BATLLE, Mar; RABELLA, Joan Anton (2002). *Topònims catalans: Etimologia i pronúncia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MORAN, Josep; RABELLA, Joan Anton (2000). «Horta de Sant Joan (etimologia i grafia)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, lxxxii, p. 71-75.
- (2004). «Criteris lingüístics del Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya». *Llengua i Ús*, 29, p. 14-20.
- MOREU-REY, Enric (1965). *Els noms de lloc: Introducció a la toponímia*. Barcelona: Unió Excursionista de Catalunya.
- (1974). *Toponímia urbana i onomàstica vària*. Palma de Mallorca: Moll.
- (1976). «Toponímia del terme, actual i pretèrit, de l'Albiol». *Anuario de Filología* [Barcelona: Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona], 2, p. 447-530.
- (1978). «Toponímia del poble i del terme de Passanant». *Revista Catalana de Geografia* [Barcelona: Societat Catalana de Geografia], 3, p. 549-576.
- (1981). *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Barcelona: Millà.
- (1993). *Antroponímia: Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (1999). *Els nostres noms de lloc*. Mallorca: Moll.

- MOYA REVERTÉ, M. Teresa (1999). «Estudi sobre els malnoms de Sant Carles de la Ràpita. Aproximació als significats, motivacions i característiques formals». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXIX: *Actes del XXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica* (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), 1, p. 215-231.
- MUNTANYA I MARTÍ, Maria-Teresa (1980). «Toponímia de l'antic terme de la Canonja». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària, I*. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 9-84.
- (1991). *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca*. Vol. I: *Estudi*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1991). *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca*. Vol. II: *Inventari*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1991). *Els noms de llocs sotaiguats de la mar sitgetana a la rapitenca*. Vol. III: *Plànols*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- MUNTANYA I MARTÍ, Maria-Teresa; ESCATLLAR I TORRENT, Francesc (2007). *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries*. Vol. 1: A-M. Tarragona: Arola.
- (2007). *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries*. Vol. 2: N-Z. Tarragona: Arola.
- (2007). *Tarragona: una passejada pel terme una retrobada amb la gent. Onomàstica tarragonina amb anotacions multidisciplinàries*. Vol. 3: *Plànols*. Tarragona: Arola.
- MUTGÉ I VIVES, Josefa (1992). *L'aljama sarraïna de Lleida a l'Edat Mitjana: Aproximació a la seva història*. Barcelona: CSIC: Institució Milà i Fontanals.
- NADAL, Josep Maria; PRATS, Modest (1982). *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- NAVARRO, Pere (1996). *Els parlars de la Terra Alta*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (2000). «Gentilicis, renoms col·lectius i dites tòpiques de la comarca de la Terra Alta». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXXII (setembre): *XXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica* (Ulldecona, 25 i 26 d'octubre de 1997), p. 304-312.
- (2012). *El parlar de Cambrils*. Valls: Cossetània.
- NAVARRO, Pere; ROSET, Joaquim (2009). «Les fonts a la muntanya de la vila de Tivissa (Ribera d'Ebre)». A: *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana: Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica* (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009). Juneda: Fonoll.
- (2010). «De la glòria en baixa la Munda Culot, la Milagros Merla i el vell Panxot. Intent de sistematització dels renoms de la vila de Tivissa (Ribera d'Ebre)». A: *Noves aportacions a l'onomàstica garriguenca i catalana: Actes del XXXVI Col·loqui de la Societat Onomàstica* (Les Borges Blanques, 25 i 26 d'abril de 2009). Juneda: Fonoll.
- NAVARRO BELMONTE, Carmel; BLASCO GARCIA, Carmen (1991). «Antroponímia musulmana i morisca de la Vall de Novelda (segles XV i XVI)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XLIII, p. 133-147.
- OFICINA D'ONOMÀSTICA (2000). «Criteris per a l'aplicació de la normativa lingüística en la toponímia». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXX, p. 51-53.
- ORDINAS GARAU, Antoni (2001). *Geografia i toponímia a les Illes Balears*. Palma: Moll.
- (2007). «Metodologia per a la recollecció, localització i classificació dels topònims». A: BASSA, Ramon; CASELLAS, Ester; PLANISI, Herminia. *II Seminari de Metodologia en Toponímia i Normalització Lingüística*. Palma: Universitat de les Illes Balears.

- ORIOI CARAZO, Carme (2002). *Introducció a l'etnopoètica: Teoria i formes del folklore en la cultura catalana*. Valls: Cossetània.
- ORTEGA, Pascual (1996). «Rentas del castellán de Amposta (orden del Hospital) en las encomiendas de Ascó, Caspe y Miravet a principios del siglo xv». *Miscel·lània de Textos Medievals* [Barcelona: CSIC], 8.
- (ed.) (1997). *Monedajes de las encomiendas hospitalarias de Ascó, Horta y Miravet (siglo xiv)*. Saragossa: Anubar.
- (2006). *La població de les comandes templeres i hospitaleres d'Ascó, Horta i Miravet (segles xii-xiv)*. Batea: Secció d'Arqueologia del Patronat Pro Batea.
- ORTEGA Y ESPINÓS, José (1859). *Historia de las escuadras de Cataluña, su origen, sus proezas, sus vicisitudes intercalada con la vida y hechos de los mas célebres ladrones y bandoleros*. Madrid: Librería Española; Barcelona: Librería del Plus Ultra: La Española.
- PERE ANGLÈS, Ramon (2004). *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2006). *Els noms del Vilosell i el seu terme municipal*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2013). *Onomàstica de la Pobla de Cérvoles*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- PERE ANGLÈS, Ramon; AMIGÓ ANGLÈS, Ramon (1997). *Onomàstica del terme municipal d'Ulldemolins*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- PEREA SIMON, Eugeni (1984). *La Morera de Montsant i el seu terme municipal: Toponímia*. Santes Creus: Fundació Roger de Belfort.
- (1994). *La geografia i la història de Mont-ral a través de la seva onomàstica*. Barcelona: Societat d'Onomàstica.
- (2006). *Onomàstica de Riudoms*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- PLAZA I ARQUÉ, Carme (1990). *Història de Barberà a través dels noms*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- PRATS I AUQUER, Enric (2003). *Noms de lloc, llinatges i renoms de l'Argentera*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- (2006). *Noms de lloc, llinatges i renoms de la Torre de Fontaubella*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- PRATS I AUQUÉ, Enric; DURAN I ROVIRA, J. Maria (2009). *Noms de lloc, llinatges i renoms del Pradell de la Teixeta*. Editat pels autors.
- PRATS SOBREPÈRE, Joan (1978). «Toponímia del terme i del poble d'Arbolí». *Revista Catalana de Geografia* [Barcelona: Societat Catalana de Geografia], any 1, vol. 1, núm. 3, p. 447-528.
- PUCH, Enric; SANCHE, Carles (2000). *Toponímia i antroponímia de Vall-de-roures*. Calaceit: Associació Cultural del Matarranya.
- QUEROL, Ernest (1992). «La metodologia en els deu anys d'estudis de toponímia de la Societat d'Onomàstica». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XLVIII, p. 35-50.
- QUEROL, Ernest; PASTOR, Julià (2000). «El nom dels accidents geogràfics al Port i als Ports». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXIII, p. 55-61.
- RABELLA, Joan Anton (1981). «Toponímia específica de les Terres de l'Ebre». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, v, p. 7-10.
- (1999). «Toponímia: problemes i mètodes». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXVII, p. 551-562.
- (2007). «Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal». *Llengua i Ús*, 38, p. 38-40.

- RABELLA, Joan Anton (2012). «L'ús de l'article determinat i dels descriptius geogràfics en la toponímia catalana». *Llengua i Ús*, 51, p. 78-85.
- (2014). «Criteris per a la determinació de la forma escrita dels topònims». *Llengua i Ús*, 55, p. 7-15.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2001). *Diccionario de la lengua española* [en línia]. <<http://www.rae.es/recursos/diccionarios/drae>>.
- RECASENS LLORT, Josep (2000). *Blancafort, a partir dels noms passats i presents*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RIERA I FORTUNY, Pilar (2005). *Noms de lloc, cognoms i renoms de Vilallonga del Camp*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- RIESCO TERRERO, Ángel (ed.) (1999). *Introducción a la paleografía y la diplomática en general*. Madrid: Síntesis.
- (1983). *Diccionario de abreviaturas hispanas de los siglos XIII al XVIII*. Salamanca: Varona.
- RIO I MATEU, Jesús del (1984). *El Masroig. Etnografía de la cultura material i ritual*. Barcelona: El Llamp.
- RIUS I JOVÉ, Jordi (1997). *Aproximació a la història i a la toponímia de Picamoixons*. Picamoixons: Cossetània.
- RIZOS JIMÉNEZ, Carlos Ángel (2001). *Toponimia de la Baja Ribagorza Occidental*. Tesi doctoral.
- ROIGÉ FIGUERAS, Dolors (1989). *Els noms de lloc i de persona de Riudecanyes*. Reus: Centre d'Estudis de la Comarca de Reus.
- ROMERO TALLAFIGO, Manuel (1995). *Arte de leer las escrituras antiguas: Paleografía de lectura*. Huelva: Universidad de Huelva.
- ROSSELLÓ I VERGER, Vicenç M.; CASANOVA, Emili (ed.) (1995). *Materials de toponímia*. Vol. I: *Mestratge de toponímia. 1990-1991*. València: Universitat de València.
- (2004). *Toponímia, geografia i cartografia*. València: Universitat de València.
- SABATÉ ALENTORN, Jaume (1988). *Antroponímia i toponímia del poble i terme municipal del Lloar*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1994). *Noms de lloc i de persona actuals i pretèrits del poble i terme municipal de Gratallops (Priorat)*. Tarragona: Diputació de Tarragona.
- (1995). *Noms actuals i pretèrits del poble i terme de Torroja del Priorat*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- (2000). *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- SABATÉ ALENTORN, Jaume; ANGUERA JUNCOSA, Josep (2014). *Onomàstica del poble i terme de la Figuera*. Barcelona: Societat d'Onomàstica: Institut Cartogràfic de Catalunya.
- SALCEDA I CASTELLS, Josep (1992). *Els carrers de la Vila (de Cambrils)*. Cambrils: Ajuntament de Cambrils.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1982-1983). *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. València: 3i4. 4 v.
- SANCHO MEIX, Carles (1994). «Toponímia de la Vall del Tormo». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LVII, p. 1-34.
- SECALL I GUÉLL, Gabriel (1984). *Guia de les jueries tarragonines*. Tarragona: Diputació Provincial.
- SELFA SASTRE, Moisés (2008). *Onomàstica d'Alcover*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya: Societat d'Onomàstica.
- (2010a). *Els noms de lloc i de persona del terme municipal de Querol*. Tarragona: Silva.

- SELFÀ SASTRE, Moisés (2010b). *Antroponímia i toponímia del terme municipal de Rocafort de Queralt*. Valls: Cossetània.
- SELFÀ, Moisés; BERENGUÉ, Iolanda (2003). *Topònims i renoms de Bell-lloc d'Urgell: Els noms de lloc i de persona*. Bell-lloc d'Urgell: Ajuntament.
- (2010). *Onomàstica de Vespella de Gaià*. Tarragona: Silva.
- SERRANO I CIURANETA, Ricard (1982). «Toponímia del terme de la Palma d'Ebre (I)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, VIII, p. 6 i s.
- (1983). «La Palma d'Ebre (II)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XI, p. 5 i s.
- SERRANO DAURA, Josep (1993). «Notes sobre els moriscos als dominis de l'orde de l'Hospital a la Ribera d'Ebre». *Quaderns d'Història Tarraconense*, XII, p. 9-65.
- (1996a). «L'onomàstica sarraïna i dels cristians nous de Flix (Baronia de Barcelona, a la Ribera d'Ebre), els segles XIV al XVII». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXVI, p. 38-48.
- (1996b). *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova: batllia de Miravet; comandes d'Horta, d'Ascó i de Vilalba; i baronies de Flix i Entença*. Tesis doctoral.
- (2004). «La projecció del dret de Lleida». *Revista de Dret Històric Català*, vol. 3, p. 233-258.
- SERRES BUENAVENTURA, Antònia (2010). *Els noms de lloc i de persona del Pinell de Brai*. El Pinell de Brai: Pi del Bros Associació Cultural.
- SOCIETAT D'ONOMÀSTICA (1981). «Toponímia específica de les Terres de l'Ebre». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, 5: VI Col·loqui de Tortosa.
- SOLÀ, Joan (2009). *Plantem cara: Defensa de la llengua, defensa de la terra*. Barcelona: La Magrana.
- SOLÉ ARNAL, Josep; LAUNES VILLAGRASSA, Joan (1997). «Ravals, places i carrers de Móra». *La Riuada: Revista d'Informació Cultural* [Móra d'Ebre], 8 (abril) p. 12-19.
- SOLER I JANER, Josep M. (1979). *Gentilicis dels Països Catalans: Paragentilicis, malnoms i sobrenoms*. Barcelona: Milà.
- TIBÓN, Gutierre (1988). *Diccionario etimológico comparado de los apellidos españoles hispanoamericanos y filipinos*. México: Fondo de Cultura.
- TORREBLANCA, Máximo (2002). «De toponímia valenciana medieval. A propòsit de Alicante, Aspe, Petrer; Morvedre». A: *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes (València, 18-21 d'abril de 2001)*. València: Universitat de València.
- TORT DONADA, Joan (2002). *La toponímia del Baix Camp: Una interpretació geogràfica*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs.
- TURULL, Albert (1990). «Notes sobre el lleidatà». *Ilerda. Humanitats* [Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs], XLVIII, p. 201-206.
- (1991). *Els topònims de la Segarra: Nuclis de poblament. Diccionari geogràfic i etimològic*. Cervera: Centre Municipal de Cultura.
- (cur.) (1994). *Introducció a l'onomàstica: Toponímia i antroponímia catalana i general*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- (2004). «Els noms oficials de Catalunya». *Llengua i Ús*, 29, p. 21-23.
- (2007). *La toponímia de les comarques de ponent: Un assaig d'interpretació tipològica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- VEÀ VILA, Sílvia (2009). «Aproximació a la toponímia vinebrana». *Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre*, p. 297-323.
- (2014). «Noms actuals de paratges, indrets i llocs del medi físic de Vinebre (Ribera

- d'Ebre), localitzats en els documents de Ca Don Joan. Primeres hipòtesis». A: *Els noms en la vida quotidiana: Actes del XXIV Congrés Internacional de l'ICOS, 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. (Biblioteca Tècnica de Política Lingüística; 11)
- VEA VILA, Sílvia (2015). «L'onomàstica dels vinebrans». *Miscel·lània del CERE* [Centre d'Estudis Comarcals de la Ribera d'Ebre], 25, p. 111-134.
- VECIANA I AGUADÉ, Josep (1986). «Toponímia de la Pobla de Mafumet». A: CORTIELLA I ÒDENNA, Francesc. *Història de la Pobla de Mafumet*. La Pobla de Mafumet: Ajuntament de la Pobla de Mafumet, p. 235-274.
- (1990). «Recull de topònims i antropònims del terme municipal de Renau». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària*, V. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 59-143.
- (1994). «Topònims i antropònims de Perafort i Puigdelí». A: *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària*, VII. Tarragona: Diputació de Tarragona, p. 19-110.
- VEGA, Carles (1991). «Estudi de gentilicis: el cas de 'flixanco'». *Miscel·lània del CERE* [Centre d'Estudis Comarcals de la Ribera d'Ebre], 8 (juny), p. 45-50.
- VENY, Joan (1996). *Onomàstica i dialectologia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VERGE, Joan Anton (2000). «Sobre la toponímia de Rossell (Baix Maestrà)». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, LXXXII, p. 93-111.
- VERNET, Juan (1988). «Antropónimos árabes conservados en apellidos del Levante español». *Sharq Al-Andalus*, 5, p. 207-213.
- VIDIELLA RECASENS, Montserrat (2000). *Onomàstica de Cambrils i del seu terme municipal*. Cambrils: Ajuntament de Cambrils.
- VILLANUEVA, Jaime (1803-1852). *Viage literario a las iglesias de España*. Madrid: Imprenta de la Real Academia de la Historia. 22 v.
- VINAIXA MIRÓ, J. R.; LLAURADÓ MAS, Montserrat (1995). «Miravet: uns topònims del segle XVII». *Miscel·lània del CERE* [Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre], 10 (desembre), p. 29-47.
- VIRGILI, Antoni (1988). «Alguns topònims del Perelló». *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, XXXIV (desembre), p. 52.

TREBALLS DE L'OFICINA D'ONOMÀSTICA

Títols publicats

- 1 Ramon AMIGÓ, *Siurana de Prades* (1995)
- 2 Cosme AGUILÓ, *La toponímia de la costa de Lluçmajor* (1996)
- 3 Miquel S. JASSANS, *Onomàstica de Poboleda* (1998)
- 4 Josep RECASENS, *Blancafort, a partir dels noms passats i presents* (2000)
- 5 Jaume SABATÉ, *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta* (2000)
- 6 Ramon AMIGÓ i Ramon PERE, *L'Albi i els seus noms* (2001)
- 7 Miquel S. JASSANS, *Onomàstica de Colldejou* (2003)
- 8 Dolors CABRÉ i Josep VECIANA, *Onomàstica del terme municipal dels Garidells* (2003)
- 9 Ramon PERE, *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades* (2004)
- 10 Montserrat CAILÀ i Jean-Paul ESCUDERO, *Història dels noms de Reiners. Les arrels d'un poble del Vallespir* (2005)
- 11 Eugeni PEREA, *Onomàstica de Riudoms* (2006)
- 12 Ramon PERE, *Els noms del Vilosell i el seu terme municipal* (2006)
- 13 Albert TURULL, *La toponímia de les comarques de ponent. Un assaig d'interpretació tipològica* (2007)
- 14 Miquel S. JASSANS, *Onomàstica de Duesaigües i el seu terme* (2008)
- 15 Ramon AMIGÓ, *Onomàstica del terme municipal de Constantí* (2008)
- 16 Josep MORAN, *Característiques del nom propi: Estudi d'interpretació lingüística* (2009)
- 17 Fèlix BRUGUERA, *Recull de noms d'Osor* (2010)
- 18 Josep M. COLL i Ramon AMIGÓ, *Onomàstica del terme municipal de Pratdip* (2010)
- 19 Moisès SELFA, *Onomàstica de la Bisbal d'Empordà* (2010)
- 20 Joan PEYTAVÍ, *Antroponímia, poblament i immigració a la Catalunya moderna: L'exemple dels comtats de Rosselló i Cerdanya (segles XVI-XVIII)* (2010)
- 21 Ramon AMIGÓ, *Onomàstica del terme municipal de Porrera* (2011)
- 22 Ramon PERE, *Onomàstica de la Pobla de Cérvoles* (2013)
- 23 Ferran JOVÉ, *Onomàstica del terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant* (2013)
- 24 Jean-Paul ESCUDERO i Montserrat CAILÀ, *Els noms de Tellet* (2014)
- 25 Miquel S. JASSANS i Moisès SELFA, *Onomàstica de Valls i els seus agregats de Fontscaldes, Masmulets i Picamoixons* (2015)
- 26 Ramon AMIGÓ, Maria Teresa MUNTANYA i Montserrat SANMARTÍ, *Onomàstica del terme antic de Tamarit de Mar* (2017)
- 27 Sílvia VEA, *Onomàstica de Vinebre* (2017)

ajuntament
de VINEBRE

